

ידי השלחן

סיכום הלכות נידה סימנים קפג - ר

שבט תשפ"ו לפ"ק

עורך ידידיה אושרי

פלי' 0504181108

ניתן להשיג סיכומים על: איסור והיתר, שבת,
תפילה ברכות, אבלות, מועדים, מצוות התלויות
בארץ, מקוואות, נדה.

מייל: didiosher@gmail.com

2 סימן קפג - אישה שרואה טיפת דם צריכה לישב ז' נקיים
3 סימן קפד - שצריך לפרוש מן האשה עונה קודם לוסתה
10 סימן קפה - דין אישה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני
12 סימן קפו - דיני בדיקת אישה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש
15 סימן קפז - דיני אישה הרואה דם מחמת תשמיש
31 סימן קפח - דיני מראות הדם
36 סימן קפט - דין אישה שיש לה וסת ושאין לה וסת
54 סימן קצ - דיני כתמים ובדיקת האשה
73 סימן קצא - אישה שמצאה דם בהשתנה
76 סימן קצב - דיני כלה הנכנסת לחופה
70 סימן קצג - דיני דם בתולים
91 סימן קצד - דיני יולדת ומפלת
91 סימן קצה - דברים האסורים בזמן נדותה
97 סימן קצו - דיני לבישת הליבון ובדיקתה
107 סימן קצז - דין שלא תטבול האשה ביום
112 סימן קצח - דיני טבילה וחציצתה
134 סימן קצט - שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת וחול
140 סימן ר - אימתי תעשה ברכת הטבילה

סימון קפג – אישה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים

סעיף א

אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס בין ברצון טמאה, והוא שתרניש ביציאתו. ומיהו משתרניש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כאשר יתחלף משפטן לקמן סימן קל"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נידה, כי כל הצד על הגדה חייב כרת.

דיני הרואה דם מדאורייתא ומדרבנן

אשה הרואה דם טמאה שבעת ימים בין שפסקה ובין ששפעה רק שתפסוק בטהרה קודם טבילתה, שנאמר "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהא בנדתה". ודווקא מהמקור שנאמר "והיא גילתה את מקור דמיה". ודם הוא אדום שנאמר "ויראו מואב את המים אדומים כדם", וריבו שיש ד' צבעים בדם שנאמר "והיא גילתה את מקור דמיה" "וטהרה ממקור דמיה", והם כקרח כרכום, כמימי אדמה, כיון מזוג, ואדום. ודווקא בהרגשה שנאמר "בבשרה" עד שתרניש בבשרה. ואפילו שיצא לבית החיצון טמאה מריבוי דבשר בשרה. ואפילו באונס כגון שקפצה או שראתה חיה ועוף המתעסקים זה עם זה, שנאמר "כי יזוב זוב דמה" מכל מקום. וטבילתה בזמנה בלילה ממתניתין (יומא ו. פסחים ז.) "כל חיבי טבילות טבילתן ביום נידה ויולדת טבילתן בלילה" ופירש רש"י מדכתיב "שבעת ימים תהא בנדתה" שבעת ימים שלמים.

ימים שלאחר מכן נקראים ימי זיבה שאם תראה בהם פעם אחת תהא זבה קטנה ותהא שומרת יום כנגד יום, אם לא ראתה יכולה לטבול למחרת בבקר רק שתשמור עצמה מלראות שוב, ואם ראתה ממתנת עוד יום שבו גם כן תהא שומרת יום כנגד יום, אם לא תראה דינה כלעיל ואם תראה דינה שממתנת ז' נקיים ובסופם טובלת בבוקר ויהיא זבה גדולה.

והם י"א ימים לראבי"ע הלכה למשה מסיני ולר"ע מקראי ונקט הב"י הלכה למשה מסיני, דעת הרמב"ם שמונים מפעם ראשונה שראתה ז' ימי נידה ולאחר מכן מתחילים ימי זיבה וחוזר חלילה, עד שתפסיק לידה או עד שתשנה ווסתה שמונה מהשניה. אך רש"י והרמב"ן ביארו שלאחר שכלו ימי זיבתה לא חוזרת לימי זיבה אלא עד שתראה שוב ותעשה נידה ויעברו ז' ימים, ואז יחולו שוב י"א ימי זיבה. נפקא מינה, כשנעשתה זבה גדולה ועד ששלמה ז' נקיים עברו ימים רבים וחוזרה וראתה ג' ימים ימים רצופים, לרש"י דינה כזבה שאינה צריכה ז' נקיים, ולרמב"ם אם חל בימי זיבתה צריך ז' נקיים. ועוד אם ראתה פעם א' בימים שהם ימי זיבתה לפי חשבון הרמב"ם דינה כזבה קטנה וסגי ביום א', אך לרש"י תיבעי ז' ימים.

טבילת הזבה מדאורייתא היא ביום השביעי בבוקר מהנץ ובדיעבד לאחר עה"ש דמקצת היום ככולו ברייתא (יומא פח.) "הזב והזבה וטמא מת טבילתן ביום הכיפורים". אך בלילה שלא היה עדין יום כלל לא מועיל וטמאים בבעילתן וחייבים קרבן. ותניא (נידה סז.) "ואחר תטהר אר"ש אחר מעשה תטהר אבל אסרו חכמים לעשות כן שמא תבוא לידי ספק" לרש"י ותוספות אסרו אפילו לטבול שמא תבוא לשמש ותראה ונמצא למפרע שהייתה טמאה. אך לר"י והרמב"ם אסורה רק לשמש ומותרת לטבול. והטור כאן כתב שאסורה רק לשמש ולקמן קצ"ז כתב שלא תטבול אפילו, או שסבר כרש"י ונקט כאן רק דין דאורייתא ואסר לשמש מדאורייתא מסברא, או שסבר כהר"י ואף דמר"ש אין לאסור לטבול מכל מקום אסרנו אנו מסברא ולא הוי גזירה לגזירה משום חומר כרת.

ראתה ביום י"א בלבד לב"ש אסורה לשמש בלילה דאורייתא וביום מדרבנן דבעינן שימור אף ביום י"א, לב"ה אסורה לשמש בלילה מדרבנן וביום רק נקרא גרגרן שמא יבוא לשמש אף כשראתה קודם יום י"א, ואמר ר' ששת (שם טד.) "זאת אומרת גרגרן אסור", הרמב"ם פסק כב"ה וגרגרן אסור, הטור ציין שלא בעי שימור או משום שסבר שגרגרן מותר. או שסבר שאסור ולא חשש לפרש דליכא נפקא מינה.

ראתה ביום י' מחלוקת ר' יוחנן ור"ל לר"י עשירי כתישעי לר"ל עשירי כ"י"א והלכה כר' יוחנן דבעי שימור. ועוד דבה"ג שראתה י' ויש אומרים תיבעי נמי שימור ב"י"ב מה"ת, כיון דאתי מכוח י'.

ובזמנינו יושבת על כל דם ז' נקיים. דאיתא נידה (שם טו.) "התקין רבי בשדות ראתה יום אחד תשב ששה והוא שנים תשב ששה והן שלוש תשב ז' נקיים", כיון שלא היו בקיאות אם היא בימי נידותה או בימי זיבותה חששו בכל ראיותיה שמא הם בימי נידה ושמא הם בימי זיבה, ולכן אם רואה יום אחד צריך ז' כולל יום הראיה שמא היא בימי נידות, וצריך יהיה נקיים שמא ראיתה הראשונה הייתה בסוף ימי זיבות ומה שרואה עכשיו היא בימי נידה וצריך עכשיו ז' ימים כולל אותו יום, כשרואה ב' ימים הוא אותו חשב, וכשרואה ג' ימים צריך ז' נקיים חוץ מיום שראתה שמא התחילה לראות בימי זיבה והוא זבה גדולה, אך עדיין כשראתה יום אחד או ב' ימים, אינה צריך לשמור ז' נקיים אלא רק ו'.

עוד החמירו לטמא כל מראה דם אדום כדאמר (שם כ.) דר' יוחנן ור' זירא ועולא לא חזו דמא, ומש"ה צריכה למנות שיהיה תמיד ז' נקיים שמא כל מה שראתה מתחילת ראיתה הוא דם טהור ורק היום האחרון הוא הטמא, ומכל מקום עדיין סגי שתשב בראתה פעם א' שתשב ששה נקים והוא.

ואז באה חומרא דבנות ישראל (שם טו.) "אמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמם שאפילו רואת טיפת דם כחרדל יושבות עליה ז' נקיים", שאף אם ראתה יום אחד תצטרך ז' נקיים חוץ מיום הראיה. וקיבלוה כל ישראל כהלכה פסוקה ולא רק כמנהג. וביאר הר"ן שהוא על מנת לתת שיעור קבוע להמתנה בכל הראיות שיהיו ז' נקיים. והביא הר"ן יש שפירשו חומרא דבנות ישראל דפעמים שתראה ב' ימים וא' בבין השמשות ותחשוב שלא היו זה אלא ב' ימים ודחה דבריהם דאם כן אמאי בראיה אחת יושבת ז' נקיים. והרבותא בטיפה כחרדל כתב הראשונים שהיא אפילו שא"ל שיצא מעט בג' ימים ימים לבית החיצון, ודחו דברי האומרים משום שהוא מועט או משום דמראה חרדל אינו מטמא דזה אינו נכון. לשון הטור הייתה משובשת שהזכיר בתחילה רק לטמא כל מראה דם אדום, ולבסוף כתב שהחמירו לעולם ז' נקיים משום דרבי, ואינו נכון שהרי מדברי עדין אינה צריכה תמיד ז' ימים, ועוד שלא מובן לדבריו מה הוסיף ר"ז. והט"ז (סק"א) שינה הגירסא, וצ"ח שהטעם הוא שמא יבואו לטעות בזבה גדולה שתמתין רק ו' נקיים אטו ראתה פעם אחת או ב' פעמים.

כתמים בחומרת בנות ישראל

דעת ר' ירוחם והרמב"ם שכתמים אינם בכלל חומרא דבנות ישראל, ומשום כן הרואה כתם שאין מה לחוש בו שבא ג' ימים יושבת ששה והוא ולא ז'. אך הרמב"ן והרשב"א סברו שכן הוא בכלל חומרת בנות ישראל, והלכה כדברי הרמב"ן והרשב"א, (לקמן ר"ס ק"א).

כתב הרמב"ם טעות על הממתינות ז' ימים קודם שמתחלת ז' נקיים.

כתב הריב"ש איסור נידה הוא אף בפנויה אך פנויות אינם טובלות שלא יבואו לעבור איסור על ידה כשיסתלק ממנה איסור נידה החמור.

דיני הרגשות

רמב"ם הזכיר הרגשת זעזוע, במהרא"י הביא עוד פתיחת פה"מ. ובשו"ת האחרונים הזכיר אף זיבת דבר לח. אך החתם סופר סבר דזיבת דבר לח אינה הרגשה. עוד כשמצאה אחר תשמיש או בדיקת עומק או מי רגלים נמי הוי ספק דאוריתא שמא הרגישה דם ותלתה אותו בהם. (פת"ש א').

יציאת מבית החיצון לחוץ

הברית אברהם כתב דנטמאת רק ביציאה לבית החיצון ולא ביציאה לחוץ ונפקא מינה רק כשנעקר שלא דרכו ויצא לבית החיצון שטהורה, לא נטמאת אם יוצא לחוץ כדרכה.

סימן קפד – שצריך לפרוש מן האשה עונה קודם לוסתה

סעיף א

רוב הנשים יש להם וסתות (פירוש זמן קבוע אורה כנשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום או משלשים לשלשים יום, וכל אישה שיש לה וסת קבוע, בא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה

בדיקה לפני תשמיש. הגה: גם אין לה להתמיר לבדוק עצמה, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, שלא יהא לבו נוקפו ופרכס. אבל שלא בשעת תשמיש, כל המרכיב לבדוק הרי זו משוכחת.

בדיקות בשעת תשמיש ובסתם

בנידה (ג.) תנן "כל היד המרבה לבדוק בנשים הרי זו משוכחת", ובגמרא (שם ב.) "בעי ר' זירא מר' יהודה אישה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק, ותבדוק ומה בכך, שמא ליבו נוקפו" ויאמר שהרגישה בשעת תשמיש שאם לא הרגישה לא הייתה בודקת. נמצא שיש סתירה אם צריך לבדוק או לאו, והגהות מימוניות כתב שקודם תשמיש תבדוק ורק לאחר מכן לא תבדוק, אך התוספות כתב שכלל לא תבדוק בשעת תשמיש ורק שלא בשעת תשמיש תבדוק, וכן פסק השו"ע.

לרמב"ם חייבת בדיקה לאחר תשמיש אף כשיש לה וסת, אך שאר הפוסקים כתב שאינה חייבת בדיקה.

אשה שאין לה וסת בתוך לי ימים

כתב הש"ך שכל לי יום אין צריך בדיקה קודם תשמיש, וביארו דבריו הסדרי טהרה והחווה דעת דמיירי תוך הלי יום הראשונים. והכרתי ופלתי סבר שבאין לה וסת קבוע שוב צריך בדיקה אף תוך לי יום. (פת"ש סק"א).

סעיף ב

בשעת וסתה צריך לפרוש ממנה עונה אחת, ולא משאר קריבות אלא מתשמיש בלבד. אם הוא ביום פורש ממנה אותו היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו. וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בנ' פעמים או בפעם אחת. הגה: וכל זה לא מיידי אלא צוסת החלוי ימים אבל לא צוסת החלוי בשינוי הגוף, וע"ל סימן קפ"ט. ואשה שמשנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים או ללאה, כשמיגע זמן וסתה לכך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו.

דין הפרישה ושיעורו

מתניתין נידה (סג.) "רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות, הייתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה, רבי יהודה אומר כל היום שלה". מחלוקת ברואה בסוף הלילה סמוך לנץ, לרי יוסי אסורה רק בשעה שרגילה לראות, לרי יהודה אסורה כל הלילה ומכל מקום מותרת ביום. [והרשב"א גרס כל הלילה שלה ומיירי שרואה בסוף הלילה]. דין הפרישה כתב הראשונים שהוא מדרבנן וקרא ד"והזרתם" דמייתי בגמרא הוא אסמכתא, אך ספר התרומה כתב שהוא מדאורייתא, ואפי' שגם הוא מתכון לדרבנן, ועיין לקמן. וטעם הפרישה הוא שמא תראה דאורח בזמנו בא, ועוד שעל ידי התשמיש ממחר לבוא (פת"ש ג.).

האור זרוע נקט שאסורה אף עונה שקודם לכן, וכתב הב"ח דראוי להחמיר כמוהו. וביאר הש"ך (סק"ז) בדבריו דדווקא באשה שאינה רואה בשעה קבועה צריכה לחשוש לעונה הסמוכה, אך באשה הרואה בשעות קבועות חוששת רק לאותה עונה. אך הטו"ש פסקו דאינה אסורה אלא עונה דהפרישה היא מדרבנן וכ"כ הטו"ז (סק"ח).

האבניאסף כתב וכן פסק הב"ח הש"ך (סק"י) שצריך לפרוש עונה של יומי תמוז וניסן שהיא י"ב שעות, וסמך דבריו הוא מהא דאמרינן (שם סה.) דנותנים לתינוקות שראתה ועודה בבית אביה עונה שהיא י"ב שעות. והקשה עליו הט"ז (סק"ב) אי יהיו י"ב שעות יצא שדין הפרישה בעונה הוא רק ביומי ניסן ותשרי. והקו' מתינוקות דהתם הענין תלוי בסברא עד אימתי תלינן מה שאין כן הכא דהוי גזירה. ובנקודות הכסף ביאר שמשלימה את העונה להיות י"ב שעות על ידי הוספה מתחילתו וסופו. ופסקו הטו"ש שלעולם ממתנת עונה כזמנה.

ממה פורשת הרשב"א והט"ש כתב דפורשת מתשמיש בלבד כיון שהוא מדרבנן. אך התרומת הדשן כתב דאסורה אף בשאר ריצוי ורק במזיגת כוס וכדו' מותרת, וכתב הב"ח המחמיר תע"ב. והט"ז (סק"א) כתב דלהרא"ש שהחמיר באבל ברצוי שמא יבוא לתשמיש הכי נמי אסור מחשש.

כתב הרמ"א כאן ובדרכי משה בשם המימוניות, אישה שמשנית וסתה יום או יומים צריכה לפרוש כל אותם ימים. וביאר הנודע ביהודה כפשוטו ומכח זה הצריך אישה שרואה תדיר ומתקשה למנות ז' נקיים, שכל ימיה נחשבים כיום וסתה ותצטרך בדיקה כל יום כמה פעמים. והחוות דעת ביאר כונתו דימים שהיו וסתה הקבוע ושינתה וסתה לראות לפנייהם אך עדין רואה בהם דם כהמשך וסת עדין נחשבים ימי וסתה. כגון קבועה לגי ושינתה גי פעמים לרות ב' וגי, ושוב שינתה לראות א' ב' וגי שחוששת לכל הימים, אך בנדון הדנוע ביהודה אינה חוששת אלא לוסתותיה (פתי"ש ח).

עוד כתב שאשה שיש לה וסת הגוף אינה חוששת אם לא ראתה אותם אפילו אם קבועה לראותם בימים מסוימים. ומקור דבריו הא מהראב"ד שדייק ממתניתין דלעיל דתנן "ר' יוסי אומר אף שעות וימים וסתות", משמע שבא להוסיף על וסת הגוף שהיא לכולי עלמא אסורה רק בימים ושעות.

עברו ושמשו ביום הפרישה

כתב השערי דורא שצריכים כפרה (פתי"ש ב).

אם הפרישה היא מדאורייתא או דרבנן

כתב הנודע ביהודה דעצם הפרישה באשה שיש לה וסת היא דאורייתא מסברא שמא מחמת חימום התשמיש תראה, ומה שאמרו דרבנן הוא לענין הזמן שעבר ולא ראתה, שיש לה חזי' טהרה כנגד חזקת אורח זמנו בא. והחתם סופר כתב לחלק דמתחילת העונה עד שעת הוסת אסורה מדרבנן, ומשעת הוסת עד סוף העונה אסורה מדאורייתא דאורח בזמנו בא. (פתי"ש סק"ג).

בחשש עיוגן להקל בפרישה או בהמתנת הימים שקודם ההפסק

כתב התפארת למשה אישה שרואה כל י"ד יום למשך ז' ימים משמשת בליל פרישתה, דוסתות דרבנן. וכל שכן שאינה צריך להחמיר כהאור זרוע עונה נוספת. ועוד יכולה להקל למנות רק לאחר ג' ימים מתחילת ראיתה בלא המתנה כיון שהוא מגזירה. ובמקום שיכולה לחוש להמתין כראוי אך לא תוכל להחמיר כהאור זרוע טוב שתבטל חומרת האור זרוע שלא הזכרה בשו"ע.

עוד כתב החתם סופר באשה שרואה בזמנים תכופים אינה צריכה לפרוש עונה נוספת כהאור זרוע, ואינה צריכה להמתין יותר מג' עונות על מנת לפסוק אם ראתה לאחר טבילה קודם ששמה, כיון שחומרות אלו הם מכוח לא פלוג לא החמירו בהם כעצם האיסור. (פתי"ש ד).

סעיף ג

במה דברים אמורים בגדולה, אבל בקטנה שלא הגיעה לימי הנעורים, ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה.

דין פרישה בקטנה

כתב הרשב"א על קטנה והוסיף הב"י זקינה משום דבחזקת מסולקות דמים. וסגי או כשלא הגיע ליי"ב שנים דאז מחשיבים הסימנים כשומא בעלמא, ובין אם הגיעה ליי"ב בלא סימנים. ולא פורשת אפילו בשעת וסתה ממש (ט"ז סק"ו).

ראתה ג' פעמים אך לא קבעה עדין

הט"ז (לקמן קפ"ט סקמ"א) כתב שבזה חוששת כיון שהחזקה לראות. אך הנקודות הכסף (שם) כתב שלא חוששת אלא אם כן קבעה וסת.

סעיף ד

אם רגילה לראות בהנץ החמה, ולא קים לן שפיר אי קודם הנץ החמה או אחריו, אינה אסורה אלא ביום.

מסופקת אימתי ראתה

כתבו הראשונים כיון דוסתות דרבנן היקלו לאסור רק ביום שהוא ודאי מימי נדתה. והביא הראב"ד יש אומרים ששטמאה בבי העונות. והב"ח כתב דראוי להחמיר.

יום לענין וסת הוא רק מהנץ עד השקיעה (פתי"ש י').

סעיף ה

אם רגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, אסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו.

ראייה הנמשכת על פני ב' עונות

מתניתין נידה (סג:) "רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות, הייתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה, רבי יהודה אומר כל היום שלה".

הראב"ד והרא"ש הביאו יש אומרים שאסרו ב' עונות דהא לר' יוסי שאסר רק בשעת הוסת אסורה ביום ובלילה, ואם כן לר' יהודה שמחמיר תיאסר ב' עונות. הראב"ד והטור וכן פסק הרמ"א שאסורה בלילה, וביום רק שיעור שנמשך הוסת, דמתניתין מיירי כשראתה אף מעט מהיום ובכל זאת מותרת ביום. אך הרא"ש והשו"ע כתב דאינה אסורה כלל ביום דאזלינן בתר תחילת הראייה שהיא עיקר הוסת.

הש"ך ציין כאן שיש להחמיר את דעת האור זרוע, וביאר הפת"ש (סקי"א) דמיירי שאין לה שעה קבועה לתחילת ראייתה.

סעיף ו

אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת.

וסת הנמשך על כמה ימים

הראב"ד והרמב"ן סברו שחוששת לכל ימי ואף קובעת בהם וסת. אך הרא"ש סבר שאין חוששת אלא לתחילת ראיותיה, והוכיח מנידה (יא) לגבי פלוגתא דר"ל ור"י על קביעות וסת בימי נדתה, דמקשי לר"י שאמר קובעת מהא דתנן נידה אינה בודקת, ומהא דלר"ל ניחא, משמע שאין צריך לבדוק בימי נדתה לידע אם ראתה על מנת לפרוש. והרשב"א הוכיח ממתניתין בפלוגתא דר' יוסי ור"י, וגרס דמיירי שרואה בסוף הלילה אף על פי שרואה מעט מן היום אינה אסורה אלא עונה אחת.

ומה שכתב הטור לעיל ס"ה שצריכה לפרוש כל משך הוסת, ביאר הב"ח דלעיל מיירי שרואה ראייה מרובה מסוף הנץ עד תחילת הוסת והכא מזלפת. והפרישה כתב שדווקא אם ההמשך הוא מועט שייך לומר ששיך לאותה וסת, אך מרובים דמים הוא דאתוספו בה.

כתב הפת"ש (סקי"ב) שימים שממשכת לראות בהם אף אין קובעת בהם וסת, ואם פסקה בין לבין קובעת.

סעיף ז

אם הגיע וסתה בימי עיבורה משהוכר עוברתה, או בימי מניקתה שהם כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה.

מעוברת והייתה במחבא

פרק קמא דנידה (ט). בסוגיא דמעוברת ומניקה דיין שעתן, בעי ההוא סבא מר' יוחנן במעוברת הגיע שעת וסתה ולא בדקה מהו, ומסיק מהא דתנן הייתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה דמסולקת טהורה. ולמד הטור דה"ה למניקה. ושיער כ"ד חודש הוא מחלו חכמים ור' מאיר אם דווקא כשמניקה משום דם נעשה חלב או משום איברייה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד כ"ד חודש, והלכה כחכמים.

הרשב"א כתב דמיד כשהוכר עוברתה היא מסולקת, אך **הרא"ש** כתב שמוותרת רק שיעברו ג' חודשים.

חודש העיבור

בשנה מעוברת האם מונים את החודש בפני עצמו או שנבלע והעיקר שיעברו שנתים, **הכרתי ופלתני** סבר שעולה, אך **הש"ך** סבר דווקא שנתים.

סעיף ח

הייתה נחבית במחבא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, אינה חוששת לו. הגה: ויש אומרים דווקא אם ענכ הסת ולא נדקה ולא הכניסה, טהורה בלא בדיקה. אבל לכתחלה לניכה בדיקה.

הייתה נחבית במחבא

מתניתין נידה (לט). ר"מ אומר אם הייתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה מפני שחרדה מסלקת את הדמים" משמע שמסולקת, משמע דלכתחילה צריך לבדוק, ומשמע שאשה שאינה מסולקת שלא בדקה טמאה בדיעבד. ובמה שכל אישה טמאה בדיעבד כתב הרא"ש שהוא לא להלכה כיון דר' מאיר סבר וסתות דרבנן. ומה שלכתחילה צריך לבדוק **הרשב"א והשו"ע** כתב שאף לכתחילה לא צריך לבדוק, והלשון היא לא מדוקדקת. אך **הטור והרמ"א** כתבו שצריכה לכתחילה לבדוק, ביאר הב"י כיון דלא כולם לא רואות, והט"ז (סקי"א) דחיישינן שמא יצא הפחד מליבה.

סעיף ט

שאר נשים צריכות בדיקה כשיגיע הוסת. עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, טהורה בלא בדיקה. ויש אומרים שאסורה עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע, או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע.

עבר שעת וסתה ולא ראתה

נידה (טו). "אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולא ראתה ר' אלעזר ור' מאיר אומרים טמאה נידה, ר' יהושוע ורבנן אומרים תיבדק". ושם (ע"ב) "אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה, רב אמר אם מצאה טמאה טמאה אם מצאה טהורה טהורה, ושמאל אמר אפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה שאורח בזמנו בא". וכתב כל הראשונים הלכה כר' יהושוע רבנן ורב וטעמם משום דוסתות דרבנן, והלכך בעבר וסתה ולא בדקה טהורה.

דעת הר"ן בשם הר"ף והרמב"ם והשו"ע בסתם שלא צריכה בדיקה. דעת **הרשב"א והטור והשו"ע** ב"א שצריכה בדיקה אף כשעבר ולא בדקה, כיון דרוב פעמים אורח בזמנו בא. ואף זה הוא רק בוסת קבוע או

בוסת שאינו קבוע בעונה בינונית, אך וסת שאינו קבוע כגון יום החודש והפלה בין אם הוא תוך ל' בין לאחר ל', אינה צריכה לבדוק אחריו אך צריכה לפרוש בו. ועד אימת מועיל הבדיקה דעת **הרא"ם והב"ח** רק כשיעור וסת סמוך לוסתה, ו**שאר הפוסקים** סברו שמועיל אף ביותר משיעור וסת.

הט"ז (סקי"ג) הקשה דאשה שיש לה וסת בכל מקרה צריך בדיקה קודם תשמיש, ותירץ דהכא מיירי ביש לה וסת בד"כ ורק השתא שינתה פעם א' דדינה לחוש לוסת זה כדין וסת שאינו קבוע.

בדקה ונאבד העד או הטילה מי רגלים בשעת וסתה

כתב הפת"ש (סקי"ח) בשם החוות דעת בדקה בשעת הוסת ונאבד העד או הטילה מי רגלים טמאה, שכל מה שטהורה הוא משום שלא הרגישה בשעת הוסת ובכה"ג שמה נתעלמה ההרגשה מחמת דברים אלו.

עקירת וקביעת וסתות בעונת וסתה

כתב הפת"ש (שם) בשם החוות דעת אם לא בדקה ולא ראתה בשעת הוסת אינו נחשב שעקרתו רק בבדקה ולא ראתה, דמכוח חזקה דוסתות אמרינן שראתה בלא הרגשה. ואם ראתה לדוגמא ב' פעמים בר"ח ובפעם הג' לא בדקה ולא ראתה ושוב חזרה וראתה בר"ח, **החוות דעת** כתב שמצטרפים הראיות, ו**הפת"ש** פקפק בזה.

וסת הגוף הקבועה

כתב הפת"ש (סקי"א) בוסת הגוף בין קבועה בין אינה קבועה, כיון שדרך לראות עי"ז כגון פיהוק ועיטוש צריכה לחוש להם ולבדוק לכולי עלמא.

סעיף י

הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו אפילו סמוך לוסתה. הגה: ואפילו בתשמיש שכי ומכל מקום המחמיר שלא לפקדה רק בדברי לוי תע"ב. וכבר נהגלאל לכל מיני קורבה ואהבה שכי, מלבד תשמיש. ואם הולך לדבר מצוה אין לריך לפקוד אשתו. ויש אומרים אם אדם רוצה לילך לדרך, ואשתו נידה ותטבול תוך עונה אחת, לריך להמתין.

פקידה ביוצא לדרך

יבמות (טב.) "אמר ריב"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך". **הרשב"א והראב"ד וכן פסק השו"ע** כתב שחייב לפקדה בתשמיש אף בעונה הסמוכה לוסתה, משום דוסתות דרבנן ובדבר מצוה לא גזור. אך **ר"ת** סבר שיפקדנה רק בדברי ריצוי ולא חיישינן שמה יבוא עליה. ו**הסמ"ג והרמ"א** כתב דיש להתיר והמחמיר תע"ב. וביאר המהרש"ל שמחמיר כלל לא לצאת אלא ממתין שתהיה מותרת לגמרי.

הש"ך (סקי"ו) הקשה סתירה בדברי הרמ"א דבאו"ח לא הזכיר שראוי להחמיר, והעלה כהשו"ע, ואף אין להחמיר כיון שהוא דבר מצוה. **החתם סופר** סבר שהפרישה היא מדאורייתא ומשי"ה אסר לפקוד ביוצא לדרך או בליל טבילה, ואף בצירוף שיהיה ליל טבילה בליל יציאה לדרך אוסר, ומכל מקום יכולה להקל בזה מחומרות האורז והאביאסוף. (פת"ש סקי"ב).

עוד כתב סמ"ג היוצא לדבר מצוה אין צריך לפקוד את אשתו, שמה יהיה טרוד בפקידה ויבטל מן המצוה.

ליל טבילה שחל בזמן פרישה

אשה שחל ליל טבילתה משום ראייה או כתם סמוך לוסתה כתב **הכנסת יחזקאל** שמותרת לשמש כיון שהוא צורך מצוה, אפילו בטבילה משום ראית כתם שיש לחוש שמה תראה עכשיו שהרי עדין לא ראתה וסת. אך **הגבעת שאול והנודע ביהודה** כתב שאין לה לשמש אפילו כראתה וסת ממש. עוד אסר הנודע ביהודה אף בכלה שזמן וסתה חל בליל טבילתה. אך לטבול מותר ויהא שרי בכל מיני קורבה חוץ מתשמיש. (פת"ש שם).

שיעור הדרך שיוצא

כתב התשובה מאהבה שהוא י"ב מיל. (פת"ש כ"ד).

המתנה לליל טבילה

כתב הרמ"א אם ליל טבילתה הוא פחות מעונה סמוך ליציאתו לדרך חייב להמתין, ומקורו הוא מהנמו"י ביבמות (ט"ז). וכתב הכרתי ופלתי שאם הוא גם ליל וסתה לא ימתין. עוד כתב החתם סופר שלא תיסע אישה ללא רשות בעלה לליל טבילה אף לדבר מצוה. (פתי"ש סקב"ד-כ"ה).

סעיף יא

אשה שיש לה וסת לימים לבר, והגיע שעת וסתה, אסור לבא עליה עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותמבול, יבא עליה לא ואין צריך לשאול.

היתר ביאה כשעבר זמן וסתה

נידה (טו) מתניתין "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה". ובגמרא שם, "למה ליה למתני הבאין מן הדרך סד"א הני מילי היכא דאיתיה במתא דרמיא אנפשה ובדקה אבל היכא דליתא במתא דלא רמיא אנפשה לא קא משמע לן. אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה. אמר רב הונא ל"ש אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה קסבר וסתות דאורייתא, רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן". ועוד (שם ע"ב) "אמר ר' יוחנן כל אישה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה".

וכתב הרשב"א וכן פסק השו"ע אם כן כל אישה בחזקת טהרה קודם וסתה הקבוע או קודם עונה בינונית כדברי ר"ל, ולאחר וסתה הלכה כרבה בר בר חנה דוסתות דרבנן, והגיע עת וסתה דקאמר הוא כשיחשב ימים שראויה לטבול משעת וסתה או עונה בינונית באי לה וסת וכדברי ר' יוחנן. והרמב"ם היקל טפי דאף ביש לה וסת אם הניחה בחזקת טהרה בא עליה משום דוסתות דרבנן. דפירש הרמב"ם דמתניתין מיירי ביש לה וסת, ור"ל אתי לאסור רק את יום וסתה ממש, ור' יוחנן שאמר מחשב ימי וסתה ובא עליה סבר וסתות דאורייתא ואין הלכה כמותו.

שוכבת אצלו בשעת וסתה

הגיע שעת וסתה אפילו שוכבת אצלו צריך לשואלה. (חוות דעת פתי"ש סקב"ז).

סעיף יב

היה לה וסת לימים ולוסת מוסתות הגוף כגון קפיצה וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה אימור לא קפצה ולא ראתה, אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום.

בגמרא לעיל "רב אשי מתני הכי אמר רב הונא לא שנו אלא שאין לה וסת לימים אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי אבל יש לה וסת לימים אסורה לשמש קסבר וסתות דאורייתא". ואם ר' הונא דסבר וסתות דאורייתא אמר הכי כל שכן לדידן. וכתב השו"ע שהוא אף אם באים לה בימים קבועים ומשמע שהוא בכל וסתות הגוף. אך הש"ך סבר שאם הוא וסת כגון פיהוק שלא בא על ידי מעשה שלה יש לחוש לו בכל מקרה, והסתפק אולי אף השו"ע סבר כך. הכרתי ופלתי כתב בשו"ע שכונתו רק על ידי מעשים שלה. החוות דעת כתב שלא מיירי שקבעה לה הפיהוק אלא ראתה אותו שלא ברציפות.

וכתב הרשב"א שחוששת לעונה בינונית אף שלא הייתה רואה אלא פעם בל"ה, ובזה חמור וסת קפיצות מאשה שיש לה וסת קבוע שאין חוששים לעונה בינונית.

סימן קפה – דין אישה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני

סעיף א

האשה שהיא בהזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי. הגה: ומאחר שעברו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה בגדים מלוכלכים בדם, נאמנת לומר, נשוק טבחים עכתי, או נתעסקתי בלפור וכדומה לזה.

הניחה בחזקת טמאה

מתניתין נידה (יב) "הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה הניחה בחזקת טומאה טמאה עד שתאמר לו טהורה אני". והטעם משום שהיא ודאי טמאה וספק אם טבלה. והמקור שנאמנת הוא ממש"כ "עד שתאמר לו טהורה אני", וכן מוכח מכתובות (עב) גבי ומשמשתו נידה דמקשי אם אמרה לו טהורה היא לסמוך עלה. והטעם ממה שנאמר "וספרה לה" משמע שיש לה נאמנות על טהרתה. וצריך הבעל לחשב אם הגיוני שעברו ימי טומאתה.

הוסיף הט"ז (סק"א) שאף אם דרכה לראות ו' וטבלה השתא לפי חשבון ה' נאמנת. וכן הש"ך (סק"א) דאף במסופק אם עברו ימיה נאמנת. כתב החוות דעת דשכבה אצלו לא מספיק וצריכה לומר לו שטבלה בפירוש. (פת"ש סק"א).

מקור דברי הרמ"א, הנמ"י שכתב כן מסברא דקרא ד"וספרה לה".

אשה החשודה על איסור נידה

כתב החוות דעת אם זנתה בנדתה עדין נאמנת [משמע קודם שנשאת], ואם הכשילה את בעלה פעם אינה נאמנת בשעת וסתה לומר לו שטבלה, ולומר טבלתי או טהורה אני שלא בשעת וסתה נאמנת, ובימות החורף אף לומר טבלתי אינה נאמנת, והסי' אם נאמנת במקום שצריכה לשלם לטבילתה אם נאמנת.

סעיף ב

ואם הוחזקה נידה בשכנותיה, שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, השיבה כודאי טמאה.

הוחזקה נידה בשכנותיה

כתובות (עב), אהא דתנן ומשמשתו נידה יוצאת בלא כתובה אמר, אי דידע נפרוש, ואי דלא ידע נסמוך עלה. ואוקים לה כר"י דאמר הוחזקה נידה בשכנותיה בעלה לוקה עליה, שבא עליה בחזקת טהורה והתברר שהוחזקה נידה בשכנותיה. ופרש"י כגון שלבשה בגדים המיוחדים לימי נדותה. אי"נ שאמרה שהתיר לה החכם ונמצאת שקרנית. ועיין סעיף ג' בדיני אמתלא בהוחזקה נידה.

סעיף ג

אמרה לבעלה טמאה אני, ואחר כך אמרה טהורה אני, אינה נאמנת. (אם הוא לאחר כלי לזכר, ז"י בנ"ס רבינו יוחס). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה לו כן, תחלה אלא מפני שלא היה בה כח לסבול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת. הגה: ומכל מקום מי שרואה להחמיר על עצמו, שלא להאמין לה. מדת חסידות הוא, (ז"י). אבל מדינה נאמנת, אפילו בשתיקה אחר כך רק שהיא בזה ושוכנת אלל בעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה טמאה אני, עשתה מחמת קטטה שהיה לו עמה, וכדומה לזה. אבל אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה, ואחר כך אמרה: טהורה אני, אף על פי שנתנה אמתלא לדבריה,

אינה נאמנת. (אמרה: פלוני חכם טהר לי חכם, והחכם אומר שהיא משקרה, החכם נאמן, וטמאה היא, צ"י בשם הרמב"ם ורבינו יוחסין).

אמתלא

מתניתין כתובות כב. "האשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני אינה נאמנת". ושם בגמרא "בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו, אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. תנא מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה". וכתב הראשונים הלכה כרב, והר"ף שהביא דברי שמואל הוא לומר שהמחמיר כדבריו אינה חומרא של שטות היא. ובירושלמי איתא שהיה מעשה עם אשתו של שמואל והאמתלא שנתנה הוא שלא היה בה כוח לתשמיש. ולמדו הראשונים דה"ה לשאר אמתלא, לבר ממשטה היתני בך שלא נאמנת.

אמרה טמאה שאינה נאמנת בלא אמתלא, הוא אפילו אמרה לא טבלתי וחזרה ואמרה טבלתי. יותר מל' יום אין מועיל אמתלא, אלא אם הייתה צריכה לכך לפי הענין. נתנה אמתלא שטענה בחשבון הימים, אם אומרת שצריכה לטבול באותו לילה, אינה נאמנת אימור יצרה תקפה. ואם הוא יום או יומים קודם, נאמנת. (פתי"ש ה"ח).

בהחזקה נידה בשכנותיה כתב הרמב"ן וכן פסק השו"ע שלא מועיל לה אמתלא, והוכיחו מסוגיא דכתובות לעיל דאמר ר"י החזקה נידה בעלה לוקה עליה, משמע שאינה נאמנת כלל אף באמתלא. וכתב הרשב"א הטעם משום שאם לא באמת הייתה טמאה לא הייתה עושה מעשה כולי האי. והט"ז (סק"י) כתב בשם הר"י לרב מפראג הטעם על מה שמכח להחזיק עצמה בטומאה אם לא כולי עלמא ידעו מן האמתלא. והטור תמה אמאי לא מועיל האמתלא.

וכתב הט"ז (שם) לטעמו לא יועיל אמתלא אף באמירה בפני רבים, ובתורת השלמים כתב דלטעם הרשב"א מועיל אמתלא אף באמירה לרבים כיון שהוא לא מעשה גדול. והביא הט"ז מעשה שאמרה אישה לרבים שטמאה בשביל להסתיר עיבורה וגילתה לבעלה קודם, שהתיר הרמ"א משום שלא היה אפשר לה בענין אחר. לט"ז (שם) מותרת לבעלה משום שגילוי דעתה מבטל האיסור לגמרי. והשו"ך (סק"ה) כתב כהרמ"א. וכתב הפת"ש (סק"ג) דלפי זה לש"ך מועיל אמתלא שמצאה מכה לאחר שסבורה שהייתה טמאה, מאחר שלא היה אפשר בענין אחר. והכרתי ופילתי סבר שלא מועיל בזה אמתלא.

שכבה אצלו

כשודע ודאי את האמתלא נאמנת רק על ידי שכיבה, כ"כ הרמ"א בשם מהר"י וויל שכך מסתבר. וביאר הש"ך דכל זה רק כשלא אמרה לו בפירוש שטמאה היא, אלא רק שחוששת. ובמקום שאמרה לו בפירוש לא יועיל עד שתאמר לו. ומכל מקום מועיל השכיבה שלא חייב לפרוש ממנה מיד אלא שואל אותה.

נאמנות החכם לטמאה האשה

מקור הדברים בסוגיא דכתובות איתא ומשמשתו נידה כגון שאמרה טהור לי החכם ונמצא טמא, ונחלקו הראשונים שם איך נמצא ששיקרה, לרמב"ן החכם אמר שטמאה הכתם, והרשב"א כתב שבאו עדים שכלל לא הייתה אצל החכם ועמנו היה באותו זמן, אך החכם עצמו לא נאמן. וכתב הר"ן דלענין לאוסרה על בעלה לכולי עלמא נאמן החכם, וכל מחלוקתם היא לענין להפסידה כתובתה. הוסיף הט"ז (סק"א) שאין מועיל לא החכם עד משמו.

סעיף ד

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד, חייב כרת, שייציאתו הנאה לו כביאתו. כיצד יעשה, נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת. הגה: וימלא פחד ורתת על העצירה שצאה לידו. ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על תגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה נקפוץ ובשוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינו צריכין להיות לטופים, רק כל שבע שני ימים, כגון שני וחמישי, ובליל

התענית אסור בין ובשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום צממון שיתן ללדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קלף מעני, ויש להחמיר בתקובתו. וכל המרצה לקוב, זכות הוא לו. והאשה אינה צריכה כפרה. ואם שמה שלא בשעת וסחה, ומלאה אחר התשמיש דם, אפילו נמצא על עד שלו, מקרי אונס, אפילו לא בדקה תחלה. ואין לריב כפרה לא הוא ולא היא.

היה משמש ואמרה לו נטמאתי

משנה וגמרא שבעות (זו, יח). הטעם מפני שיציאתו הנאה לו כביאתו. ואם פרש חייב כרת.

אם מצאה לאחר תשמיש דם על הסדין אף אם ודאי שבא הדם בשעת התשמיש אין צריך כפרה מפני שהייתה אנוסה. ולדעת הרמב"ם שהצנועות בודקות קודם תשמיש, צריכה כפרה מפני שלא בדקה.

מה הכפרה לפרש בשוגג כשהייתה נידה, **המרדכי** כתב בשם הר"ם או שיתענה ה' חודשים יום בשבוע, ואם לא יתן י"ב פשיטין לצדקה ומותר בבשר ויין. **ומהרא"י** בשם הר"ם סבר שיתענה ב' ימים בשבוע ואם לא יתן י"ב פשיטין לצדקה ואסור בבשר ויין. והסתפק החתם סופר אם אישה צריכה כפרה כשלא גילתה לבעל שפירסה נידה, שאולי נחשבת אנוסה משום יצרה. ורמ"א פסק כמהרא"י רק שצדקה ייתן כפי כוחו. ג' ימים רצופים חשיבי מ' ימים. חטא במזיד יתענה ע"ב יום. כל כניסה ויצאה צריכה כפרה כזו. אף באונס כתב החתם סופר יתענה ב' ימים או יפדה. כתב תורת השלמים לא יאכל בשר ולא ישתה יין לא בלילה שקודם ולא אחרי התענית. הכפרה היא אף לפחות מבני כתב. (פת"ש סק"ט-י"ג).

כפרה לאשה

מה שכתב רמ"א שהאישה לא צריכה כפרה הוא רק אם לא היה בשעת וסתה ולא אמרה לו או סייעה לו לפרוש ממנה. ואם כן ג' חילוקים יש, אישה שיש לה וסת בשעת וסתה או בעונה הסמוכה חייבת גם היא וגם הוא, אין לה וסת, שלא בשעת וסתה ואמרה לו לפרוש חייבים שניהם, בשעת וסתה ולא אמרה לו לפרוש חייב רק הוא. נמצא לאחר מכן שניהם פטורים. (פת"ש י"ד).

נתברר למפרע שהייתה נידה

כגון שמצאה כתם על בגד של היום הקודם אין צריך כפרה כיון שהיה זה אונס.

הרגישה הרגשת וסת

ולאחר מכן ראתה על העד, כתב החתם סופר אם קודם ששמה הרגישה שניהם צריכים כפרה. ואם תוך כדי דינם ככל מציאה (פת"ש סקט"ו).

הרגישה פחד רגעי

פחדה פחד גדול ושמה אין צריך כפרה, ואף שפחד מבאי לידי ראייה, אם לא ראתה ראייה גדולה אין צריך לחוש.

סימן קפו – דיני בדיקת אישה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש

סעיף א

אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהא לבו נוקפו. והרמב"ם ז"ל מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחד, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. ולדעתו, הצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש. (וסבאל הלאקונה היא עיקר, וכן נאגו).

בדיקה קודם ולאחר תשמיש ביש ובאין לה וסת

רוב הראשונים כתבו שאין צריך בדיקה כלל לא קודם תשמיש ולא לאחר תשמיש, מדתנן (נידה זט.) "ב"ש אומרים צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמש לאור הנר, ובי"ה אומרים דיה ב' עדים כל

הלילה". ובגמרא "אמר ר"ז מדברי כולם נלמד בעל נפש לא יבעול וישנה, אמר רבא בועל ושונה כי תניא ההיא לטהרות", והלכתא כרבא דבתרא הוא. **והרמב"ם** כתב שאף אישה שיש לה וסת צריך בדיקה היא ובעלה לאחר תשמיש והצנועות בודקות אף קודם תשמיש. ומקור מדתנן "דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד לו ואחד לה, והצנועות מתקנות שלישי לתקן את הבית", והעמיד משנה זו אף כשלא עסוקה בטהרות והחומרא בעסוקה בטהרות היא שחייבת לבדוק לפני כן ולא רק מצד צניעות. **המימונית בשם ר' שמחה** לעיל דמדן כל היד טוב שתבדוק קודם תשמיש (הובא בב"י לעיל).

סעיף ב

אם אין לה וסת קבוע, שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש. הגה: ואין צריכין לבדוק עלמס אחר כל תשמיש ותשמיש שעשין בלילה אחת, אלא מקנחין עלמן כל הלילה בעה, ולמחר צריכין בדיקה, ואם נמולא דם טמאה. קנחה עלמס בעה, ואזלה, לא תשמיש עד שתבדוק עלמס, הואיל ואין לה וסת.

בנידה (יא) תנן "ופעמים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה", ובגמרא שם (ע"ב) "אמר ר' יהודה אמר שמואל לא שנו אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה". ועוד שם (ע"ב) "אמר ר' זירא אמר ר' אבא בר ירמיה אישה שאין לה וסת אסורה לשמש", ומוקים לה בעסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה לא בעיא בדיקה. ומיייתי (שם ע"ב) ברייתא "אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו' ויוציא ולא מחזיר עולמית, דברי ר"מ. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנוה וכו', אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס. ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא, ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה, דא"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה אמר שמואל אישה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות. מאן דמתני הא לא מתני הא".

ופרש"י ועוד ראשונים מאן דמתני הא לא מתני הא, לעולם בעסוקה בטהרות ואף על פי ששנה זאת ר' אבא בשם שמואל, לא שנה זאת ר' יהודה. ואם כן אישה שא"י אין צריך בדיקה קודם תשמיש, ואע"ג דר' מאיר ור' חנינא מיירי לבעלה ולא לטהרות כתב הרשב"א ראייה ממה שאסרו (ע"ב) לבדוק בסמוך שמא ליבו נוקפו ופורש ולא פירש דווקא בשיש לה וסת. וכן מוכח ממתניתין (טו) "כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהם". וכן מהגמרא (ע"ב) ששאלו את אנשי הבית של ר' הונא ור' פפא אם הם בודקים ואמרו שלא, ולא חילקו בין וסת קבוע ללישנא קמא.

והביא רש"י פירוש אחר לעולם אף בלא עסוקה בטהרות מיירי ר' חנינא והלכה כדבריו, ואף על פי שר' אבא הביא דעת שמואל אחרת, נחלקו אליבא דשמואל. ודחה פירוש זה שהרי אף ר"י עצמו כתב על דברי המשנה לא שנו אלא לטהרות. וכתב ספר התרומה דאף לפירוש השני ברש"י עדין הוא מחלוקת אמוראים ובשל סופרים הלך אחר המיקל. **ור' חננאל** פירש כביאור זה, ולשיטתו אישה שא"י צריך בדיקה קודם ולאחר תשמיש. וביאר הר"ן אף שר' יהודה עצמו אמר על המשנה שהוא רק בעסוקה בטהרות אמוראי ניהו אליבא דר"י.

דעת **הרי"ף וכן פסק השו"ע** דג' פעמים צריך בדיקה היא ובעלה לאחר תשמיש לראות שלא רמ"ת, וזה הפשט משמשת בב' עדים אחד לו ואחד לה, והן תיקוניה והן עיותיה לדעת אם כשרה לשמש או שרמ"ת. **הרא"ש** הבין בדעת הרי"ף שפסק כר' חנינא וכביאור ר"ח, אלא שסבר שר' חנינא הצריך רק ג' בדיקות, ובג' פעמים צריכה בדיקה אף קודם תשמיש, (וכן הבין הרמב"ן והב"י ועיין בסוה"י). והקשה על דבריו מגמרא מה

הקשה "הא אמרה שמואל חדא זימנא", הרי שמואל דיבר רק בבדיקות קודם תשמיש. ועוד מה פריך ואי בשאינה עסוקה הא אמר ר' אבא שאינה צריכה, אולי ר' אבא אמר שאין צריך לעולם ור' יהודה אמר רק ג' פעמים. ועוד איך ישתנה חיוב הבדיקה של קודם תשמיש לאחר ג' פעמים הרי עדין יש לחוש שמא היא טמאה. ועוד למה לא הזכיר ר' חנינא שצריכה בבדיקות קודם תשמיש. וכתב דנראה לו להקל כפרש"י אלא שלא מלאו ליבו להקל על דברי ר"ח. וביאר הב"י בדברי הר"י שאם צריך בדיקה אחר תשמיש פשיטא שצריך בדיקה לאחר תשמיש, ומש"ה הקשה הא אמרה שמואל חדא זימנא. ועוד מש"ה לא כתב זאת ר' חנינא בפירושו. ועל הקו' השניה כתב דממה שנקט ר' אבא אינה צריכה בדיקה משמע שלעולם לא צריך בדיקה. על הקו' הג' כתב שהענין בבדיקה ג' פעמים הוא מחשש שמא יש לה וסת למקרים שבגופה, ובג' פעמים מתברר דבר זה. [וביאר שכל הבדיקה של קודם הוא רק בשביל שנדע על הבדיקה שלאחר מכן שלא היה דם קודם ודו"ק]. **והראב"ד והדרכי משה** סבר בדברי הר"י שלא בעי כלל בבדיקה קודם, ולא אזיל על דברי ר' חנינא דלעולם כפירש רש"י דהלכה כר' חנינא בטהרות לבד. אלא שהוא חשש שמא רמ"ת והצריך ג' פעמים לו ולה. ובדברי ר' חנינא ב' עדים הכונה קודם ולאחר תשמיש, והר"י נקט את לשון ר' חנינא אך סבר שצריך רק לאחר מכן הוא והיא. **והמרדכי** כתב שדעת הר"י כר"ח. **הש"ך** (סק"א) סבר שדעת הר"י כרש"י ושאר הראשונים, ומה שכתב הוא אם ראתה כבר מחמ"ת דמשמשת ג' פעמים. ואדרבה אין לה לבדוק כלל שמא ליבו נוקפו. **תורת השלמים** סבר שמקום שנהגו להחמיר אין להקל, ומקום שנהגו להקל אין להחמיר (פתי"ש סק"ב).

אשה שלא ראתה מעולם אין צריך בדיקה אף לדעת הר"י (פתי"ש סק"א).

כתב החוות דעת הבדיקה תהיה כשיעור וסת ודי בקינחה, ולא תהיה שוכבת. אם ראתה לאחר בדיקות ג' פעמים שוב אפילו שלא בסמוך, צריך בדיקה ג' פעמים שוב אם אין לה וסת, ופעם אחת אם יש לה וסת. (פתי"ש סק"ב).

מעוברת ומניקה אינם צריכות בדיקה. (פתי"ש ד').

מקור דברי הרמ"א

הרמ"א כתב שצריכים לבדוק בין בעילה לבעילה אך לא צריכים בעדים שונים. ואם נאבד צריכה עד נוסף במקומו. נחלקו ב"ש ובי"ה (נידה טז.) לב"ש צריך עדים שונים כל תשמיש שמא בבדיקה נוספת יטשטש מראהו, לבי"ה לא חוששים שיטשטש. ר' זירא סבר שזה בכל אשה, ורבא סבר דדווקא עסוקה בטהרות. ונחלקו האחרונים האם הרמ"א מייירי רק לרמב"ם או גם על בדיקות הר"י בג' ראשונות. הסתפק התשובה מאהבה אם מועיל לעיין בבוקר גם בבדיקה שקודם לתשמיש.

סעיף ג

אשה שאינה רואה בפחות מ"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, עד י"ד יום דינה כד"ן אישה שיש לה וסת.

וסת קבוע למינימום ימים

כ"כ מהרא"י שאינה צריכה בדיקה למה שתשמש בתוך הי"ד ימים, ואף על פי שהוא מייירי על בדיקת ר"ח, הי"ה לדעת הר"י אינו יכול ואינו צריך לעשות הבדיקות של רמ"ת בימים אלו.

סעיף ד

יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו.

נאמנות האשה על עד שלו

סעיף ה

אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה.

דין רמ"ת הפשוט

נידה (יב.) "ת"ר אישה שאין לה וסת אסורה לשמש, ואין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא מחזיר עולמית, דברי ר"מ. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר, משמשת בשני עדים הן עותה הן תקנוה". פירוש הן עיוותיה שאם תראה מחמ"ת באותם הפעמים תהיה אסורה. וכתב הרשב"א דווקא מיד שסימה לשמש ולא לאחר מכן, ועוד כתב דווקא ג' פעמים רצופים, ועוד כתב שהפסד כתובה הוא רק אם הייתה כך בעת שנשאת דאל"ה נסתחפה שדהו. עוד כתב המרדכי הובא בדרכי משה דאם יש לה וסת נוסף לזמן אחר יוצאת בכתובה. ועוד דאף ראתה ג' פעמים יש לה תקנה בבדיקה.

סימן קפז – דיני אישה הרואה דם מחמת תשמיש

סעיף א

אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד, בכדי שתושיט ידה לתחת הכר, או לתחת הכסת, ותמול עד לבדוק בו, ותקנה עצמה, משמשת ג' פעמים. אם בכל ג' פעמים רצופים ראתה דם, וכל שכן אם מלאה ג' פעמים (ס על עד שלו), אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה לכל עד שתבדוק. הגה: ויש לומר שצ"ל לנו בקיאין איזה מקרי מחמת תשמיש, כי אין בקיאין בשיעור הזכר, ולכן כל שרואה ג' פעמים סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על בעלה. ואלו ג' פעמים לריכים להיות לרופים, אבל אם לא היו לרופים לא נאסרה על בעלה. ואין חילוק בין אם ראתה ג' פעמים מיד שגשגה, ובין נחקלקלה אחר כך וראתה ג' פעמים. וכל זה לא מיירי אלא בראתה סמוך לתשמיש, אבל אם לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על בעלה, ומוחלת לו לאחר טהרתה תמיד ודינה כמו שאין לה וסת.

דין רמ"ת הפשוט

נידה (סה.) "תנו רבנן הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש ותנשא לאחר. ניסת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה. אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון, אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי, לפי שאין כל הכחות שוות".

סיוגים מתי נאסרת

מרש"י משמע דווקא שאי אפשר לתלות בבתולים, וכתב הרשב"א דווקא רצופים דאל"ה וסת הוא דלית ליה. ודווקא בסמוך מהאי טעמא. אם רמ"ת רק לאחר תקופה שנשאת כתב ר"ח והב"ח שלא נאסרת, דכל שהיו לה תשמישי היתר לפני כן, מותרת בלא בדיקה. אך המרדכי ורמ"א כתב שנאסרת. [ועיין פתי"ש

סקמ"ד, שמצרף לקולא, מה ששהתה עמו כמה שנים ולא ראתה]. עוד הוסיף רמ"א, דכל שכן אם מצאה על עד שלו מיד שנאסרת.

שיעור הזמן דחשיב רמ"ת

כתב הרשב"א דדווקא בסמוך דאל"ה וסת הוא דלית ליה. כתב **ספר התרומה סמ"ג סמ"ק מרדכי וטור**, בכדי שתדע מן המטה ותקנה עצמה. **והראב"ד והשו"ע** כתב בכדי שתושיט ידה לתחת הכסת ותביא עד. מקור הדברים משנה (ד.) "נמצא על שלה אותיום טמאין וחייבין בקרבן, נמצא על שלה לאחר זמן טמאין מספק ופטורים מן הקרבן. איזהו אחר זמן כדי שתדע מן המטה ותדיח פניה". ובגמרא מקשי מברייתא, איזהו לאחר זמן, בכדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק. ושני ר' חסדא מאי אחר אחר דאחר.

וביאר דברי ר' חסדא הם: שיש כמה שיעורים, שיעור ראשון הוא בדיקת חו"ס מיד וזה לא שייך לבדוק, כדאמרינן בגמרא (יב.) "משל לשמש ועד וכו'". שיעור שני הוא שתושיט ידה לקחת עד ותקנה פניה, שעד שיעור זה ועד בכלל אם ראתה חייבים חטאת. שיעור שלישי הוא משיעור של תושיט ידה והלאה, ובמתניתין קרי ליה "בכדי שתדע מן המטה" שאינה חייבת קורבן. ובקו' הבינה הגמרא כונת המשנה "איזהו אחר זמן כדי שתדע מן המטה ותדיח פניה" - שעד שיעור זה כולל חייבת חטאת, ובתירוץ מבואר ששיעור זה הוא כבר שיעור של פטור. ור' אשי שם תירץ בע"א.

הטור וסיעתו שאסרו רמ"ת בשיעור שתדע, ביאר הבי"י שלמדו שאף שיעור שתדע מהמטה חייבת אשם תלוי וטמאים מספק, וכל שחייבת אשם תלוי דינה כרמ"ת [ומה שבמתניתין מטהרים הוא מלאחר שיעור זה]. אך השו"ע למד דחייב אשם תלוי הוא רק בשיעור שתושיט ידה.

דעת **הראב"ד ב"א והביאו רמ"א** השתא שאין אנו בקיאין כל שהוא סמוך לביאה מטמאים. והסתפק הש"ך (סק"י) אם מה שאין אנו בקיאין הוא רק בשביל להוציאה מבעלה, או שהוא גם לאוסרה לכל העולם.

הוסיף הש"ך (סק"א) אם בדקה עצמה מיד ולא ראתה, אף אם לאחר מכן ראתה ואפילו לאחר שיעור מועט, אינה נאסרת. וכתב על זה החוות דעת דגם כשמצאה ג' פעמים לאחר זמן, שאינה נאסרת משום רמ"ת, מכל מקום אסורה לשמש מכאן ואילך ב' תשמישים באותו הלילה, משום דהויא עונה הסמוכה לו. (פתי"ש סק"ט).

כמה פעמים תראה

רש"י ורשב"א סברו דברייתא זו היא כרשב"ג דס"ל חזקה בתלת, וקימא לן כוותיה בוסתות דהו מדרבנן, מש"ה בעינן ג' פעמים בכל בעל וג' בעלים. וכתב התוספות דאף רבי סבר בזה שבעינן ג' פעמים בכל בעל, שאין ראייה ראשונה מן המנין, אלא שעדין לדעתו נאסרת ב' בעלים. אך **הסמ"ג** חלק עליהם וסבר ג' פעמים בשני בעלים. וביאר הבי"י דס"ל דאין זה בכלל וסתות, ומש"ה פסק כרבי, ואפ"ה בעינן לכל בעל ג' פעמים, דס"ל כתוספות דבהא מודה רבי. ובשו"ע פסק דבעינן ג' פעמים בג' בעלים.

לדעת השו"ע דבעינן ג' פעמים בג' בעלים, כתב **פרישה ט"ז והש"ך** בדעת מרן אף הפעם הראשונה מן המנין, והו"ו ג' פעמים בסה"כ. וכ"כ הכרתי ופלתי וסדרי טהרה דאין להקל בזה. אך **תורת השלמים** סבר וכן בדעת מרן שהראשונה אינה מן המנין, שהרי לא בדקה, וכמ"ש **הראב"ד**. (פתי"ש סק"ב). וכתב **החתם סופר** להקל בדיעבד כתורת השלמים, במקום שכבר שימשה ג' פעמים עם הראשון וראתה, להחשיבן כמו ב' פעמים, ותוכל לעסוק ברופאים, דהואיל ולא הוחזקה תוכל להאמין להם שנתרפאה. ותדחה התשמיש לימים שאינה עלולה לראות בהם, דכל טצדקי יש לעשות שלא תקלקל עצמה. (פתי"ש סק"ב וסק"ה).

בזקנה שקוראים לה אמא ואינה חוששת שרמ"ת, כתב **הנודע ביהודה** (לקמן ס"י סק"מ בפתי"ש והובא כאן) שאפשר שלא תמנה הראייה הראשונה, אך עדיף לכתחילה שתחמיר. **החתם סופר** ביאר שסמך בזה על הראב"ד, וחלק עליו החתם סופר וסבר שלכתחילה ראייה ראשונה מה"מ. והפתי"ש ביאר שהיקל משום שנמצא בפעם הראשונה על עד של הבעל.

רצופים

כתב השו"ע בשם הרשב"א ג' פעמים רצופים. וביאר הש"ך בלי תשמיש היתר בינתים, אבל אין צריך ג' לילות רצופים. וכתב החוות דעת ראתה ב' פעמים בשעת תשמיש, ואחר כך בתשמישים אחרים לא בדקה, ושוב בדקה בתשמיש אחר ומצאה, הוי כרצופים. עוד כתב השיבת ציון אמרה ראיתי מחמ"ת ג' פעמים, ושוב חקרוה, והתברר שבשניה לא בדקה מיד, אינה אסורה. (פת"ש סק"ה).

מדין מהו איסור רמ"ת

כתב הנודע ביהודה שהוא וסת (כקפיצות) שאינו קבוע. לפיכך אם קבעה אחר כך וסת מותרת, דוסת קבוע עוקר את שאינו קבוע, וכגון ראתה בל', ואחר כך ראתה ג' פעמים בכתב, נעקר ל'. ואף אם עוד ראתה אחר כך ג' פעמים מחמ"ת, תשאל לגדולי הדור, דאפשר דאינה נאסרת כל שיש לה וסת קבוע. והחוות דעת סבר דרמ"ת הוא חולי דממלאה ונופצת, ולפיכך לא מהני מה שתקבע וסת. ובלאו הכי נמי וסת קבוע אינו עוקר את שאינו קבוע. נפקא מינה גם למי שרמ"ת, ושימשה בזמן עיבורה ולא ראתה, דאינה ראייה להתירה. (פת"ש סק"א). ועיין פת"ש לקמן (סקט"ו) בשם חוות דעת, דה"ה דלא מהני בדיקת שפופרת בימי עיבור והנקה. והסתפק פת"ש דאפשר דעכ"פ מהני בדיקה בימי עיבור לימי הנקה.

הטעם דשרי ג' בעלים

כתב סמ"ג מה שאינה נאסרת להינשא אחר בעל ראשון, מפני שאין כל האצבעות שוות, והוי ס"ס, שמא מן הצדדים, ואת"ל מן המקור, שמא אין אצבעו של זה שווה. ובט"ז כתב מה שאינה נאסרת לבעל שלישי אחר ביאה אחת, כי אין כל הכוחות שוים. כתב הנודע ביהודה לפי זה אם רואה שפע דם, ודאי אינו מן הצדדים ואסורה. ואפשר דלא מהני שפופרת, ואפשר אפילו ב' פעמים מעט ופעם אחת בשפע גם כן אסורה. (פת"ש סק"ו).

ימי עיבור והנקה

דעת החוות דעת דרמ"ת אסורה אף אם נתעברה ומניקה [מביאת ההיתר השלישית]. והנודע ביהודה סבר שמתרת לאחר שהוכר עובר. ומכל מקום אם לא תראה בימי עיבורה אינה עוקרת, ולאחר ימי הנקה חוזרת לאיסורה. ואם תראה גם בימי עיבור והנקה, נאסרת גם בהם, אפילו לא ראתה אלא פעם אחת, לחוש לדעת הט"ז, דאפילו ראתה פעם אחת בימי הנקה חוששת לוסת שאינו קבוע.

כתב החתם סופר ראתה ג' פעמים בעיבור, הויא רמ"ת. ב' פעמים לפני שהוכר עוברת ופעם אחת אחר שהוכר, הויא רמ"ת. (פת"ש סק"ה). וכתב הנודע ביהודה בימי עיבור והנקה, לא מהני בדיקת שפופרת, אלא אם כן מצאה על הצדדים. (פת"ש סק"ח).

האם נאמנת לומר ראיתי מחמ"ת

בפת"ש (סק"א) הביא דברי השיבת ציון שהקשה היאך מי שאמרה לבעלה טמאה אני לך נאמנת, ולא חיישינן שמא עיניה נתנה באחר. ותירץ דמילתא דעבידא לאגלווי היא. ולפי זה אינה נאמנת אלא אם תראה לבעלה את העד. והפת"ש השיג עליו, שבב' פעמים הראשונות נאמנת שהרי אינה נאסרת. לפיכך רק השלישי צריכה להראות לבעלה.

בכתמים

כתב הפני"מ נמצא על כותנתו, אין לחוש שראתה מחמ"ת, דאין רמ"ת בכתמים. והוסיף הסדרי טהרה דה"ה בכתונת שלה אין לחוש. כתב חמדת שלמה קינח האבר תכף אחר תשמיש בסדן הבדוק, ומצא כתמים קטנים אדומים, ויש לו כאב בצד ולפעמים נמשך לפניו סמוך לאבר, והיא בדקה בבקר ולא ראתה, ויש לה וסת קבוע, יש לתלות ככתם, ובפרט עפ"ד המרדכי ורמ"א (לקמן ס"ה) דביש לה וסת תולין במכה, דמאכולת עדיפא ממכה. לפיכך תשמש עוד פעם ויבדקו הוא והיא, וטוב שתטבול ביום שמיני, כי אולי יש לה וסת לטבילת לילה. ויש לבדוק פי האמה דבעל אחר תשמיש ובהשתנה שלאחר תשמיש. (פת"ש סק"ד).

זקנה

כתב השב"י ראתה מחמ"ת והזקינה, אסורה. והסדרי טהרה פקפק בזה. עוד כתב השב"י זקנה שפסקה מלראות זמן רב, והתחילה לראות מחמ"ת, ומרגשת צער וכאב, אין צריך בדיקת שפופרת. (פת"ש סק"ז).

ימי טוהר

סדרי טהרה וכתבי ופילתי רמ"ת שנתעברה וילדה מותרת לשמש בימי טוהר, ואם לא תראה י"ל שמותרת, דהא מעין אחד הוא. **והנודע ביהודה** חלק עליהם מימי טהרה לימי טומאה, אינה קובעת ואינה עוקרת. ועוד דבימי הנקה אינה עוקרת.

סעיף ב

כיצד בודקת, נוטלת שפופרת של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו באותו מקום עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה, ואם לאו, בידוע שהוא מן הצדדין ומותרת. (ואף בזמן הזה יז' לסמוך אבדיקה ז').

דיני הבדיקה

גמרא נידה (סו.) "מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה. כיצד בודקת את עצמה, מביאה שפופרת ובתוכה מכחול ומוך מונח על ראשו אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא, לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדין הוא בא". ש"ך (סק"י) משא"ב כתב דאבר לאו דווקא, אלא ה"ה שאר מתכת, ולאפוקי מעץ משום דמסרט. ונראה דה"ה ברזל לא. וכתב המימוניות וכ"כ הש"ך, אף על פי שלא נמצא בצדדים מותרת.

צורת הבדיקה

כתב המשאת בנימין שתכניס קודם השפופרת ואז תכניס המכחול עד מקום ששמש דש, ותוציא המכחול ואז השפופרת. וכתב ב"י לא התפרש העובי. וקשה שמא אינה עבה כמו האבר, ושמה לא הכניסה בכח. והרי אין כל האצבעות שוות ולא כל הכוחות שווים. וביאר דבבדיקה זו אזלינן לקולא, משום דרוב נשים אין רואות מחמ"ת. והמשאת בנימין כתב שיעור השפופרת, תהיה עבה כאבר בינוני. (פת"ש סק"יג).

שיעור ההכנסה כתב ב"י בשם הרמב"ם שתכניס עד מקום שהשמש דש. וכן בדין, שאל"כ שמא לא מצאה כי היה יותר בפנים. וכן פסק מרן בשו"ע. וכתב הש"ך (סק"י) בשם המשאת בנימין שלא צריך לדחוק עצמה אלא רק מה שנראה לאשה שעד שם הגיע השמש, והאשה נאמנת על זה.

בדיקת שפופרת בזמינו

דעת הראב"ד שאין לסמוך על בדיקה זו היום מפני שאין אנו בקיאים, ואף אם בא הדם מן המקור החמירו בנות ישראל ע"ע אף בטיפה כחרדל, [וכן דעת הרמב"ן לעיל בב"י סעיף ט']. וכתב הרשב"א והר"ן בדעתו שבדיעבד אם בדקה מועיל לה. אך הרא"ש ושא"ר הפוסקים כתב שסומכים על בדיקה זו אף היום ואין צריך בקיאות מיוחדת בבדיקה זו. ועוד שחומרא דבנות ישראל אינה בדם הבא מן הצדדים.

בדקה ומצאה מה תקנתה

אם תפיל חררת דם יש לה תקנה. וכתב רמ"א לקמן ס"י שאם עברה ושמשה ולא ראתה מותרת. ביאר הש"ך שם (סק"ג) אפילו פעם אחת, והחוות דעת כתב דווקא ג' פעמים. עוד כתב החוות דעת אם בדקה מיד בבעל ראשון וראתה, ובדקה שוב ולא ראתה, מועיל לה רק לבעל שני. (פת"ש סק"יד, י"ט).

בדקה ונמצאה נקיה וחזרה ורמ"ת

דעת החוות דעת הפת"ש ומהר"ר צנזור טהורה לעולם, ומה שתראה לאחר מכן תלין שהוא מן הצדדים. הסדרי טהרה כתב שאסורה. הנודע ביהודה כתב שאם מצאה בצידי השפופרת מותרת אף שממשיכה לראות, ואם לא מצאה בצידי השפופרת אסורה.

אם צריך ז' נקיים על אותה ראה או על דם שמצאה בצידי השפופרת לאחר בדיקה, מהר"י הורוביץ כתב שאינה צריך שתולים אותו בדם מכה. הנודע ביהודה הסתפק. החוות דעת כתב שצריכה לעולם ז' נקיים דלענין זה לא הקלנו. (פת"ש סק"ט"ו ו"ז).

בדיקה בימי עיבור והנקה

כתב החוות דעת והנודע ביהודה שאין מועיל אלא לעיבור או להנקה. והסי' הפת"ש אם בדיקה בימי עיבור מהני להנקה או לא. (פת"ש סק"יז).

בדיקות חלופיות

בדיקה בשפופרת של עץ - בדיעה מועיל כיון שמה שתיקנו שפופרת של מתכת הוא לטובתה. ולא יהא לה קולות אם תמצא בצדיה, שמא הם מחמת הסירוט. [כגון לתלות הדם בחזרה ווראתה לדעת הנודע ביהודה לקמן]. (פת"ש סק"יז).

בדיקה במכחול לבד

כתב **האמונת שמואל** אפי' לכתחילה לבדוק כך על מנת לראות אם יהא דם רק בצדדים או כלל לא יהא ולסמוך על זה לקולא בלבד. **ותורת השלמים** כתב שלכתחילה אין להרבות בבדיקות, ובדיעה מועיל. והוסיף החתם סופר שבבדיקה זו תהא חייבת להכניס עד הסוף ולא יהא סגי באומדן דעתה כדכתב הש"ך. (פת"ש סק"יז).

בדיקה על ידי מוכין

כתב הסדרי טהרה לעשות כיס ולמלאותו במוכין שיהא צורת איבר ולבדוק על ידו, אם עשתה ומצאה בצדדים מועיל להתירה, ואם לא מצאה כלל לא מועיל שמא לא הכניסו לעומק משום שהוא רך.

סעיף ג

אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון, אחר ששמשה שלש פעמים, הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך, אפילו בבדיקה. הגה: ויש לסמוך אסנא לאסונה להקל. ואם הרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, לטולי עלמא יך לסמוך אבדיקה צנעל הראשון.

מתי מועיל הבדיקה

בגמרא נידה (סו.) "אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון, אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי, לפי שאין כל הכחות שוות". דעת **הרא"ש והרי"ף בדעת רש"י** והוא **הדין ברמב"ם** שלבעל הראשון אסורה על ידי בדיקה, שכבר הוחזקה זו לרמ"ת, ועוד שלא היקלו לסמוך על הבדיקה רק אם אין לה תקנה אחרת. ומכל מקום תעשה בדיקה זו כדי שאם תמצא טהורה לא תיאסר אף אם תשוב ותראה אצל השני. וכתב ריצב"א אם מרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, מותרת בבדיקה לראשון, אף לשיטה זו. דעת **חכמי הצרפתים** לא התירו בדיקת שפופרת כשיש לה תקנה להינשא, דהיינו לאחר בעל א' וב'. אבל מותרת בבדיקה לבעל הג', או להינשא לבעל ד'. ודעת **הב"י בדעת רש"י** וכן **פסק שאר הראשונים** שאף לראשון מועיל בדיקה, ואין האצבעות שוות הוא טעם למה מותרת לשני ולא חוששים שמא תראה אף בו. וכתב הנודע ביהודה (בפת"ש סק"יח) כל מה שסמכו אף בבעל ראשון, הוא רק אם מצאה בצדדים, דמוכח שאינו מן המקור.

נמצינו ג' דעות בדברי הראשונים, דעת חכמי הצרפתים הכי פחות סומכים על בדיקה זו, ורק במקום עיגון מהני. דעת הרמב"ם והראשונים ברש"י, סומכים אף לבעל השני לתלות אם תראה בבדיקה שעשתה קודם, אך לא מתירים אותה לראשון.

הטעם שמתורת לשמש עם השני הוא משום ס"ס, שמא הוא מן הצדדים, ושמא בבעל שלישי לא תראה שוב. וכתב המימוניות שאם מרגישה כאב לכולי עלמא סגי בבדיקה אף בבעל הראשון. דייק הב"י מהטור שאין לרמ"ת לעמוד עם בעלה בלא בדיקה שמא יבוא עליה.

להלכה **השו"ע** סתם כדעת רוב הראשונים שמתרת לראשון בבדיקה, ודעת רש"י ורמב"ם שאסורה לראשון הביא ב"א. וכתב רמ"א, שיש לסמוך על דעה ראשונה. וכל שכן אם מרגישה צער וכאב. אך הש"ך

(סקי"א) אין להורות על בדיקה אחר הבעל הראשון, שהרי לרש"י ורמב"ם לא מהני, ולראב"ד ורמב"ן אין אנו בקיאים בבדיקה. ועוד שאם תמצא תיאסר לכל העולם.

מצאה בבדיקתה ושוב בדקה ולא מצאה

כתב החוות דעת למתירים אחר בעל ראשון, אם בדקה אחר בעל ראשון ומצאה ושוב בדקה ולא מצאה מותרת רק לשני.

סעיף ד

אם שמשה סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש.

שמשה בשעת וסתה וראתה

בגמרא (שם) בברייתא דלעיל תניא "ואם יש לה וסת תולה בוסתה", וביארו הרמב"ם והטור אם שמשה סמוך לוסתה תולה בוסתה ולא שרמ"ת. רש"י פירש אם לא רמ"ת אלא לפרקים ואינה קבועה מותרת, דוסת הוא דאין לה. המרדכי להבנת הב"י והש"ך פירש אם יש לה וסת קבוע אינה נחשבת לעולם רמ"ת שתולה שהוא דם טהור. ותמה הדרכי משה על כך שלא הביא הב"י שדברי המרדכי אינם כאף דעה. והב"ח **בדעת המרדכי** פירש אם יש לה וסת אינה צריכה לדעת שמכתה מוצ"ד. הרז"ה (פתי"ש סקכ"א) פירש אם רמ"ת רק לאחר וסת הגוף בגון שמפקת תולה בוסתה ומותרת שלא בסמוך לוסת הגוף. הנודע ביהודה כתב (ריש הסימן סק"א) אם יש לה וסת הינו שקבעה וסת לאחר מכן, תולה בוסתה ומותרת מכאן ולהבא. הרשב"א (לקמן ס"א) פירש אם רואה שרמ"ת בימים קבועים בחודש, תולה בוסתה, פירוש צריך לפרוש באותם ימים שרואה שקובעת.

לשמש סמוך לוסתה, מצוי לרוב הראשונים כשיוצא לדרך ומשמש אף בעונה סמוכה לוסתה, וכתב הפרישה שאף לר"ת שהתיר רק ריצוי סמוך לוסתה, הוא במשמשת בעונה הסמוכה לוסתה שבזה התיר ר"ת. ותמה עליו הש"ך (סקט"ז) הרי מה שהתיר ר"ת בעונה זו הוא משום שאין חשש כ"כ שתראה מחמת הוסת, ואיך נתלה רמ"ת בוסת כשאין חשש גדול לוסת. ומשום כך ביאר לר"ת דמיירי שעברה ושמשה, או שלא סבר דין זה ופירש "אם יש לה וסת" בע"א. או דמיירי בקטנה שראתה ב' פעמים בר"ח שאין צריך לפרוש ממנה עדיין, ובר"ח הג' שמשה וראתה שבזה תולה. והפת"ש (סקכ"א) ביאר לר"ת כשמותר לה מחמת עיגון לשמש בליל וסתה, כגון שרואה כל י"ד יום.

כתב החוות דעת ראה כששמשה סמוך לוסתה, אינה נחשבת אף לא לצירוף אם תראה עוד ב' פעמים. (פתי"ש שם).

סעיף ה

אם יש מכה באותו מקום, תולין בדם מכתה. ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה בדם מכתה. הגה: וכל זה צאשק שיש לה וסת קבוע, ואז יכולים לתלות שלא נשעת וסתה במכתה, אף על פי שאינה יודעת בולאי שמכתה הולאה דם. וכן אם אין לה וסת קבוע, והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן האלדין, תלינו במכה מכה ספק ספיקא, ספק מן האלדין או מן המקור, ואת"ל מן המקור, שמא הוא מן המכה. אבל אם ידוע שבא מן המקור, אף על פי שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה, אם אין לה וסת קבוע, אלא אם כן יודעת בולאי שמכתה מולאה דם. ומכל מקום נשעת וסתה, או מל' יום לל' יום, אינה תולה במכתה, דאל"כ לא חיתמא לעולם. וכתמים, תולה בה בכל ענין.

ברייתא דלעיל "ואם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה, ואם יש לה וסת תולה בוסתה, ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה. ונאמנת אישה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא, דברי

רבי, רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא, ורבותינו העידו על דם המכה הבא מן המקור שהוא טהור. מאי בינייהו, אמר עולא מקור מקומו טמא איכא בינייהו.

באיזה מקומות תהיה המכה

הב"ח הביאו הש"ך (סק"יז) סבר, שאם יודעת ומרגישה שהדם זב מן המקור, צריך שתדע שאף המכה במקור. ובאר החוות דעת בפת"ש (סק"ב), שאם אינה מרגישה שזב מן המקור, יכולה לתלות הדם בכל מקום.

וכתב הפני"מ כשיש מכה באיבר פנימי שיוצא הדם משם לרחם ובבוסוף יוצא דרך המקור, טהורה. אך אם הוא באיבר פנימי שלא אמור הדם לצאת דרך המקור, טמאה. עוד חידש המהר"ם לובלין שאפילו אם המכה ברחם עצמו, הדם טהור ותולין בו לטהר.

השלכות מן התלייה

ש"ך (סק"יח) כשתולה, אפילו בדקה בשפופרת ומצאה, מותרת. וכתב החתם סופר (פת"ש סק"יז) אפילו שתולה, ואינה רמ"ת, ואין צריך ז' נקיים, יפרוש באבר מת.

האם צריכה לדעת שמוציאה דם

דעת הרשב"א ורוב הפוסקים לעולם תולה במכה אף כשלא יודעת שמוצי"ד, ובשו"ע סתם כדבריו ולא פירט. ואומנם הט"ז (מובא לקמן) סבר דדעת השו"ע להתיר רק כשיש לה וסת ויודעת שמוצי"ד בסימנים, משום שבסעיף ז' כתב שיש לתלות רק על ידי הרגשת כאב והראשונים שסברו כן הצריכו וסת קבוע, [והוא כהמרדכי ומהרא"י להבנת הט"ז]. והש"ך בנקודות הכסף כתב דעת השו"ע דבעינן שתדע שמוצי"ד לפחות על ידי סימנים, אלא דלא בעינן יש לה וסת, [והוא כהמרדכי ומהרא"י להבנתו].

דעת המימוניות בשם ספר התרומה [מחמיר ביותר] בעינן שתדע שמוצי"ד ושהדם הנופל ממנה, [החידוש בתלייה במכה הוא, שאינה חוששת שמה נתערב בו מדם וסתה].

המרדכי "הכי פירושו, אם יש לה וסת זמן קבוע, שהיא רואה דם, תולה בוסתה, שיכולה לומר זה הדם שהיא רואה טהור. שעדין לא הגיע וסתה, ותולה במכתה שיכולה לומר מן מכתה הוא, וטהורה. ונאמנת אישה לומר כו' שממנה יוצא הדם". הבנת הב"ח בדעת המרדכי אם יש לה וסת, תולה במכה כשיודעת שיש מכה אע"פ שא"י אם מוציאה דם. ובאין לה וסת תולה רק במכה שיודעת שמוצי"ד. וכך ביאר את דעת רמ"א, שפסק כדברי המרדכי ויובא לקמן. ט"ז (סק"י) בדעת המרדכי, סבר דבעינן תרתי, מכה שמוצי"ד ווסת קבוע. והכונה שאף בשעת הוסת אינה תולה אלא במכה שיודעת שמוצי"ד, וכן פסק הט"ז להלכה. והוסיף שלא בעינן שתדע שמוצי"ד בפועל אלא סגי בהרגשת כאב בשעת הבדיקה, וכן אם בזמן שמרגישה כאב מהמכה רואה דם לאחר מכן. והבין שכך פסק השו"ע כמובא לעיל. ב"י וש"ך תולה בוסתה הוא ללא קשר למכתה, כלומר, אינה צריכה לדעת שיש לה מכה, אלא מסתמא כשרואה שלא בשעת וסתה, תלינן שהוא דם הצדדים וטהור. ומש"כ "ותולה במכתה", הוא רק ציון וציטוט מן הברייתא.

מהרא"י מצרף סימנים שיוצא הדם מן המכה למרדכי. ב"ח וט"ז בדעת מהרא"י (סק"י), אין לסמוך על מכה לתלות, אלא אם יש לה וסת, ונראה על ידי סימנים שהמכה מוצי"ד. והבאנו לעיל שכך הבין אף בשו"ע וכן פסק הוא. אך נקודות הכסף בדעת מהרא"י מדינא סגי במכה שרואה שמוציאה דם על ידי סימנים, אך במקום שאין יודעים אם המכה מוצי"ד, סמך על המרדכי שהתיר ביש לה וסת אף כשאין יודעת אם יש לה מכה, להתיר לכה"פ כשיודעת שיש מכה ואין יודעת שמוצי"ד. והבאנו לעיל שכך הבין בדעת השו"ע.

דעת רמ"א אם יש לה וסת תולה בכל מכה, אם ידוע שמכתה מוצי"ד תולה בכל ענין, אם לא יודעת היכן מכתה אם בצד או במקור תולה מס"ס [דין זה של הס"ס יבואר לקמן], ורק אם אין לה וסת ולא יודעת היכן מכתה ולא יודעת אם מוצי"ד לא תולה. הב"ח הבין דס"ל כהמרדכי, שבעלמא בעינן שתדע שמוצי"ד ואם יש לה וסת אין צריך שתדע שמוצי"ד, וכן פסק הב"ח. הש"ך (סק"ב) ס"ל כמהרא"י, שיש לצרף את המרדכי כשיש לה וסת, אלא שמהרא"י מחמיר ומצרף רק כשיש סימנים שהמכה מוציאה דם, אף שהמרדכי היקל מאוד והתיר אפילו בלי מכה. ורמ"א, סבר שיש לצרף להתיר אם יש לה וסת, כשיש מכה

אפילו ללא סימנים שמוציאה דם. דעת ה"ט"ז (סק"י) בדברי הרמ"א שסמך על דברי הרשב"א להקל, כי המרדכי ומהרא"י מצריכים וסת וסימנים שהמכה מוצ"ד, והלכה כמותם.

חילוקי רמ"א

יש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה

אף כשמרגישה שהדם הוא מן המקור, תולה במכה אפילו אינה יודעת שמוציאה דם. כיון שיש לה וסת ויש לה מכה, (לכולי עלמא בהבנתו). וכתב הפת"ש (סק"ה) בשם צלעות הבית דכל שכן זקנה המסולקת דלא בעינן שתדע שמוצ"ד, דלא כשו"ת פנ"י. עוד כתב הפת"ש אם אינה רואה עד יום י"ד, ומשם אינו קבוע, בתוך י"ד תולה במכה, אע"פ שא"י שמוצ"ד [וסת חצי קבוע].

אין לה וסת, ומרגישה שהדם מן המקור

אינה תולה כיון שלא יודעת אם יש מכה במקום שבו יש הרגשה. ואם מכתה מוצ"ד על ידי סימנים תולה בה, וסברא היא משום שרגלים לדבר שהדם ממכתה. והבאנו לעיל מחלוקת מהיכן למד זאת, [ב"ח ט"ז ש"ד].

אין לה וסת, וספק אם הדם מן המקור או מן הצדדים

תולה במכה אפילו אינה יודעת שמוצ"ד, משום ס"ס, שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא מן המכה. מקור דבריו הוא דיוק (הביאו בדרכי משה) בלשון הגהות מימוני ומהרא"י, שכתב שצריכה לדעת שמוצ"ד רק אם מרגישה שהדם יוצא מן הרחם, (וכן הסכים הנודע ביהודה). וכתב החוות דעת בדעת רמ"א דמירי שלא בהרגשה, אבל ראתה בשעת תשמיש או בבדיקה, דאיכא ספק הרגשה, לא מהני ס"ס, אלא בעינן מכה שיודעת שמוציאה דם. לכן לא תבדוק עצמה, (פת"ש סק"ח).

וכתב הנודע ביהודה, אם המכה בודאי בצדדים, ואינה מרגשת אם הדם הוא מן המקור או מן הצדדים, ליכא ס"ס ותולה רק ביודעת שמוצ"ד, (פת"ש סק"ה). והפת"ש (סק"ח) כתב כשהמכה ודאי במקור כן הוי ס"ס, שמא הוא מן הצדדים ושמא מהמכה, ופשוט הוא.

ובש"ך (סק"ג) חלק עליו דאדרבה משערי דורא וספר התרומה מוכח, דאפילו אינה יודעת שהוא מן המקור, אינה תולה במכה שא"י אם מוציאה דם. ועוד שאין כאן ס"ס, דהא איכא למימר מיד שמא דם נידה הוא.

מהם הסימנים למכה המוציאה דם

רואה בצד אחד – מרגישה כאב – נשים אחרות – כאב – רופאים גויים – חכמה.

מהרא"י, הזכיר רואה דם רק בצד אחד בבדיקת מוך, ומרגישה כאב. ט"ז (סק"ב) אם מכה כזו מוציאה דם אצל נשים אחרות, או שבשעת הכאב יוצא דם, או מעט אחריו.

כתב הסדרי טהרה כאב בשעת תשמיש, אינה ראייה שיש לה מכה, דכאב אינו כמכה. אבל אם יודעת כבר שיש לה מכה, רק אינה יודעת אם מוצ"ד, אם כשכואב לה יוצא דם, אמרינן דמכתה מוציאה דם משום הכאב. (פת"ש סק"ז).

עוד כתב הבה"ט אם רופאים גויים אומרים שהדם יוצא ממכה, י"א לסמוך עליהם. וציין החתם סופר דווקא שאומרים שבכלל הטבע יש תופעה כזו, אבל על גוף מסוים אינה נאמנת. (פת"ש סק"ט).

כתב המעיל צדקה נבדקה על ידי חכמה, ואמרה שמצאה אצלה נקב, ואצל אישה אחרת הייתה מוצאת בו דם, מותרת שלא בשעת וסתה. וטוב להחמיר.

עוד כתב **החתם סופר** הרואה דם בחולי עורק הזהב גם בשאר מקומות, אינה תולה בו גם דם שרואה באותו מקום. כי אין דרכו להוציא דם לאותו מקום, אלא אם כן נסתתמו יציאותיו האחרות. ואין להאמין בזה לרופא שטוען לתלות בכ"ג, וכנ"ל. [ודלא כנודע ביהודה שאסר לגמרי]. ואשה שסובלת מעורק הזהב בפי הטבעת שמלכלך כל המקום וצריך לבדוק בעד, יכולה להקל ולקנח תחילה חיצוניות הרחם ולא תביט בעד ותשליכהו, ואחר כך תבדוק בעומק ותטהר עצמה. (פת"ש סק"ט).

כשתולה במכה האם צריכה ז' נקיים

במכה שאינה יודעת אם מוצ"ד

בין שתולה משום שיש לה וסת קבוע, ובין שתולה משום שידועת שמוצ"ד.

כתב הש"ך (סקכ"ח) אם אינה יודעת שמכתה מוצ"ד, אף שיש לה וסת, היינו לענין שאינה רמ"ת, אבל צריכה ז' נקיים. וכתב החוות דעת הטעם שלרמ"ת תולים ולז' נקיים לא תולים, משום שרמ"ת הוא דרבנן, וטומאת נידה דאורייתא.

אך דעת הב"ח ורמ"א שאינה צריכה ז' נקיים, [כן הוכיח נודע ביהודה שהיא דעת רמ"א, (פת"ש סקכ"ז)]. הביא הפת"ש שזוהי דעת רמ"א (סקכ"ז).

כתב הכנסת יחזקאל בדעת הש"ך, שהדם שרואה בשעת תשמיש, כשם שתולין לענין להתיירא לבעלה, כך תולין לענין שאין צריך ז' נקיים משו שאין טהרה לחצאין. ומה שטימא הוא רק בדם שרואה שלא בשעת תשמיש. אך הסדרי טהרה חלק וסבר שאפילו דם שרואה בשעת תשמיש צריכה לישוב ז' נקיים, (פת"ש סקכ"ז).

מכה שידועת שמוצ"ד

אף הש"ך (סקכ"ח), מודה שתולה בה גם לענין ז' נקיים.

האם גם בימי טומאה תולים לענין ז' נקיים

הנודע ביהודה (פת"ש סקכ"ח) הביא במה שתלינו במכה אף לז' נקיים, אם ראתה כן בימי ליבונה [וכל שכן בימי טומאתה], תלוי במחלוקת האחרונים אם אמרינן ס"ס לקולא בחזקת איסור, דאי אמרינן אם כן אפשר דאף לשיטת רמ"א אסור. [והעיר הפת"ש, דימי ליבונה אינה בחזקת טומאה דהא כבר הפסיקה]. והנודע ביהודה החמיר בזה. אך היקל באשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה, וידועת שמכתה מוצ"ד, (הובא בפת"ש סקכ"ט).

ואשה שהיא בימי הנקה חשיבא כאשה שיש לה וסת לענין זה, אם כבר נטהרה, ותולה במכה המוציאה דם אף כשאין לה וסת כיון שהיא מסולקת. אבל אם עוד לא נטהרה, אינה תולה, דחזינן נשים הרבה הרואות איזה שבועות אחרי הלידה, וחשובה כמו אישה שאין לה וסת. (פת"ש סקכ"ט).

בשעת וסתה או בבינונית

המימוניות סמ"ג וסמ"ק כתב שאינה תולה, דאם כן לא תטמא לעולם. והדגיש הש"ך (סקכ"ח) דאינו ענין לרמ"ת, אלא בזה תולה בוסתה, אלא רק לענין ז' נקיים. אם מרגשת שהדם יוצא מן המכה, תולה, דאין לומר דאם כן לא תטמא לעולם, שהרי תטמא כשלא תרגיש. עוד כתב (סקכ"ח) שאם מרגשת שהדם עתה יוצא מן המכה תולה בו אף בשעת וסתה.

אך דעת הרמב"ם והרשב"א שטהורה ותולה במכה שחזקת אישה טהורה, והוכיח הרשב"א מברייתא (נידה טו). דתניא "הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה, דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה וסת חוששת לוסתה", וביאר שם דלכולי עלמא טהורה משום דוסתות דרבנן, ורשב"ג סבר שהדם טמא לכה"פ, ואמר רבי לדבריו אם חושש אתה לוסת ולכן מטמא תחוש לגמרי. ואע"פ שאפילו אינה רואה טמאה עד שתבדוק, ה"מ היכא דאיכא למיקם עלה דמילתא, שאם לא כן, אף אתה אוסרה על בעלה לעולם. הש"ך (סקכ"ח) דחה ראית הרשב"א, דהתם מיירי שמרגשת שהדם יוצא מן המכה. וכתב דאין ראיה מהרמב"ם שרק העתיק דברי הש"ס, ומה שנפרש בש"ס נפרש בדבריו. ולפיכך הרשב"א יחידאה, ואין לסמוך עליו להלכה.

להלכתא רמ"א והש"ך (סקכ"ח) פסקו כהמימוניות שבשעת וסתה טמאה וצריך ז' נקיים, ודלא כהרשב"א.

וכתב הנודע ביהודה שבמקום שאינה יודעת מהיכן יוצא הדם, תולה אף בשעת וסתה, בין בוסת קבוע ובין בעונה בינונית, אלא שבעונה בינונית הוא דווקא אם היא בימי טהרתה. [לאפוקי מקום שידועת שיוצא מהמקור וטהורה משום שיש לה וסת קבוע, או משום שידועת שמוצ"ד]. שאין לומר סברא דאטו לעולם לא תטמא, שהרי אם תראה בהרגשה טמאה. (פת"ש סקכ"ח וסקל"ג).

וכתב החוות דעת שעת וסתה הוא כל העונה שרגילה לראות בה. ועוד כתב אם לא ראתה ביום ל', חוששת בראיה הראשונה שאחר ל'. (פתי"ש סקל"א-ל"ב).

כשעבר וסתה

הסדרי טהרה דן מ"ה כשעבר וסתה הקבוע או עונה בינונית, ולא ראתה ולא הרגישה ולא בדקה ואחר כך ראתה, האם צריך לישב ז' נקיים על דם זה או לא. דבמכה שמוצ"ד ודאי שתולה במכה אף לענין ז' נקיים לכולי עלמא [בין לש"ך ובין לב"ח ורמ"א], שהרי אפילו בשעת וסתה ממש הייתה יכולה לתלות, אי לאו טעמא דאטו לעולם לא תטמא. אך במכה שאינה מוצ"ד לדעת הב"ח ורמ"א שבעלמא תולה לענין ז' נקיים, ובשעת וסתה לא תולה יש להסי' מ"ה בכה"ג שעבר זמן וסתה. (פתי"ש סקכ"ו).

האם צריך להשוות הדם

בגמרא דלעיל "ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה". כלומר, הואיל ושונה, והיא רואה מראה הדומה לדם ראייתה, לא תלין. בין הדם שרואה תמיד מחמת המכה לבין מה שרואה בשעת התשמיש, דעת הרמב"ן שצריכה להשוות, וכיון שאין אנו בקיאים במראות דמים אי אפשר להבחין. בדברי הטור בשם הרא"ש התקשה הב"י, שבתחילה כתב שכלל לא צריך להשוות, ובסו"ד משמע שצריכה להראות אך אנו בקיאים בראיה כזו, וביאר הדרישה בדברי הטור (הובא בט"ו סק"ט) שלכתחילה לא צריכה להשוות אך אם הדמים בפנינו יש לה להשוות. והב"י והש"ך (סק"ט) בדברי הרא"ש כתב שאינה צריכה כלל לבדוק, וכן פסק בשו"ע. הרשב"א ורי"ז כתב שטוב להחמיר.

כתב הנודע ביהודה הא דתלין דמסתמא דומה לדם מכתה, הוא דווקא ברואה מחמ"ת וכיוצא בזה שהיא בחזקת טהורה, אבל אם מוצאת כן בימי טומאתה או ליבונה, לא תלין. ובברית אברהם וחוות דעת וחתם סופר חלקו על דבריו במש"כ דימי ליבונה היא בחזקת טומאה. ומכל מקום דעת החוות דעת דלא תלין מסתמא בדם מכה אלא ברמ"ת, דאיכא ס"ס, שמה אינו דומה לדם ראייתה, ואת"ל דומה, דלמא שמש עכרן. ומה"ט אפילו ז' נקיים נמי לא בעיא, אבל בראיה שלא בשעת תשמיש ל"א מסתמא דומה לדם מכתה.

עוד כתב הנודע ביהודה אם דחקה מכתה עד שהוציאה ממנה דם, אע"פ שדם מכתה משונה מדם דאייתה, ודם שמוצאת עתה דומה לדם ראייתה ולא לדם מכתה, אפי"האמרינן דדם מכה הוא. (פתי"ש סקכ"ו).

כתמים

לעולם תולה במכה. וכתב הש"ך (סקכ"ז) אפילו בשעת וסתה, ואפילו א"י שמכתה מוצ"ד.

סעיף ו

נאמנת אישה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה. (וכן אם אומרת בני לי שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה).

נאמנות אישה על מכתה

ברייתא (סו). מחלוקת רבי ורשב"ג אם נאמנת אישה על מכתה בברייתא דלעיל.

האחרונים [תורת השלמים ועוד] לא הסכימו לסמוך באומרת ברי לי שאין זה דם המקור, ומכל מקום לענין צירוף ניחא להו.

וכתב רמ"א וכן אם אומרת ברי לי שאין דם זה מן המקור נאמנת. אך תורת השלמים ודגול מרבבה פקפקו על זה, ואין להקל אלא בצירוף צד נוסף, (פתי"ש סקל"ו).

נאמנות אדם אחר לומר שיש מכה

כתב החתם סופר, אישה שבדקה את בתה לאחר שילדה הבת, והעידה שיש לה פצעים באותו מקום שיוצא מהם דם, נאמנת. מקרא ד"וספרה לה" דלא מיירי רק על האשה לבד. ול"א דדווקא אישה נאמנת על

עצמה, או שהאם מורה היתרא, משום דיש צדדים להקל, אלא נאמנת, הואיל ובתה בחזקת היתר, ולאחר לידה מצוי שיש מכרת, (פתי"ש סקל"ה).

סעיף ז

אם כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוצאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל.

רגלים לדבר שיש לה מכה

תשובת מהרא"י שאפי' לסמוך שיש מכה אם תמיד בבדיקתה מוצאת דם בצד אחד, וכל שכן אם גם כואב לה שם בכל פעם שבודקת, תולה שממכה שבאותו צד בא הדם, דאם היה מן המקור, לא היה נמצא רק בצד אחד, שהרי המקור נמצא באמצע הפרוזדור. וכן פסק מרן בשו"ע. וכבר הבאנו לעיל ס"ה שנחלקו האחרונים מהי דעת השו"ע האם סבר שצריך שתדע שמכתה מוצי"ד או לא.

הנודע ביהודה הובא בפתי"ש כאן (סקל"ז) שהשו"ע הצריך שתדע שמוצי"ד, וזמשי"כ כאן שסגי בידיעה על ידי בדיקת מוך. **ובערך השולחן** ועוד אחרונים כתב דעת המחבר דלא צריך שתדע שמוצי"ד והכא מיירי שכלל לא יודעת שיש לה מכה.

סעיף ח

אם תרצה להתרפאות, צריך שיהיה קודם שתתחזק. אבל לאחר שתתחזק, יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל נתרפאת. ואם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות וניכר שהועילו, יש לסמוך אף על עובר גילולים.

מתי מועיל רפואות, ועל ידי איזה רופאים

ספר התרומה סמ"ג סמ"ק וטור כתב שיכולה להתרפאות רק קודם שנתחזקה ג' פעמים, ולאחר שרמ"ת ג' פעמים הסתפקו אם יכולה לסמוך על רפואות אף ברופא יהודי. **והגהמ"י בשם ריצב"א** כתב שיכולה לסמוך על יהודי מומחה אף לאחר ג' פעמים, והוכיח זאת מירושלמי לגבי קמיע שנאמן אדם לומר קמיע זה מומחה וריפאתי בו ג' פעמים. עוד כתב דאף ברופא גוי אם רואה שפסק לה דם וסתה לגמרי, אפי' לסמוך על זה דלא גרע מהפילה חררת דם.

השו"ע הביא את דעת הטור ביי"א קמא, ודעת ריצב"א ביי"א בתרא. ובאשה שפסק דם וסתה לגמרי, פסק כדברי ריצב"א דאף ברופא גוי מהני.

רופא גוי שהוחזקה רפואתו

כתב **הב"ח** (הובא בשו"ת סקל"ח), אף ברופא גוי אם חזינן שריפא אישה קודם שהוחזקה, יכולה אף אישה שהוחזקה לסמוך על רפואתו. ותמהו **הפתי"ש והחיות דעת** (סקל"ח) איך אפי' לסמוך על חזקה כזו, הרי כל מה שהועיל הוא לרפואת אישה שלא הוחזקה עדיין ברמ"ת. כתב החתם סופר, אם ריפא גוי אין מועיל זה להוכחה לאשה יהודית דאין ראייה מגופים שלהם לגופים שלנו, שאוכלים שקצים ורמשים.

הרגישה כאב בשעת תשמיש

בשו"ת הרדב"ז הביא, שאם רגישה כאב בשעת תשמיש בג' פעמים שהחזקה, מועיל אפילו רופא גוי אם הרגישה כאב באותם תשמישים שבהם החלה לראות.

סעיף ט

הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. ובזמן הזה אין מתירין על ידי רפואה זו. ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלולה.

הפילה חררת דם

מעשה דרבי נידה (סו.) "ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמר ליה לאבדן זיל בעתה, אזל בעתה ונפל ממנה חררת דם, אמר רבי נתרפאה זאת. ההיא אתתא דאתאי לקמיה דמר שמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה, אזל בעתה ולא נפל ממנה ולא מידי, אמר שמואל זו ממלאה ונופצת היא, וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה".

דעת הרמב"ן והראב"ד שאין אנו בקיאים לא במפלת חררה ולא בבדיקת שפופרת. ושאר הפוסקים השמיטו דין בדיקה זו. וביאר הב"י דס"ל שאין לסמוך על בדיקה זו כהראב"ד והרמב"ן. והדרכי משה דחה דבריו דאם כן אמאי הזכירו בדיקת שפופרת, וביאר הדרכי משה שדעתם דאין אנו בקיאים רק בענין מפלת חררת דם, ועוד דכיון שאפי' להתיר על ידי בדיקת שפופרת לא ניחא להו להתירה בזה. וכתב הראב"ד שאם לא נתגרשה עדיין לכולי עלמא אפי' לסמוך על בדיקה זו להתירה לבעלה, ורק בנתגרשה נחלקו אם יכולה לחזור לבעלה על ידי רפואה זו. כשחזרה וראתה שוב לאחר רפואה זו, כתב הטור מסברא דחוזרת לאיסורה, דאיגלאי מילתא שלא נתרפאת. השו"ע פסק שאין לסמוך על בדיקה זו להחזירה כשנתגרשה, אך בעודה תחת בעלה אין להוציאה.

בהלה ושפיעת דם מרובה

כתב הנודע ביהודה (פתי"ש שם) דבהלה מעצמה אינה כביעתותא, ושפיעת דם מרובה אינה כהפילה חררה.

סעיף י

הרואה דם בשעת תשמיש, מותרת לשמש פעם שנית כשתטהר. מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה, כגון ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת (צריכה לפרוש) ליל של טבילתה, ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישית, דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זימנא. הגה: ואם ראתה ג' פעמים, כל פעם צביאה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לבעלה כאילו ראתה ג' פעמים רגילים, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה. ואם אירע לה שראתה ג' פעמים צביאה ראשונה שאחר לידתה, או ראתה אחר כל לילה ג' פעמים, ובנתיים לא ראתה, יש שכתבו להקל להתירה לבעלה, כי תלינן הראייה בחולשתה עדיין מנח לידתה, שהטו האלדים מנח לידתה, ולכן רואה סמוך ללידה ולא אחר כך, ותלינן בלידה כמו שתלינן במכה. וכל זה אם כבר עברה ושמה בין לידות הראשונות שהחזקו ביאות של היתר, אחר ביאות של איסור. אבל אם ראתה ג' פעמים רגילות אחר לידה, לא תלינן בלידה, אלא צריכה בדיקת השפופרת. מיהו כל מקום שצריכה בדיקה, אם עברה ושמה, ולא ראתה, מותרת, דתשמיש זה שלא ראתה בו, עדיף מבדיקת השפופרת כנ"ל.

דיני הוסת ברמ"ת

מחמת מורכבות הסעיף הדברים מבוארים בהרחבה כסדר השתלשלות הדברים אך הרוצה לעיין במרוצה יוכל לראות בסוף הסעיף סיכום הדברים. שורש המחלוקת בין האחרונים המובאים כאן הוא האם טבילה יכולה לגרום לראיה או לאו, והיוצא מזה הוא כשאשה ראתה פעם אחת אחר טבילה האם חוששת לטבילה הבאה, וכן כשאשה ראתה ג' פעמים בליל טבילה האם אסורה רק בליל טבילתה או שאסורה לעולם.

וסת רמ"ת בליל טבילה

השו"ע כתב שאשה הרואה פעם אחת בליל טבילה צריך לפרוש ליל טבילה הבא, ומשמע ממנו שאם תראה כך ג' פעמים תקבע. **הט"ז** (סק"ד) ביאר דהשו"ע מייירי בראתה בלילה של טבילתה, שבזה אסורה פעם אחת בפעם הבאה שתטבול, משום וסת לאחר טבילה, דשמא גרמה לה טבילתה לוסת באותו לילה, והוי וסת הגוף התלוי במעשה. אך אם תראה בלילה השני של טבילתה [וכבר שמשה בלילה הראשון], אינה צריכה לחוש כלל בפעם הראשונה שתטבול, שאין יכולה הטבילה לגרום ראייה ללילה שאחריה אלא רק ללילה הצמוד. ומשמע שאם תראה ג' פעמים בליל טבילה, תקבע וסת ללילות טבילה ותהא מותרת בלילות שלאחר מכן, כדין וסת הקפיצות בימים קבועים.

האמונת שמואל סבר שבסתם לא תולים שגרמה הטבילה לראיה, ולכן במקום שרואה בליל הטבילה שהוא הפעם הראשונה שמשמשת לא תולים שמא ליל הטבילה הוא הגורם לרמ"ת, אלא מחשיבים אותה ככל רמ"ת שמוותרת עד ג' פעמים, ותהא מותרת לשמש בליל הטבילה הבא [ובזה הוא לקולא מהט"ז ומהש"ך שאינה צריך לפרוש ליל טבילה הבא]. ואם ראתה ג' פעמים בליל טבילתה אסורה לעולם ולא תולים שרגילה לראות רק לאחר טבילה, [ובזה הוא לחומרא מהט"ז, דלט"ז אסורה רק בליל טבילתה בכה"ג]. והשו"ע מייירי שראתה בלילה השני לטבילתה ושמשה בלילה הראשון, דבזה חוששים שמא הטבילה גורמת לראיה שלאחר ב' ימים, כיון שלא שייך לומר שהחלה לרמ"ת סתם שהרי שמשה אתמול ולא ראתה, ולכן יותר מסתבר לחשוש שרואה משום הטבילה של אתמול. [וסבר כהמימונית שטבילה יכולה לגרום לראיה אף לאחר ב' ימים].

ובדברי השו"ע שינה הגירסא לרואה בלילה שני לאחר טבילתה, ומייירי כששימשה בלילה הראשון ורואה בתשמיש שני שלאחר טבילתה, ובכה"ג צריך לחוש לאחר שתטבול ללילה השני שלאחר שתשמש. וכתב החוות דעת שאף לשיטתו הטבילה גורמת לראיה רק עד יום שני לטבילתה.

בש"ך (סק"ט) יש ב' גירסאות **החוות דעת** כתב בדעתו שאינה יכולה לקבוע לרמ"ת בגלל טבילה שהרי יש מעט מרחק מהטבילה לתשמיש, ומשמע שייבאר דברי השו"ע כהאמונ"ש. אך **בגירסא אחרונה** שהביא הט"ז לתקן סבר כהט"ז.

החוות דעת סבר כהט"ז, וצ"ע שמה שעוקרת הוא דווקא אם תשמש בליל טבילתה הבא ולא תראה, שצריך שיעקר הוסת כעין שנקבע, (פת"ש סקמ"ג). ונראה שה"ה לאמונ"ש בליל שני לטבילתה.

עוד כתב החוות דעת לדעת הט"ז [ונראה דה"ה אף לדעת האמונ"ש מסברא], דלא חוששים בסתמא לוסת לאחר טבילה אלא רק לוסת לרמ"ת לאחר טבילה.

וסת רמ"ת בתשמיש ראשון

דברי הרמ"א שדיבר שראתה בפעם הראשונה אחר שטבלה ולא בליל טבילתה, ביאר **הט"ז** (סקמ"ד) דמייירי שראתה ג' פעמים בפעם הראשונה שמשמה מאז שטבלה, ואפילו שעברה ושמשה בשאר ימים ולא ראתה אסורה, שתולים דיש לה וסת לראות בפעם הראשונה שמשמשת אחר טבילתה אף על פי שהייתה הטבילה רחוקה, ואסורה לעולם דכל פעם שתבוא לשמש הוא אחר טבילה¹.

¹ צ"ב בדבריו למה קובעת הרי הוא אף כשלא סמוך לטילתה, ולמה לא מצילים אותה ביאות ההיתר שבינתים.

האמונ"ש הסכים לט"ז בעיקר הדין², אך לא רצה להעמיד שמשמה בינתים דאטו ברשיעי עסקינן, ומש"ה העמיד שמשמה ג' פעמים באותו לילה וקינחה עצמה ולא בדקה תו"כ ורק למחרת ראתה וג' העדים היו מלוכלכים בדם וזה הכונה שראתה ג' פעמים אחר טבילתה בתשמיש ראשון.

לדעת **הש"ך להבנת הפת"ש והסדרי טהרה** מיירי דווקא שלא שמשמה בהיתר בינתיים אך אם הייתה משמשת הייתה מותרת, כיון שתולים שהיא ככל רמ"ת ולא תולים בסתמא שהראיה מחמת הטבילה. ובגירסא אחרונה הוי כהט"ז.

בדיקת שפופרת בליל טבילה

כתב **החוות דעת** שלא מועיל בדיקת שפופרת ברואה בבליל טבילה, ואזיל לטעמו שרמ"ת היא משום חולי ורק בזה מועיל בדיקה, אך כאן שיש גם וסת לא מועיל בדיקה. וכתב **שאר האחרונים** שמועיל דכל רמ"ת הוא משום וסת. וכתב העמודי כסף דבעינן הבדיקה דווקא בליל טבילתה, אך אם מוצאת מן הצדדים מהני אף שלא בליל טבילה.

רמ"ת בימים קבועים

המנ"י היקל בזה שמותרת בשאר הימים אף שלא ראתה בינתים. אך **הסדרי טהרה והחוות דעת** החמירו שקבעה לרמ"ת.

קולא בזקינה לענין הפרישה הראשונה

הנודע ביהודה כתב דיש צד להקל לזקינה שלא תצטרך לפרוש בליל טבילתה, אם היא בענין שקוראים לה אמא ואינה חוששת, ולהלכה סיים שיש להחמיר כיון שהוא בקל.

[עוד דן לענין הראיה הראשונה בזקינה כה"ג (והובא לעיל על סעיף א'), כתב **הנודע ביהודה** שאפשר שלא תמנה הראיה הראשונה, אך עדיף לכתחילה שתחמיר. **החתם סופר** ביאר שסמך בזה על הראב"ד, וחלק עליו החתם סופר וסבר שלכתחילה ראייה ראשונה מה"מ. והפת"ש ביאר שהיקל משום שנמצא בפעם הראשונה על עד של הבעל].

רואה אחר לידה

בשערי דורא התיר ברואה אחר ג' לידות בצירוף מה שהוחזקה בראיות היתר קודם דר"ח התיר לעולם בכה"ג, ושתולים שמחמת הלידה הוכו הצדדים.

הט"ז (סקט"ו) ביאר דהשערי דורא לא התיר אלא רק כשראתה כל פעם ראייה אחת, והווי ג' פעמים בג' לידות, והווי תשמישי היתר בין לידה ללידה, שבזה תלינן שהוכו הצדדים ומותרת לאחר לידה שלישית או רביעית ולא אמרינן דקבעה לראות לאחר לידה אלא ראייה מחמת מכה הוויא. אך אם ראתה פעם אחת אחר לידה בג' לידות ולא הוחזקה בביאות היתר בינתים, או שראתה ג' פעמים אחר לידה אחת אף שעברה ושמשמה בין לבין³, לא מהני להתירה לאחר לידה רביעית. אם כן יוצא דעת הט"ז בדברי הרמ"א כך - ראתה פעם אחת אחר לידה, אינה חוששת כלל לשמש שוב אף לאחר לידה הבאה. ראתה ג' פעמים בג' לידות, אם היו תשמישי היתר בינתים מותרת ואם לאו אסורה. ראתה ג' פעמים לאחר כל פעם בג' לידות, אף שהיו תשמישי היתר באמצע קבעה לה וסת לראות אחר לידות.

הב"ח ביאר דמיירי כשראתה בג' לידות אחר כל לידה ג' פעמים אך לא היו רצופים אלא היו עם ביאות היתר בינתים, והענין הוא להתירה לאחר לידה רביעית לשמש. והתקשה הש"ך (סקל"א) למה היה הו"א שהיא אסורה הרי לא היו הביאות באיסור. ועוד כיון שהיו ביאות היתר באמצע הרי זו הותרה כבדיקת שפופרת, ואם כן למה היה צריך להעמיד כשלא היו הראיות רצופות?.

² צ"ב מסברא מה ההבדל בין המקרה לעיל שלא רצה לתלות האמונ"ש בטבילה אלא רק כשראתה בליל שני, למקרה כאן שכן תלה שאסורה בתשמיש ראשון אף שהיו תשמישים שלא ראתה באמצע.

³ דין ג' פעמים בג' לידות דייק מדברי השערי דורא שהתיר כה"ג רק משום שהוחזקה בראיות היתר בין לידה ללידה. ודין ג' פעמים אחר כל לידה למד כל שכן ממקום שהיו רק הג' פעמים אחר כל פעם אחר לידה נפרדת, וצ"ע דיוקו דהרי מיירי כשהייתה באמצע ביאה שהיא כמו בדיקת שפופרת.

הש"ך (סקל"י) ביאר כפשטות דברי השערי דורא דמיירי שראתה אחר כל לידה ג' פעמים, ושמשה בכל זה אף שהייתה אסורה משום רמ"ת פעמים נוספות אחר כן ופסקה מלהיות רמ"ת, וכך מעשיה ג' לידות הרי זו מותרת לאחר לידה רביעית מיד ולא חוששת שקבעה לראות אחר לידה, או לאחר לידה שלישית⁴ כשכבר ראתה ג' פעמים מחמ"ת ובאה לשמש ברביעית⁵, [הטעם לכאורה הוא שהחזקה שמחמת כאב הלידה הרי זו רואה בפעמים הראשונות ללידתה, שהרי כששמשה באיסור בפעם הרביעית לא רמ"ת].

האמונת שמואל ביאר בדומה לש"ך דמיירי שראתה אחר כל לידה ג' פעמים, אלא שהצריך שלא ראתה וסת רגיל בין אותם ג' פעמים אלא רק בשעת התשמיש⁶. ומה שאנו מתירים אותה ותולים מחמת כאב לידה, הוא לא משום ששימשה פעם רביעית באיסור, אלא מיירי שבכל ליל טבילה שמשה כמה תשמישים ולא בדקה העדים בינתים, ובבוקר שבדקה ראתה שהעד של התשמיש הראשון מלוכלך. וכיון שכך, מוכח שאינה רמ"ת שהרי בשאר תשמישים לא ראתה, ולאוסרה משום קביעות וסת לליל טבילה, דעת האמו"ש שאין וסת כזה. אלא ודאי שראתה מחמת חולשת לידה, ולכן מתירים אותה לאחר לידה שלישית בג' פעמים או לאחר לידה רביעית וקמ"ל דלא אמרינן שהקבע לה וסת לראות אחר לידה, [כך נ"ל החידוש בדבריו].

רמ"ת אחר לידה בימי טוהר

דעת **הש"ך** (סקל"י) דאין להחשיב לרמ"ת אישה הרואה בימי טוהר, שלא החמירו בה אלא לענין טבילה אך לא להוציאה מבעלה.

כתב החוות דעת אם לא ראתה בפעם אחת אחר לידה אלא רק בשניה, לא תלינן שוב בהוכח הצדדים.

ימי טוהר לענין רמ"ת

כתב **הש"ך** (סקל"י) הרואה אחר לידה ג' פעמים אינה נאסרת אלא כשהיו כל ראיותיה אחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה, דלא החמירו האידנא בדם טוהר לאוסרה על בעלה. אך **הכרתי ופלתי** סבר דגם ראייה בדם טוהר מצטרף, (פת"ש סקמ"ז). כתב הנודע ביהודה ראתה מחמ"ת ה' פעמים, ב' פעמים בתוך ימי טוהר, פעם אחת מסופקת, ועוד ב' פעמים בודאי בימי טומאה, אינה נאסרת מספק, דרמ"ת דרבנן.

ראתה מחמת קרירות המים

אישה שהייתה יראה מן המים, והייתה טובלת ומשמשת ורואה, וחיממו לה המים וטבלה ושימשה ובכל זאת ראתה, כזה מעשה בא לפני חתם סופר, אמר אם יש לה וסת, ושהתה עמו כמה שנים ולא ראתה, לא נאסרה. כיצד תעשה, תטבול מעתה בחמין, ותשמש בליל ב', ויפרוש באבר מות. ואין לה בדיקת שפופרת אלא בליל טבילה ובקרים, (פת"ש סקמ"ד).

סעיף יא

אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בג' וסתות שוים, ולא בדילוג. מיהו חוששת לאחרון פעם אחד, וכשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת. אך ימי הוסת פורשת עד שיעקר שלש פעמים.

חשש וסת לרמ"ת

⁴ בש"ך לא כתב ציור זה של לידה שלישית, אך בדרכי משה הביא ציור זה.

⁵ צ"ב אמאי בלידה שלישית שריא בפעם הרביעית לאחר שראתה ג' פעמים, הרי עדין לא הוכח לנו ג' פעמים שהיא רואה מחמת חולשת לידה.

⁶ צ"ב למה הצריך שלא ראתה באמצע הימים וסת.

בשו"ת הרשב"א תשובה למהר"ם, אישה שראתה דמ"ת, ולאחר חצי שנה ראתה שוב מחמ"ת, חוששת לו פעם אחת, בעוד חצי שנה. אבל אינה צריכה לחשוש יותר מפעם אחת, הואיל ולא קבעה בגי' פעמים. קבעה בגי' פעמים צריכה לעקור בגי' פעמים. אבל בין וסת לוסת מותרת לשמש, וכן פסק מרן. וכתב הש"ך (סקל"ה) דכמו כן חוששת לוסת החודש, שאם ראתה בטי"ו בניסן, צריכה לחוש לטי"ו אייר. ראתה שוב בטי"ו תשרי, חוששת לטי"ו חשוון, ולטי"ו באייר.

וכתב החתם סופר אישה הרואה מחמ"ת, מלילה ג' או ד' שאחר טבילה, אבל בסמוכים לטבילה אינה רואה, אינה מותרת אלא בלילות הללו, ואחר כך אסורה. וכן האומרת שרואה רק כשמשמש בכח, ואינה רואה כשמשמש בנחת, אין סומכין להתירו לשמש בנחת, (פת"ש סקמ"ט).

כיצד עוקרת

מדברי הש"ך נראה שוסת המורכב מימים ותשמיש, בין הפלגה ובין תאריך, נעקר כשיעבור הזמן, אע"פ שלא שימשה. אך החוות דעת סבר דנעקר רק אם עברה ושמשה, ומכל מקום אינו נפקא מינה כיון שאין לה ראייה להפליג ממנה, ורק שבפעם הבאה שתראה צריך לחוש להפלגה עד שיעברו ג' פעמים שלא תראה בהפלגה ביום הראון, (פת"ש, סקמ"ח וסק"ו).

סעיף יב

הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא אם כן רוצה להשהותה על ידי שלישי. לו ולא ילך אצלה, אלא בעדים.

האיסור להשהות רמת

כתב הרשב"א הרמ"ת אסור להשהותה, דלא דמיא לאשתו נידה, דהתם חמירא ליה, מה שאין כן הכא שאחר שתטבול אינה אסורה אלא מדרבנן דוסתות דרבנן. ועוד, שאין לו פת בסלו. ואם רוצה להשהותה, רשאי על ידי שלישי, ולא ילך אצלה אלא בעדים. ובצלעות הבית מסופק אם ה"ה לאישה שאינה יכולה להיטהר לבעלה שרי להשהותה, ששמא משום שאיסורה מדאורייתא ליכא למיחש, (פת"ש סקמ"א).

וכתב הש"ך (סקל"ו) אם נפרדו זמ"ז, אין צריך עדים דחזינן שהתרחקו ולא יבואו לידי קירוב. עוד כתב הש"ך שם אם לא קיים פריה ורביה, כופין אותו להוציא. והפת"ש (סקמ"ב) כתב באבן העזר מבואר שבזמננו לא נהגו לכפות לפריה ורביה.

סעיף יג

הבועל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מהזקינן שהם דם בתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש. הגה: ואפילו אם לא פסקה לנאות פעם א', אם אין לה לענך כלל נשעת תשמיש, הרי היא ככל הנשים ולא תלינן בה דם בתולים. מי שזוילא דם ממנו דרך פי אמה, ושמש, האשה תולה בו.

רמת בבתולה

תוספתא כולן בודקין אותן בשפופרת, חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים, (הובא בסמ"ו). וכתב ב"י משמע, שכל זה שדמיה טהורים, תלינן בבתולים, ואינה נאסרת משום רמ"ת. דע"כ דמייירי התם ברואה ג' פעמים, דאליה בדיקת שפופרת מאי בעיא. וחזוק לזה מגמרא נידה (יא.) תינוקות שלא הגיע זמנה לראות, ב"ה אומרים נותנים לה עד שתחיה המכה. אי"ר גידל אמר שמואל, לא שנו אלא שלא פסקה מחמ"ת וכו'. ובפרק בתרא (ד) ראתה בבית אביה, אין לה אלא לילה הא'. ואע"ג דלקמן (קצ"ג) קימא לן דאסרו אפילו ראתה דם בתולים, שמא נתערב בו דם נידה, דווקא לענין שצריכה ז' נקיים, אבל לענין רמ"ת אעיקרא

דדינא קיימינן. ומכל מקום סיים שחושש להתיר אם לא שיש ידים מוכיחות שהוא דם בתולים, וכונתו שיש לה צער. ולהלכה פסקו השו"ע וב"ח תולה בבתולים עד שתשמש פעם אחת ולא תראה. אך הב"י ורמ"א, משאת בנימין וכ"נ דעת הש"ך אסורה אלא אם כן מרגשת צער.

כתב החוות דעת לא ראתה בפעם הא', אם אחר כך תראה אסורה, וכן אפילו לא בדקה בראשונה, אם תראה בב' אסורה. (פתי"ש סקני"ד).

כתב הנודע ביהודה בתולה שרמ"ת, הפסיקה ב' פעמים וחזרה לראות מחמ"ת, ואומרת שבב' פעמים ההן, לא הייתה ביאה גמורה, יש להתירה בצירוף קולות אחרות, ולא תשמש אלא בליל ב' של הטבילה.

אם צריך לישוב ז' נקיים

גזרו על דם בתולים שיטמא כדלקמן סימן קצ"ג. וכתב הפמ"א, חכם אחד התיר לבתולה בוגרת שלא פסקה מלראות מביאה א' ואילך, שאין צריך לטבול, דלא גזרו על דם בתולים במילתא דל"ש שתראה כל כך הרבה זמן. והפמ"א התרעם עליו, דבעינן ז' נקיים. ומכל מקום היקל אחר בדיקת שפופרת, דנתברר שאינו מן המקום והוי ספק דרבנן שמא הוא ממכה ולא מהצדדים. (פתי"ש סקני"א).

נאמנות אישה לתלייה בבתולים [להתירה]

אשה אלמנה שראתה כמה פעמים בביאות ראשונות בלא צער, וטענה שהיא בתולה ובעלה הראשון לא היה לו כוח לשמש, כתב הנודע ביהודה להאמינה כמו שנאמנת במכה ולא תשמש בביאה ראשונה, ואם תראה שוב תהא מותרת רק ביש לה וסת קבוע, (פתי"ש סקני"ה).

רמ"ת בבתולים בהרגשה

אם הרגישה פתיחה פה"מ אסורה משום רמ"ת אף אם מצאה מראה טהור אחר כך, דהרגשה סברה דאורייתא. ואף אם הרגישה זיבת דבר לח שהיא הרגשה מדרבנן, אסורה. שתולים שהיה לה הרגשת פתיחה וסברה שהוא שמש. וכאן שעל פי דבריה בא אתה לאוסרה שייך מחלוקת דלעיל ס"א לשיבת ציון שאמר שהיא מילתא דעבידא לאיגלווי וסמך על ראית העד, הכא לא תהא נאמנת כיון שאי אפשר לגלות שהיא מרגישה. ולדברי הפתי"ש שהביא שרק בביאה האחרונה צריך הכי נמי הכא.

סעיף יד

אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה למבול, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יבטל מפריה ורביה.

אשה העלולה לרמת

דברי הרשב"ץ.

סימן קפח – דיני מראות הדם

סעיף א

כל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן וכן מראה ירוק, אפילו כמראה השעווה או הוהב, וכל שבין הירוק ככרתי או כעשבים. (וכן מראה שקוין בל"א בל"א בכלל יזוק הוא). ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה. הגה: וכן עיקר. דלא כס' מחמינין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב. (ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מלאה כלום, ע"ל סימן ק"ז).

מראות טמאים וטהורים

מתניתין וגמרא נידה (ט) יש מיני דמים טמאים ויש טהורים, שנאמר "בין דם לדם" משמע שיש דם טהור ויש דם טמא, וממה שנאמר ב' פעמים "דמיה" מרבינן ד' מינים אדומים שנאמר "ויראו מואב את המים אדומים כדם" אדם, כקרן כרכוס, כמימי אדמה, ומזוג. ואף שחור טמא שהוא אדם שלקה. ונחלקו ת"ק ב"ש ובי"ה בכמימי תלתן וכמימי בשר צלי- לת"ק תולין, ב"ש מטמאים משום שלקה מראהו ממין טמא מתחילה, ובי"ה מטהרים. **הרמב"ן** פסק כת"ק, **הרא"ש** פסק כבי"ה.

בירוק עקביא בן מהללאל מטמא שסבר שלקה ממין טמא, ור' יוסי מטהר. וביארו הראשונים תוספות הרשב"א והרא"ש שבירוק דידן כולי עלמא מטהרים ולא נחלקו עקביא ור' יוסי אלא בצהוב כחלמון או כמראה זהב.

הלכה כיום מטמאים כל מראה אדם כיון שאין אנו בקיאים, וכדחזינו בנידה (כ) שהיו חכמים כבר בזמנם שלא ראו דם. וכן מראה תלתן ומימי בשר טמאים משום שהם דומים טפי לאדם,

מראה ירוק בין ירוק שלנו ובין צהוב וכן לבן **השו"ע** מטהר כיון שאפי' להבחין בהם. ואפילו שיש בהם סמיכות דם והם עבים הרבה. **מהר"ם מינ"ץ** (פתי"ש סק"ב) כתב דיש לאסור אף ירוק בכל ענין. **של"ה** כתב בירוק ככרתי יש להקל, כשעוה או כזהב תלוי אם ראתה בהרגשה טמא, ואם ראתה בלא הרגשה טהור. **תרומת הדשן** הסתפק האם יש לתיר בלבן ובירוק שהוא צהוב. **והסדרי טהרה** כתב דבעל נפש יחמיר לעצמו. דם כחול הוזכר ברמ"א שטהור.

במראה כצבע קליפת ערמונים וקפה כתב הסדרי טהרה (פתי"ש סק"א) שטהור בין בכתם ובין במראה.

סיכום סוגי המראות

אדם, שחור, כקרן כרכוס, כמימי אדמה, ומזוג: טמאים מדאוריתא. **כמימי תלתן, וכמימי בשר צלי:** מחלוקת לת"ק- תולין, לב"ש- טמאים, לבי"ה- טהורים. הרמב"ן- כת"ק, רא"ש- כבי"ה. לשו"ע- כיום טמא שאין אנו בקיאים. **שאר אדומים:** היום מטמאים. **ירוק ככרתי:** לכולי עלמא טהור [בין לעקביא בין לר' יוסי]. מהר"ם מינ"ץ- מטמא בכל זה (כ). **ירוק כזהב:** לשו"ע- טהור, מהר"ם מינ"ץ- טמא, של"ה- ראתה בהרגשה טמאה, בלא הרגשה טהורה. תרומת הדשן- הסתפק. סדרי טהרה- בעיני יחמיר לעצמו. **לבן:** לשו"ע- טהור, מהר"ם- הסתפק. **כחול:** לכולי עלמא טהור. **חום כערמונים וקפה:** טהור לכולי עלמא.

הרגישה פתיחה וכדו' ובדיקה ומצאה מראה טהור

התרומת הדשן כתב שטהורה ותולה ההרגשה במראה הטהור, אך אם מצאה מראה סמיך על העד תהיה טמאה מפני הטועים. **והב"י והרמ"א** כתב שטהורה בכל ענין.

רחצה ולאחר כמה שעות ראתה מראה לבן לאחר מכן

הב"ח בשם מהר"ם מרגלית כתב להחמיר שדרך הדם להתלבן בכח"ג. **והט"ז** (סק"א) סבר שטהור לגמרי.

מראה לח

הב"ח כתב שתמתין עד שיתביש שמא לאחר מכן ימצא דם בצדדים. **והט"ז** (ש) **והש"ך** (סק"א) פסקו שלא צריכה להמתין. והוכיח הט"ז מדחזינן שבודקת לפני תשמיש ואם צריכה להמתין בשביל לראותו כבר לא יהא סמוך לתשמיש, ועוד דבפירוש תניא נידה (כ) במעשה דרבי "לא יאמר חכם אילו היה לח היה ודאי טמא, אלא אמר אין לו לדיין אלא מה שעיינו רואות", ועוד שם במעשה דרבי שראה מראה בלילה וטימא, ביום טיהר, וחזר וטימא, ומה שחזר לטמא פרש"י משום שחשש שמא הראיה בלילה שהייתה בעודו לח היא הראיה הנכונה, חזינן שככל שיותר קרוב הראיה היא יותר נכונה ולא להיפך. ועוד הוכיח מטריפות שלא מחזקינן ריעותא היכא שלא מינכרא בהדיא. והוסיף **הח"צ** שאף לכתחילה אם היה מראה טהור ואחר שנתביש נעשה טמא אזלינן בתר שעת יציאה. אך **השבות יעקב** חלק עליו בזה וסבר שחוזרים ומטמאים ולא חיישינן לזילותא דבי דינא.

כתם שנשתנה בין היום ללילה

כתב הגבעת שאול כתם שבליילה היה נראה טמא וביום טהור יש להקל לטהרו, וכתב הלבושי שרד אם ביום רואה שמשנתנה מראהו טמא. והסדרי טהרה כתב שאם בלילה היה נראה ודאי טמא אין להקל. (פתי"ש סק"א).

רוצה להחמיר על חשבון אשתו

כתב החתם סופר במצאה כתם אדמדם ורוצה הבעל להחמיר ע"ע יכול, ואפילו אם בשעת החתונה לא היה כ"כ מחמיר ועכשיו רוצה להחמיר. והוא הדין לכל מדרגה בעבודת ה' ואף על פי שצווחת שמחה הוא לה. (פתי"ש סק"ב).

הרגשה מראה טהור ובו כתם אדום פחות מגריס

כתב הגבעת שאול שתולה ההרגשה במראה לבן והכתם תולה במאכולת. (פתי"ש סק"ה).

סעיף ב

נאמנת אישה לומר כזה ראיתי, ואבדתי. אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה.

נאמנות אישה על מראות

ברייתא נידה סוף פרק כל היד "נאמנת אישה לומר כזה ראיתי ואבדתי. איבעיא להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו, תא שמע נאמנת אישה לומר כזה ראיתי ואבדתי, שאני התם דליתיה לקמה. תא שמע דילתא אייתא דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה לקמיה דרב יצחק בריה דרב יהודה ודכי לה. והיכי עביד הכי, והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר וכו', ואמרינן טמוי הוה מטמי לה כיון דאמרה ליה דכל יומא מדכי לה כי האי גונא, והאידיא הוא דחש בעיניה, הדר דכי לה. אלמא מהימנא לה, רב יצחק בר יהודה אגמריה סמך".

טעם הנאמנות כתב הרשב"א ממה שנאמר "וספרה לה". וכשאנו הסתפקנו היא אינה נאמנת כך הם דברי הרשב"א מהעולה ממסקנת הסוגיא הזו, והטעם כתב הט"ז (סק"ד) לפי שאפשר שיש לה ספק והיא התבלבלה, וכן כיון שיש ריעותא לפנינו.

לסמוך היא על עצמה או על חברתה

כתב הש"ך (סק"ז) והסדרי טהרה אם לא הראתה העד אלא ראתה היא בלבד, ויודעת שכע"ז טיהר לה החכם. וכן אם אומרת לה חברתה כזה טיהר לי החכם. ואף על פי שהעד הראשון אצלה, אין לה לסמוך על דעתה. (פתי"ש סק"ו).

לראות דמי אשתו ולפסוק בטבילתה

כתב הש"ך סק"ז יכול הבעל לראות ולפסוק כתמי אשתו. וכתב החכמת אדם (פתי"ש סק"ו) שלא נאמן לפסוק לה בהלכות טבילתה.

סעיף ג

הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה טהורה, כיון שאין דרך לראות כן. וכן אישה שנעקר מקור שלה, וכמין התיבות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה. הגה: אפילו לאתה דם, כל זמן שהחסימות צנית החלוץ שלה, טהורה, דתלין הדם בחתיכה זו, הואיל וילעה ולאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. והוא שהטיל החתיכות במים

פושרין, ולא נמוחו, ודווקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו כנפל שלא נגמרה צורתו.

ראתה דם בשפופרת ובחתיכה

מקור לכך ששפופרת טהורה- גמרא נידה (כא:) "בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הרואה דם בשפופרת מהו, בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת, או דלמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ. אמר ליה בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת, דאי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ אי"כ נימא קרא (בבשר) מאי בבשרה שמע מינה תרתי". הטעם שטהורה בפשטות הוא משום שלא ראה את בשרה, אך לאחר שרואים שממעטים גם חתיכה משמע טהורה משום שאין דרכה לראות כך.

מקור לכך שחתיכה טהורה- בגמרא שם מקשי לימא שפופרת תנאי, מברייתא "המפלת חתיכה אף על פי שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה, שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה. ורבנן אמרי אין זה דם נידה אלא דם חתיכה". ומסיק דנחלקו ברואה בחתיכה דפלאי פלווי פירוש שיש דם בבקעי החתיכה, ואביי העמיד דלכולי עלמא בעינן שתראה כדרכה, אלא שת"ק סבר שדרך אישה לראות דם בחתיכה. ורבא סבר שנחלקו האם מקור מקומו טמא, אך לכולי עלמא אין דרך כלל לראות בחתיכה. בדברי אביי רש"י ביאר שורש מחלוקתם בדם שהוא לא דם נדות אלא דם חתיכה, לת"ק בבשרה בא למעט רק מקום שהדם לא נוגע בבשר, ולרבנן בא למעט כל דם שהוא לא דם נידה אלא חתיכה, אך דם נידה ממש טמא לכולי עלמא. **הרא"ש בשם הר"ש מקוצי** ביאר מחלוקתם בדם שהוא דם נדות אך כיון שאין דם נדות מגיע ככה"ג נחלקו בזה, לת"ק טמא כיון שבבשרה בא למעט רק מקום שלא רואה את בשרה, ולרבנן טהורה כיון שבבשרה בא למעט כל מקום שרואה שלא כדרכה.

על פי פירוש זה ומשום דהלכה כרבנן התיר הר"ש מקוצי באשה שנעקר מקורה, ששם הדם אינו דם חתיכה שנוצרה ברחם אלא הוא דם נידה כיון שהוא הרחם עצמו, משום שרואה שלא כדרכה. והצריך הבי"י שבדקו החתיכות ולא נימוחו דאלי"כ הוי דם וטמאה. והרמ"א התיר אפילו בדם ממש כשנעקר מקורה כיון שתולים הדם במכה כמו שיבואר לקמן. בפת"ש (סק"י) כתב על היתר זה שלא ניתן לכל מורה לפסוק בדיו זה אלא רק לגדולי הדור.

דם שיצא עם החתיכות [לא בתוכם אלא עמהם!] באשה שנעקר מקורה, כתב הבי"י שטמאה, דדמי למכה שהייתה במקור דלעיל סימן קפ"ז. והביא שמלשון הראשונים לא משמע כן כ"כ. **הרמ"א** בהגה ובדרכי משה כתב שטהורה שתלינן הדם בחתיכות כדין מכה שידוע שמוצי"ד שאף על פי שידוע שהיא במקור וטהורה. **הב"ח** כתב שטהורה רק בתנאי שתבדוק עצמה בשעה שנופל למקור ותראה שלא היה דם מקודם. **הט"ז** (סק"ח) כתב כהרמ"א בדין. אך כתב טעם אחר מכיון שאין אישה טמאה נידה כשרואה בצורה שלא כדרכה לראות אף שהדם שרואה הוא כדרכה, כגון כאן שראתה דם על ידי שנעקר המקור שלה.

רואה החתיכות בשעת וסתה **הט"ז** (שם) וכן משמע מהרמ"א שטהורה. וביאר החוות דעת (פת"ש סק"ח) שהיקל דווקא כשהחתיכה נפלה למקום בשעת וסתה וראתה עמה דם, אך לא כשנפלה קודם שעת וסתה ולאחר מכן בשעת וסתה ראתה דם. (פת"ש סק"ח). **והב"ח** כתב שטמאה בשעת וסתה, וביאר הש"ך (סק"ח) שדווקא אם יש לה דם בשעת וסתה, אך חתיכות לבד לא יהיו טמאות בשעת וסתה אף לב"ח.

מקור לכך שמפלת חתיכה גדולה טמאה משום שאין פתיחת הקבר בלא דם, מתניתין נידה (כא:) "המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה", ופסק **הרא"ש** הלכה כר"י. **והרמב"ם** פסק הלכה כת"ק שטהורה. והסיק הטור ממה שטיהר הרא"ש באשה שנעקר מקורה וטימא מפלת חתיכה, שבחתיכות קטנות ליכא דין פתיחת הקבר וכן פסק השו"ע.

נפל שלא נגמרה צורתו, **הרא"ש** הסיק מגמרא נידה (סו) שגם בו יוצא דם, דכך פסק רבא התם. אך **השאלות** פסקו שבמקום שלא נגמרה צורתו אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. וכתב סמ"ג שאנו שלא בקיאים מתי נגמר צורת וולד צריכים להחמיר אם נאמר כהשאלות.

סעיף ד

כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרים, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהדר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. ובחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף. (וסתם פושטים אינן חמין יותר מחמימות הקוק). ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוך שממעבן בצפרניו. (ואם מעטן בצפרניו ולא נימוחו, טהורה ואין כריך לבדוק על ידי שריה).

מחלוקת קטנה בדבר החיטות אם היו ס"ס. מחלוקת אם יש מעט קרטין וכו' לזכור.

דס יבש כקליפות ויבחושין

גמרא נידה (בב.) "בעא מיניה ר' יוסי ברבי חנינא מרבי אלעזר דם יבש מהו וכו', לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי, כי מיבעיא לי יבש מעיקרא. הא נמי תניתוה המפלת כמין קליפה כמין שיעור עפר כמין יבחושין אדומין תטיל למים אם נמוחו טמאה וכו'. אמר ריש לקיש ובפושין, תניא נמי הכי תטיל למים ובפושין רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על גבי הצפורן, מאי בינייהו אמר רבינא מעוך על ידי הדחק איכא בינייהו". ומשום כן אישה שרואה חתיכות מגופה בצבע אדום צריכה לבדוק על ידי מיעוך אם הם דם או שהם חתיכות מפצע פנימי. ונחלקו הראשונים בביאור מחלוקת ת"ק ורשב"ג האם מיעוך מועיל אף לת"ק אלא שלא הצריך עד כדי כך, ולסברתו אם נימוח על ידי מיעוך אין זה מוכיח עדין שהוא דם. או שמיעוך לא עוזר לת"ק להוכיח. **הרשב"א והה"מ** סברו שמיעוך מועיל אף לת"ק, **הרשב"א בשם י"א** כתב שלת"ק כלל לא מועיל מיעוך בתור בדיקה. ופסקו הראשונים הלכה כת"ק.

הבדיקה: בגמרא הביא ראייה על שיעור השריה ממתניתין (נידה נב.) לגבי שיעור הטמאה בשרץ שיבש שאם שרה אותו מע"ל ולא חזר ללחלוחיתו טהור. והסתפקה הגמרא האם בעיני שיעור כזה אף כאן או שמספיק אף פחות מזה והניחה בתיקו. וכתב הרא"ש דאזלינן לחומרא ומצרכינן מע"ל. חוס המים צריך להיות פושר כדברי הברייתא ור"ל, ונחלקו בסוגיא לגבי שרץ דלעיל כמה זמן צריך להיות פושר, יהודה בן נקוסא אומר תחילתן אף על פי שאין סופן, רשב"ג אומר כל שיעור מע"ל והלכה כרשב"ג. אומדן החמימות כתב הראשונים כמים שאובים [בק"ץ] או מהנהר מיד, או מהמעין ששהו מעט בבית לאחר שאיבתו. וכשיעור חוס המים שותנים באוון לרפואה. וכתב הריטב"א השיעור כחוס הרוק.

אבדו החתיכות

בתשובת בי"ע כתב שמוטרת משום ס"ס שמא לא היו בצבע אדום או שהיו בצבע אדום שאינו טמא, ושמא היו נימוחים על ידי בדיקה. **ובסדרי טהרה** כתב דלא חשיב ס"ס כיון שהספק הוא אחד אם הוא דם נידה או לא. (פת"ש סק"ט).

לובן עיקר ומעט יבחושין

כשרואה מעט יבחושין והרוב הוא מראה לבן כתב שו"ת **חינוך ב"י** שטהורה, ודייק זאת מלשון השו"ע סעיף א' שכתב "ואפילו יש בו סמיכות דם עב הרבה", כל שכן הכא שיש מעט נקודות אדומות, ורק אם יש רוב יבחושין טמאה אף על פי שיש מעט מראה לבן. **והשאלת יעב"ץ** חלק עליו ודחה ראיתו, וביאר שכונת השו"ע היא במקום שיש סמיכות לבנה כעין הסמיכות שיש לדם אדום.

סעיף ה

במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם שום לחלוח דם, טמאה. הגה: והוא הדין אם נתמעט לו נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, דטמאה.

מיהו נראה לי דאם בדקה ג' פעמים, כל מה שלא היה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אחר כך, כל כך זה, שהרי הוחזקה שדברים אלו אינם דם, רק צאים ממכה שנופפה. ודווקא באשה שיש לה וסת, ושלא בשעת וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז.

כ"כ הרשב"א ומהרא"י. ובש"ך (סקט"ו) ביאר מה שונה המקרה כאן מהמקרה בסעיף ג' לעיל שתולים לדעת הרמ"א אף דם כיון שידוע שיש מכה, כיון ששם ידוע שיש דם שהרי החתיכה עצמה היא פלאי פלויי, אך הכא אין ידוע שהמכה מוצ"ד.

בדקה ג' פעמים ולא נימוחו החתיכות

כתב הרמ"א דלאחר ג' פעמים שנימוחו שוב אינה צריכה לבדוק, ודווקא באשה שיש לה וסת ודווקא שלא בשעת וסתה. והש"ך (סקט"ו) הקשה הרי כל הסברא שמתמאים בשעת וסתה הוא משום דאל"כ לעולם לא תהיה טמאה, והכא תטמא כשוראה דם. והביא לחלוק בשם האפי רברבי שאף בשעת וסתה טהורה. **העמודי כסף** (הובא בפת"ש סק"א) כתב שבמקום שבדקה ג' פעמים טהורה אף אם ראתה דם ממש לאחר מכן, ובה מיושבים דברי הרמ"א מקו' הש"ך, שכונתו שאסורה לאסור בשעת וסתה אם תראה דם שבוה טהורה שלא בשעת וסתה.

סעיף ו

במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אף על פי שקשה ואינו נימוח, טמאה. ויש אומרים שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים.

נחלקו הראשונים במפלת חתיכת דם שלא בצורת קליפות וכדו' האם מועיל בדיקה, דעת הראב"ד וכן **פסק השו"ע בסתם**, שטמאה שכל מה שניתן לסמוך על בדיקה הוא דווקא במקום שהחזות מוכיחה עליו שהוא לא דם. והר"ה והשו"ע בשם י"א היקלו שתועיל בדיקה והתעלמו מסברת שאר הראשונים.

הדגיש הרשב"א בדברי הר"ה כל מה שטיהר הוא דווקא שהיו החתיכות כשפופרת דקה שבדקים דאל"כ תיפול אין פתיחת הקבר בלא דם.

סימן קפט – דין אישה שיש לה וסת ושאין לה וסת

סעיף א

כל אישה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראייתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכתב לכתב או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע.

דין עונה בינונית ווסת קבוע

עיקר דין פרישה הובא לעיל סימן קפ"ד שהוא סברא, ואסמכתא לכך הוא מ"והזרתם". ודין הפרישה בעונה בינונית מדתנן "הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה, אמר ר"ל והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה". מוכח שכשעברו ימי עונתה אין להם חזקת טהרה משום חזקה שאמורה לראות בעונתה. ופרש"י כמה הם ימי עונתה ל' יום, וביאר הבי"י שלמד זאת ממה ששינו בזקינה שמסולקת לאחר ג' עונות שלא ראתה ואמר ר"ל משום ר"י הנשיא שהם ל' יום. כתב הר"ן דמדברי רש"י משמע שאף אישה שיש לה וסת

קבוע צריכה לפרוש בעונה בינונית. והר"ן והרשב"א כתב שאשה שיש לה וסת קבוע אינה חוששת לעונה בינונית.

סעיף ב

כיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כתב יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כתב יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המניין, לפי שאינה בהפלגה. ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כתב חוששת מכאן ואילך כשיגיע כתב, וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג' פעמים, אלא לענין עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג' פעמים צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אף על פי שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו ב' פעמים. שאם ראתה ב' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד.

חשש לוסת שאינו קבוע תיאור וסת הפלגות

מקור לכך שצריכה לפרוש אף כשראתה פעם אחת, מתניתין (נדה סג.) "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה להיות רואה ליום כתב זה וזה אסורין וכו'". מקור למה שעוקרת החשש בפעם אחת שלא ראתה, "א"ר פפא לא אמרן אלא דקבעתיה תלתא זימני דצריכי תלתא זימני למעקריה אבל תרי זימני בחדא זימנא מיעקר". ובזה אף עונה בינונית נעקרת בפעם אחת.

סעיף ג

אם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה.

וסת לאחר מקרים

מדובר כאן שהייתה רואה מחמת מקרים שלא קשורים לגופה כגון כשעולה מטבילתה. והוכיח הראב"ד שאינה חוששת אלא לשעתה ממחלוקת ר' יהודה ור' יוסי (סג.) שנחלקו האם אסורה לשמש כל עונת הוסת או רק בשעה שעלולה לראות. משמע שאם לא היה לה יום קבוע, כלל לא חוששת. וכן ממעשה (סד.) באשה שכל עת שהייתה עולה מטבילה הייתה רואה דם, והתירה רבי שתבעל ע"ג הנהר. והטעם שנעקר וסת זה בלא בדיקה בשונה משאר וסת קבוע, כתב החוות דעת כיון שלא קבוע ליום מסוים דינו כוסת שאינו קבוע.

סעיף ד

עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא הרגישה, אסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה. ושלא קבעתו ג' פעמים, אם הגיע זמן הוסת

ולא בדקה ולא ראתה, כיון שעברה עונתה, מותרת. ועונה בינונית, שהיא לל' יום, דינה כוסת קבוע.

חילוק בין וסת קבוע לאינו קבוע אם צריך בדיקה

בוסת קבוע כשעבר וסתה לעיל (סימן קפ"ד סדרי טהרה) הביא מחלוקת ראשונים כשעבר וסתה ולא בדקה, לדעת הרשב"א וסיעתו אינה צריכה בדיקה, לדעת הר"ן צריכה בדיקה. ובשו"ע לעיל הביא דברי הר"ן בסתם והרשב"א ב"א, והכא משמע שהולך כדברי הרשב"א שבוסת קבוע צריכה בדיקה להתירה. עונה בינונית דינה כוסת קבוע לענין לשמש בלא בדיקה משום חזקה אורח בזמנו בא.

ובט"ז (סק"ה) ובנקודות הכסף הקשו, שהרי אישה שאין לה וסת צריכה בדיקה מכל מקום קודם תשמיש, ואיך שייד לטהרה כאן בלא בדיקה בוסת שאינו קבוע. וביאר הט"ז שאותה אישה יש לה וסת אלא ששינתה עכשיו לראות פעם אחת שלא בשעת וסתה, ועדיין לא עקרה את וסתה הקבוע ומש"ה אינה חוששת לוסתה האינו קבוע אם לא בדקה קודם. והש"ך בנקודות הכסף ביאר שכל מה שאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק קודם תשמיש, הוא רק במקום שאין לה כלל וסת אך כאן יש לה וסת רק שאינו קבוע.

סעיף ה

פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית ל"א, ורביעית ל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השובה. שבכל ענין שתהא משהו ראיתה, קבעה לה וסת.

וסת הפלגה בדילוג

בוסת הדילוג בימי החודש כגון ט"ו ט"ז י"ז, נחלקו רב ושמואל (דס). האם צריכה לראות ג' פעמים או ד"פ, [עיקר הסוגיא היא בסעיף ז']. "איתמר ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ט"ז לחדש זה ויום שבעה עשר לחדש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג, ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג". רב סבר שסגי בג' פעמים כיון שרואים על ידי ג' ראיות שמדלגת, ושמואל סבר שצריך ג' פעמים שיהיו בדילוג והראשונה לא ממנינא שהרי לא ראתה אותה בדילוג. ר"ח והראב"ד פסקו כרב משום דהלכה כרב באיסורים. הרמב"ם והרא"ש פסקו כשמואל משום דבגמרא אייתי ברייתא כוותיה. והרשב"א הב"ח והט"ז (סק"ח) סבר להחמיר כשתיהם, שלאחר ג' פעמים תצטרך לבדוק לאחר הוסת, אך תפרוש עדיין בעונות ההפלגה בינונית וחודש. ובשו"ע הביא את שמואל בסתם ורב ב"א ופסק להחמיר כרב, וביאר הש"ך (סק"ט) שכונתו להחמיר כב' הדעות שחוששת כוסת קבוע לענין שאם עבר צריכה בדיקה, וחוששת כוסת שאינו קבוע להפלגות ולבינונית כל עוד לא ראתה פעם ד'. והט"ז (סק"ח) הבין שנחלק על הרשב"א ופסק כר"ח.

ולמדנו מוסת הדילוג בימים לוסת הדילוג בהפלגה. והוסיפו הרשב"א והה"מ שלא משנה אם מפליגה דווקא בדילוג של יום אחד או כמה ימים. והרא"ה סבר דדווקא דילוג של יום אחד מועיל. וכתב הט"ז (סק"ו) שלדעת שמואל תקבע רק בה' ראיות, ב' פעמים ראשונות הם הכרחיות ורק מראה שלישית רואים אנו שמדלגת בהפלגה.

וכתב הש"ך (סק"ט) ה"ה אם דלגה למפרע בסדר יורד קבעה וסת זו. והכרתי ופלתי פקפק בזה כיון שזה היפך טבע האשה.

סעיף ו

כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג' פעמים באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

וסת ימי החודש והשבוע הקבועים

ביאור דברי השו"ע הם שהוסת יכול להקבע כשהוא שווה או בימי החודש או בימי השבוע ואף על פי שאינו שווה בשניהם.

בסוגיא דוסת הקפיצות (יא.) אמר ר' הונא קפצה וראתה ג' פעמים קבעה לה וסת ואמר רב אשי דקמ"ל אע"פ שקפצה וראתה ב' פעמים ביום א' ופעם ג' קפצה בשבת וראתה ביום א' תולה הראיה בקפיצה וקבעה וסת לימים וקפיצות. ושמע מינה שקובעת וסת אם ראתה ג' פעמים בימי השבוע אע"פ שלא היו תאריכים שוים.

וסת ימי החודש מצינו במחלוקת ר"ל ור"י אם קובעת וסת בימי נדתה (לט.), שהעמיד שם שראתה ג' פעמים בריש ירחא. ומה שאין אנו חוששים אם היו חודשים מלאים או חסרים, כן הוכיח הרשב"א ממחלוקת רב ושמואל כשראתה ט"ז י"ז, ואם היו מקפידים על החודשים שיהיו אותו דבר ומיירי בחודשים מלאים, לא היה נחשב דילוג אלא ראה מל"ב לל"ב יום, אלא ודאי שראתה בחודשים כסדרן וכיון שימי החודש הם בדילוג נחשב וסת הדילוג אף על פי שלפי מנין הימים אינו שווה.

בקביעות החודש אם היא לפי ב"ד או לפי הימים של המולד נחלקו הראשונים בזה, דעת הרא"ה שמונים לפי ימי המולד. והרשב"א סבר שמונים לפי מנין ב"ד דשיפורא גרים, והוכיח דבריו מדין בתולה שעד שלא מלאו לה ג' שנים בתוליה חוזרים, ואם מלאו לה שניה וחזרו ועיברו השנה תוליה חוזרים, כך דרשו מ"לאל גומר עלי". (ש"ד סק"י).

סעיף ז

כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ז בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא קבעה וסת עד שתראה ב"ח בתמוז, שאין ראה ראשונה מצטרפת, כיון שאין ההפלגות שוות. ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואחר כך שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה. ויש אומרים שאע"פ שלא ראתה אלא בט"ז בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת והוששת ל"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר.

וסת ימי החודש בדילוג

מחלוקת רב ושמואל ה"ל. ופסק השו"ע להחמיר כרב [שהרי וסת קבוע חמורה שאם עברה אינה טהורה בבלא בדיקה]. והדגישו הראשונים [רא"ש ורשב"א] שלרב קובעת דווקא אם ראתה הראיה הראשונה בט"ז, אך אם ראתה אותה בא' לא קובעת.

דברי השו"ע שכתב בדעת שמואל "ומיהו אם היה לה וסת קודם שהתחילה, ואחר כך שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג. לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה מוסת הקבוע לה". ומקור דבריו הוא מהגמרא (ס) שהקשה על שמואל, "מיתבי ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה יום עשרים ושנים בחדש זה יום עשרים ושלושה בחדש זה קבעה לה וסת סירגה ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת תיבתא דשמואל, אמר לך שמואל הכא במאי עסקינן כגון דרגילה למחזי ביום עשרים ושינתה ליום עשרים ואחד". נחלקו המפרשים, הדר"ש ביאר שאשה שדילגה מוסת קבוע וראתה ג' פעמים

בדילוג, אף שמואל מודה שהרי ראייה הראשונה ראתה אותה בדילוג כל שהוא. **והט"ז והש"ך** (סק"ח וסק"י"ח) ביארו שדווקא אם דילגה מוסת הקבוע שהיה לה בתאריך השווה לדילוג, כגון שהיה לה וסת קבוע ליי"ד ושינתה לראות ט"ו ט"ז י"ז, וקמ"ל שאף הראייה הראשונה מצטרפת אע"ג שלא נראה כ"כ שהיא שייכת לוסת החדשה אלא נשארה מהוסת הישנה. [ואם לדעת רב גם מצטרפת ראייה של וסת קבוע עיין לקמן סעיף י"א].

בדברי השו"ע שכתב "ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר" הט"ז (סק"ט) הבין שרוצה להחמיר כרב שקובעת בגי' פעמים, והביא דברי הב"ח שסבר להחמיר כב' הדעות. אך הש"ך (סק"י"ט) הבין שכונת השו"ע היא לדברי הב"ח.

סעיף ח

ראתה ג' פעמים בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג' פעמים, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וט"ז באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וט"ז בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, והוששת לעולם ט"ו לחודש זה וט"ז לחודש זה וי"ז לחודש זה.

וסת דילוג חלילה

הביאו הראשונים בסוגיא דרב ושמואל את ביאור ר"ח שסבר שמחלוקתם היא במקרה זה ואף על פי שלא פרישו כמותו פסקו את וסת זו. דעת **הפרישה ותורת השלמים** (הובא בפת"ש סק"י) דלשמואל בעינן הכא עוד ראייה, ויהיה ד' חודשים ט"ו ט"ז י"ז י"ח, ואז עוד ב' פעמים ג' חודשים, וכ"כ התוספות בסוגיא שם לפירוש ר"ח. **והש"ך** (סק"ט) סבר דכל זה הוא לפירוש ר"ח שפירש כך מחלוקת רב ושמואל אך לשאר הראשונים שלא ביארו כן לא בעינן לשמואל ד' ראיות, משום שנחשב כראתה וסת לימי החודש.

עוד כתב הש"ך (סק"א) בשם הראב"ד דה"ה בב' פעמים פעמים בב' חודשים, כגון ט"ו ניסן, ט"ז אייר, ט"ו סיון, ט"ז תמוז, וכן באב ואלול, קבעה וסת לימים לדילוג זה.

סעיף ט

ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובא' באב, קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת.

וסת הדילוג בב' חודשים

פשוט בדברי הטור. ונחלקו האחרונים מהי דעת שמואל בנדון זה. **הדרישה והט"ז** (סק"י) סברו שלשמואל תצטרך עוד ראייה בר"ח, ודימו זאת לוסת ההפלגות. **והש"ך** (סק"ב) סבר שבמקרה זה נחשב כוסת לימי החודש שבה לא נחלקו רב ושמואל, ומה לי ראתה כל ר"ח או בב' ר"ח.

סעיף י

ראתה ט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיון שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו.

סירוג בוסת הדילוג

ברייתא (סד) "ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה, יום עשרים ושנים בחדש זה, יום עשרים ושלושה בחדש זה, קבעה לה וסת. סירגה ליום עשרים וארבעה, לא קבעה לה וסת". וציין הש"ך במקרה שהביא השו"ע בין ט"ו ניסן לט"ז אייר יש ל"ב יום וכן מט"ז אייר ל"ח סיון, ולכן צריכה לשי לב שלא תראה שוב ההפלגת ל"ב ותקבע להפלגת ל"ב.

סעיף יא

דילגה פעם אחת או שתים, אינה הוששת לדילוג, אף על פי שהוששת לשאר וסתות בפעם אחת, אינה הוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו.

אין חוששים לוסת הדילוג בפעם ראשונה

דייק הרשב"א מברייתא (עש) "הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום ששה עשר, זה וזה אסורין. שינתה ליום שבעה עשר, הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר. שינתה ליום שמונה עשר, הותרו כולן". וממה שלא חשש לאסור כששינתה מששה עשר לשבעה עשר את ההפלגה שביניהם, משמע שאין וששים להפלגה עד שתקבענה.

לדעת רב נחלקו האם מצטרפת ראייה ראשונה של וסת קבוע להיחשב כראיה ראשונה, **הפרישה** דייק הש"ך מדבריו שיכולה להצטרף לקביעות וסת, כגון למודה ב"ד וראתה ט"ו ט"ז. **והש"ך** (סקכ"ח, וכן משמע בסקכ"ו) סבר שנחשב ראייתה לוסת הקודם ולא מצטרף לראיה.

סעיף יב

וסת הסירוג, ראייה ראשונה מן המניין לדברי הכל, ואף על פי שהרחיקה ראיותיה. אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג, שאינה הוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו. כגון שראתה בר"ח ניסן, הוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, הוששת לר"ח תמוז, הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה הוששת לר"ח אב, אף על פי שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה. מפני שהפסקת החדש השני בימלה ראיית הראשון, וראיית החדש השלישי היא התחלת וסת, והוששת לר"ח הסמוך, ולא יותר.

וסת הסירוג

ביאור דברי השו"ע הם שבוסת הסירוג כשרואה לדוגמא כל ב' ר"ח פעם אחת, קובעת בין לרב בין לשמואל בג' פעמים כדן ימי החודש, ולא נחשב כוסת דילוג. אלא שלא הוששת לו עד שתקבענו כדן וסת הדילוג, והטעם ביאר הראב"ד שכל הפסק ראייה בר"ח הבא מבטל את החשש מראיה הראשונה כדן כל וסת קבוע שעבר.

הטעם שנקרא ווסת הסירוג כתב הש"ך (סקכ"ו) כיון שדרך נשים רגילות הוא לראות פעם בלי יום. ועוד ביאר, שכאן נחשב שקבעה וסת אפילו אם ראתה בר"ח אדר, ושוב ראתה ניסן, סיון ואב. ולא אמרינן שניסן נגרר בתר אדר. ומכל מקום אם הי לה וסת קבוע לר"ח ושוב ראתה ר"ח ניסן סיון אב לא קבעה, שנגרר אחר הוסת כבסעיף י"א.

סיב – וסת הסירוג

כתב הראב"ד, דאם ראתה א' ניסן, א' סיון וא' אב, קבעה וסת לסירוג. ואף א' ניסן מן המנין. וכן פסק מרן, הבי"ח והש"ד, ודלא כפרישה שכתב דניסן אינו מן המנין לשמואל, דליתא, דמ"ל רואה ברי"ח סדור, ומ"ל מסרגת.

עו"כ הראב"ד, דלענין לחשוש לו עד שלא תקבענו, דמי וסת הסיורג לוסת הדילוג, דאינה חוששת. כלומר, דאם ראתה בא' ניסן וא' סיון, חוששת לא' תמוז, ואם לא תראה אינה חוששת לא' אב, ואם ראתה קבעה.

כתב הש"ד, דראתה ר"ח שבט, אדר, ניסן סיון אב, קבעה לסדור ולא לסירוג, עד שתדלג גם את אלול ותראה בתשרי. ולפי זה כתב החוות דעת, דה"ה להפך, אם ראתה ניסן סיון אב תשרי, חשון כסלו, חוששת לסדור, ונעקר הסיורג. וכן ניסן סיון אב אלול תשרי, קבעה לסדור (פתי"ש סק"יז).

כתב חוות דעת, דוסת הסיורג אינו נעקר בג' חודשים אלא בו'. (פתי"ש סק"יז).

סעיף יג

אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון. ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה והג' אחרונות ביום, או שלש בזה ושלש בזה, חוששת לאחרונה בלבד. הגה: האשה שראתה, חוששת לוסת החדש ולהפלגה, עד שתקבע וסת החדש בג' פעמים, או וסת הפלגה ד"פ, או שתעקר א' מהן. כ"ל, ראתה בל' בניסן וכתב בו, חוששת לאחד באייר, מפני ר"ח ניסן. ראתה בל' באייר או לא ראתה בו, חוששת לט' באייר, שהוא יום כתב מלאיית יום כתב שראתה. ראתה בט' באייר או לא ראתה, חוששת לעשרים באייר, שזמא קבעה לה וסת כתב לחדש, שהרי ראתה עשרים לחדש ניסן. וכן היא חוששת לעולם עד שתקבע וסת א' כנינו, דלזו אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אף על פי שלא נקבע השני. ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו. כ"ל, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ו בו. ראתה ט"ז בו, חוששת לט"ז בסיון ואינה חוששת לשבעה עשר בו. ראתה י"ז בו, חוששת לי"ז בתמוז לה ואינה חוששת לי"ח בו. ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת לי"ט באלול. וכן בדרכך זה בהפלגה ודילוגין, כי אין חלוק ביניהן. רק י"א כי בדילוגין חדש, דראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר. ראתה ט"ו בניסן והמשיכה לראיית ד' ימים, וביום ט"ז באייר ראתה והמשיכה לראיית ג' ימים, ובסיון התחילה לראות ב"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שזה, שהרי שילשה לראות ג' פעמים ב"ז לחדש, ויש אומרים שאין כאן וסת שזה כלל, דהולכין תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר.

סיג – אם וסת קצרה עוקרת ארוכה

ראתה בא' ניסן ובכתב בו – חוששת לא' אייר.

לא ראתה א' אייר – לכולי עלמא חוששת לט' בו.

ראתה א' אייר – למרן והבי"ח, אינה חוששת עוד לט' בו אלא לכתב, לרמ"א והט"י חוששת לכתב, ולש"ד חוששת ליי"ב, ואינה חוששת לכתב.

כתב הטור בשם הרמב"ן, דמי שראתה בא' ניסן ובכתב בו, חוששת לא' אייר, ואם לא ראתה בו, חוששת לט' בו. ראתה בט' או לא ראתה, חוששת לכתב אייר.

וכתב מרן אע"ג דראתה בכתב ניסן, אין א' נעקר, כי אין ראייה עוקרת אלא דווקא אי – ראייה. והקשה, דמשמע אילו ראתה בא' אייר אין חוששת לט' בו, והא אכתי לא עבר ט'. ותיירך דמהשאיין צריך לחוש לט', מפני שאחר שרואה שוב בא', נראה שעומדת לקבעו, ואמרי' שמה שראתה בכתב ניסן, דמים יתרים הוא דאיתוספו בה.

ורמ"א כתב בדרכי משה, דאפילו ראתה בא' אייר צריכה לחוש לט', והא דנקט לא ראתה בו, לרבותא, דאפי"האם ראתה גם בט' אייר, צריכה לחוש לכתב אייר, אפי"ג דראתהב' פעמים בהפלת עשרים, ול"א דאגלאי מילתא שרואה להפלת עשרים. וכן פסק בהגהה, דבין ראתה בא' ובין לא ראתה, חוששת לט'.

והסכים עמו הט"ז (סק"יח) לדינא, ולא מטעמיה, אלא משום דע"כ ל"א דמונח מיום שראתה ולא מיום שהייתה ראויה לראות, אלא כשהרחיקה ראיותיה, וכגון שהייתה רגילה לראות כל כתב, והרחיקה וראתה בל', דחיישינן שמא תראה בכתב יום מיום הל', אבל הכא שקירבה, חיישינן גם ליום הראוי.

אבל הב"ח הסכים עם מרן, דאם ראתה בא' אייר, אינה חוששת לט' בו, דהא קימא לן אין חוששת להפלה מיום שהייתה ראויה לראות, אלא מיום שראתה בפועל. והכ"נ אפילו היינו חוששים להפלת כתב, לא היה זה מיום כתב ניסן, אלא מיום א' אייר. [ונראה מדבריו דבאמת אין צריך לחוש לזה כלל].

ומעי"ז כתב הש"ך (סק"יא), דהואיל וההפלה מכתב ניסן לא' אייר היא י"ב יום, צריכה לחוש לי"ב אייר ולא לכתב בו.

נמצא דלמרן, אם ראתה בא' אייר אינה חוששת לט' בו, ולש"ך חוששת לי"ב בו, ולרמ"א והט"ז חוששת לט'. **ובחוות דעת** כתב, דאם ראתה באמצע הפלגה הא', לכולי עלמא עקרה, וכגון א' ניסן וי' בו, וכתב בו, וט' אייר ובכ"ח בו. ואם ראתה באמצע הפלגה הג' לכולי עלמא קבעה, וכגון ראתה בא' ניסן וכתב בו, ובט' אייר, ובכתב בו, ובכ"ח אייר. ורק אם ראתה באמצע הפלגה הב' הוא דפליגי אם עקרה. (פתי"ש סק"יא)

ראתה בהפלת עשרים, ממתי חוששת לעונה בינונית

ראתה בא' ניסן ובכתב בו, דעת הט"ז (סק"יז), דחוששת לל' ניסן משום עונה בינונית. ונחלקו עליו סדרי טהרהווחות דעת, דעו"ב היא משום הפלגה, ומטעם אטו לעולם לא תראה, והכא שכבר ראתהבכתב, אין צריך לבינונית אלא מכתב. (פתי"ש סק"י)

האם אפשר לקבוע וסת בתוך וסת

עו"כ הטור בשם הרמב"ן, וכך היא חוששת לשניהם, עד שתקבע וסת ההפלה בד' ראיות או וסת החודש בג', עד שתעקר הא' בעקירת פעם אחת.

וכתב מרן, דר"ל שחוששת לשניהם עד שתקבע אחד מהם, וממילא נעקר הב', או שתעקור הב' במה שלא תראה בו. וכתב שכ"ה הגירסה ברמב"ן, עד שתקבע וכו', או שתטהר האחד בעקירת פעם אחת. ע"כ.

ורמ"א כתב גם כן, אלא שהוסיף, דאם אחר כך תקבע גם השני, חוששת לשניהם [וכגון שראתה א' ניסן, ולא ראתה א' אייר, וראתה יום ב' בו, שהוא הפלגת ל"ב, ושוב ראתה בא' סיון, ובד' בו, ובא' תמוז ובה' בו, הרי קבעה להפלת ל"ב, ואינה חוששת לר"ח אב, אלא לז' בו]. וכן פסק בהגהת שו"ע.

והסכים לזה הט"ז (סק"יט), ועיי"ש הדוגמא שכתב [א', י"ד וכ"ח ניסן, א' אייר וי"ב, דקבעה להפלת י"ד לפני שקבעה לר"ח].

וכתב חוות דעת דדווקא קבעה הפלגה, אינה חוששת לוסת החודש או להפך, אבל קבעה בא' בחודש וראתה גם בכ"ה חוששת, דאפשר שתקבע וסת בתוך וסת. (פתי"ש סק"יב)

מהי עונה בינונית

בעצם מנין עו"ב, נחלקו הש"ך, הט"ז וחוות דעת: דלדעתהט"ז הוא יום ל' מיום הראייה, ולהש"ך הוא יום ל' בחודש חסר, ויום ל"א במלא. ודעת החוות דעת דהוא לעולם יום ל"א. ונמצא לדעת הש"ך לעולם חוששת ביום התאריך, ולדעת הט"ז בחודש מלא צריכה לחוש ליום שלפניו, ולדעת חוות דעת בחודש חסר צריכה לחוש ליום שאחריו. ומכל מקום מודה הש"ך לחלק בין וסת התאריך לעו"ב, דבעו"ב אם לא בדקה אסורה עד שתבדוק. (פתי"ש סק"יז)⁷

⁷ לפי כל הנ"ל יש לדון במי שראתה בא' ניסן ובכתב בו, ובי' אייר ובכ" סיון, דנמצא ראתה בג' הפלגות בדילוג כתב כ"א וכ"ב. דלרב קבעה ולשמואל לא קבעה. והואיל והלכה להחמיר כרב וכשמואל, נמצא שצריכה לחוש לבינונית שמהפלת כ"א כשיטת הט"ז, ולהפלת כ"ב שתבוא.

סעיף יד

הייתה רגילה לראות יום עשרים, (ויש לה ציה וסמ קטע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כתב לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג' פעמים ליום ל', הותר יום כתב ונאסר יום ל'. ואם לאחר ששינתה פעם או פעמים ליום ל' ראתה לסוף כתב, חזר וסת של כתב למקומו והותר שלשים.

במשנה (טג, א) הייתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום כתב, זה וזה אסורים. שינתה פעמיים ליום כתב זה וזה אסורים, שינתה ג' פעמים ליום כתב, הותר ט"ו וקבעה לה יום כתב.

ובגמרא (סד, א), הייתה למודה לכתב, ושינתה ל', זה וזה אסורים, הגיע יום כתב ולא ראתה, מותרת לשמש עד ל', וחוששת ליום ל', הגיע יום ל' וראתה, הגיע יום כתב ולא ראתה, יום ל' ולא ראתה, הגיע יום כתב וראתה, הותר יום ל' ונאסר יום כתב.

ובפרק בנות כותים (טז, א), לר"פ מונים ההפלה מן היום שבו הייתה עלולה לראות, ולר"ה בריה דרב יהושע מונים מיום שראתה בפועל. ופסק הרשב"א כר"ה בדרי"י. וכן פסק הטושי"ע.

הייתה קבועה לכתב, וראתה ל' ל' ל"ב, ושוב ראתה כתב

והנה בשו"ע הציור הוא, שהייתה למודה לראות יום כתב, ולא ראתה בו אלא בל', וכן פעמיים, ואחר כך ראתה לכתב, חוזר כתב למקומו.

והקשה הט"ז דמשמע אילו לא ראתה בכתב ג' פעמים, אינו חוזר למקומו, וזה אינו, דהא עדין לא קבעה וסת אחר, אם כן לא נעקר הקודם. ולבסוף העלה, דלרשב"א הייתה גירסה אחרת, ולפיה כל שלא ראתה ג' פעמים ביום הוסת, אפילו חזרה וראתה בו אינה קובעתו, ודלא כרא"ש. ותמה על מרן שהעתיק לשונם, ולא כתב שהיא מחלוקת לא בב"י ולא בשו"ע.

אבל מע"מ כתב, דהא דנקט מרן ב' פעמים ל', ה"ה אפילו לא ראתה ג' פעמים ביום וסתה נמי חוזרת וקובעתו אם תראה בו, אלא דהא קמ"ל, שאם ראתה ב' פעמים בל' וחזרה לראות בכתב, אינה חוששת לל', הואיל וכבר חזרה וקבעתולכתב. והש"ך חלק על זה, דבלאו הכי וסת קצרה עוקרת ארוכה אפילו אין הקצרה קבועה. לכן פירש דהשו"ע ייריבשלא ראתה בכתב ג' פעמים, וכגון שראתה בל' ב' פעמים ושוב בל"א, והא קמ"ל דהואיל ולא קבעה את ל', חוזרת לקבוע את כתב.

סעיף טו

שינתה ראיותיה ולא השוה אותם, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשני לל"ב, והג' לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזר לקביעותו הראשון וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים. והוא הדין להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון.

חזרת וסת ההפלגות שנעקרה: כתב הטור דאסהייתה רגילה לראות בהפלגות כתב, ושינתה וראתה ל' ל"ב ושוב אינה חוששת לכתב, ואם תחזור ותראה בהפלגת כתב, חזר הוסת למקומו הואיל ולא קבעה וסת אחר. וכן פסק מרן. ובב"י פירש דברי הטור, דמה שאינה קובעת לוסת ההפלגה בדילוג, מפני שדילגה

כשמואל, ולהפלגת כ"ג שתבוא, כרב, וליום ל' שמהפלגת כ"ב, ולתאריך של ראה האחרונה, וליום ל"א מראה האחרונה, דהיינו בינונית ההחזרת דעת.

רק ב' פעמים. וכתב הש"ך דהיינו לשמואל. עוד כתב, דמכל מקום חוששת להפלה האחרונה ולבינונית, דהיינו יום החודש לשיטתו הנ"ל סק"ל.

עו"כ הטור, דאם הפסיקה לראות, משעבר יום כתב, אינה חוששת. חזרה לראות, חוששת ליום כתב מראה זו. ונחלקו בפירוש דבריו, דמרן **פירש בב"י**, דמיייריבג' פעמים שלא ראתה, דהיינו ס' יום. דבזה נעקר כתב, וכשתחזור לראות פעם אחת, אינה חוששת ליום כתב ממנו. ורק אם תראה שוב בהפלת כתב, צריכה לחוש. **אבל מהרש"ל** **לוהב"ח** **חוהש"ך** כתבו, דכשעברו כתב יום הראשונים, שוב אינה חוששת לכתב, כי אין חוששין לוסת הראוי, דאין זה יום כתב אלא יום מ'. אלא פירש מהרש"ל, דאם דילגה ליום ל', חוששת לכתב ממנו ול' ממנו וכנ"ל, וכן אם ראתה ביום נ', חוששת ליום כתב ממנו וליום נ', אבל ראתה יום ס', הויא מסולקת, ואמרינן דכבר נסתלקה, וכעת כשחוזרת, חוששת מיד ליום כתב. **והט"ז** האריך לחלוק על זה, דס"ל, שצריכה לחוש לכתב ולמ' ולס'. ואם לא ראתה ס' יום, כשתחזור ותראה אפילו פעם א', חוששת ליום כתב מראייתה, שכ"פבשו"ע סוף הסימן לענין מעוברת ומניקה. ותמה על לשון מרן כאן, שכתב דחוזרת לחוש ליום כתב, אם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, דבאמת אין צריך לזה, אלא כל שתחזור ותראה אפילו פעם אחת צריכה לחוש. **אבל בחוות דעת** כתב, דבכה"ג צריכה לחוש גם לכתב וגם לס'. (פתי"ש סקט"ו).

סעיף טז

כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד, הייתה רגילה לראות בר"ח, ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, חוששת לר"ח עד שיעברו עליה שלשה ר"ח. עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת למקומו.

חזרת וסת החודש שנעקרה: היה לה וסת קבוע לר"ח, ולא ראתה בר"חג' פעמים, אינה חוששת לו, חזרה וראתה בר"ח, חזר הוסת. **וכתב נודע ביהודה**, דאם לא ראתה ב' פעמים בר"ח, ושוב התעברה והניקה, וחזרה לראות ולא ראתה בר"ח, דמצטרפין. כי הנה לקמן איפליגו קמאי באם כשחוזרת לראות לאחר עיבור והנקה צריכה לחוש לוסתה הא', ומעתה למרן דצריכה לחוש, פשיטא דאם לא ראתה מצטרף לבי פעמים הקודמות שלא ראתה, ושוב אינה צריכה לחוש לר"ח. ואילו לגדולי המורים דמייתהיטור שם, שאין צריך לחוש לוסתה לאחר עיבור והנקה, אם כן לא נפקא מינה, דסו"ס אין צריך לחוש לר"ח. (פתי"ש סקט"ו) **כתב חוות דעת**, דאם היו לה ב' וסתות קבועים, והפסיקה אחד מהם ג' פעמים, וחזרה וראתה בו, חוזר. (פתי"ש סקט"ז).

סעיף יז

כל וסת שנקבע מחמת אונס, (מגן שקפלה ולאחס), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (אם לא קבעה אותן לימים), אינו וסת, שמפני האונס ראתה. ומכל מקום חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע. קפצה וראתה, קפצה וראתה, קבעה לה וסת לימים, בלא קפיצות. כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר כתב יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, הרי נקבע אחד בשבת אחר כ', שהרי נודע שהיום גרם לה, ולא הקפיצה, וכבר נקבע יום זה ג' פעמים. וכן כל כיוצא בזה.

קפצה וראתה ג' פעמים

לרז"ה רמב"ן והטור, קבעה לקפיצות, ולר"ח, רמב"ם תוספות, מהר"ם, רשב"א והוא הדין אינה קובעת דהוי ראתה מחמת אונס. וכן פסק מרן. וכתב הגהות מימוניות, דעכ"פ חוששת לו כוסת שאינו קבוע, וכן פסק רמ"א. וכתב הש"ך, דדווקא ג' פעמים, אבל קפצה וראתה פעם אחת, אינה חוששת כלל.

קפצה בא' בשבת וראתה וכו'

קפצה בא' בשבת וראתה, וכן פעמיים, ובשלישית קפצה בשבת ולא ראתה, ובא' בשבת ראתה בלא קפיצה, ללישנא קמא דר"ה (נידה, יא) קבעה לימים ולקפיצות, דקפיצה דאתמול גרמה לה. ואפליגו קמאי, אי לישנא בתרא פליגא אלי"ק, דלרמב"ם פליגא, דקובעת רק לימים, דאגלאימלתא דאינו מחמת הקפיצות, ולא אמרי' קפיצה דאתמול גרמה. וכן מסיק הרמב"ן. ולפי זה בכה"ג אינה קובעת אלא לימים. אבל הרשב"א, פסק להקל דקבעה לימים ולקפיצות, וכן פסק הטור. אבל מרן פסק כרמב"ם ורמב"ן דקבעה לימים. ותמה הש"ך על מה שלא הביא מרן דעת החולקים, דהואיל וס"ל להחמיר, הרי יש חומרא בבי השיטות, דלרשב"א, אינה עוקרת אלא אם תראה בקפיצה ביום שעלולה לקפוץ. **והט"ז** הקשה, דלקמן סעיף כ', פסק מרן דאמרינן פיהוק דאתמול גרם. ותירץ דשאני קפיצות שהן מביאות הוסת, מפיחוק, שהוסת מביא אותו. וכ"כ הש"ך לקמן (סקני"ט). ועיין בהגר"א כאן.

חוות דעת - ראתה ג' פעמים יום לאחר הקפיצה ביום קבוע, אינה קובעת אלא לימים. ראתה ג' פעמים בקפיצות ביום קבוע, ובפעם הדי' קפצה היום וראתה למחר, לדעת מרן קבעה לימים, לרמ"א קבעה להרכבה. (פתי"ש סק"כ) נודע ביהודה - דווקא קפיצה דאתמול קובעת, אבל דיומיים או יותר אינה קובעת לכולי עלמא. (פתי"ש סק"ם).

בכרתי ופלתי מסתפק בוסת מורכב מקפיצות ופיהוק אם קבעה, וכגון שראתה ג' פעמים מורכב, וכשפיהקה בלבד לא ראתה, וכן כשקפצה בלבד לא ראתה. (פתי"ש סק"ח) **ש"ך**, **ד**, **מח** - קפצה וראתה בט"ו ניסן, וקפצה בט"ו אייר, חוששת, לא קפצה אינה חוששת. קפצה וראתה ואחר כתב יום קפצה וראתה, ואחר כתב יום קפצה, צריכה לחשוש. **חוות דעת** - וכן צריכה לחוש לבינונית, אלא אם כן ראתה בינתיים, או שהיה לה וסת קבוע אחר. (פתי"ש סק"יט)

ואם יש לה שעה קבועה לראות אחר קפיצות, אינה חוששת אלא לאותה השעה, וכן אם הקפיצות בשעות מכוונות, שרק אם קופצת באותה השעה רואה. (פתי"ש סק"יט).

סעיף יח

קפצה ביום ידוע, כגון בר"ח או באחד בשבת, וראתה בו, ואירע בן בנ' ר"ח או בנ' אחד בשבת, קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן. ואם אחר כך הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת.

וסת המורכב בקפיצות: קפצה בר"ח וראתה וכן ג' פעמים, קבעה לקפיצות בר"ח. **ש"ך** - וחוששת כל העונה. ואם תקפוץ ג' פעמים בר"ח ולא תראה עקרה. ואם שוב תקפוץ בר"ח ותראה אפילו פעם אחת חזרה לוסתה. **חוות דעת** - קבעה להפלה וקפיצות, וראתה בלא קפיצה בינתיים, אין ההפלה נעקרת, וכן בהפלגות ופיהוקים. (פתי"ש סק"כא)

סעיף יט

יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפקת, נא דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחזזה צירי הקרחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכתב יום לכתב יום, קבעה לה וסת לזמן ולמחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. הגה: וזווקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזה מהן תקבע, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר בסמוך.

וסת מקרי הגוף: במשנה (סג, א) אלו הן הוסתות, מפקת ומעטשתוכו. והעולה משם, על פי פירושי הראשונים, שהתמתחות, פיהוק, גיהוק, עיטוש למטה או למעלה, כאבי בטן עליונה או תחתונה, צמרמורות או חולשה, הם סימנים המבשרים הגעת הוסת. **וכתבו התוספות והרא"ש**, דזווקא מפקת ומעטשת הרבה, דאלי"ה כ"ה דרך בני אדם. ונראה מדברי הרא"ש, שאינה קובעת אלא אם אירע לה כן ג' פעמים, שראתה אחר מיחושם כאלה, וכ"כ הטור, וכן פסק מרן. **פני"ו וסדרי טהרה** - והוא הדין אם רגילה לראות כעין מוגלא ואח"כ דם (פתי"ש סק"כ).

מדברי רמב"ם נראה, דוסת הגוף נמי אינו נקבע אלא בהרכבה עם ימים, אבל כל המפרשים כתבו שנקבע גם בפני"ע. והחילוק בין זה לקפיצות, כתב הרשב"א, דבקפיצות הראיה היא מחמת אונס, מה שאין כן מקרים שבגופה, שהאורח גורם להם. וכן פסק מרן.

ומכל מקום כתב הרא"ש, דאם קבעה למקרים בימים מכוונים, אינה חוששת אלא כשיבואו שניהם יחד, וכן פסק בטוש"ע, דאם בא המיחוש ביום אחר, או הגיע היום ואין לה מיחושם, אינה חוששת. אלא דבב"י הביא דברי הרשב"א, שחוששת להם עכ"פ כוסת שאינו קבוע, ונפקא מינה שאם לא בדקה ולא ראתה היא בחזקת טהורה, וכתב הבי"ש כ"ג דעת הטור. וכ"כ ה"ט"ז (סקל"ו) שהיא דעת מרן. אבל רמ"א כתב בהגה, דעד שלא קבעה חוששת לשניהם, כי אינה יודעת איזה מהם תקבע. ודייקו ה"ט"ז והש"ך (סקנ"ו) מדבריו, דאחר שתקבע אינה חוששת כלל. וחוות דעת כתב דליום גרידא חוששת כוסת שאינו קבוע, שאם לא בא המיחוש, ועבר היום ולא בדקה מותרת. והחוות דעת השיג עליהם, דלרמ"א נמי חוששת אם הגיע היום, ורק באם הגיע המקרה שלא ביומו, כתב דאינה חוששת.

סעיף ב

פיהקה ב' פעמים בר"ח, וראתה ואחר כך פיהקה שלא בר"ח וראתה, הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח. אבל אם פיהקה ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט להר"ש, ולא ראתה, ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ר"ח.

וסת המורכב שהוברר: פיהקה בר"ח וראתה וכן ב' פעמים, ושוב פיהקה שלא בר"ח וראתה, קבעה לפיהוקים. ראתה בשלישית בר"ח בלא פיהוק קבעה לר"ח. פיהקה בכ"ט ולא ראתה, ולמחרת בר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה למורכב. כ"כ הרשב"א והטור. וכתב מרן בב"י, שהוא נלמד מסוגיית קפצה (ניידה, יא).

סעיף כא

פיהקה בר"ח וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חדש, שמא תקבע לראש חדש.

סכ"א- כב- וסת שאינו קבוע למקרי הגוף: פיהקה בר"ח וראתה, ופיהקה בתוך ימי החודש, חוששת, ולא תשמש עד שתבדוק, שמא תקבע לפיהוק גרידא. בדקה ולא מצאה חוששת לר"ח וכן בהפלגות. ומלשון "לא תשמש עד שתבדוק", דייק הט"ז (סקל"ח), שוסת מקרי הגוף שאינו קבוע, חמור מווסת הימים שאינו קבוע, דהתם אם לא בדקה ולא ראתה מותרת, מה שאין כן הכא. כיון שדרך וטבע לפהק בסמוך לראייתה. והב"ח כתב, ד"עוד שתבדוק" היינו בשעת הוסת. ובנקודות הכסף כתב, דעד שתבדוק, מה שאין כן במופלג, אבל בימים, אפילו סמוך לוסת מותרת מיד.

וסיכס מרן בב"י, דמי שראתה ב' פעמים בפיהוק, צריכה לחוש לג' מיני וסתות. לפיהוק גרידא, לימים גרידא ולהפלגה גרידא.

סעיף כב

וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפהק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים.

הובא לעיל.

סעיף כג

כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבירו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעמשה שתי פעמים, אין מצטרפים. הגה: אכלה זוס וראתה, אכלה כלל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יק אומרים שקבעה לה וסת לראיה על ידי כל אכילת דברים חמים. ויק אומרים שכל זה שתראה על ידי מאכל דינו כמו שתראה על ידי קפילה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראיה על ידי אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. ויק אומרים שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שצנופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים זוסים.

א) צירוף מקרי הגוף ב) וסת אכילת חריפים: מקרי הגוף אין מצטרפין זה לזה, כ"כ רשב"א והטור והוא הדין בשם מפרשים, וכן פסק מרן.

בגמרא איתא דקובעת נמי לאכילת שום בצל ופלפלין. והרשב"א דימה זאת לוסת הקפיצות, ולשיטתו אינה קובעת אלא בהרכבת הימים, מפני שהמאכל גורם לה לראות. אבל מדברי התוספות והרא"ש המרדכי ורי"ו נראה, דדמי למקרי הגוף, וקובעתו בפני"ע. ומרן השמיט, ורמ"א הביא המחלוקת, ודעת התוספות הביא ב"א בתרא.

כתב הב"י, דמדברי הרא"ש המרדכי ורי"ו נראה דס"ל דברים חמים מצטרפים זה לזה. שאם אכלה שום וראתה, סצל וראתה ופלפלין וראתה, קבעה לדברים חריפים. וכן פסק רמ"א. וכתב חוות דעת, דארם הוחזקה לאלה, ואכלה שום ולא ראתה ג' פעמים, עקרה. אבל אכלה שאר דברים חמים ולא ראתה, אינה עוקרת. ועיין חידושי רעק"א, דאם ראתה ג' פעמים בשום, אין מוחזקת אלא לשום. ב' פעמים שום ופעם אחת בצל, לא קבעה כלל. ובבהגר"א חולק על כל זה, שהביא מדברי הראשונים, דדברים חריפים אינם מצטרפים זה לזה.

סעיף כד

וכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, הייתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. הייתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו. במה דברים אמורים, בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחלת הוסת עד סוף עונה אחת.

סכ"ד- כ"ה וסת הגוף נקבע לשעות:

אם קבעה וסת לפיהוק גרידא, אינה חוששת אלא לשעתה. שאם רואה מיד עם הפיהוקים חוששת כל שעת הפיהוק, ואם רואה רק בסופו, אינה חוששת אלא בסופו. כ"כ הראב"ד, וה"דהרא"ש, וכן פסק הרשב"א והטור, וכ"כ הרמב"ן לענין וסת הקפיצות ואכילת חריפים. ופירט הרמב"ן, כגון שמפקחת בחצי היום שעה אחת, מותרת לשמש עד חצי היום. אירעו לה המקרים ולא ראתה, בודקת ומותרת. לא אירעו לה, זוהי בדיקתה.

והנה הרז"ה כתב, דאפילו ראייתה נמשכת עוד אף אחרי וסתה, אינה חוששת אלא בשעת הוסת, דלעולם בטר תחילת ראייה אזלינן. והרשב"א נחלק עליו, וכתב דבכה"ג אסורה עד סוף העונה. ופירש הב"י טעמו, דבוסת הימים שאסורה עונה כגזירת ח, אין צריך לאסור יותר, אלא אזלינן בטר תחילת העונה, מה שאין כן בפיהוקים שאינה אסורה אלא לשעתה. וכן פסק מרן. והב"ח כתב דדעת הרשב"א לחלק בין מזלפת דהתם, דאין חוששין אלא לתחילת הוסת, לבין שופעת דמיירי ביה הכא, שחוששת לכולו. והש"ך דחה דבריו.

כתב הראב"ד, דוסת הגוף שהוקבע ג' פעמים לזמן ידוע, כשיגיע אותו היום הפיהוק, צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת הימים לחודייהו. עכ"ל. וה"דהרא"ש והובא בב"י, וכן פסק הטור וכ"כ הרמב"ן, שאסורה לשמש כל היום, שמא יארעו לה, וה"ד בב"י, וכן פסק בשו"ע. והב"ח לעיל סימן קפד הקשה מדברי הראב"ד שהובאו בב"י שם, דאף בשיש לה יום קבוע לאותם סימנים, אינה אסורה אלא לשעתה, ופסק כן רמ"א שם. ותירץ הט"ז כאן, דהתם הוא לענין אותה עונה אבל לפני הפיהוק, דכל שעדין לא פיהקה אין זהו וסתה ואינה חוששת לו, והכאמיירי אחרי שפיהקה, דאסורה עד סוף העונה. [ומלשון הרמב"ן מוכח להדיא דאסורה גם לפני כן. ועיין נקודות הכספות ורתת השלמים. וצל"ע]. וכתב הש"ך (סקס"א), דאם רגילה לראות גם קודם הוסת, דצריכה לפרוש כל אותה עונה שלפני הוסת.

סעיף כה

אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא.

הובא לעיל.

סעיף כו

כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, הייתה מפהקת פעם אחת, וראתה, כשתפהק פעם אחרת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר.

וסת הגוף כוסת הימים: וסת המורכב מפיהוק וימים, אינו נעקר במה שלא תראה ביום שעלולה, או במה שבא המקרה ולא ראתה, אלא דווקא אם ג' פעמים בא המקרה ביום שעלולה ולא ראתה. וכתב סדרי טהרה, דאע"ג דלא נעקר לגמרי במה שלא ראתה ביום שעלולה, מכל מקום אינה צריכה לחוש עוד מתחילת העונה העלולה, אלא רק משתפהק. (פתי"שכו)

וסת הקפיצות אפילו המורכב חמור מוסת קבוע אחר, שחוששת לבינונית. ולא מבעיא אם הוא קביעות לזמן פחות מבינונית, אלא אפילו קבוע ליותר מלי יום, חוששת לבינונית. כ"כ הרשב"א, וכן פסק הטור.

סעיף כז

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, והיא קמנה שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות, אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהחזקה רואה וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צריך יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה. ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהייתה למודה (פיוז נאגה) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת. לפיכך, ראייה ראשונה שממנה התחילה (ללג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצריך לצריך. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות.

כיצד הקטנה קובעת:

תינוקת שלא הגיעה לימי הנעורים אפילו הביאה ב"ש אינן אלא שומא, ולא הגיע זמנה לראות. הגיעה לימי הנעורים ולא הביאה ב"ש, עדין קטנה היא. הגיעה לימי הנעורים והביאה שערות, הרי זה הגיע זמנה לראות. ומכל מקום אף הקטנה נטמאת משראתה אפילו פעם אחת, ואף היא קובעת בג' פעמים, או בהפלגה בדי' פעמים כמו שאר נשים. כ"כ הרשב"א.

והביא ראייה ממ"שפרק קמאדנידה (ט, א), דקטנה שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם א' דיה שעתה וכן בב', ובג' מטמאה מעלי"ע. ובגמראמוקמינן לה כרבי, והיינו דאע"גדלרבי סגי בב' פעמים, הכא שהיא קטנה, אין הראשונה מן המנין, דאמרינן מקרה הוא שראתה, ורק אחר שראתה עוד ב' פעמים, אמרינןדאגלאימלתא שאינו מקרה. ולפי זה ה"ה דלרשב"גנמיי בראיה הג' אגלאי מילתא, ומצטרפת אף ראייה הא'. ודחה הרשב"א שיטת המפרשים דלרשב"ג בעינן ד' ראיות מפני שראשונה אינה מן המנין.

ובב"י האריך בביאור דברי הרשב"א, ותוכ"ד, דלעולם אם פסקה ג' עונות, וסתה בטל עד שתחזור ותקבעובג' פעמים לשאר וסתות וד' בהפלגה. ולפיכך, אם פסקה ג' עונות וראתה, ושוב פסקה ג"ע וראתה, צריכה לקבוע וסתה מחדש.

והט"ז (סקמ) נחלק עליו, וכתב לחלק בין מחזקת עצמה לראות, לבין קובעת וסת. דמחזקת עצמה לראות, סגי לה בראייה ג' פעמים אפילו בזמנים שאינם מכוונים. ולפיכך אם עברו עליה ג"ע וראתה אחריהן ג' פעמים שאינם מכוונים, צריכה לחוש כדן אישה שאין לה וסת (תאריך, הפלגה ובינונית). וכתב עוד, דרק פעם אחת אמרינן שחזרה לקטנותה, אבל אם ראתה אחר ג"ע, ושוב פסקה ג"ע, די לה בעוד ראייה אחת, לחזור ולהחזיקה ברואה, דאע"גדראיות הקודמות היו אחר צריך יום, וזו האחרונה תהא אחר לי יום, אע"ג דבודאי לא קבעה וסת, מכל מקום הוחזקה לרואה.

ועל מ"ש הט"ז, שאם אין ראיותיה מכוונות, חוששת כמי שאין לה וסת, חלק הש"ך בנקודות הכסף, דאין חששות אלה אלא משום שמא תקבענו, והקטנה אינה חוששת שמא תראה. וכן מורה סתמות לשון רמ"א לקמן סכ"ח, שכתב דקטנה וזקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע, דמשמע כלל לא.

אם חוששת לוסת שאינו קבוע

כתב הט"ז (סקמ"א), דאע"ג דקובעת ככל הנשים, מכל מקום עד שלא קבעה אינה חוששת אפילו כוסת שאינו קבוע.

פסקה ג' עונות

ויש חילוק בין קטנה לבין מי שהגיע זמנה לראות, דמי שהגיע זמנה וקבעה, אפילו לא ראתה ג' עונות, אם תחזור ותראה בוסת שהיה קבוע לה, חזר ונקבע, וצריכה ג' פעמים לעקרו, מה שאין כן קטנה, דאמרינן שחזרה לקטנותה. דהכי איתא בפרק קמא דנידה שם, דקטנה שראתה ג' פעמים, ואחר כך עברו עליה ג' עונות וראתה, דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג"ע דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג"ע הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעלי"ע. ושאלו שם, הדר קחזיא בעונות מאי, כלומר אחר שפסקה ג"ע, חזרה לראות בעונות בינוניות, מי אמרינןדבעיא ג' ראיות להיות מוחזקת, משום דחזרה לקטנותה. ומשני רב גידל דראשונה דיה שעתה, ושניה דיה שעתה, שלישית מטמאה מעלי"ע. מכאן למד הרשב"א, דאינה חוששת לוסתה הקודם אפילו חזרה לראות בו אחר שהפסיקה. וכן פסק טוש"ע. והטעם דאגלאי מילתא דמה שראתה לפני כן לא היה אלא מקרה.

והנה כתב הש"ך דיש עוד ב' הבדלים בין קטנה לגדולה, חדא, דבגדולה בעינן שיגיע הוסת ג' פעמים ולא תראה, ואז תעקור, ולפי זה אם היה לה וסת הסיורג, בעינן ו' חודשים לעקירה, מה שאין כן בקטנה לעולם בג' עונות סגי. ועוד, דבגדולה שקבעה אינה עוקרת אלא בעברו ג' עונות דידה, וכגון שקבעה ללי"ה יום, אינה עוקרת עד שלא תראה ק"ה יום, מה שאין כן קטנה דסגי לה בצריך יום. והטעם, כי הקטנה שלא ראתה ג' עונות, אינה רק עוקרת וסתה, אלא עוקרת עצם ראייתה, לפיכך צריכה שלא לראות בג' וסתות דרוב נשים.

עוד כתב הש"ך (סקמ"י) בשם הפרישה, אם היו לקטנה עונות קצרות, כגון מכתב יום לכתב יום, ולא ראתה ג' עונות קצרות, עדין צריכה לחוש לעונה בינונית, ואם ראתה פעם אחת אחר ג' עונות כאלה, צריכה לחוש לתאריך ולהפלה.

קטנה שראתה כמה פעמים, ואחר כך עברו עליה ג' עונות וראתה, וכן ג' פעמים מכוונות, קבעה לצריך יום, וראיה הראשונה מצטרפת, דהיינו מה שראתה לפני הפעם הראשונה שהפליגה, דעתה הוברר שמה שהפסיקה לא היה מפני שחזרה לקטנותה, אלא משום ששינתה וסתה.

סעיף כח

וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לזקנתה הראשון. (וקטנה וזקנה אינן חוששות לזקנתן שאינן קבוע).¹

סכ"ח- ל"א- כיצד הזקנה קובעת :

במשנה (ו, א) אמר ר"א שהזקנה דיה שעתה. ואיזוהי זקנה שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה. ובסמוך לזקנתה אפליגו בגמרא (ט, א), אמר רבי יהודה כל שחברותיה אומרות עליה זקנה היא, ור"ש אומר כל שקורי לה אמא ואינה בושה. ואפליגו ר"ז ור"י שמואל ב"ר יצחק, חד אמר כל שאינה בושה וח"א כל שאינה מקפדת. איכא בינייהו בושה ואינה מקפדת. וכתב מרן בב"י, דהלכה כר"ש (עין טעמיו ומה שתמהו האחרונים), ושהרשב"א והרמב"ם פסקו כמ"ד אינה מקפדת. ולשון מרן, "ואינה חוששת", וכתב הט"ז (סקמ"ו), דהיינו שאינה בושה. ובתורת השלמים פירש דהיינו שאינה מקפדת.

בירושלמי הקשו וכי הדבר תלוי בדעתה אם להקפיד. ותרצו דר"ל כל שראוי לקרותה אמא. והובא בתוספות (ט, א). וכן פסק רמ"א.

ומזה כתב הטור, דאין הזקנה חוששת לזקנתה אחר שנסתלקה.

חזרה וראתה אחר ג"ע, וכן עוד ב' פעמים, קבעה וסת לצריך יום. (ס"ל, ע"ד תב"ח והגר"א).

כתב הרשב"א, דבזה חמורה זקנה מקטנה, שאם חוזרת לראות בוסתה הראשון אפילו פעם אחת, חוזרת לזקנתה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה.

סעיף כט

איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שראויה) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת.

מבואר לעיל.

סעיף ל

חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות.

מבואר לעיל.

סעיף לא

חזרה לראות בעונות קמנות שהייתה למורה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלגה כמו שהייתה למורה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה. ובוה חמור דין הזקנה מדין הקמנה שלא הגיע זמנה לראות.

מבואר לעיל.

סעיף לב

פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות.

קביעת וסת בימי נידות וזיבות. וסת בתוך וסת

קביעת וסת בימי נידות וזיבות: גמרא (פח, ב- ט, א): כל י"א יום בחזקת טהרה. ופירש רב הונא בר חייא משמיה דשמואל, לומר שאין אישה קובעת וסת בתוך ימי זיבה. ומפורש שם, דלפי זה אי אפשר לקבוע וסת בכל ט"ו יום. ובפרק קמא דנידה (ט, א) אפליגו ר"ל וריו"ח אי קובעת בתוך ימי נידתה, דלריו"ח אינה קובעת. ומסיק דהיינו דווקא ברואה ממעיין פתוח, דהיינו שרואה בא' ובה' לחודש, אבל רואה ממעין סתום קובעת, כגון שאתה בא' בחודש א' בחודש, ובכ"ה לחודש וא' לחודש, דכיון דבב' פעמים הראשונות ראתה בא' לחודש, כשרואה בג' בכ"ה ושוב בא', אמרינן דמה שראתה בכ"ה דמים יתרים הוא דאתוספובה, ומיהרו דמיה לבוא, אבל עיקר הראיה היא בא'. וכן בימי זיבות אינה קובעת אם ראתה בא' ובי"ב, אבל ראתה בא' וא' וכתב וא', קובעת בא'. (רשב"א). והרואה בימי זיבה, אפליגו ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע, אי חוששת לו כוסת שאינו קבוע, דלר"פ חוששת, ופסקו כמותו הרמב"ם והראב"ד, אבל שאר הפוסקים פסקו להקל בוסתות כר"ה בריה דר"י, ועוד שרבין וכל נחותימא אמרו שהלכה כמותו (הרשב"א) ומכל מקום אם ראתה בא' א' כתב וא', אע"פ שקבעה לא' וכנ"ל, צריכה לחוש גם לכתב, שמא תקבענו. (שם).

בזמננו: כתב הרמב"ן, שאין מחלקים בזה, ופירש הרשב"א טעמו, דהואיל ובנות ישראל החמירו על עצמן, אין מצריכין אותן ללמוד פתחי נידה וימי נידה וזיבה. (וכיכ"ה שהיא דעת הרמב"ם, וכן פסק ר"י)

וסת בתוך וסת

ולפי זה נמצא דאפשר שתקבע וסת בתוך וסת, כגון שרואה בא' בחודש ובכתב בו, וכן ג' פעמים (ראב"ד רמב"ן ורשב"א, טושי"ט). [שזה הוסת אי אפשר שיהיה בהפלגות, כי כל הפלגה חדשה משנה את הקודמת. ובימי החודש אי אפשר שתקבע ב' וסתות, אם לא שאחד יהיה בימי נידות או זיבות של השני].

והנה לשון הטור ומרן בזה: ראתה ג' פעמים בר"ח, ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה ב' וסתות. וקשה אמאי לא נקט בקצרה, שראתה בא' וב' ג' פעמים, שקבעה ב' וסתות. וכתב הט"ז (סקמ"ט), דה"ה אם ראתה ג' פעמים בר"ח ובב' לחודש, אלא דקמ"ל אע"פ שהיה לה קבוע לא', אם אחר כך רואה ג' פעמים בא' וב', קובעת ב' וסתות. אבל הש"ך (סקמ"ט) העתיק לשון הראב"ד, שהוא מקור דין זה, ומשם מתבאר, חדא, דגירסא הנכונה היא שראתה ג' פעמים בא', ואחר כך ג' פעמים בכתב ובא' (ולא בב' וא'), ודלא כפרישה). ועוד העתיק לשון הראב"ד שהוא שורש דין זה, ומתבאר דקאי על זמנן שלא היו קובעים בימי נידות וזיבות, ולפיכך אם לא קבעה קודם בא', לא הייתה קובעת בו, הואיל והוא בתוך י"א של כתב. ורק אחר שקבעה בא', אע"פ שרואה אחר כך גם בכתב, אינה עוקרת שעד שלא תראה בא' ג' פעמים. ונמצא שהוכרח לצייר הראב"ד כן, ולא רבותא קמ"ל. ואולם הט"ז קאי על זמננו, ובזמננו הוא רבותא. ועוד כתב הראב"ד, דאם ראתה ג' פעמים בט"ו ובט"ז, קובעת בשניהם.

בנודע ביהודה מסופק במי דהנה אם היה לה וסת קבוע, ומשנה פעם אחת ואינה רואה בו, אלא בזמן אחר, חוששת לשאינו קבוע, ואם חזר הקבוע שוב אינה חוששת לקבוע.

סעיף לג

מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומכל מקום חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע.

קביעות וסת בתוך ימי עיבור והנקה

בפרק קמא דגיטה (א, ט) מעוברת ומניקה דיין שעתה, איזוהי מעוברת משיוודע עוברת, איזוהי מניקה עד שתגמול את בנה. נתנה את בנה למניקה או גמלתו או מת, ר' מאיר מטמא מעלי"ע, וחכ"א יה שעתה. ובגמרא הכרת העובר ג' חודשים. ופירש הרשב"א טעמא משום דהויא כמסולקת, שמשעה שהוכר עוברת ראשה ואיבריה כבדין עליה. ואע"פ שר' יוסי חולק וסובר שאינה כמסולקת עד שתפסוק מלראות ג' עונות. ראב"ד ורשב"א- אינה קובעת וכן פסק מרן. רמב"ן- אינה קובעת. וכן חשש הב"ח.

סעיף לד

מעוברת, משהוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חדש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואו' דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הנוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהייתה למודה להפליג.

האם חוששת לוסתה שקודם ימי עיבור והנקה: האם חוזרת לוסתה אחר ימי הנקה: **רשב"א**- חוזרת מיד. **ומגדולי המורים**- חוזרת אחר שתראה פעם אחת בעת וסתה. **רמב"ן**- חוזרת אחר שתראה פעם אחת אפילו לא בעת וסתה. **רמב"ם**- השמיט. ב"י הסביר: (א) רק לטהרות חוששת (ב) אין צריך בדיקה אבל חוששת בעונת וסתה.

סימן קצ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעיף א

דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, וחכמים גזרו על כתם שנמצא בנופה או בכנדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואחר כך

תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (כאילו לאתה ולא, וכמו שיתנאל לקמן סימן ק"ז). ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה.

טומאת כתמים

דין כתמים הוא דרבנן ומקורו הוא בפרק הרואה כתם. ושם תנן (נח.) לא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, שנאמר "ואישה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה", דם ולא כתם. והקשו שם (טט.), והא תניא לא אמרו חכמים להקל אלא להחמיר. ומפרש רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר עד"ת, וכתמים עצמן דרבנן. כלומר שמה"ת אין אישה מטמאה אלא כשמרגשת שיצא הדם מבשרה, וחכמים גזרו אע"פ שלא הרגישה, בין שנמצא על גופה או על בגדיה, ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה.

והקשה הט"ז (סק"א) אמאי לא נימא בזה ס"ס, שמא מעלמא, ואת"ל ממנה, אימור לאו מן המקור וכמ"ש לעיל סימן קפ"ז גבי רמ"ת. ותירץ, דכיון דרוב דמים מן המקור, ל"ח ספק, אלא אם כן יש לה מכה, דתלינן בצדדים.

בעלת הכתם אם צריכה הפסק ז' נקיים

גמרא (נג.) הרואה כתם צריכה הפסק בטהרה. ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א הכתמים עכשיו שכולן כזבות, צריכה ז' נקיים חוץ מיום המציאה, וצריכה הפסק. (וכ"ה דעת הראב"ד, וכ"כ רי"ן.) אבל מדברי הרמב"ם נראה דס"ל דבכתם מונה ז' עם יום המציאה, אלא אם כן ראתה כשיעור ג' כתמים, על חלוק שלבשתו ג' ימים, שצריכה ז' נקיים חוץ מיום המציאה. וביאר ה"ה, דס"ל דחומרת ר"ז אינה על גזירת כתמים, אבל גזירת רבי היא גם על כתמים. והמנהג כדעה א' (ב"ס). [וי"ע אם לדעת הרמב"ם צריך הפסק, כדי למנות ו' נקיים מכאן ואילך]. וכן פסק מרן בשו"ע, שצריכה הפסק, ומונה ז' נקיים ללא יום המציאה. והסמ"ג והתרומה הוסיפו שלא תתחיל לספור עד יום ה' לשימושה כדן רואה ממש. וכן רמז רמ"א, שיתבאר לקמן סימן קצו.

ראתה בהרגשה טיפות דמים על ידי ליחה לבנה מרובה

שב יעקב מקרי שלא בהרגשה. **סדרי טהרה** חשיב הרגשה. (פתי"ש סק"א).

כתם על בגד האיש

פמ"א לא גזרו על זה, **מה"ר יחיאל העליר** תמה עליו מתוספתא. (פתי"ש סק"ב).

הרגישה ולא מצאה

בתרומת הדשן (סימן רמ"ז) כתב דאם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם, ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, טמאה, דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנה או נימוק, דהרגשה סברא דאורייתא. וכ"כ מרן דבריו בלשון יש מי שאומר. (וכתב תורת השלמים, דס"ל כן להלכה, ומשי"כ בלשון זה מפני שלא מצא כן בשאר ראשונים, וכמ"ש סמ"ע.) **ורדב"ז** חלק על תרומת הדשן. ובפמ"א כתב דגם לדידהו, אם בדקה ומצאה אפילו פחות מכגריס טמאה, אפילו בעד שאינו בדוק.

כתב נודע ביהודה, חלמה שהרגישה והתעוררה ובדקה ולא מצאה, טהורה. דאף תרומת הדשן לא קאמר דהרגישה ולא מצאה טמאה בודאי אלא ספק, לפיכך אם מסופקת שמא לא הרגישה טהורה. (פתי"ש סק"ז) מעוברת ומניקה שנפתח מקורה טהורה אע"פ שלא בדקה או בדקה ולא מצאה כלום, דתלינן הפתיחה במראה טהור (פתי"ש סק"ז) ופתי"ש מסתפק לשיטת פמ"א, דאולי גם במעוברת אינה תולה אם מצאה.

תוך כמה זמן בדקה

כתב חוות דעת דאפילו בדקה בשיעור וסת, אבל בכרתי ופלתי כתב דאם בדקה בתוך שיעור וסת ולא מצאה כלום טהורה. (פתי"ש סק"ה). כתב נודע ביהודה, אישה שהרגישה ובדקה מיד והניחה לבקר, ולא מצאה טהורה. (פתי"ש סק"ז).

מה מצאה

בדקה ומצאה מראה טהור אפילו צהוב, טהורה. התעטשה בחוזק והרגישה שיצאו ממנה טיפי מי רגלים, ולערב מצאה כתם פחות מכגריס טהורה (שב יעקב). הרגישה שיצאה רק טיפה, תפארת צבי מטמא, וסדרי טהרה מטהר, דתולין במי רגלים המצוי. (פתי"ש סק"י).

מהי הרגישה בעינינו

הרגישה שנודעו אבריה ובדקה ולא מצאה כלום, כתב חכמת אדם דטהורה (פתי"ש, ד) אבל חתם סופר כתב, דהרגישה דהכא, היינו פתיחת פהמ"ק, או זעזוע הגוף, או עקיצה כמו מי רגלים, אבל זיבת דבר לח, אפילו אם נחשוש לנודע ביהודה היינו דווקא שלבסוף מצאה דם, דאמרינן שחייב על זה כרת, אבל אם בדקה ולא מצאה טהורה. כתב בנו של נודע ביהודה, דלא טימא תה"ד אלא בהרגישה פתיחה וגם זל"ד, דהיינו "שנפתח מקורה להוציא דם". (פתי"ש, ז)

במה בדקה

הרגישה זיבת דבר לח, ובדקה בעד שאינו בדוק, כתב החתם סופר דטהורה, אלא אם כן מצאה יותר משיעור מאכולת של זמנו. בדקה בעד שאינו בדוק דאיכא חשש הרגישה, ומצאה מראה טהור ובתוכו מראה טמא פחות מכגריס ועוד, גב"ש מטהר. **חוות דעת וחתם סופר** מטמאים. עוד כתב החתם סופר אם הרגישה ובדקה בעד המלוכלך בכמה לכלוכים, הוי כלא בדקה בכלל (פתי"ש סק"י).

סעיף ב

לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מ"ב, אפילו הביאה שתי שערות. וכן אפילו הייתה יתירה מ"ב אם בדקה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב' פעמים. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתב.

דין כתמים בקטנה

נידה (ה) "א"ר יהודה א"ש משום ר"ח בן אנטיגנוס, כל הנשים כתמן טמא למפרע, חוץ מתינוקות שלא הגיע זמנה לראות". ופרש"י, משום דבגופה אין לתלות, ולא גזור בה רבנן, הואיל ואין בה דמים. ושם, ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים. ופירש הרשב"א, דהיינו אפילו לא ראתה. וברשב"א בביי על סעיף ד' הביא **יש מפרשים** שאף כשהגיע זמנה לא מטמאת עד שתראה ממש.

וכל שהיא פחותה מבת י"ב שנים ויום א', אפילו הביאה ב' שערות הווי שומא בעלמא כיון שכתמים דרבנן.

ואם היא בת י"ב שנה ויום א' ולא הביאה סימנים קטנה היא, אלא שחזקתה שהביאה. דעת הרשב"א אם נבדקה ולא הביאה, ל"ח שמא נשרו, דדווקא בדאורייתא חיישינן, מה שאין כן בכתמים דרבנן. אבל מדברי רש"י דייק מרן בביי, דבת י"ב שנה ויום א' חוששין לכתמיה אפילו לא הביאה ב"ש.

במשנה (ז) חדא מד' נשים שדיין שעתן היא בתולה, והיינו שלא ראתה דם מימיה ואע"פ שנסואה. וכן פסק הטוש"ע.

אם יש לה כתם אחר ג' ראיות או אחר ד'

בגמרא (י) תינוקות שלא הגיע זמנה לראות, וראתה פעם א' ובי', לריו"ח ור"ש בן יהוצדק כתמה טהור, ולחזקיה כתמה טמא. ומסקינן הלכה כריו"ח. **לרש"י** אליבא דרבי אפליגו, ומש"ה אחר ראיה ג', מוחזקת לרואה, אבל לרשב"ג בעינן עוד ראיה. (וכ"כ הרמב"ן, וכ"כ הרשב"א בשם רבותינו הצרפתים). **ר"ח** אליבא דרשב"ג נמי אפליגו, ולפיכך אחר ראיה ג', יש לה כתם. (וכ"כ הרמב"ם, וכן פסק הרשב"א. וכ"כ מסתימת דברי הרא"ש). וכן פסק מרן בשו"ע.

קטנה בזמן הזה

לדעת רש"ל ב"ח וט"ז, יש לה כתם אחר שנישאה, כמו שחוששים לדם בתולים, ושכן המנהג. והש"ך חולק, דדוקא בדם בתולים המסור לכל החמירו. וכתב שאין מנהג משנה בדבר שאינו מצוי.

קטנה שראתה בודאי מגופה

לש"ך מותרת, כי לא גזרו בה. לחוות דעת אסורה, דלא התירו אלא משום תולין.

סעיף ג

הייתה שופעת כמה ימים, או שהייתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא אם כן ראתה דם שלשה וסתות. ויש להחמיר כסברא הראשונה.

מהן ג' ראיות

גמרא (י:) בין שופעת בין מדלפת בטיפין כראיה אחת. רש"י אם הפסיקה אפילו ראתה ג' פעמים באותו היום הוחזקה ויש לה כתם, וכן פסק השו"ע. רמב"ם דווקא ג' וסתות מכשירים קטנה להיות כרואה. בדעת רש"י בביאור מהי שופעת, כיון שמוכח מהגמרא שאשה בשפיעה לא יכולה לחיות, ביארו ב"ח ונקודות הכסף (הובא בט"ז סק"ה) שופעת היא ראייה מרובה ומפסיקה מעט מראיתה, ומדלפת הוא טיפין טיפין ברצף. ט"ז (סק"ה) שופעת הוא דווקא כנהרא, ואם תפסיק אפילו מעט כבר נחשב ראייה אחרת, ומה שאמר בגמרא ששופעת לא חיה הוא בשופעת ז' ימים ברצף.

סעיף ד

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צריך יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים.

גמרא (ט:) לטומאת טהרות דיה שעתה בג' ראיות ראשונות, כשחזרה ופסקה ג' עונות אף רבן דפליגי על ר"א בסתם אשה, מודו בהא שדיה שעתה. וכשחזרה וראתה אחר הפסקת הג' עונות שוב, בראיה שלישית כבר מטמאת מע"ל, בין אם ראתה הראיות האחרונות ברציפות בין אם ראתה אחת מיד, השניה לאחר ג' עונות, והשלישית לאחר ג' עונות. ובין אם ראתה אחת מיד, השניה לאחר ג' עונות, והשלישית לאחר עונה אחת. והשו"ע סתם וכתב עד שתחזור ותראה ג' פעמים והתכוון לכל הראיות.

סעיף ה

לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגרים ועוד, ושיעור הגרים הוא כמ' ערשים (ג' על ג'), ושיעור ערשה כד' שערות (שהוא ל"ו שערות כמו שכן קטעות בגופו של אדם). וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך. ואם נודמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור, משערין בו.

גודל כתם ותלייה במאכולת

משנה וגמרא פרק הרואה כתם (נח). לרשב"ג תולין במאכולת כגריס רק אם הרגה, לרבנן תולה בפשפש כתורמוס אף על פי שלא הרגה, לר"ח בן אנטיגנוס תולה במאכולת כגריס אפילו שלא הרגה. וכן הלכה. בשיעור גריס עצמו, לר"י הונא גריס עצמו אינה תולה וכן פסק **ספר התרומה**. לרב חסדא תולה, וכן פסקו **רמב"ם** **רשב"א** **רא"ש** ו**שו"ע**. ואין חילוק בין כתם ארוך או משוך, לעולם תלוי אם יש בו כגריס ועוד או לאו, [ויש נפקם בבדיקה שמשוך על עד מטמא בכל שהוא], וכן פסק מרן.

שיעור גריס ט' עדשות (רמב"ם ורשב"א על פי משנה נגעים), והן ל"ו שערות (כ"כ האגור) וכתב רמ"א כמו שהן בגופו של אדם כלומר עם החלל שביניהן. וכתב מאיר נתיבים, דהיינו שערות שבגוף ולא שבראש, שיש לשער באמת היד, ו' שערות על ו' שערות **וחצי אויר שסביבן**. (פת"ש סק"יב). כתב הראב"ד והרמב"ן אם מצאה גדול יותר תולה בו, דכל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכתמים.

המעיי"צ והכרתי ופלתי נחלקו מהו הגריס שמשערים בו והיקל המעי"צ, וכתב החתם סופר השיעור הוא כמ"ש מעיי"צ. ואע"פ שאין מאכולת שלנו גדולות כ"כ. **והטעם, כי מעיקרא גזרו על הכתם לבעלה משום טהרות**, ואע"פ שבתלו טהרות בימינו, הו"ל דבר שבמנין ואינו בטל, אבל הואיל ואין האיסור אלא משום ימיהם, אין לאסור כשיש לתלות במאכולת שבימיהם (פת"ש סק"יז).

לסמוך על שיעור כתמים היום

כתב **היראים** אין אנו בקיאיני היום, הלכך בענין שאינו ראוי אין לתלות. **בשמים ראש** ביאר שחשש היראים הוא משום שלא התפרש העובי, וכתב "אבל רבתי משערין ולא חשים". **סדרי טהרה** משערין את הכתם כמו שבא לפנינו ולא אכפת לנו מעוביו, שאם נצרר במקום אחד פחות מגריס טהורה, ואם התפשט טמאה אע"פ שניכר שמתחילה לא היה בגוף הכתם. (פת"ש סק"יט).

כתם שחור אי תולין במאכולת

המעיל צדקה כתב שתולין, דלא אשתמיט בשום פוסק לחלק. **הסדרי טהרה** הביא ראב"ד שכתב בהדיא שאין תולין שחור. ומכל מקום יש לתלות במקום שמצויים פרעושים שלכלוכם שחור, (פת"ש סק"יב).

סעיף ו

הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. ויש אומרים שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששיני להם, אין לו שיעור.

האם בבשרה תולים במאכולת

מחלוקת **הראב"ד** **הרשב"א** סברו שתולין. **הרמב"ם** סבר שאין תולין, דפחות מכגריס הוא ספק, וספק על בשרה טמא (ה"ה), אי"נ משום דבשרה בדוק אצל מאכולת (הגהות מימוניות). ובב"י כתב דכן משמע דעת הרא"ש. **בשו"ע** פסק בסתם דתולין אף בבשרה, ודעת הרמב"ם הביא בי"א. ופסק הש"ך כ"א, והב"ח כסתם. וכן בשב יעקב כתב להחמיר, ובסדרי טהרה כתב, דהמקל לא הפסיד.

על בשרה ועל חלוקה

ומה שהחמיר הרמב"ם הוא על בשרה לבד, אבל נמצא גם על חלוקה תולה. כ"כ **הב"י** ו**סדרי טהרה**. ואפילו אין הכתם על החלוקה מכוון כנגד הכתם על הבשר, דהחלוקה מתהפך. **וחוות דעת** כתב דלרמב"ם יש להחמיר אף בנמצא גם על חלוקה. (פת"ש סק"יג).

סעיף ז

אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס. (פירוש מין ממניי הקטניות שזוהו מר וכלע"ז לופינו).

תלייה בפשפש

בגמרא (נח.) אמרו, דאליבא דרבנן תולין במאכולת אע"פ שלא הרגה. ועד כמה, עד כתורמוס שתולה בפשפש. וכתב הרשב"א דהיכא דשכיחי פשפשים אף לדין תולין בהו. אבל הרא"ש כתב דאין תולין אלא אם כן הרגה פשפש והריחה ריחו. ופירש בב"י טעמו משום דלא שכיח שיהיה פשפש סמוך לגופה ולא תריח ריחו. ושוב הסתפק אם נתכון הרא"ש לחלוק. והרמב"ם והרמב"ן השמיטו, וכתב ה"ה דס"ל דרחב"א פליג ארבנן מכר וכסת דאין תולין כלל בפשפש, דאילו הרגתו הייתה מריחה ריחו. וסתם מרן דאם הרגה או הריחה תולה. והט"ז כתב לתלות היכא דשכיחי וכן פסק הש"ך דלא כב"ח דבכתמים שומעים להקל.

הסתפק הסדרי טהרה אם הרגה פשפש ומצאה תורמוס ועוד, דאפשר דתולין בפשפש ומאכולת. (פתי"ש סקט"ו).

סעיף ח

אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגרים, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגרים ועוד במקום אחד. ויש אומרים דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגרים ועוד.

ראתה טיפות בשיעור כתם אם טמאה

בגמרא (נט.) תניא, טיפין טיפין אין מצטרפין. ולעיל מינה (נח.) בעי ר' ירמיה, כשיר כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו. ופשטו להחמיר בבשרה מדתניא על בשרה ספק טמא ספק טהור, טמא. ואע"פ שדחו דלמא דעביד כרצועה, הראשונים כתבו דדיחויא בעלמא הוא, ולא סמכין עלה. לפיכך נקטינן בבעיא דר' ירמיה לחומרא.

והקשו הראשונים, אמאי לא פשט מברייטא דלקמן. ותירצו: ראב"ד ורבותינו הצרפתים לקמן מדובר על חלוקה ואין מצטרפים, כאן מדובר על בשרה ומצטרפים. רבנו יונה והרשב"א הספק של רבי ירמיה הוא רק מצד הצורה ולא מצד הגודל. לקמן מדובר על צירוף טיפין בחלוק ואין מצטרפים, וכאן הספק הוא על בשרה אפילו באופן שיש כגרים ועוד בטיפה אחת, דשמא צורת הכתם מוכחת שאינו ממנה. ופשטינן לחומרא. דעת הרא"ש לקמן מדובר על חלוקה, שצריך שיעור כגרים ועוד. אבל כאן מדובר על בשרה שאין צריך שיעור [כדעת הרמב"ם!], ומצד הצורה. (כ"כ הב"י בדעתו).

נמצא שעל חלוקה לכולי עלמא בעינן כגרים, וטיפין טיפין אין מצטרפין לכשיעור. על בשרה, לדעת הרמב"ם והרא"ש אין צריך שיעור, וטיפין טיפין טמאה אפילו אין שיעור כגרים בכולם יחד. לדעת ראב"ד צריך שיעור וטיפין טיפין מצטרפים. ולדעת רבנו יונה והרשב"א צריך שיעור בטיפה אחת, כי הטיפין אין מצטרפין. אבל אם יש שיעור טמאה. ופסק מרן בסתם כהרשב"א, ודעת ראב"ד מייתי ב"א. (ועיי' טה"ב סימן ח סעיף ד' ובהערות, דיש להחמיר כ"א).

סעיף ט

כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממש למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פירוש גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה.

האם צורת הכתם קובעת

בגמרא (נה) בעי ר' ירמיה כשיר כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו. והעלו הראשונים לחומרא. ופירוש כשיר היינו עיגול ובתוכו חלל, וכשורה **הרא"ש** פירש דהיינו טיפות כשורה, דאל"ה היינו רצועה. **ורשב"ם** פירש דהיינו כמה שורות זו לצד זו. (ועיי'ן ש"ך, דאין מכאן ראיה לענין שיעור הכתם על בשרה, דאתי שפיר בין למי"ד דגם על בשרה בעי' כשיעור, ובין למי"ד דעל בשרה אין צריך שיעור).

כתב חכמת אדם, דאם נמצא כתם על בית יד של נשים על מקום הקמטים, אם אינו תפור אינו מצטרף, ואם תפור צ"ע, דסו"ס יש אויר ביניהם. (פתי"ש סקט"ז)

סעיף י

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או צית הכסא שאינו מקבל טומאה), או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע, טהורה. (לפיכך, תלצץ האסקה צגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים).

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה וצבעוני

מקור לכתם על דבר המקבל טומאה

בגמרא (נט) "שלוש נשים שישבו על ספסל של אבן או על האיציטבא שבמרחץ, ונמצא עליו כתם, רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים". ובגמרא מסיק דר' יעקב מטמא. ר"ח ושו"ע וכן פסק רוב הראשונים הלכה כר' נחמיה. וכן משמע בגמרא (ס). **והראב"ד** כתב הלכה כר' יעקב שמטמא.

ובגמרא אמרו דלר' נחמיה טהורה אפילו נמצא על אחורי כלי חרס, או על מטלניות שאין בהן ג' על ג'. וכתב הש"ך (סקט"ו), דמבואר בדברי התוספות, דאפילו דבר שאינו מקבל אלא טומאת נגעים מקבל כתמים.

כתם שנמצא על בנין המחובר

לדעת **תורת השלמים** טמא, דבית מקבל נגעים. **וכרתי ופלתי** מטהר. (פתי"ש סק"י). דם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, והדבר עצמו מונח על דבר המקבל טומאה, כתב הסדרי טהרה שטמא, הואיל ונטמא טומאת משא. (פתי"ש סק"ח).

נייר

נייר העשוי מעלי אילנות, לכולי עלמא אינו מקבל טומאה. והעשוי מכתישת בדים ועשבים, לדעת **הנודע ביהודה** ובנו צ"ל מקבל טומאה, שהוא כלבדים. **ולתוספות יום טוב וחכמת אדם** טהור, כי פנים חדשות באו לכאן. ובן הנודע ביהודה דחה סברא זו. **וחתם סופר** כתב להקל בנייר מבידים כתושים אם נמצא עליו כתם פחות מכגריס בבדיקה שבסתמא טמא בבדיקה בכל שהוא והכא טהור משום ס"ס, אבל נמצא יותר מכגריס על עד נייר שאינו בדוק, טמא. (פתי"ש סק"ח).

סדרי טהרה, צ"ע היכא דשימשה ואחר כך מצאה על דבר שאינו מקבל טומאה, דהוי ספק דאורייתא, דדלמא הרגישה וסברה הרגשת עד הוא. והניח בצ"ע. והוא הדין לענין מצאה לאחר הטלת מי רגלים. הסתפק סדרי טהרה, אם תולין להקל אם נמצא על דבר שאין מקבל טומאה גם בשוטה דלאו בת הרגשה. (פתי"ש סק"ח).

מקור לבגד צבוע

נמצא על בגד צבוע, אפליגו תנאי (ס), לת"ק טמא ולר' יונתן טהור. **הרמב"ן** פסק כת"ק, **ורמב"ם** כר' יונתן, וכתב הרא"ש דבכתמים שומעים להקל. וכ"כ הרשב"א, אלא שבצקר כתב שהמחמיר תעי"ב. ומרן סתם להקל. ותמה עליו דגול מרבבה, דהא איכא מלבד הרמב"ן, גם דעת **רבנו שמחה וראב"ן** דמה שטיהרו הוא רק לענין טומאה וטהרה, ולא לענין אישה לבעלה. ובחתם סופר מסיק להקל בחלוק, ולהחמיר בבגד הסמוך לבשר שלא תלבוש צבעונין. (פתי"ש סק"א).

בגד מנומר

נמצא כגריס ועוד על בגד מנומר, דעת **מעיל צדקה** דמה שעל הלבן מצטרף, ומאי דעל הצבוע אין מצטרף. וחוות דעת כתב דאף מה שעל הצבוע מצטרף. וכן מחמיר בעל תשובה מאהבה, הואיל ויש מטמאים לבעלה אף בצבוע לגמרי. (פתי"ש סק"יב).

כתב נודע ביהודה, דף שהיה לעריכה ומקבל טומאה, ושוב עשאוהו לדף של בית הכסא, נטהר משפתחו בו הנקב אע"פ שעדין לא קבעוהו. (פתי"ש סק"יט).

כתב הרמב"ם, לפיכך תקנו חכמים שתלבש האישה בגדי צבעונים כדי להצילה מדין הכתמים. ומרן תמה על זה בב"י, דבגמרא הביאו שתקנו כן, ודחו. וסיים דאולי הייתה לו גירסה אחרת. ורמ"א כתב לפיכך תלבש האישה בגדי צבעונים וכו', ולא כתב שתיקנו. (עיין תורת השלמים) וכתב עמודי כסף, דהיינו דווקא שרשאית ללבוש תמיד, אבל רק להצילה בימי נידתה וליבונה לא. וי"ל דבג' ימים הראשונים אין תולין. (פתי"ש סק"יב)

מקומות הטמאים בגוף ובחלוק עברה בשוק של טבחים ונזדקרה

סעיף יא

לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד, נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה וכל שם על רגליה (ממס), וכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, טהורה. ואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים. ודווקא כשנמצא על בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור. במה דברים אמורים, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר שיבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה. ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה.

סעיף יב

נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור, או במקום החגור עצמו, טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ. וואין חילוק בין מנאלו בחלוק לפניה או מאחריה או מן הצדדין, מפני שהצדדים חוזרין בהם (והנה). ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה. ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה, טהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה.

מקומות על בשרה

גמרא (זו) "על בשרה כנגד בית התורפה טמאה, ושלא כנגד בית התורפה טהורה. על עקבה ועל ראש גודלה טמאה, על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה, מבחוץ טהורה, על הצדדין מכאן ומכאן טהורה". ופירשו בגמרא, דעקיבה אפשר שיגע בבית התורפה, ועל ראש גודלה, יכול לבוא מבית התורפה בשעת הילוכה.

ובעי בגמרא מבפנים עד היכא, ומשני דבי ר' ינאי עד מקום החבק, ומקום חבק עצמו כלפנים. רש"י ביאר דחבק היינו מקום הגידים שחובקים הירך והשוק, ומקום רוחב הגידים כלפנים. הערוך ביאר כשנועלים השוק באנפילאות, ומקום הלולאות מקרי חבק. עוד ביאר הערוך כשכופפת שוקה על ירכה, מה שמכוסה על ידי הבשר, מקרי חבק, ע"ש שמחבקים זה אחר זה. והב"י תמה על זה, דאם כן מאי צדדים מכאן ומכאן. רמב"ם ושו"ע כל מה שמתכסה בעת שמדבקת רגליה זה לזה, מקרי חבק. ופירש הב"י, שגבול מקום הדיבוק, הוא דבעי עד היכא, ומסיק דכה"ג הוא כלפנים.

ראש גודלה: איזה מקום טמא, הב"י כתב נראה מדברי הרשב"א שהוא לרבותא, וכל שכן שאר פרסת רגלה. הב"ח סבר דזוקא ראש גודלה וכל מה שכנגדו בגב הרגל. ה"טז (סק"א) אף שאר גב הרגל, אבל לא שאר ראשי אצבעות.

אצבעותיה: בברייתא, נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה, מפני שידיים עסקניות, רצו ללמוד מזה בגמרא (נח) דמחזיקין טומאה ממקום למקום, ודחו, שאני ידא דכולה עבידא דנגעה. וביאר הרשב"א דזוקא שבדקה עצמה, דאלא"ה, אינה עשויה ליגע שלא במתכוון במקום התורף. אך ה"ה בדעת הרמב"ן והרשב"א שסתמו הבין, דאפילו שלא בדקה עצמה, על ידיה טמאה, שמא בעת שנגעה בעקבה וכיוצא בזה, נפל עליה מבית התורף. וכן סתם מרן, דעל קשרי אצבעותיה טמאה, שמא נגעו. וכתב סדרי טהרה, דמכל מקום אם אומרת שיודעת שלא נגעה במקום שיכול לבוא דם מן המקור, נאמנת וטהורה. ועוד כתב אם נמצא על אצבעותיה פחות מכגריס ועוד, יש להקל אפילו למי שמחמיר כדעת הרמב"ם דלא בעינן שיעור בבשר, שיש לצרף דעת הרשב"א שאין ידה טמאה אלא בבדקה. דאיכא נמי דעת הרשב"א דאם לא בדקה אינה טמאה בנמצא על אצבעותיה. והוסיף החכמת אדם, בנמצא על גב היד אין לטמא, דאין מגיע כנגד בית התורף אפילו תשחה הרבה. (פת"ש סק"ג).

נזדקרה ועברה בשוק של טבחים בחלוקה ובבשרה.

תמצית

נמצא על בשרה: למטה מן החגור, ולא עברה בשוק של טבחים, טמאה לכולי עלמא. עברה בשוק של טבחים, לרמב"ם ורשב"א טמאה, לראב"ד טהורה. למעלה מן החגור ולא נזדקרה, טהורה לכולי עלמא, נזדקרה ולא עברה בשוק של טבחים, טמאה לכולי עלמא, עברה בשוק של טבחים, לרמב"ם ורשב"א טמאה, לראב"ד טהורה.

נמצא על חלוקה: למטה מן החגור ולא עברה בשוק של טבחים, לכולי עלמא טמאה, עברה בשוק של טבחים לכולי עלמא טהורה. למעלה מן החגור ונזדקרה, ולא עברה בשוק של טבחים, לראב"ד ורשב"א טהורה וכן פסק השו"ע, כיון שלא נמצא גם על בשרה מוכח שלא בא ממנה. לרמב"ם טמאה. עברה בשוק של טבחים, לכולי עלמא טהורה אף בעליון מכל שכן.

נמצא על חלוקה ועל בשרה: טור בשם רמב"ן, הוי כמו על חלוקה, דתולה בכל מה שיש לתלות כגון בשוק של טבחים. בין שנמצא למטה מן החגור, ובין נמצא למעלה ונזדקרה. ואם אין במה לתלות טמאה. רשב"א ושו"ע מטהרים בשר כשעברה בשוק אם נמצא גם על חלוקה.

בהרחבה

גמרא (זו) "על בשרה ספק טמא ספק טהור טמאה, על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהורה". והקשו מאי ספק איכא, הא אם נמצא מן החגור ולמטה תנן דטמאה, ואם מן החגור ולמעלה, הא אינו כנגד בית תורפה וטהורה. ותירצו, "אב"א מחגור ולמטה, כגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה מבעי לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי, דאי בשרה מגופה אתאי, על בשרה מבעי לאשתכוחי. ואב"א מן החגור ולמעלה, כגון דאיזדקרה, על בשרה ודאי מגופה אתאי, דאי מעלמא על חלוקה מבעי לאשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה על בשרה מבעי לאשתכוחי".

על בשרה ועברה בשוק טבחים: לדעת **הראב"ד** תולה, דס"ל דשינויא בתרא פליג אשינויא קמא, וס"ל דבעברה בשוק של טבחים אפילו בבשרה תלין. **והרשב"א הרמב"ם הרמב"ן והטור**, חלקו עליו, דאם כן הייתה מוצאת גם על חלוקה. [ואם תמצא גם על חלוקה תהיה טהורה], אלא הך שינויא בתרא מודה לשינויא קמא, ורק הוסיף תירוץ. וכן פסק מרן. ומה שאינה תולה בבשרה אע"ג שבלבשה ג' חלוקים תולים אף החלוק התחתון בשוק של טבחים, וכן כשלא עברה בשוק טמא אף החלוק העליון שמא נתקפל התחתון והגיע מבשרה לשם. ביאר **הרשב"א** שכתם על בשר הוא חמור יותר משום שרגלים לדבר שהוא ממנה, **והתוספות** ביארו שאין מצוי שתגביה חלוקה אם אין אחר תחתיו.

כתב הסדרי טהרה בענין חלוק עליון, דווקא בחלוקים שלהם שהן כותנות התחתונות, טמא. אבל בגד גמור שלנו אי אפשר שיתקפל, לפיכך בעליון אינה חוששת. ומע"ז כתב פנים מאירות, דמבלבושים שלנו אין לחוש, כי אינם מתקפלים, הואיל והם רכוסים, ואין יכולים לבוא כנגד בית התורפה. (פתי"ש סקכ"ו).

נזדקרה ונמצא על חלוקה של מעלה לבד: דעת **הראב"ד הרשב"א הטור והשו"ע**, דטהורה, דאי אפשר שלא ימצא גם על בשרה, ושונה בצורת נפילתו למטה ששם טמאה אף כשלא מוצאת. [ואין הכי נמי שבמצאה גם על בשרה תהיה טמאה]. והם דברי הגמרא בתירוץ השני, שבנזדקרה, על בשרה טמא ועל בגדה טהור. אבל מדברי **הרמב"ם** מתבאר, דאף בכה"ג טמאה, דלמעלה מן החגור ונזדקרה, הוי כלמטה מן החגור. והא דמשני בשינויא בתרא, שנזדקרה, הוא רק כשעברה בשוק של טבחים, והתירוץ הראשון מוסיף על התירוץ השני. ופסק מרן כרשב"א דטהורה, ותמה הב"ח איך פסק כחיד, והש"ך תמה על תמיהתו דאדרבה רוב הראשונים סוברים כרשב"א, ועוד דבכתמים שומעין להקל.

חכמת אדם בשם סדרי טהרה אם יכול להגיע דם למעלה מן החגור אם תשחה הרבה, טהורה מן הסתם כל שאינה יודעת ששחתה הרבה. **פתי"ש** הסדרי טהרה עצמו הסתפק בזה, כי מדין בית יד נראה דחשיין לשחתה הרבה אפיל מסתמא. (פתי"ש סקכ"ז).

נמצא על בשרה ועל חלוקה: כתב הטור בשם הרמב"ן דהוי כמו על חלוקה לענין שמועיל אם עברה בשוק של טבחים. ומדברי הרשב"א עולה, דמודה להחמיר בזה בנזדקרה אם נמצא גם על בשרה, דדווקא על חלוקה לבד חלק על הרמב"ם, משום דאי אפשר שנזדקרה ובא על חלוקה לבד, כי צריך לבוא גם על בשרה, אבל הכא דבאמת בא גם על בשרה מודה דטמאה. וכן משמע להדיא מלשון מרן בשו"ע. נמצא שכשעברה בשוק של טבחים ומצאה על בשרה ועל חלוקה הוא סברא להקל כשמצאה בבשרה. וכשנזדקרה הוא סיבה להחמיר בבגדה. וכתב הסדרי טהרה אם עברה בשוק של טבחים, ונמצא על בשרה ועל חלוקה, אפילו היה החלוק לא בדוק טהורה, ול"א דעל החלוק היה גם מקודם, ועל בשרה הוא ממנה. (פתי"ש סקכ"ד. וצ"ן למיש לעיל סקכ"ד, דאפילו אין הכתם בחלוק מכוון כנגד הכתם שעל הבשר).

יש לה מכה

ברייתא (נח) "הייתה לה מכה בצוארה שתוכל לתלות תולה, על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה". ומשמע דמיירי במצאה על בשרה, דהתם פריך מינה למאי דאמרינן דעל ראש גודלה טמאה, דפריך ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום והא תניא וכו', דבכתפה ל"א שמא נגעה בידה במכה, ואחר כך נגעה במקום אחר, דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. כתב הש"ך לקמן סימן קצ"ו יתבאר דבג' ימים הראשונים אינה תולה במכה. ובב"י בשם תרומת הדשן ביאר דהינו דווקא למעלה מגריס ועוד, דאל"ה תלין במאכולת.

כתב ה"י (סקכ"ד) אם נתעסקה בידיה בדברים המכתימים תולה כשמצאה על ידיה. וכתב הפתי"ש **דמה ט"ז משמע** אם נמצא על מקום אחר בגופה אין תולין שידיה הביאוהו לשם. **סדרי טהרה בשם פרישה** אפילו נמצא בגופה תולה וטהורה, ואף על פי שמחלוקה ולמעלה לא מחזיקים טומאה ממקום למקום משום שהוא ס"ס שמא לא נגעה ושמא נגעה. והוסיף החכמת אדם והוא הדין אם יש לה מכה ויודעת שנגעה בה, או שידעת שהתעסקה בבשר ודגים שיש בהם דם, דתולה בה כל דם שבגופה.

סעיף יג

נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה.

משנה (טו.) "על בית יד של חלוקה, אם מגיע כנגד בית תורפה טמאה ואם לאו טהורה". והוסיף הרשב"א אפילו אם אינו יכול ליגע אלא אם כן שוחה הרבה טמאה, אבל אין חוששין שמא נגעה באבר אחר בבית התורף, ואחר כך נגע בית יד באותו אבר, דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. חכמת אדם אם הבית יד קשור ונמצא למעלה אינה חוששת. ומכל מקום תשער האישה שתשחה הרבה עד לפי הטבעת. (פתי"ש סקכ"ח).

סעיף יד

הייתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא חוזר הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו. ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת.

דיני כיסוי ראש

משנה (טז.) "הייתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כל מקום שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר וכן בפוליוס". הרמב"ם ביאר פוליוס סינר, והרשב"א ביאר כיסוי ראש. והוסיף הב"י אם קשרה אותו היטב על ראשה, ובבקר מצאה אותו עדין מהודק, אינה חוששת.

סעיף טו

שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק א', שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה.

דברי רי"ו שתי נשים לבשו חלוק, ואחת כיסתה בו את ראשה בלילה, ולמחרת נמצא למעלה מן החגור, מי שכיסתה בו ראשה טמאה וחברתה טהורה.

סעיף טז

אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם.

טור בשם הרשב"א סברא דכל שכן שתולה בו לטהר, וכגון שיש מכה בצוארה, ונמצא על שמיכה או על חלוק.

סעיף יז

מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה. שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון. במה דברים אמורים כשיש בעליון כגרים ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכנה. אבל אם אין בו כגרים ועוד, אין תולין אותו מעלמא, דשמא דם כנה הוא. ואם יש בתחתון כגרים ועוד, שאין לתלות בכנה, טמאה.

נמצא על החלוק למעלה ולמטה

ברייתא (ט) "תניא היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה, תולה בעליון עד כגריס". וביאר תוספות והרא"ש שמצאה כתם למעלה מן החגור וגם למטה ממנו, דתלין כמו שהעליון בא בעלמא, שהרי יודעת לא נזדקרה, אף התחתון בא מעלמא ולא אדעתה. ודוקא שבעליון יש יותר מכגריס, דאם אין בו כגריס ועוד, ולמטה יש כגריס ועוד טמאה, דאמרינן העליון מאכולת. וכן פסק מרן, דכל שראתה גם למעלה טהורה אם יודעת שלא נזדקרה והיה יותר מכגריס. וביאר הש"ך (סק"ט) משמע שמשופקת ואינה יודעת בבירור שלא נזדקרה טמאה. ואע"ג דלענין ראתה רק למעלה, מטהרים ואומרים שלא נזדקרה, שאני הכא דאיכא עוד ריעותא שמצאה למטה.

כתב הסדרי טהרה צ"ע אם עברה בשוק של טבחים ומצאה למעלה על החלוק ולמטה בבשרה. ואפילו בלא עברה יש להסתפק שאפשר תולה, דהא הואיל ולא נזקרה אמרינן דודאי עברה ולא אדעתה. (פת"ש סק"ט). עוד כתב דדוקא אדום באדום תולה ולא שחור באדום. (פת"ש סק"ל).

סעיף יח

כיון שכתמים דרבנן, מקילין בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. כיצד, שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בכגדיה, תולה בה וטהורה. אפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא אם כן יש לה מכה בגופה או תולה בה, אפילו על בשרה אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם. ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם על ידי חיכוך, תולה בה, ואף על פי שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפמפת.

תלייה במכה בבנה ובעלה ובשוק של טבחים

משנה (ג) תולה במכה אפילו חיתה, כל שיכולה להתגלע ולהוציא דם.

סעיף יט

כשם שתולה בה כך תולה בבנה ובבעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם אלא אם כן היו עסוקים בדבר שדרכו לינתז כגון שחיטה וכיוצא בה. הגה: והוא הדין אם שכנה צמטה עם נשים שיש להם מכות צנופן, תולה בהן כמו צבנה וצבלה.

משנה (ד) "ותולה בבנה ובבעלה". דעת הרשב"א תולה בהם כל שנתעסקו בכתמים, או שיש להם מכה. והרמב"ן והשו"ע סברו דדוקא שנמצא על בנה או בעלה דם, או שעסקו בשחיטה וכיוצא בזה שהדם ניתז לרחוק.

כתב הסדרי טהרה אם נמצא רק על בשרה, אינה תולה אלא בבנה ובעלה שנמצא עליהם דם, ולא מועיל שנתעסקו בשחיטה, דאם כן הו"ל להימצא גם על חלוקה. (פתי"ש סקל"ב).

היה לבנה או לבעלה מכה שיכולה להתגלע

כתב החתם סופר בשם **רב אחז** שהבין מסתימת הגמרא והפוסקים שאינה תולה אלא במכה שמוצ"ד, ודלא כמשמעות השו"ע. **והחתם סופר** עצמו דייק משאר ראשונים שכן תולים אף במכה שיכולה להתגלע כדברי השו"ע. (פתי"ש סקל"ב).

עוד מיני תליות

כתב החמודי דניאל אם נוזל דם מחוטמה בהכאה מועטת, תולה בו. וכן תולה בצואת תרנגולים, וכן לנשות הקצבים אין כתמים. סדרי טהרה וכן אם נוהגת לשאוף טבק, או שבעלה נוהג כן, או שמלפפים תינוקות בבגד אדום, שמוציא צבע כשהוא רטוב, וכן גרבים. (פתי"ש סקל"א).

סעיף ב

מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה.

רשב"א בתשובה, אם רגיל לצאת דם מפי האמה של בעלה תולה בו. וכן פסק מרן. מהרי"ט ואפילו רואה ב' או ג' ימים אחר תשמיש, תולה בבעלה. (פתי"ש סקל"ד). נודע ביהודה דווקא שרגיל לצאת ממנו, אבל אם רק בהטלת מי רגלים אינה תולה בבעלה כלל. (פתי"ש סקל"ו).

סעיף כא

היכא דאישתכח כתם בשיפולה מאחורה, ומכה איכא מקמא, תליא בה. דאפשר אדיתבא, הך דבתרא אתא לקמה ונטפה בה מההיא מכה.

סברת הראשונים, הראב"ד והוא הדין בשם הרשב"א והרמב"ן. וטעמא משום שחוזר הבגד לכל הגוף.

סעיף כב

ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם. במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה, ולא הרגישה.

ברייתא בהרואה כתם (י.נ.) "עברה בשוק של טבחים, ספק ניתז עליה ספק לא ניתז עליה, תולה. ספק עברה ספק לא עברה, טמאה". ועוד שם "אמר רב אשי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים" ודייק הרשב"א מכאן דאם אין מקום קבוע למתעסקים בכתמים, כל העיר היא כשוק של טבחים.

סעיף כג

נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום.

תלייה בצבעים שונים

מימרא דרבא בהרואה כתם (י"ט) "נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים. מיתבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, נתעסקה שאני. איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינין. מיתבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מיני דמא". ועוד שם (י"ח) "מעשה ותלה ר"מ בקילור, ורבי תלה בשרף שקמה". וכתב הרא"ש שר"ח פסק כלישנא בתרא, אבל נמצא עליה מין אחד אינה תולה בו מינים הרבה, דאם כן כל שחלוקה מוכתם בכתם מצבע הדומה לאדום, לא יהא לה שום כתם. וכ"כ שהיא דעת הרמב"ם ורמב"ן. אבל הרשב"א והרשב"א, פסקו גם כלישנא קמא, וס"ל דהא דמשני נתעסקה שאני, היינו שבדקה עצמה תכף אחר העסק, אבל כל שלא בדקה עצמה, אמרינן דניתז עליה ולא אדעתה, שהרי אינה מקפדת. ופסק מרן בב"י, כדעת ר"ח והרא"ש.

סעיף כד

נתעסקה בתרנגולת תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיטתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי.
מימרא דרבא דלעיל.

סעיף כה

שתי נשים שנתעסקו בציפור אחד שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל אחת כסלע שתיהן טמאות.

תלייה בהתעסקות

ברייטא בהרואה כתם (נח) "שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות". וכתב הב"ח דווקא שבאו לשאול יחד, הא לא"ה מטהרים על א' בנפרד. אך ה"ט"ז (סקי"ז) סבר אפילו כשבאו בזה אחר זה מטמאין שתיהן, דהא כתם לפנינו, ואין לה במה לתלות. והדרישה סבר כה"ט"ז וכתב הטעם דווקא בדרבנן מקילין בבאו בזה אחר זה, והכא ראיית דם דאוריתא. ותמה ה"ט"ז עליו דכתמים דבנן. עוד כתב דרישה טעם נוסף שמא בא על כל אחת כחצי סלע, והמחצית השניה ממנה. ובנקודות הכסף תלה במחלוקת ראשונים, דלרשב"א אסור אפילו בזה אחר זה, אבל קימא לך להקל.

סעיף כו

נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגרים, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים במאכולת. אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה. (ויש מחמיקין ומעמאין בכל זה. ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקילין, דכתמים שומעין להקל.)

בעיא דר' ירמיה בהרואה כתם (טז). נתעסקה בגריס ונמצא עליה כגריס ועוד, ובעי למפשט מדתניא נתעסקה במועט אין תולה בו מרובה, ודחי דהתם בנתעסקה בגריס ומצאה ב' גריסין, וקמ"ל דל"א שדי גריס בי מצעי. ופסק **הרא"ש** לחומרא, דדיחויא דחיקה הוא. **רמב"ם רשב"א** פסקו לקולא דהא דחי. ופסק מרן כרמב"ם ורשב"א, ורמ"א הביא את דברי הרא"ש, וכתב שיש לסמוך על המקילין.

סעיף כז

נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כגריס ועוד, מזהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגריס. וכן אם נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, מזהורה. הגה: ויש מחמיקין ומטמאין. ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלין לקולא ואמרינן שיהיה בדם כשיעור הכתם.

ה"ה מסעיף הקודם, דכשנתעסקה בגריס ומצאה ב' גריסין, וכן נתעסקה בפחות מגריס ומצאה כגריס ועוד תתלה.

ובדין של נתעסקה בפחות מכגריס ומצאה ב' גריסין **גירסת הב"י בטור בדעת הרמב"ן** שטהורה, מסברא דשדי הדם שנתעסקה בו בי מיצעי ואין שיעור כתם בשום צד, וכן פסק בשו"ע. [וסברא זו הביא ר' ירמיה בגמרא לגבי נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד, ודחה אותה]. לרמ"א בכל מקרה טמאה כדעת הרא"ש אף בפחות מגריס ומצאה גריס ועוד. **הט"ז והש"ך** כתב (סקי"ח, וסקל"ז) נוסחא מוטעית הזדמנה למרן, דליכא למאן דמטהר בכה"ג. וכ"כ הפרישה וב"ח.

נתעסקה ואינה יודעת בכמה, כתב רשב"א ורמ"א שתולה.

סעיף כח

האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, מזהורה. שהגריס הא' ודאי מכינה המעוכה בו, והגריס השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיון שאין בו כגריס ועוד.

פלוגתא דר' חנינא ור' ינאי בהרואה כתם (טז). לענין מצאה כגריס ועוד, האם תולים את העוד במאכולת הרצופה והגריס הנותר טהור ככל שיעור גריס משום תלייה במאכולת, ר' חנינא מטמא ור' ינאי מטהר. והוא הדין לשיעור שני גריסין שלאחר שנטהר גריס משום תלייה ישאר עוד שיעור פחות מגריס ועוד.

סעיף כט

הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו. סברת הרשב"א ופשוט הוא.

סעיף ל

אינה צריכה להקיף הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחזר וזה ארום.

בגמרא לעיל מחשיב ר' אבהו דם אדום כדם מכה של בחור שלא נשא אישה וכו', והקשו מתולה בדם בעלה והוא הרי נשוי וצבע דמו אינו טמא ותירצו שנשאה ולא נבעלה. וכתב הרשב"א יש שהוכיחו מכאן, דאינה תולה אלא באדום הדומה לדם האסור, ואם כן אנו שאין בקיאתן במראות אין תולין. והרשב"א דחה, דלעולם תולה, וראיה ממעשה דר"ע שלא הצריכה לגלע המכה ולהקיף. וכן פסק מרן.

סעיף לא

מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סממנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סממנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.

העברת הסממנים

ז' סממנים מעברת על הכתם, לא עבר הרי זה צבע. רמב"ם להבנת הרשב"א לא העבירה מותרת, "עד שתדע שהוא דם". רשב"א אדרבה, כל שלא העבירה אסורה. ועוד דמתניתין לענין טהרות מתניא. ושכ"פ ראב"ד ורמב"ן. ה"ה פירש שאף דעת רמב"ם כן, שכן מוכח מה' מטמאי משכב ומושב, דכל שאינה מעברת טמא. ואפילו בכתמים אין לומר דספק דרבנן הוא ולקולא, שהרי אפשר לעמוד עליהם בבדיקה. ב"י לדין נפל פיתא בבירא, דאין אנו יודעים מקצת שמות אלה הסממנים. וכן פסק בשו"ע.

סעיף לב

האשה שהייתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקבל טומאה), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יודמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה. ואם לאו, טהורה.

מצאה תוך כדי מלאכתה

מעשה בהרואה כתם (נח). "ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא אתאי לקמיה דרבי ינאי אמר לה תיזיל ותיתי".

סעיף לג

האשה שבדקה עצמה בעד (פירוט סממנוט מענין וכנגד עינים כל לדקותו) הברדוק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל, בין עגול בין משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה.

בדקה עצמה בעד, ומצאה עליו כתם לאחר זמן

בפרק כל היד (יד). במשנה תנן נמצא על עד שלו טמאים וחייבים בקרבן, על עד שלה, אותיום, טמאים וחייבים בקרבן. והקשו על זה בגמרא וניחוש דלמא דם מאכולת הוא. ומשני ר"ז אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת. ואיכא דאמרי רחוק (רחוק) הוא אצל מאכולת. איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה, דלמ"ד בדוק הוא, אמרינן דממנה הוא הדם, ולא מן המאכולת, ואע"ג שיש מאכולת רצופה אין סיכוי שהגיע הדם ממנה. וכתב הרשב"ם והרשב"א הלכה כמ"ד בדוק, ולפיכך אפילו מצאה דם כל שהוא טמאה, ואפילו עגול, ואפילו יש מאכולת על העד טמאה. וכתב הב"י ואפילו היא ממש על הדם (ודלא כדמשמע מרש"י). ועוד הוסיפו הרשב"א והרא"ש ה"ה אם לא הביטה בעד מיד, אלא הניחתו בקופסה, ולמחר מצאה, דסו"ס אי אפשר שיבוא עליו הדם ממקום אחר. דבגמרא שם, אפליגו תנאי בדין בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסה, אם טמאה נידה או כתם או טהורה, משמע דאם היה בדוק, טמאה לכולי עלמא. והוסיף הטור והוא הדין אפילו לא הניחתו בקופסה אלא גלוי, רק שלא היה תחת הכר ולא טחתו בירכה. וכן פסק השו"ע.

סעיף לד

בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה, שהזקתו מהקיננה. ואם עגול, ואין בו כגרים ועוד, טהורה. שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר. הגה: והוא הדין אם הוא יותר מגמים, ויש מקום לתלות בו, כמו שנתבאר לעיל בל"ח דבר תלין כהם.

מתניתין בהרואה כתם (נה). "עד שהיה נתון תחת כר ונמצא עליו דם, אם עגול טהור ואם משוך טמא, דברי ר"א ברבי צדוק". ונפסקה הלכה כמותו. והטעם, דבעגול תלין במאכולת שנהרגה תחת הכר, והיינו בפחות מכגרים ועוד, מה שאין כן במשוך תלין בבדיקתה. הדגיש הרא"ש דווקא בשבדקה והניחתו תחת הכר, אבל בסתם כתם, מודה ר"א ברבי צדוק דאפילו משוך תלין במאכולת, דאין לתלות בבדיקה. הוסיף הב"י מסברא וכן פסק הרמ"א שאם התעסקו במקום הסמוך לעד במיני דמים, יש לתלות בזה, אפילו יותר מכגרים, ובלבד שהיה עגול.

כתב הט"ז (סק"ב) משמע מכאן שמועיל ספק אף על ידי בדיקה, ולכן מי שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה על ידי איזה סיבה, ובדקה, ומצאה כתם אפילו משוך, טהורה, דהוי כמו נתעסקה בכתמים במקום הסמוך לעד. והדגיש הט"ז דווקא שלא בשעת וסתה. אך הנודע ביהודה כתב דאפילו בשעת וסתה תולה. והוסיף המאיר נתיבים שה"ה בימי ליבונה, ודלא כרב אחד שרצה לאסור בימי ליבונה ולהתיר רק בימי טהרתה. (פת"ש סק"ט).

בדקה והניחה תחת כר וכסת, ומצאה בג' ימים ראשונים

כתב הדגול מרבבה אפילו עגול טמאה, דאע"ג דבסתם כתם תולים במאכולת אפילו בג' ימים ראשונים, התם הוא משום דאל"ה לא תטהר שום אישה, מה שאין כן הכא שהניחה תחת כר וכסת, לא תלין. והמע"צ אפילו בג' ימים ראשונים תולין במאכולת אפילו תחת כר וכסת. וסדרי טהרה מחמיר. (פת"ש סק"ח).

סעיף לה

בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם עגול, טהורה, אם אין בו כגרים ועוד. ויש אומרים שאף עגול טמא בכל שהוא.

בפרק כל היד (יד). טמאה נידה. ופרש"י שמצאה דם על ירכה, וביאר הרשב"א דר"ל שנמצא על העד ועל ירכה, ואעפ"כ ל"א דמן הירך בא הדם לעד, אלא תלין בדם הבדיקה. **תוספות ראב"ד רמב"ן ורשב"א** דווקא בכגרים ועוד. **רמב"ם ורא"ש** אפילו בפחות מכגרים, ואפילו עגול, דרגלים לדבר שהדם הוא מן

הבדיקה. **רשב"א** מודה במשך, דאפילו פחות מכגריס טמאה. ופסק מרן (סלי"ה) בסתמא כדעת הרשב"א, ודעת הרמב"ם הביא בי"א, ורמ"א כתב שכן עיקר. וכן פסק הבי"ח והביאו הש"ך.

סעיף לו

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, **טמאה אלא אם יש בו כגריס ועוד**. הגה: וזווקא צעד צינוני, דהיינו שאין חזקתו צדוק ולא מלוכלך, אבל אם צדקה עצמה צעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקהקח עד ממקום שלמים מזויין שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, וצדקה עצמה צו ונמצא עליו כהם, טהורה אפילו יותר מכגריס.

ברייתא בפרק כל היד (יד:): "בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי מטמא משום נידה, ר' חייא מטמא משום כתם". ושניהם מטמאים ורק נחלקו האם טמאה לגמרי, או רק מספק ולא שורפים עליה טהרות. וילפינן דלר' יוסי טהור, מדמטהר באישה שהיא עושה צרכיה מעומד, משום דלא חיישינן אע"ג דיש רגלים לדבר, ודלא כר' מאיר דמטמא. ואמרינן התם דמודה רבי דבפחות מכגריס טהורה, דתלינן במאכולת. **ר"ח ראב"ד ורא"ש** מודה ר' יוסי דטמאה משום כתם, והלכה כמותו וכר' חייא. **רמב"ם** הלכה כרבי דטמאה נידה. **רז"ה ורשב"א** ר' יוסי מטהר לגמרי, כמו שבעושה צרכיה מטהר לגמרי, והלכה כמותו, כמו שהלכה כמותו בעושה צרכיה. וסיים הרשב"א דהמחמיר תע"ב. משמע שלא מלאו לבו להתיר. (כ"כ ה"ה בדעתו ובדעת רמב"ן). **השו"ע** פסק אם יש בו כגריס ועוד טמאה. **החתם סופר** מחמיר כל שהוא יותר ממאכולת של ימינו. **ובפרישה** מטמא במשך אפילו כל שהוא, וחלקו עליו הש"ך (סקמ"א) והט"ז.

סעיף לז

בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואחר כך נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה. הגה: וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם, לטהור אפילו ביותר מכגריס, אבל הניחתו במקום שאין דם שזית, טמאה, אם הוא יותר מכגריס.

רש"י בסוגיא דלעיל ביאר הא דלא נקיט בעד שאינו בדוק מקרה של "וטחתו בירכה", דפשיטא דטהורה בזה, משום ס"ס, שמא לא מן העד הוטח על ירכה, ואת"ל מן העד, דלמא היה שם מקודם. והיינו אפילו כגריס ועוד. ופסק מרן **בשו"ע**, דאם בדקה באינו בדוק וטחתו בירכה ומצאה עליו דם טהורה אפילו יותר מכגריס. **ובש"ך** (סקמ"ה) כתב דאין זה ס"ס, שמא מן הירך על העד, ושמא מעלמא על הירך, כי י"ל מיד שמא מהמקור בא על ירכה. ומה שפרש"י הוא דווקא במצאה דם על ירכה, והיינו במקום שאינו כנגד בית התורף, דבזה י"ל שמא בא מעלמא על הירך, ואת"ל מן העד, שמא על העד בא מעלמא.

סעיף לח

איזהו עד הברוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכתם בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת ברוק.

עד בדוק בינוני ומלוכלך

רבותינו הצרפתים קשה, אמאי גי נשים שלבשו חלוק אחד כולן טמאות, והא הוי כעד שאינו בדוק. ותירצו, דהתם בדין היה לטהר את כולן, אלא דהוי"ל כבי שבילין. ונראה מדבריהם דס"ל דאם השאילה חלוקה הוי"ל כאינו בדוק. ולכן דעת רבותינו הצרפתים והרמב"ן עד בדוק היינו שלא זזה ידה ממנו. אבל הזמינה מוכים לבנים ונקיים, ולאחר זמן קנחה בהם ולא בדקה אותם עכשיו, הוי"ל עד שאינו בדוק. ואם נטלה עד שאינו בדוק כלל, אינה חוששת כלל. והרשב"א דחה תירוץ רבותינו הצרפתים בגי נשים, דהא קימא לן אם השאילה חלוקה לנכרית קטנה שלא ראתה, אינה תולה בה, ואמאי הא זו הנכרית לא באה לישאל. וכן בהשאילה חלוקה לגי נשים, אם ראתה אחת מהן כתם בחלוק אחר, אינה באה להישאל, ואפי"ה כולן טמאות, דהא קימא לן אין תולין בכתם. רשב"א וריטב"א כל שהיה בדוק הוא בחזקת בדוק, עד שיארע לו שיצא מחזקתו. ועד שאינו בדוק היינו שנטלתו ממקום מוצנע, ולא בדקתו לפני כן, וזהו עד בינוני. אבל יש עד מלוכלך, והוא שנטלתו מהאשפה או מקום התורפה, ובה אינה חוששת אפילו לכתם. ובשו"ע כאן ורמ"א לעיל (ס"ו) הביאו, כל עד שאינו בדוק המוזכר עד כאן, שאין תולין אלא עד כגריס ולא יותר, היינו דווקא בינוני, מה שאין כן עד מלוכלך, אפילו יותר מכגריס טהורה. וכתב הבית אפרים אפילו בעד מלוכלך, אם בדקה בשעת וסתה ומצאה, טמאה, דהוי כמו מכה בגופה.

סעיף לט

אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה.

דיני החלוק ומשאלת לחברתה

הרשב"א סבר שאין האישה טמאה משום כתם הנמצא בחלוק אלא אם כן היה בדוק לה, אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתו ומצאה כתם טהורה. וביאר הב"ח שכאן מדובר בחלוק בינוני, ואעפ"כ טהורה אפילו ביותר מגריס. ולעיל סל"ו, טמאה ביותר מגריס בעד בינוני, משום שקינחה בו. ט"ז בבינוני אפילו לא קינחה ביותר מגריס טמאה, וכאן מדובר בחלוק מלוכלך, כלומר כזה שאין לה שום ידיעה מה היה מצבו לפני הלבישה. ולפיכך טהורה אפילו ביותר מגריס.

סעיף מ

בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאילה לחברתה, ולבשה, ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה, והשניה טמאה.

גמרא (נח, א) בדקה עצמה וחלוקה והשאילתו לחברתה, היא טהורה וחברתה תולה בה. וא"ר ששת מה שחברתה תולה בה הוא לענין ממון, שאינה חייבת להאמינה ולכבס, אבל לענין טומאה, הראשונה טהורה, והשניה טמאה. רשב"א בדקה היינו אחר שפשטה. טור ושו"ע "בדקה לבשה ופשטה ומצאה טהור והשאילה לחברתה ומצאה, הראשונה טהורה והשניה טמאה". ויש לתמוה, בדיקה ראשונה למה לי. פרישה לאחר פשיטה לא בדקה את החלוק, אלא את עצמה. ואם לא הייתה בודקת מתחילה, היו שתייהן טהורות. עכשיו שבדקה, היה לנו לטמא שתייהן, אלא הואיל והא' בדקה עצמה, תלין בב', משום כאן נמצא כאן היה. ב"ח לדיוקא נקטיה, דדווקא אם בדקתו פעם ב' טהורה הא', הא לא בדקה אף היא טמאה. ואם לא הייתה בודקת בתחילה, אף היא הייתה טהורה, אע"פ שלא בדקה לבסוף. ט"ז הא קמ"ל, דאילו לא בדקה בתחילה, היו שתייהן טהורות, ואע"פ שבדקה לאחר שפשטתו, דאמרינן דלא בדקה היטב, משום דאפילו תמצא, לא תהיה טמאה. ש"ך אלמלא בדקה מתחילה, הייתה הא' טהורה אפילו לא השאילה.

סעיף מא

לבשה חלוקה הברזק לה, ופשטתו, והשאלתו לישראלית נידה או לעוברת כוכבים שהגיע זמנה לראות וראתה פעם א', אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוקה, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין אם בדקתו והשאלתו להן, ואחר כך לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן ואפילו היא בספירת שבעה נקיים. (וע"ל סימן קצ"ו, דג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין כחמשים לתלות בדבר אחר).

השאלה חלוקה לנכרית או לנידה

גמרא במשנה השאלה חלוקה לנכרית או לנידה, תולה בה. ובגמרא, א"ר בנכרית הרואה, דומיא דנידה, מה נידה דחזיא. **רשב"א** לא שרואה בעדין שאלה אלא שהגיע זמנה וראתה פעם אחת. **ש"ך וט"ז** היינו שהיא בת יב"ש ויום א'. והטעם, כי תולין הקלקלה במקולקל, וכמ"ש בה' תרומה לענין ב' קופות. רמב"ם לפירוש הבי"י ראתה בזמן שאלה, אלא שאינה נקראת נידה הואיל ואינה טמאה נידה. **ה"ה בדעת הרמב"ם** שראתה פעם אחת שלא בעידן שאלה, שלעולם היא נידה מדבריהם, שאינה נטהרת. **בי"י** אם כן אפילו נכרית קטנה שראתה פעם אחת, או ישראלית שלא טבלה נמי, ואע"פ שהיא מסולקת. א"ו דדווקא נכרית דאפילו מסולקת תולה בה, הואיל ואינן מקפידות להתנקות מכתמיהן. וכן פסק בשו"ע כהרשב"א.

אם השאלה בתוך ז' נקיים :

בי"י כשאמרו לתלות, בין שהתולה טהורה בין שהיא בתוך ז' נקיים שהיא בחזקת טהורה. וכן פסק בשו"ע. **רמ"א** בג' ימים ראשונים אינה תולה. **ש"ך** דווקא בהשאלה, אבל בימי נידותה של עצמה, לשיטת רמ"א לקמן קצו, תולה, ולשיטת הש"ך שם אינה תולה. ובפחות מכגריס ועוד, תולה אפילו בג' ימים ראשונים.

תלייה ביושבת על דם בתולים

גמרא ושווין שתולה ביושבת על דם טוהר ובבתולה שדמיה טהורים. רשב"א דהיינו בתולת דמים, כגון קטנה עד שתחיה המכה או נערה שלא ראתה מעולם עד ד' לילות. והטעם משום דאינה מקלקלתה. ואפילו בזמן הזה נמי תולין משום דשרפה מצוי.

תלייה ביושבת על דם טוהר בזמן הזה :

ראב"ד תולין, דמה שנהגו לאסר הוא רק להחמיר, ולא שלא יתלו בה. וכ"כ רמב"ם, הואיל והדבר תלוי במנהג המקומות, שאם תרצה תיסע למקום שאין נוהגים חומרא. **רמב"ן** אין תולין. ופסק מרן כראב"ד.

תלייה בנטהרת

גמרא תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה, ובסופרת ז' שלא טבלה, דברי רשב"ג, רבי אומר אינה תולה ושתיהן טמאות. ראב"ד רמב"ן רשב"א ורא"ש הלכה כרשב"ג לקולא. רמב"ם הלכה כרבי מחברו. ופסק מרן כרוב הראשונים.

תלייה בספרה ולא טבלה :

משנה למלך אין תולין בה, דהוי כמביאין לה טומאה חדשה. לבוש תולין כל שלא טבלה. רעק"א אף להמשנה למלך תולין בפנויות שלנו, הואיל ואין בדעתן לטבול, אינן סופרות, ואע"ג דכלפי שמיא גליא שכבר עברו, אין זה כספירה.

סימן קצא – אישה שמצאה דם בהשתנה

סעיף א

האשה שהשתנה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתנה והיא עומדת, בין שהשתנה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונודעזעה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא

זו שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכובליא". הגה: ויש אומרים לאין להחירה אלא ביושבת והשתינה, אבל בעומדת, אם מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם, טהורה. אבל אם שותתה על הספל ונמצא שם דם, טמאה, דהואיל (והמקום) כר חוזרין למקור ומציאים דם. ויש אומרים לאפילו ביושבת אין להחיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה. ובעומדת, בכל ענין, טמאה. והכי נהוג. ודוקא כשנמצא הדם בספל שהיא משתתת שם לחוד, ידוע שהוא ממנה, אבל אם נמצא בספל שאיש ואשה מטילין שם מים, טהורה בכל ענין. וכל זה אם נמצא דם במקרה, אבל איזה שקגילה לראות דם במי רגלים ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים כגון החולי שקורין (הארי"ן וי"ד), נראה דיש להחיר בכל ענין, דהא איכא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מי רגלים וממנו הדם יוצא. ואפילו אם נמצא דם אחר הטלת מי רגלים, כשמקנתה עלמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא. אך יש מחמירין שלא להחיר רק בשעה שיש לה וסת להכריעה בדיקה, דהיינו קודם שתשתין, תבדוק עלמה היטב בחזרין ובסדקין ואם לא נמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנה עלמה יפה ממני רגליה וחוציא המוך, אם נקיה היא הוכחה גדולה לאין הדם מן המקור, והכי נהוג. ואם בדקה עלמה ג' פעמים ככהאי גוונא ומצאה המוך נקי, מותרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחוקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה. וכל זה דוקא שמרגשת כאב עם מי רגליה, אבל אם אינה מרגשת כאב ובדקה עלמה אחר הטלת מים ומוצאה דם, אם לא נמצאה דם במי רגליה ודאי טמאה. אבל אם נמצאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה עלמה זו, יש אומרים דהיא טמאה, דלא החירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה. ויש אומרים שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמזגת מי רגליה. ויש להחמיר, מיהו אינה לריכה לבדוק אחר זה. ואפילו אם הייתה רגילה לראות דם בדקה עלמה שלש פעמים ומצאה טהורה, קוצ אינה לריכה בדיקה. ואם אינה רגילה לראות רק לפריקים, קובעת לה וסת אם היא בדרך קבע, בין וסת שיה בין וסת דילוגין. ואם אינה מוצאה דם אחר כך כשבדקה עלמה, רק קרטין קרטין כמו חול וחץ לאדם, ונמצא כזה גם כן במי רגליה ובשעת וסתה, או לפעמים אחרים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דלאינו דם רק חול שקרכו להולך בכליות".

אישה המוצאת דם במי רגלים

מתניתין נידה (טז:) "האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, ר' מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה. ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה". ופריך בגמרא, מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתו דם, יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתו דם. ומשני אמר שמואל במזנות. ופריך מזנות נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם. א"ר אבא ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל. אמר שמואל הלה כר' יוסי, וכן אורי ר' אבא.

ופרש"י לעיל (טז:) דעומדת איידי דחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור, הדור מי רגלים למקור ואייתו דם. וכאן (טז:) פירש דיושבת טהורה דמכה יש לה במקום מי רגלים, דאין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים. ובדעת ר' מאיר דטהורה במזנות ויושבת, ביאר דכיון דנפק בקילוח כי אורחיה לא הדור, אבל שותתת איידי דאוקמא אנפשה הוא, ואפי' הדור, אבל עומדת אי אפשר לה לזנק ומש"ה טמאה. ואם כן לדעת רש"י החילוק הוא אם מזנות או שותתת, ועומדת טמאה דאי אפשר לה לזנק.

רש"י רמב"ם רמב"ן ורשב"א עומדת היינו שותתת, דאי אפשר שתזנק, ואפי"ה מטהר ר' יוסי, והלכה כמותו, הלכך לעולם טהורה. **תוספות ורא"ש** ר' יוסי נמי בעי חדא לטיבותא, דהיינו או יושבת או מזנות, דבעומדת נמי לא מטהר אלא במזנות, אבל עומדת ושותתת, דאיכא תרתי לריעותא, איהו נמי מטמא. דר' מאיר בעי תרתי לטיבותא, ור' יוסי דפליג עליה, בחדא פליג עליה. ר"ן החמיר טפי בדעת ר' יוסי אף ביושבת על שפת הספל ונמצא על שפתו וגם בתוכו מטהר ר' יוסי, אבל נמצא על שפתו ולא נמצא בתוכו, מודה לטמא. **הגהות מימוניות בשם הר' מאיר** ר' יוסי מטהר בעומדת דוקא במזנות, וכל שכן ביושבת ומזנות. אבל חייש לשמא בתר דתמו מיא אתא דם, אלא אם כן יושבת על שפת הספל ונמצא בתוך הספל. דבהא לא פליג אר' מאיר. **ר"ח אליבא דהש"ך** מטמא בין בעומדת בין ביושבת, אבל ביושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל מודה לטהר. והטעם, דלקמן פריך אמאי אצטרך ר"י לטהר בהיא ובעלה הטילו בספל, הא כיון שמטהר בחד ספיקא כל שכן שיטהר בתרי ספקי. ותיצרו, דאי מרישא הו"א בדיעבד, קמ"ל סיפא דאפילו לכתחילה. וכתבו התוספות בפרק קמא (יד: ד"ה ר"י), דר"ח מפרש דמאי דטהורה לכתחילה היינו בסיפא, אבל ברישא אינו מטהר אלא בדיעבד. ודיעבד היינו טהרות למפרע, ולכתחילה הוא מכאן ולהבא. והואיל ומטמא לכתחילה ה"ה דאינו מתיר לבעלה. ומפרש הש"ך, דהיכא דלר' מאיר מותר דיעבד דהיינו ביושבת בלבד, לר"י מותר אף לכתחילה. **ר"ח אליבא דהב"י** ר' יוסי נמי לא טיהר אלא משום

נידה, אבל מודה דאסורה משום כתם, וכדמשמע בפרק קמא, דס"ל כ"י חייא בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא. והלכה כמותו, אם כן לבעלה אסורה לעולם בין בעומדת בין ביושבת. והר"ן כתב לא אמר ר"ח דברים אלו. **להלכה** מרן פסק כרמב"ם, ורמ"א הביא שיטת הרא"ש ביי"א, ושיטת הגהות מימוניות ור"ח (כפירוש השי"ך) ביי"א, וכתב דהכי נהוג. ש"ך (סק"ב) סיכם שלדעת רמ"א בעינן יושבת דווקא, על שפת הספל דווקא, ונמצא בתוך הספל בלבד. אבל יושבת בתוך הספל טמאה. וכן יושבת על שפת הספל ונמצא גם על שפת הספל, טמאה. ט"ז (סק"ה) וכן עומדת טמאה בכל גוונא, אפילו נמצא תוך הספל.

הרואה דם במי רגלים אפילו הרגישה טהורה, דאימור הרגשת מי רגלים היא, (גמרא נ: :). וכן פסק רמב"ם ורמב"ן, וכן פסק מרן בשו"ע.

בדקה אחר ההשתנה ומצאה דם

הגהות מימוניות ובשם המרדכי טמאה, דדווקא בספל טהורה, שאז דרך לבוא עם מי רגליה, אבל בבדיקה הוי הדם מן המקור. ואם רגילה לראות אסורה לבעלה, אלא אם כן יעקר ממנה ג' פעמים, דהיינו שתבדוק ג' פעמים ולא תמצא, ואז אינה חוששת עוד, ואין צריך בבדיקה. ואם רואה לפרקים, קבעה לה וסת. **הרא"ש והרשב"א** חולקים. דלשיטתם אם ראתה גם בספל וגם בבדיקה, אפילו לפי הרא"ש טהורה, דהא מטהר ביושבת בכל גוונא, ולא חייש דלמא בטר דתמו מיא אתא דם, ועוד דהיינו משום דאמרינן מתמצית הדם שבא עם מי רגלים הוא. וכן אליבא דהר"ן טהורה. אבל אם לא מצאה בספל אלא רק בבדיקה, אפילו להרשב"א טמאה, דדווקא על שפת הספל מטהר, אע"פ שלא נמצא בתוכו, דאפשר שבא הדם בסוף ההשתנה, אבל הכא מצאה לאחר שסיימה ההשתנה. ב"י ושאר הפוסקים פסקו כהרא"ש ורשב"א. **רמ"א** כתב לפי זה אם אין לה כאב ומצאה רק על הבדיקה ולא בספל, טמאה לכולי עלמא. ולמעשה אפילו מצאה גם בספל, יש להחמיר כדעת המרדכי. **ש"ך** אין זו חומרא אלא מעיקר דינא, דהא טימא רמ"א לעיל אפילו ביושבת אם אינה מקלחת, או אם מצאה על שפת הספל, אם כן כל שכן בבדיקה.

בדיקת מהרי"ל והמסתעף

רגילה לחוש כאב, ומוצאת בבדיקה לאחר השתנה

אגור היה לה וסת הגוף, ועתה נתקלקלה, ובשעה שיושבת לעשות צרכיה מצטערת, ואחר כך בודקת ומוצאת דם דיחה כמו מוגלא, מהר"ש כתב, שאם תמיד מרגישה כאב, תולין במכה וטהורה, וכל שכן הכא שהוא דהה, דלענין זה אין אומרים שאין אנו בקיאיין, אלא תולין שאינו מן המקור. אבל אם לפעמים רואה בלי כאב טמאה. **דרכי משה בשם שער"ד בשם מהרי"ל** אם יש לה וסת יש להתיר על ידי בדיקה: (א) תקנה ותבדוק בחו"ס, (ב) תכניס מוך לפי המקור, (ג) אחר השתנה תקנה ותרחץ כל מה שהתלכלך במי רגלים ודם, (ד) תוציא המוך ותבדקנו, אם הוא נקי אין זה מן המקור. אבל באין לה וסת אין להקל, דאין כאן מכה מבוררת (וכ"כ מהרי"ו לעשות בבדיקה זו). ופסק רמ"א יש להחמיר כמהרי"ל.

צמח צדק כתב אף על פי בדיקת מהרי"ל, אין להתיר אלא אם כן כואב לה בעת הטלת מי רגלים ולא לפני כן או אחרי כן, ובזה דווקא אם מוצאת גם תוך הספל. **סדרי טהרה** מותרת אפילו לא מצאה בספל, ואע"פ שמצטערת אחר הטלת מי רגלים מיד. ובשם **שב"י** כתב להחמיר לכתחילה ולהיות מתון בזה. (פתי"ש סק"ה).

אם בדיקת מהרי"ל היא בדיקה ודאית

ש"ך (סק"ה) סבר דמה שהצריך מהרי"ל גם כאב וגם וסת קבוע, מפני שהיה מסופק אם בדיקתו מועלת. ווסת קבוע היינו שרואה גם בשעה שאינה עושה צרכיה, ולא"ד בוסת קבוע. **נודע ביהודה** בדיקת מהרי"ל היא ודאית, וכל שעשתה בדיקתו, ולא מצאה דם בבדיקה, היא מותרת באותה הפעם. אבל להתירה לעולם בלא בדיקה, גם כשתמצא פעם אחרת דם בספל, צריך שיהיה מוכיחה קיים, וזהו על ידי שיש לה וסת ומרגשת כאב, דתלינן במכה. וכשיסור הכאב אם תמצא תיאסר, (פתי"ש סק"ד).

בדקה כמהרי"ל אם מותרת מעתה בלא בדיקה

רמ"א אם בדקה כבדיקת מהרי"ל ג' פעמים ולא מצאה, שוב מותרת בלא בדיקה. **דגול מרבנה** אין מדוקדק, דג' פעמים הוא דווקא להתירה מעתה בלא בדיקה, אבל להתירה לאותה הפעם, בפעם אחת סגי, (פתי"ש סק"ה).

מצאה מי רגלים בימי ליבונה

כשעברה בדיקת מהרי"ל, **חתם סופר** מהני אפילו לענין הפסק בטהרה, שאם ראתה דם כדרכה, ופסקה בטהרה, ומצאה דם במי רגלים, אינה סותרת, דתלין במכה. **אבני מילואים** אם אינה רואה דם לעולם אלא במי רגלים, כשיגיע שעת וסתה או עונה בינונית, צריכה להפסיק בטהרה, וגם לחזור ולהטיל מי רגלים כבדיקת מהרי"ל. ובאר חתם סופר, משום דהפסק לא מהני, דאמרינן שמעינה אינו מוציא אלא במי רגלים, ולפיכך צריכים לידע שפסקה מלחוצא דם מן המקור במי רגלים.

בדיקת נודע ביהודה

כתב **הנודע ביהודה** מי שמוצאת כתם תמיד למטה בצד אחד, תניח מוך נקי בפי המקור, ותבדוק למטה, ואם עדין תמצא דם, והמוך ימצא נקי, ודאי הדם מן הצדדים. ובזה צריכה לבדוק בכל פעם. אבל מי שמוצאת בכל פעם קורט דם כחודה של מחט, די לה בבדיקה פעם אחת, דמוכחה קיים, שהרי צורתו מוכחת עליו. ויש להסתפק אי מהניא בדיקה זו בימי מניקתה. **והחווה דעת** לא מהניא בדיקה זו, אלא אם כן יש לה מכה ואין ידוע אם מוציאה דם, אבל לא לדם הנמצא בפרוזדור. אלא תבדוק כמה פעמים ואם תמצא רק למטה, מותרת.

נמצא חצץ אדום עם מי רגלים בתוך הספל ועל שפתו

הר"ן בתשובה מותרת. לר' יוסי, דהא אין מוכח שהוא בטר דתמו מיא, דאפשר שהוא מתמצית הדם שבא עם מי רגלים. ואפילו לר' מאיר מותרת, א' דלמיעוטא כי האי לא חייש, שיוצא כמין חצץ, ולא דם. ב' ועוד שידוע לרופאים שהוא נולד מחולי הכליות, ג' ועוד שכבר נבדקה על ידי נשים בקיאות, והוכח שאינו מן המקור. ד' ועוד, שתתלה במכה שיש לה בכליות. **ב"י** בלאו הכי יש להתיר, דדמי למפלת כמין קליפות ושערות, שטיהרו על פי הרופאים. ובבד"ה כתב מרן שהוא על ידי שריה בפושרים. **ש"ך** (סק"א) מותרת אף בלא שריה, כדברי הר"ן.

הרואה קרטין כמין חול זיהה

מודכי בשם מהר"ם חזרנו על כל צדדים ולא מצאנו היתר, כיון דהר"ן החמיר בזה. **ב"י** אין זה כנידון הר"ן, כי כאן א' הוא כמין חול, ולא חול. ב' אחר כך הייתה מוצאת גם דם בבדיקה. **דרכי משה ב"ח ט"ז וש"ך** (סק"ד, וסק"א) החילוק ה' עיקר, שאם אינה מוצאת דם אלא קרטין, ונמצא כזה גם במי רגלים, ובשעת וסתה או פעמים אחרות רואה דם ממש, טהורה. **ט"ז** (ש) המוצאת קרטין שלא בשעת וסתה, ויש לה כאב בבטנה מעל אותו מקום, ובעבר כאב לה במקום הכליות, ולאחרונה פסק, ולפעמים מוצאת הקרטין מתוך הכאב ולפעמים מעט אחריו, מותרת הן משום צורת הקרטין, והן מצד שיש לה כאב ותלין במכה. **חכ"צ** (פתי"ש סק"י) הסומך על הוראה זו מתיר איסור כרת.

מוצאת דם בספל שמטיל גם בעלה

משנה (נט.) ר"י מתיר ור"ש אוסר. והלכה כר"י. כתב **ב"י** להרא"ש שצריך להביא את ההלכה הזו, ללמד שאף בעומדת ושותתת טהורה, ומשום דהוי ס"ס, שמא מבעלה, ואת"ל ממנה, שמא ממי רגלים. אבל הרמב"ם לא הביא, דבלאו הכי מתיר בכל אופן, אף בספל שלה. ובש"ך (סק"י) דווקא בנמצא בתוך הספל. [דאל"ה לא תלין בבעלה אלא במי רגלים דידה. דמבעלה לא יכול להגיע לשפת הספל].

זקנה הרואה במי רגלים

פנים מאירות יש לטהר בכל ענין, שהרי אף המטמאים לא טימאו אלא משום כתם, וזקנה כתמה טהור. **פתי"ש וסודרי טהרה** מסימן ק"ץ מוכח דזקנה כתמה טמא. (פתי"ש סק"ב).

סימן קצב – דיני כלה הנכנסת לחופה

סעיף א

תבעה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים, בין גדולה בין קמנה, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה

ז' ממחרת יום התביעה ואינה צריכה הפסק טהרה, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז'. (כל יום לכתחלה, מיהו ז' עובד חס לא בדקה ענמה רק פעם אחת תוך ז' סג').

דס חימוד

מימרא דרבא (סו.) ואמר רבינא התם משמיה, דאפילו קטנה, דאיהי נמי מחמדא. כתב הגבעת שאול וכן זקנה ומסולקת. עוד כתב מקום שמואל וכן אם נתעברה מנואף, ואחר כך בא לישא אותה, אפילו עודה מעוברת צריכה ז' נקיים, (פת"ש סק"ב).

בדקה עצמה לאחר תביעה ופיוס ולא מצאה

רשב"א ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה, דאל"כ למה תשב נקיים, תבדוק עצמה תיכף. ומונה ממחרת יום התביעה, דאל"ה אין הראשון נקי. **ראב"ה** אם בדקה או שאומרת ברי לי שלא ראית, אין צריך ז' נקיים. וכתב ב"י כל הפוסקים חולקים על ראב"ה, ואין לסמוך על זה. וכן פסק מרן בשו"ע. כתב רמ"א כל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים.

אם צריכה הפסק ובדיקות

רשב"א אינה צריכה לא הפסק ולא בדיקות, כי אינה כרואה ודאית שמוחזקת למעינה פתוח. **רא"ש** אין צריך הפסק, אבל בדיקות צריכה כל שבעה. **ר"ן בשם ראב"ד ורמב"ן** אין צריך בכל יום, אלא בתחילתן או בסופן. צ"ח ב"י אף לדעת הרא"ש, בדיעבד סגי בבדיקה אחת, דלא עדיפא מנידה גמורה. ובש"ך (סק"ב) ואף למנהג אשכנז, דלנידה גמורה לא סגי אלא בבי' בדיקות דהיינו א' וז', הכא סגי בבדיקה אחת.

ומחלוקתם היא ממעשה בגמרא (סו.) רבינא השיא בנו לבת רב חביבא, קבעו ליום ד', והתעכב רבינא עד יום ד' שאחריו. ותמה רב חביבא, כי סבר דקטנה אין צריך נקיים דתביעה ופיוס, וא"ל רבינא שאף קטנה מחמדא. **רשב"א** והרי שם לא הפסיקה, שהרי סבור היה שאינה צריכה. ועוד, ממי"נ, אם היא כרואה ודאית, אף הפסק צריכה, ואם לאו, בדיקות נמי לא בעיא. **רא"ש** בספרי אשכנז, נוסח המעשה היה, שמיד א"ל רבינא לינטר עד ד' אחרנא, דאפילו קטנה מחמדא, והפרישה רב חביבא. והטעם דצריכה בדיקות ולא הפסק, כי יותר שהיא קרובה לזמן החופה, יותר לבה הומה ומשתאה, ויותר חיישינן שמא תראה. ומש"ה צריכה נקיים ולא משום חומרא דר"ז. **ר"ן** הפסק אין צריך, כי ראייתה מועטת. אבל כיון שצריכה נקיים, צריכה בדיקה בתחילה או בסוף. ובהך דרב חביבא הייתה בדיקה בסוף. א"נ, ז' אחרני אצרכוה ולא חש לתלמודא לפרש.

הלכה מרן פסק דאין צריך הפסק אבל צריכה בדיקה תוך ז'. וביאר רמ"א לכתחילה בכל יום, ובדיעבד סגי בבדיקה אחת. ש"ך נהגו לעשות הפסק, ולכתחילה בדיקות כל ז'.

מדוע תמר ורות לא ישבו ז' נקיים דתביעה ופיוס

ט"ז (סק"ב) כי עדין לא נגזרה גזירה זו, אלא לאחר שגזרו על הכתמים שטמאה אע"פ שלא הרגישה גזרו אף בזו. א"נ, מפני שמיד שנתפייסו היו עמהם במיטה אין מחמדות, דיש להן פת בסל. **חוות דעת** אין חימוד אלא בנישואין, (פת"ש סק"ג).

סעיף ב

שבעת ימים הללו מונים אותה משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין. הגה: ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מנהו בכל מה דאפשר, והמנהג לטבול הכלה ליל ד' אף על פי שלא תבעל קודם מולאי שבת, אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה. ואם לא תבעל מולאי שבת, יש לה לדקוק ענמה בכל יום עד בעילת מנהו, ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז'. וכל חתן ישאל לכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים.

ממתי ועד מתי צריכה ז' נקיים ובדיקות

אם קבעו מועד מאוחר, כתב הרשב"א אין צריך ז' נקיים, אלא משעה שמתחילים להכין צרכי חופה, כגון מכי רמו שערי באסינתא. וכתב הר"ן ואז מונה ז' נקיים אע"פ שעדין לא נתקדשה. וציין החמודי דניאל דבלא כתיבת תנאים לא מהני ז' נקיים, וצריכה למנות מחדש, (פתי"ש סק"א).

רשב"ם הרוקח והר"ם, צריכה ז' נקיים סמוך לבעילת מצוה. הגהות מימוניות, לפיכך אם טבלה אחר ז' נקיים ולא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתיבעל. ב"י מיהו בדיעבד בבדיקה אחת כל ז' סגי, דלא גרע מנידה גמורה.

להלכה - שו"ע - מונים משעה שמכינה עצמה לחופה, אע"פ שלא נתקדשה עדין. **רמ"א -** יש לסמוך הטבילה לבעילת מצוה בכל מה דאפשר. **והמנהג** לטבול הכלה ליל ד', אע"פ שאינה נבעלת קודם מוצאי שבת. אבל אם לא נבעלה במוצאי שבת, תבדוק בכל יום עד שתיבעל. **של"ה** כתב מרורות נגד המנהג לטבול הכלה ביום ד' אע"פ שלא תבעל עד מוצאי שבת, דאפילו לא באה לכלל נידות הרי מחמת, ועוד שבא לידי קרי. וכן לא ישכב אצלה עד ליל בעילה. וכתב המעי"צ ומכל מקום אין חיוב להוכיחם בדברים, שמנוסה וברור שלא יקבלו, ומוטב שיהיו שוגגין, מאחר שאינו מפורש בתורה. (פתי"ש סק"ח).

בעילת מצוה ביום

אבן שהם חתן הרוצה לבעול בעילת מצוה ביום חופתו באור היום אחר החופה, אינו רשאי, מכמה טעמים. **ונודע ביהודה** לא כתב כן, (פתי"ש סק"ד).

הגהות מימוניות בשם ריב"א – אם נתקדשה, ולאחר הקידושין חודש או ז' ימים תבעוה לינשא, אין צריך ז' נקיים, דהואיל וכבר יודעת לא מחמדא. **ב"י** – מסתימת הפוסקים מוכח דלא שמיעא להו, ולפיכך אין לסמוך על זה.

סעיף ג

אם דחו הנשואין מחמת איזה סבה אף על פי שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים, כשיתפשרו לעשות הנשואין. (אף על פי שדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני).

דחו הנשואים

מרדכי בשם מהר"ם כשיתפשרו צריכה לחזור ולישב, דלא מסקא אדעתה דהנך ז' נקיים. ובש"ך (סק"א) אע"פ שכבר ישבה ז' נקיים וגם כבר טבלה. **ובמהרי"ק**, **י"א** דהיינו דווקא אם הניחה מלבדוק באותן ימים עד שנתפשרו, אבל המשיכה לבדוק אין צריך לחזור ולישב. **ויש אומרים** דאפילו המשיכה לבדוק בכל יום, אינה נזהרת יפה. ודעת מהרי"ק, שצריכה לחזור ולישב אע"פ שלא הניחה מלבדוק, דחיישנן לחימוד חדש בכל עת, וצריכה ליתן דעתה, וזו לא נתנה.

להלכה: מרן – אם דחו צריכה לחזור ולבדוק כשיתפשרו. **רמ"א** – אע"פ שבדקה בימים שבינתיים.

ביטלו זמן החופה, וקבעו מיד זמן חדש

לבוש, צריכה ז' נקיים. **ב"ח וט"ז** (סק"ו) אין צריך, אלא בודקת מיד וטהורה [סדרי טהרה כתב שאין צריך בדיקה זו, והש"ך לא העתיק דברי הב"ח יפה. (פתי"ש סק"ו)], דדווקא כשאינה יודעת, לא מסקא אדעתה. והחוות דעת כתב, דווקא שקבעו לזמן קרוב, שאין צריך הכנות מחדש, אבל אם קבעו לזמן רחוק, צריכה לישב מחדש (פתי"ש סק"ו).

נתפרדו וחזרו באותו יום

מהריט"ץ ב"ח וסדרי טהרה אפילו נתפרדה החבילה לגמרי, אלא שבאותו היום חזרו וקבעו זמן חדש, אין צריך לחזור ולישב, כי ב' הבדיקות באותו היום, היו כאשר מסקא אדעתה, (פתי"ש סק"י).

נדחה רק מצד אחד

ט"ז (ש) בעינן שתהיה הדחיה על דעת שני הצדדים, מה שאין כן אם החתן בלבד אומר שאינו רוצה כי לא סילקה נדונייתה, וצד הכלה רודפים אחריו בדין ובפשר, אע"פ שנמשך זה יום או יומיים, אין צריך ז' נקיים מחדש, כי יהבא דעתה.

נתחלף החתן

לבוש ובי"ח אם בעת הקטט נתפרדה החבילה, והסכימה להינשא לאחר באותו המעמד, ונכנסה לחופה באותו היום, צריכה לישב מחדש, דאיכא כאן חימוד חדש מאיש אחר. עו"כ החתם סופר, וכן אם החליפו החתן אפילו בלי קטטה, כי היא חמדה חדשה, שאין יצה"ר מתגרה מגוף זה לאחר, (סק"י).

התעכב החתן בדרך

ש"ך בשם משאת בנימין (סק"י) לא בא החתן, ולמחרת הגיע שליח להודיע שהחתן מתעכב בדרך, אע"פ שלא בדקה בימים שבינתים מותרת, אם לא עברו ז' ימים בלא בדיקה. כי לא דחו הנישואין אלא היה אונס, אם כן לא נתייאשה. ואין להחמיר בדברים אלו, כי בלאו הכי דעת הרשב"א שאין צריך בדיקות, ובדיעבד לכולי עלמא סגי בבדיקה אחת, וכל עיקר דין זה מדרבנן. ט"ז (ש) צריכה ז' נקיים מחדש, כיון שלא בא ליום המוגבל והיא מסופקת בדעתה, כי כל הדרכים בחזקת סכנה.

יבמה שישבה ז' נקיים טרם נתפייס היבם לחלוץ

שער אפרים צריכה לחזור ולישב, אפילו במקום שנוהגין שלא ליבם אלא לחלוץ, דלא סמכא דעתה, (פתי"ש סק"א).

שוטה שישבה ז' נקיים והחלימה

בית שמואל הסתפק אם צריכה לחזור, וחתם סופר הוכיח שאין צריך, (פתי"ש שם).

נתפייסה קודם שראתה החתן וישבה, ואחר כך ראתהו

חתם סופר אין צריך לחזור ולישב, כי החימוד אינו תלוי בראיה, ואע"פ שאין יצה"ר שולט וכו', היינו שאם מהרהר בגוף זה, לא יבוא להרהר בגוף אחר, מה שאין כן חימוד שאינו אלא לביאה סתם. והשואל שהחמיר תע"ב. (פתי"ש שם).

סעיף ד

עבר וכנסה תוך זמן זה, וכן חתן שפירסה כלתו נידה קודם שבא עליה, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. הגה: יש אומרים אם הייתה טוהרה כשנשאת ולא בא עליה, ופירסה נידה אחר כך, אין צריך שימור עוה, והחמיר תע"ב. ואין לחלק בזה בין בחור לאלמן או בתולה לאלמנה. י"א שאסורה ליחד עמו ביום, כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמיות, רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים. ואם אינם יגנים בחדר א' אינן צריכים שימור כלל. ויש אומרים דבלילה צריך שתי שמיות, וביום מותר להתייחד. והמנהג ליקח קטן אלל החתן וקטנה אלל הכלה, ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה.

חופת נידה

גמרא כתובות (ד) עד שלא בעל, הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים, אחר שבעל אין יצרו תוקפו והיא ככל הנשים. רשב"א אם ישנים בב' בתים אין צריך שישן בין האנשים והיא בין הנשים. וכן פסק רמ"א.

עבר וכנסה בתוך ז' נקיים, רשב"א סמ"ג וספר התרומה, אסור להתייחד עמה, כדין חתן שפירסה אשתו נידה. שאם היה מותר להתייחד עמה, לא הייתה גזירת חז"ל עומדת, כי יצרו תוקפו כיון שלא בא עליה מעולם.

כמה שמירות צריך: **ראב"ד** דווקא ב' שמירות. **רא"ש** בשמירה אחת סגי. אם יום כלילה: **ראב"ד** ביום אין צריך שמירה. **רז"ה** צריך.

ת"ח אם מותר לכנוס

הרמב"ם מותר לכנוס ולהתייחד. **ראב"ד** רשב"א וטור אסור. וכ"ד התוספות, וכן צריך לפרש דעת הרי"ף והרא"ש (ב"י). **ב"י בדעת הרמב"ם** לישא מותר, להתייחד אסור. ובשו"ע סתם מרן לאסור.

גמרא יבמות (ל:) "א"ר אליעזר בן יעקב, לא ישא אדם אישה במדינה זו, וילך וישא אישה במדינה אחרת. איני והא רב כי אקלע לברדשיר וכן רב נחמן כי אקלע לשכנציב אמרו מאן הויה ליומי. שאני רבנן דבקייע שמיהו. והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים, רבנן שלוחיהו הוו משדרי ומודעי להו, ואב"א לרבנן יחודי בעלמא הוא דהוו מייחדי להו. פירש **הרמב"ם** רבנן היו מתייחדים עמהן בתוך ז' נקיים דתביעה ופיוס. **רשב"א** היו מייחדים אותן עד שימנו ז' נקיים ויישאו. א"נ לא היו נושאים אותן כלל, ולא ישנות עמהם בבית, אלא היו מיוחדות להם לשבור היצר. **תוספות** לפעמים היו באים עליהן ולפעמים לא, ולפיכך אינן מחמדות. **הרי"ף והרא"ש** הביאו רק מימרא דר"א בן יעקב, שלא ישא וכו'. ופירש ב"י, משום דספק הוא איזה תירוץ הוא האמת, ודלמא תירוץ דרבנן הוו משדרי הוא האמת, ואם כן אסור ליחד כלל. אם כן ס"ל כראב"ד ורשב"א, דאפילו ת"ח אסור. **ב"י בדעת הרמב"ם** אילו היה הרמב"ם מתיר לת"ח להתייחד עם מי שתבעוה, כל שכן שהיה מתיר למי שפירסה כלתו נידה להתייחד, והרי בד"ן פירסה, סתם ולא חילק. אע"כ שהוא אוסר אף לת"ח בין בתבעוה ובין בפירסה. אלא דבפירסה אסר אפילו לישא אע"פ שהוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים, שמא באיזו שעה לא יתנו לב ויבוא עליה. ואפילו ת"ח אין לו לישא ולסמוך על המשמרות. אבל בתבעוה לא חשו לזה, ומותרת להינשא.

הלכה כתב **רמ"א**, דנהגו ליקח קטן אצל חתן וקטנה אצל כלה, ואין מתייחדין ביום בלא קטן או קטנה. ש"ך (סק"י) היינו שיודעים טעם ביאה ואין מוסרין עצמן לביאה. **באר שבע** תמה על מנהג זה. ועל מי שנוהגים שאם הכלה ישנה עם הכלה, כתב שהוא טעות. (פתי"ש סק"ז).

בזמנו לאחר בעילת בתולה

רמ"א אסור להתייחד, הואיל וגזרו על דם בתולים, הואיל ואקילו ביה רבנן שמותר לגמור ביאתו, חיישנן שמא יתקפנו יצרו. **רא"ש** גם בזמנו מותר. וכן עמא דבר. וכן סתמו הפוסקים. וכ"כ רי"ו, דמותר אף בבתולה, וכנראה לאפוקי אתא מדברי רמ"א. וכן פסק רמ"א.

שהה כמה לילות מלבעול ופירסה

תה"ד יש מי שהתיר, דהא חזינן דלא תקיף יצריה. והמחמיר תע"ב. וכ"כ רמ"א. ש"ך במקום שהמנהג לשהות מיום ד' ועד מוצאי שבת, פשוט דליכא מאן דשרי, דהא לא חזינן דלא תקיף יצריה.

סעיף ה

מחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים.

המחזיר גרושתו

דברי הרשב"ש שצריכה לישב ז' נקיים. וכן פסק מרן בשו"ע. רדב"ז אם גירשה רק לקיים שבועתו והיא יודעת שעתיד להחזירה, יש להסתפק אם צריכה ז' נקיים. ט"ז (סק"ח) המחזיר גרושתו שעבר וכנס בתוך ז', אין צריך לפרוש, דלא תקיף יצריה כ"כ.

אמר החתן שאפשר שיקדים הנישואין

ט"ז (סק"ח) צריכה למנות מעת שיהיה ברור שמקדים. עברה ומנתה לפני כן, וטבלה ובא עליה, אין להפרישם מכח זה. והוא ק"י מדין טענה וטבלה בתוך ז' נקיים, שממתנת ו' עונות וטובלת.

ביקשה מאבי החתן להקדים הנישואין ואמר שישאל לאשתו

כתב הנודע ביהודה מונה מעת שבא השליח והודיע שהתרצו להקדים. ואם אמר שודאי תסכים אשתו, צריך תלמוד אם להקל (פתי"ש סק"ח).

סימן קצג □ דין דם בתולים

סעיף א

הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצוה ונומר ביאתו ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. הגה: ויש מקולין אם לא ראתה דם. ונהגו להקל אם לא גמר ציאה רק הענה צה ולא ראתה דם. אבל אם צא עליה ציאה ממש, כדך לפרש ממנה אף על פי שלא ראתה דם. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות. וצריכה שתפסוק בטרהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה. ונוהג עמה ככל דיני נידה לענין הרחקה. אלא שנידה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

הנהגות התשמיש ולאחר מכן

גמרא (סו) רב ושמואל דאמרי תרווייהו, בועל בעילת מצוה ופורש. וכתב הרשב"א הטעם אע"ג דבתולים מכה נינהו, וקימא לן דתולה במכה, שאני הכא, דאיכא למיחש לדשמואל (סו), דאמר יכולני לבעול כמה בתולות בלא דם. ועוד, דבבתולה יש להחמיר, שאינה אלא לשעה, ודווקא ברמיית היקלו, שיכולה להיאסר לעולם. והרא"ש כתב הטעם לא שיש לחוש שמא ראתה דם נידות, דהא אף בלא הגיע זמנה לראות אסור, אלא משום דבעילת מצוה לכל היא מסורה, ואין מבחינים בין הגיע זמנה ללא הגיע, ובין לא ראתה לראתה. ועוד דחתן יצרו תוקפו. לפיכך נתנו לכולן דין החמור דבוגרת שראתה (וכדלהלן).

באיזו כלה נאמרה גזירת דם בתולים

משנה (סו) לבית הלל, תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, נותנים לה עד שתחיה המכה, הגיע זמנה ולא ראתה, ארבעה לילות, ראתה ועודה בבית אביה, לילה אחד. ולב"ש, לתינוקת ד' לילות, להגיע זמנה לילה אחד, ולראתה בבית אביה בעילת מצוה ותו לא. ובגמרא (סו) פירש רנב"י, דבתינוקת שלא הגיע זמנה, אין חילוק בין לא ראתה לראתה, אלא אפילו ראתה עד שתחיה המכה. ועל בוגרת אמר רב, דאם לא ראתה נותנין לה לילה ראשון, ואם ראתה, בעילת מצוה. ולהלן בגמרא (סו) אמרו רב ושמואל, הלכה בועל בעילת מצוה ופורש, ואמר עולא דריו"ח ור"ל, כי הוה בתינוקת, מסקי בה כדמסיק תעלא מבי כרבא. ואקשינן עליהו מרבי דיהיב לתינוקת ד' לילות ב"ב חודש, וממתניתין, ומסיק, דריו"ש אמרי כרבתינו, דחזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש. וכן בירושלמי ברכות (ב, הל' ו) הני הלכתא דריש פרקא אחרינא נידה, להלכה אבל לא למעשה. ר' ינאי ערק אפילו מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה.

ראב"ד רשב"א רא"ש ור"ן פסקו דאפילו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, בועל בעילת מצוה ופורש. ומב"ם ראתה ועודה בבית אביה, בועל בעילת מצוה ופורש, אבל בלא ראתה, בוגרת נותנים לה לילה אחד, נערה ד' לילות, ובתינוקת עד שתחיה המכה. ב"י אליבא דר"ף ורמב"ם ראתה בבית אביה אסורה מדינא לאחר בעילת מצוה, תינוקת או נערה שלא ראתה, מדינא מותרת כדינא דמתניתין, וכן בוגרת שלא ראתה, מותרת לילה אחד. ובכל מקרה השתא נהגו להחמיר דבעילת מצוה ותו לא.

בטעם המחלוקת, רוב הראשונים סברו דמימרא דר״ש קאי על כל פרק תינוקות, ואפילו קטנה שלא הגיע זמנה, דהכי מוכח בירושלמי ומדברי רי״ח ורי״ל. ובטעם הרמב״ם נחלקו **הראב״ד והרשב״א** ביארו שהרמב״ם פסק כר״ש, דהחמירו רק בראתה ועודה בבית אביה. דאי כר״ש, הו״ל לפסוק כמותם בכל. ר״ן ביאר שהרמב״ם פסק כר״ש, אלא דס״ל שלא אמרו כן אלא על ראתה ועודה בבית אביה, כי בגמרא מובאים דבריהם על בבא זו. ב״י אליבא דהרי״ף והרמב״ם ר״ש קאי על ראתה ועודה בבית אביה, אבל באינך הלכה כמו המשנה. אלא הואיל ובירושלמי מבואר דהני הלכתא לאו למעשה, ס״ל דהדבר תלוי במנהג, שבבבל נהגו להקל כעיקר דינא, חוץ מבראתה בבית אביה, ובא״י נהגו חומרא בעצמם, אפילו בתינוקות שלא הגיע זמנה ולא ראתה. ונפקא מינהשאם נראה מקום שנהגו להחמיר, לא נבטל מנהגם, דמנהג ותיקין הוא, שנהגו בא״י. והסתפק בלשון הרמב״ם, דאפשר דכבר בימי האמוראים התחדשה חומרא זו, והגאונים הנהיגו כן לכל ישראל, או דמימי האמוראים ועד היום הדבר תלוי במנהג, שהיה המנהג פשוט כן בשנער ובארץ הצבי ובספרד, ולא נהגו כן בצרפת. יעו״ש. ולהלכה כתב מרן בב״י, דבזמן הזה פשט המנהג לאסור, והמתיר הוא פורץ גדר וישכנו נחש. וכן פסק בשו״ע כדעת רוב הראשונים, דאפילו בקטנה שלא הגיע זמנה ולא ראתה, בועל בעי״מ ופורש.

עוד הדגישו הראשונים רשב״א ור״ש וטור אפילו בוגרת שכלו בתוליה. עיין ט״ז.

מה תעשה כדי להיטהר: רמב״ם, רשב״א ור״ש בשם רה״ג צריכה הפסק וז' נקיים. מאימתי מונה: **טור והגהות מימוניות בשם ספר התרומה וסמ״ג מיום ה'** לשימושה. **רמב״ן והגהות מימוניות בדעת הרמב״ם** מיד אחר שיפסוק הדם. (ובב״י כתב דאין ראייה מהרמב״ם). ולהלכה פסק מרן בשו״ע דמונה מיום ה' לשימושה. ט״ז אף מי שנהגו להחמיר בנידה, שאינה מונה אלא מיום ו' לשימושה, בדם בתולים נוהגים להקל, שתמנה מיום ה' לשימושה.

בדקה ולא מצאה דם

ראב״ד בשם רש״י הרוקח מהר״ם ור״ש המודכי רמב״ן ורשב״א אסורה, שמא ראתה ולא הרגישה, ועיין ט״ז סק״מ וחיפהו שכבת זרע. הואיל ורוב בתולות רואות, דאי אפשר לחבורה בלא דם, ולהטיה לא חיישינן, דלא שכיחא. **ראב״ד ב״א** אין צריך לפרוש. להלכה שו״ע כתב דאין לחוש למקילים, מאחר וכל הראשונים חלוקים עליהם. והוסיף רמ״א שנהגו להקל כל שלא גמר ביאתו אלא רק הערה ולא ראתה דם, מה שאין כן אם גמר ביאתו. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות.

קולות מיוחדות בדם בתולים

א) לגמור ביאתו- גמרא א״ל ר' אבא לרב אשי, אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו. א״ל אם כן לבו נוקפו ופורש. כלומר, ללא השרת בתולים, א״נ יפרוש לגמרי מלבעול. (ב״י)

ב) לצאת באבר חי: **ראב״ד**, אסור. **רז״ה רמב״ן רשב״א ר״ן ספר התרומה סמ״ג הרא״ש והגהות מימוניות** מותר. ומסתימת מרן נראה דהכי ס״ל, וכן פסק השי״ך והט״ז להדיא. וטעמם הראב״ד כתב דאם כן יציאתו לו הנאה כביאתו. ואין צריך לנעוץ צפורניו שהרי התירו לו לגמור ביאתו. אלא אחר שגמר, עומד עד שימות האבר, ופורש. רשב״א הרי אישה זו מותרת לגמרי ודמיה טהורים, ולמה תיאסר. ועוד, לא תהיה הנאותה בפרישתו חמורה מגמור ביאתו שהיא מותרת. ועוד שאם כן עשיתו כבא על האישה ואמרה לו נטמאתי, אם כן לבו נוקפו ופורש. ר״ש הקשה אם כהראב״ד, מאי 'נותנין לו', על כרחו צריך לבעול בעילת מצוה. אלא הכי פירושו, אע״פ שאחר בעילה זו, החמירו עליה לעשותה כנידה, ביאה זו כולה מותרת לגמור.

הרחקות

ראב״ד בשם רה״ג כתב כל דיני הרחקות נוהגים בה, אלא שבשאר נידה אסור לישן על מיטתה אפילו בשעה שאינה עליה משום הרגל דבר, מה שאין כן כלה, שאחר שעמדה ממיטתה, מותר לחתן לישן עליה. וה״ד הרא״ש.

סימן קצד □ דיני יולדת ומפלת

סעיף א

יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנידה. בין ילדה חי, בין ילדה מת ואפילו נפל. וכמה הם ימי טומאתה, עכשיו בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים. נמצאת אומר שיולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה. ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה. ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, הרי זו אסורה עד ליל ט"ו. ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה. הגה: ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנהגין שאין טובלין תוך ז' לזכר ושמונים לנקבה, ואין להחזיר במקום שנהגו להחזיר. אבל במקום שאין מנהג, אין להחזיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעלה. אבל אם חזרה וראתה, אפילו טפת דם כחודל, טמאה אף על גב דמלאווייתא דם טהור הוא כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין צועלין על דם טהור, ודינו כאשר דם לכל דבר.

דין יולדת פעם והיום

משנה (ז): המפלת יום מ' אינה חוששת לולד, יום מ"א תשב לזכר ולנקבה. ובגמרא פירשו הטעם, משום דנגמרה צורת הולד. ובפרק יוצא דופן (מ). למדנו מקרא דאשה כי תזריע, שאינה טמאה לידה ביוצא דופן. ונתבאר בתורה, שביולדת זכר, טמאה שבעה ימים וטהורה ל"ג, כלומר, שמותרת לשמש אע"פ שהיא רואה דם, והיולדת נקבה טמאה י"ד וטהורה ס"ו. יולדת בזוב, יולדת זכר צריכה שבעה ללידה וז' לנקיים, נקבה צריכה י"ד ללידה וז' לנקיים, וסופרת נקיים אפילו בתוך ימי לידה, אבל איננה טובלת עד ליל ט"ו.

מעין אחד או שנים

ובגמרא (נה): דם טמא ודם טהור דיולדת, לרב הוא מעין אחד, וללוי ב' מעינות. ואיכא בינייהו שופעת מתוך ז' לאחר ז', דללוי טמאה עד שתפסוק. א"נ שופעת מתוך מ' לאחר מ', דללוי טהורה עד שתפסוק. והלכה כרב. לפיכך טובלת ליל ח' לזכר וליל ט"ו לנקבה, דיולדת טובלת בלילה.

איסור ליל מ"א ופ"א

גמרא פסחים (קג): היושבת על דם טהור אסורה לשמש, וכמה, אמר רב עונה. דעת בה"ג הטעם כיון דנפקא מימי טהרה לימי טומאה, הו"ל כשעת וסתה. אך הראב"ד רא"ש סמ"ג וספר התרומה מיידי בליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה, שהורגלה כבר לשמש אע"פ שרואה, לפיכך גזרו שתפרוש מלשמש, שמא גם עתה תראה ולא אדעתא. ויודיענה בעלה שפורש משום שנסתיימו ימי טהור. כמה צריכה לפרוש, דעת רבותיו של רש"י עונה היינו לילה ויום. רש"י או לילה או יום.

יולדת בזוב, מתי סופרת נקיים

גמרא (פז): רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה. ואפליגו אביי ורבא אם גם עולים לה לנקיים, רבא סבר שעולים, ולאביי אינם עולים. רוב הראשונים [בה"ג רס"ג שאלתות ר"ח רי"ף רמב"ם ורא"ש רשב"א ר"ן] הלכה כרבא נגד אביי. ר"ת הלכה כאביי ביע"ל קג"ם, ולידה היא למי"ד דיע"ל קג"ם. וכתב הגהות מימוניות, ספר התרומה והמרדכי לפי ר"ת צריכה ב' טבילות, אחת לאחר ז' או י"ד, ואחר כך תספור נקיים, ואחר כך תטבול שנית, דהואיל וקימא לן כרב דמעין אחד הוא, כל זמן שלא טבלה מקרי ימי לידה. והלכה פסק מרן שימי לידה עולים.

וכתב ב"י מה שימי לידה אינם סותרים הוא דווקא בלא ראתה, אבל אם ראתה סותרת.

לידה נקבה וספרה ז' נקיים בשבוע א', ושוב ראתה בשבוע ב'

דעת הרא"ש אינה סותרת, אלא טובלת ליל ט"ו אפילו ראתה. וביאר ב"י שגם לאחר חומרת ר"ז להרא"ש אינה סותרת. דאע"ג דכל ראייה כזבה היינו לענין שצריכה ז' נקיים, אבל לאחר שספרה, הדרא לדינא דתלמודא, דדם לידה אינו סותר אלא בתוך ז' נקיים. ודווקא לבעלים על דם טהור, אבל למחמירים בדם טהור, כל שכן בדם לידה. ואם היו נקיים, עולים גם ימי לידה לכולי עלמא. דעת הרמב"ן סותרת, וצריכה ז' נקיים. וכתב הב"ח אף למי שאינם בועלים על ד"ט, אינה סותרת אם ראתה בשבוע ב', כי אינו דם נידות

ולא זיבות. והט"ז דברי הב"ח תמוהים, דהא אף ד"ט אינו דם זיבות ולא נידות. לר"ת כל ימי לידה אין עולים לה לנקיים, עד שתטבול לאחר ימי לידה.

וכתב ב"י אע"פ שיכולה למנות ז' נקיים בימי לידה, לא תטבול בהם, שהרי היא כנידה אע"פ שלא ראתה. וכן פסק מרן, שהיולדת נקבה לא תטבול עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה.

יולדת בזוב שספרה ז' נקיים, וראתה דם טוהר קודם שטבלה

הרמב"ם ר"ת ספר התרומה וסמ"ג סברו שבועלים על דם טוהר, ולכן אינה סותרת אלא תטבול ומותרת מיד, שהרי אפילו דם טמא אינו סותר כל שכן דם טוהר. אך **הרא"מ רי"ף רב"ד רמב"ן ורוקח** סברו שאין מקום לדין דם טוהר לאחר חומרת ר"ז, ולפיכך סותרת.

דם טוהר בימינו

דעת **הרמב"ם** שחומרת ר"ז היא רק בדם טמא. ולכן הדבר תלוי במנהג, והתחיל בימי הגאונים. ובארץ ישראל בבל ספרד ומרוקו נהגו להחמיר, בגרמניה וצרפת להקל. וכתב ב"י בזמננו נהגו כולם להחמיר. וכן פסק רמ"א בהגה. **בה"ג שאלתות הגהות מימוניות** סברו שגם בזמננו יש דין דם טוהר, [כיון שפסקו כהרמב"ם ונהגו היתר]. **הרי"ף הרב"ד והרמב"ן והוא הדין** בזמננו אין דין דם טוהר אלא טמאה אפילו רואה בימי טוהר. **רמב"ן** ביאר שהוא מדינא דחומרא דר"ז, אם חששו לטעות בין ימי נידה לזיבה, כל שכן שיטעו בין ימי טוהר לימי טומאה. **והר"ן** כתב טעם אחר, שיש לחוש לטעות באותן צורות שאמרו שתשב מספק לזכר לנקבה ולנידה, שיטהרו לה אף את הדם של ימי טוהר שאינה ראויה להם. **והרשב"א** כתב מה שבימי התלמוד כן בעלו על דם טוהר, שבימי חכמי התלמוד היו בקיאין, אך בזמננו יש לחוש יותר כי אין בקיאות, שמא הוציא ראשו מבעוד יום ויתנו לה ימי טוהר לפי עת הלידה. **והב"י** עצמו כתב שאפשר שבימי חכמי התלמוד לא התפשטה כ"כ חומרת ר"ז.

הנוהגים איסור בימי טוהר אפילו לא ראתה

רמב"ם פסק לבטל המנהג, כיון שהוא מנהג הקראים שמפרשים הפסי' "תשב בדמי טהרה" שלא תטהר. וכתב מהרי"ק אליבא דרמב"ם, אפילו במקום גדר וסייג אין לתקן תקנה כזו. והב"י כתב לגדר וסייג יש לתקן. **ריב"ש ורמ"א** סברו שבמקום שנהגו משום גדר יש להניחם במנהגם, ואם נהגו בטעות יש לבטל. **מהרי"ק** הביא מקום שנהגו להחמיר על פי הפוסק שלהם, שיש להניחם.

הט"ז (סק"א) הביא ג' טעמים למנהג: א) משום שהדמים מצויים אז, כמ"ש ריב"ש, ושמא תראה ולא תרגיש. ודחה הלבוש, דהא דם טהור הוא. ב) שמא ישכחו הפרישה דיומ מ"א ויום פ"א, כמ"ש האגודה. ודחה הט"ז, דאנן אין צריך לפרוש ליל מ"א ופ"א, אלא לדעת בה"ג. ג) שחששו לר"ת דס"ל כאב"י, דאין ימי לידה עולים לחשבון נקיים וצריכה ב' טבילות אחת אחר ימי טומאת לידה ואז מתחילה למנות הנקיים. ומש"ה ממתינים עד שיכלו ימי לידה, דהיינו מ' ופ'. ודחה הט"ז, חדא דלא קימא לן כר"ת, ועוד, דכיון דבטבילה תליא מילתא, אם כן אחר שטבלה אחר מ' ופ' רק מתחילה נקיים.

כתב **הב"ח** מקום שנהגו להחמיר אין לבטל, והפורץ גדר ישכנו נחש. והשיג על זה **הט"ז** דהואיל והרמב"ם כתב לבטל המנהג והסכימו עמו מהרי"ק וריב"ש, אלא שכתב ליישב המנהג, בודאי שאין להעניש את העובר עליו. וכתב שכן ראה שנוהגים ובעיקר המפילות. וכתב פת"ש משמע מדברי הט"ז, דבמקום שהכל נוהגים להחמיר, המקל חשיב פורץ גדר.

והוסיף נודע ביהודה דדווקא במקום שידוע שנהגו כן על פי חכמים, אבל בלאו הכי אפשר שהנשים נהגו כן מעצמן, ואין בזה אלא משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור. וכתב דכמה מכשולות יוצאים מן המנהג בזה, ואם היה בידו היה כותב לכל המקומות לבטל, כי במקום חשש מכשול, ליכא משום אין אתה רשאי להתירם.

סעיף ב

המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נידה, אפילו לא ראתה. הגה: מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ונפקא מינה למיד לאחר ספירה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד.

מפלת קודם מ' יום

משנה (ב): המפלת טמאה נידה ולידה בזכר בן מ"א, ובנקבה לרבנן בת מ"א, לר' ישמעאל בן פ"א. ופסקו הרמב"ם רמב"ן ורשב"א הלכה כרבנן. והטור הביא בשם רמב"ן דהלכה כר' ישמעאל. וכתב ב"י שספר מוטעה הזדמן לטור ואין דעת הרמב"ן כן.

ממתי מונים המ"א ימים

דעת הבה"ט עה"ג והחכמת אדם כשראתה וסת מונים מיום הטבילה ואין לומר שהייתה מעוברת קודם ראיתה, והס' ביושבת משום כתם. התשובה מאהבה סבר כוותיהו, ופשט דיושבת על כתם לא מונים מיום טבילתה. דלא אמרו חכמים להקל בכתמים אלא להחמיר. החוות דעת סדרי טהרה וחתם סופר אין לסמוך אפילו בראית וסת ורק במקום שפרש ממנה בעלה הרבה זמן קודם ויודעת שלא הייתה מעוברת מונים מ"א יום, (פת"ש סק"ו).

הפילה פחות ממ"א אם טמאה נידה

כתב הראב"ד טמאה משום פתיחת הקבר דאין פתה"ק בלא דם, דלא גרע מחתיכה. והרז"ה סבר דווקא ממ"א ואילך. וכתב הרמב"ן ורשב"א דיש לחוש לראב"ד וכן פסק השו"ע.

פתיחת המקור על ידי ד"א

כתב הנודע ביהודה אף פתיחה מבחוץ מטמאת, בבין בכלי בין ביד, ואפילו במסולקות תמיד טמאה. וכתב הבינת אדם והחתם סופר דלא דק במש"כ בדיקה על ידי יד, שהרי כל הפסק טהרה הוא ביד ואינו מטמא. אך התשובה מאהבה סבר שאין מטמא אלא אם נפתח הקבר והוציא משהו, וראיה שהרי יש דם טהור אף על פי שבא מן המקור וגרם שיפתח מעט, (פת"ש סק"ד).

סעיף ג

המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד. ואם כלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה.

מפלת חוששת לולד

המפלת דגים ושרצים

משנה (כא): המפלת כמין דגים חגבים שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה. ובגמרא אמר דדכל זה נפקא מינה לרבנן, אבל לר' יהודה דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו אין עמהם דם טמאה. ופסק הרמב"ם הלכה כר"י. ושאר ראשונים פסקו הלכה כחכמים, דטמאה. וכתב ב"י דהיינו טומאת נידה, אבל אינה טמאה לידה. וזה הנפקא מינה בסעיף אלו האם צריך להמתין י"ד יום בנקיבה או לאו.

המפלת בהמה חיה ועוף

משנה (כב): "המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין אם זכר תשב לזכר, ואם נקבה תשב לנקבה, ואם אין ידוע תשב לזכר ולנקבה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד". ובגמרא שם אמר אליבא דחכמים דלא אזלינן בתר הגוף אלא בתר הפנים. לריו"ח בעינן מצח גבינים עינים לסתות וגבות הזקן כשל אדם. ולרבא אמר חסא בעינן מצח גבן עין לסת וגבה. הרמב"ם פסק הלכה כריו"ח. והרשב"א פסק כרבא.

המפלת נחש אם טמאה

גמרא (כד:) חנינא בן אחיו של רבי יהושע טימא, ומפי ר' יהושע הורה. והטעם מפני שגלגל עינו דומה לשל אדם. **רמב"ם** פסק דטמאה. וביאר הבי"י דעת הרמב"ם שאני נחש, שעינו דומה לאדם לגמרי. **והראב"ד** כתב דר' חנינא מייירי לר' מאיר, אבל הלכה כרבנן דבעינן לפחות חצי פרצוף אף בנחש.

הדינים בזה האינדנא

כתב **הראב"ד** ו**הרשב"א** בזמננו אין בקיאים בכל אלה הצורות, ובכולן טמאה מספק כיוולדת נקבה בזוב. ואם הולד גדול ואפי' לבדוקו בין זכר ונקבה יבדק. ה"ה דייק מדברי הרמב"ם שכתב כל שטיהרנו ביולדת בזמן הגמרא טהורה אף בזמן הזה. שדעתו לחלוק על ראב"ד ורשב"א, ולטהר מראות על ידי בדיקה. וחלק עליו הבי"י בהבנתו ברמב"ם, דגם הרמב"ם מודה שמי שאינו בקי לא יורה לטהר. אלא שהרמב"ם היה בקי, או הכיר מי שבקיא, או כתב דין התלמוד למי שבקיא, וודאי שבדמנינו שלא בקיאים מטמא.

המפלת חתיכה לבנה או שאר מראות

בגמרא (כא:) חתיכה לבנה קורעה, אם יש בה עצם אמו טמאה לידה, וכן הלכה. ופסקו **הרמב"ם** ו**ראב"ד** ו**רשב"א** דדווקא לבנה אך שאר מראות מהורה שאינו צבע בשר. **והרמב"ן** ו**רשב"א** **בי"א** **והטור** פסקו דהאינדנא אפילו אינה לבנה, דאין אנו בקיאים במראות. וכן פסק השו"ע.

המפלת גוף אטום

גמרא (כג:) המפלת גוף אטום אין אמו טמאה. פירוש גוף אטום שיצא הולד בעענין שלא היה יכול לחיות כן, ונראה שכך נוצר ולא נחסר אחר כך. ואפליגו אמוראי עד היכן יהיה אטום כלומר חסר, ר' זכאי אומר עד הארכובה, ר' ינאי אומר עד נקביו, ר' יוחנן בשם ר' יוסי עד טבורו. ופסק **הראב"ד** עד הארכובה. **והרמב"ם** פסק עד טבורו. תמה עליו הבי"י אמאי החמיר עד כדי כך.

המפלת יד חתוכה או שאינה חתוכה

גמרא (כד:) המפלת יד חתוכה [שיש לה חיתוך אצבעות], אמו טמאה לידה, ואין חוששין שמא מגוף אטום אתיא. וכתב **הראב"ד** משמע דאם אינה חתוכה אמו טהורה, וקשה מחתיכה לבנה שטמאה. ותירץ דכל מה דבעינן מחותך הוא רק לחייב קרבן, אך טומאת לידה איתא בכ"ג. **והרשב"א** סבר דביד שאינה חתוכה, טהורה אף מטומאת לידה. ושאיני יד שאח"ת מחתיכה משום דאיכא הוכחה שבאה מגוף אטום. [וכ דמכל מקום ימי טוהר אין לה אף בחתוכה, שמא הקדימה לידתה]. ה"ה בדעת **הרמב"ם** מה שחתוכה טמאה לא כשהפילה יד לחודא, אלא כשהפילה עוד איברים שמצטרפת לרוב, אך לא בפני עצמה. והניח בצ"ע כונתו. השו"ע פסק שכל חתיכה טמאה כהראב"ד.

ושטו נקוב או אטום

גמרא (כג:) אמר רבא נקוב טמאה אטום טהורה. וכתב הרשב"א דאטום מעולם לא נראה לבריאת נשמה. הרמב"ם השמיט ושטו נקוב. וכתב בי"י אפשר דס"ל דטעמא דרבא משום דטריפה חיה, ואנן לא קימא לן הכי.

עין אחת וירך אחד

בגמרא (כג:) "נברא בעין אחת וברך אחד אמו טמאה לידה, באמצע אמו טהורה". וכן פסק **הרמב"ם**, ונתן הטעם דבאמצע היא בריה בפני עצמו ומן הצד הוא חצי אדם. **והרשב"א** טימא בכ"ג, דיש גורסים לטמא איפכא.

כמין אפקוא דדיקלא

בגמרא שם כמין אפקוא דדיקלא אמו טהורה, והינו בלא גוף אלא רק ידיים ורגלים.

פניו ממוסמסות וטוחות

בגמרא מחלוקת ר"ל ור"י, ואוקים ר' פפי דבפניו ממוסמסות כולי עלמא ל"פ שטמאה, ופלגי בפניו טוחות שר"י מטהר מטומאת לידה והלכה כמותו.

להלכה בב' גבין ובפניו טוחות

בגמרא שם רצה שמואל להחמיר בב' גבין ולטמא לידה, ואמר לו רב שלא יחמיר שמא יבואו להקל עי"ז ליתן לה ימי טוהר. וכן מעשה בבני ר' חייא שרצו לטמא פניו טוחות משום לידה, ואמר להם אביהם שלא יטמאו שלא יבואו להקל וליתן לה ימי טוהר. ולמד מכאן **הרשב"א** לזמננו שבכל מקרה אין ימי טוהר ולא חיישינן שיבואו לטהר, שיש לטמא משום שאין בקיאין. והסיק הב"י שטמא בפניו טוחות, ב' גבין וב' שדראות, גולגולת גוף או וושת אטומים. **והראב"ד** טיהר בגופו אטום שקל לעמוד עליו אף היום. וכן פסק הטור והשו"ע.

דיני שפיר

משנה (כד:) המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גוונים אינה חוששת לולד, ואם הוא מרוקם חוששת לולד. ובגמרא מפרש מהו שפיר מרוקם וכיצד בודקין אותו אם הוא זכר או נקיבה. ומסקנא דגמרא נחלקו אם לטהר שפיר בזמנינו דרב מטהר, ושמואל מטמא וכן היו מטמאים בנהרדעא. ונחלקו הראשונים אם יש לטהר שפיר בזמננו, **הרמב"ם** מטהר, **והרשב"א** מטמא. ואפילו שהלכה כרב באיסורי כתב הרשב"א כיון שבנהרדעא עשו מעשה כך הלכה. ודחה הה"מ דבנהרדעא עשו מעשה כדעת שמואל שהחמיר מעצמו. וביאר הב"י שבנהרדעא כך היה המנהג אף קודם שמואל. וכן פסק הטור והשו"ע.

דיני שליא

משנה (כד:) "המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה", ובמשנה (כו:) "שליא בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד, רבי שמעון אומר נימוק הולד עד שלא יצא". ובגמרא "תנו רבנן שליא תחלתה דומה לחוט של ערב וסופה דומה כתורמוס וחלולה כחצוצרת, ואין שליא פחותה מטפח. רבי שמעון בן גמליאל אומר שליא דומה לקורקבן של תרנגולין שהדקין יוצאין ממנה".

ופסק **הרמב"ם** הלכה לטמא שליא רק כדברי הברייתא. אך **הרשב"א** מטמא בכל ענין משום שאין אנו בקיאין. וכן פסק הטור והשו"ע.

לגרום הפלה לעובר משונה

עובר שנולד ולו צורת אדם ובהמה יחד אם מותר להורגו או לסבב לו מיתה, כתב התשובה מאהבה בשם **רב אחד** שהתיר להורגו בגרמ"א. **והתשובה מאהבה** סבר שאין לגרום לו מיתה, (פתי"ש סק"ה).

חתיכה בלא עצם

בשו"ע הזכיר חתיכה שיש בה עצם, וכתב **מעיל צדקה וסדרי טהרה** שאין לטמא חתיכה בלא עצם. **ומהר"א ברוד"א** כתב לטמא אף בזה. (פתי"ש סק"ו).

פרישה ביום פ"א ומ"א

כתב השו"ע שלא תטבול רק לאחר י"ד יום בכל המקרים דלעיל, וכתב הש"ך (סק"ד) דבעל נפש יחמיר לעצמו לפרוש ממנה יום פ"א ומ"א.

סעיף ד

ילדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום. אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

דיני שליא

שליא לאחר ולד קימא

משנה (כד:) "המפלת שליא חוששת לזכר ולנקבה, שאי אפשר לשליא בלא ולד". ובגמרא (כו:) "מעשה ותלו שליא בולד עד כ"ג יום, א"ל רב יוסף, עד כ"ד אמרת לן". ולמד הב"י מלשון הרמב"ם שנקט שתולין יותר מכ"ג יום ולא פירש כמה יותר, שר"ל כ"ג יום חוץ מיום יציאת השליא וביחד יוצא כ"ד יום, וסבר הרמב"ם שזה מה שבא להוסיף ר' יוסף.

שליא לאחר ולד שלא קימא

הטעם שיש לחלק ולטמא השליא בולד שאינו בר קימא, משום שאין לומר שפרץ את השליא [מבזע בזע] ויצא קודם לה. מעשה בגמרא (כז.) מעשה, ששמואל תלמידי רב ור' יהודה היו יושבים. התקרב אליהם ר' יוסף בריה דר' מנשיא, אמר להם ר' יהודה שמגיע אליהם אדם שבקל אפי' לדחותו. כשהגיע שאל שמואל את ר' יוסף מה אמר רב בשליא, ענה לו ר' יוסף אמר רב אין תולין את השליא אלא בולד של קימא, כששמע זאת שמואל התביש שלא ידע הוא את דין זה והסתכל לעבר ר' יהודה בהקפדה, שהיה ר' יהודה תלמידו המובהק של רב. ובגמרא שם לעיל מימרא דר' יהודה אמר רב בולד דתולין השליא בו עד ג' ימים, ומוקים לה בולד שאינו בר קימא. [ויבואר הסתירה בין המימרות].

דעת השאלות רמב"ם רשב"א ושאר ראשונים שתי המימרות בשם רב מיירי בולד שאינו בר קימא, והדר ביה רב מההיא דג' ימים וסבר דלא תולין כלל. ולפיכך אפילו היה הנפל זכר, יושבת ימי טומאה כנקבה. אך רש"י סבר דמימרא דר' יהודה מיירי באינו בר קימא ועד ג' ימים תולין וההיא דרב יוסף בריה דרב מנשיא, בכגון ולד אטום, שאינו ראוי להתקיים. טעמו של רש"י דאם ר' יוסף מיירי בולד שאינו של קימא, למה הסתכל שמואל על ר' יהודה בכעס שלא אמר לו דין זה בשם רב, הרי ר' יהודה סבר בשם רב שכן נותנים ג' ימים. ושאר הראשונים סברו שרב חזר בו ממה ששמע ר"י בשמו, וכעס שמואל למה לא היה ר"י בביהמ"ד, או שלא בירר מה נאמר שם, או שזלזל בתחילה בר' יוסף. ופסק מרן כרוב הראשונים דאין תולין שליא בנפל כלל.

סעיף ה

יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

בגמרא (כז.) "לא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד". והטעם הוא שאין לולד קיום בלא שליא, וא"ל שהשליא שיצאה קודם היא ממנו.

סעיף ו

יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני.

גמרא בבא קמא (כא.) "אמר עולא אמר ר' אלעזר, שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני, מונין לה מן הראשון". הנידון הוא לענין טומאת לידה והטעם הוא שמא יצא רוב מיחוי הולד באותו מקצת שליא שיצאה בראשון.

סעיף ז

המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר. ואם אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר. ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא.

ברייתא בפרק המפלת (כז), כשקשורה מובן למה תולה בה, כי מוכח שממנה היה. וכשאינה קשורה כתב התוספות שם שלא תולה כשאר ולדות כיון שאין דרך נשים להפיל דמות חיה ועוף. ופשוט שנותנים לה ימי טומאה דנקבה מספק.

סעיף ח

היולדת טומטום או אנדרוגיניוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

טומטום ואנדרוגיניוס

משנה (כח), ופשוט הוא דמספקא לן איזה מין היא.

סעיף ט

הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא הייתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה הייתה.

הרגישה שהפילה

בגמרא (כט) אמר ריב"ל עברה בנהר והרגישה שהפילה מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים שולדן הוא ולד מעליא, משמע שטמאה ודאי. ובמתניתין (עו) בכה"ג מטמא בספק. ומשני דמתניתין לא ידעה שהייתה מעוברת כלל ומשי"ה טמאה מספק, וריב"ל מיירי שידעה שהייתה מעוברת.

סעיף י

נתחך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו. ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו. ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו הרי זה כילוד אף על פי שנחתך אחר כך. ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוודור.

שלבי הטומאה ביציאת הולד

משנה (כח) יצא מהופך או מחותך משיצא רוב גופו, יצא כדרכו טמאה משיצא רוב ראשו. ובגמרא אמר מאי רוב ראשו משתצא פדחתו.

ובגמרא (כט) נחלקו ביצא מחותך האם רוב ראשו פוטר, ר' יוחנן סובר שראשו פוטר אף במחותך, [ונמה שכתב במתניתין מחותך משיצא רוב גופו, הינו מחותך מהופך]. ור' אלעזר סובר שמחותך לא נחשב רוב הראש, כיון שאינו עיקר בגוף כשאינו מחובר. האם רוב הראש פוטר במחותך או דווקא כל הראש, **הרשב"א** סבר אף בזה רוב הראש סגי. **והרמב"ם** סבר דבזה דווקא כל הראש, וכתב הב"י טעמו אולי בשביל למעט המחלוקת בין ר"י לר"א.

האם רוב ראשו הוא כל פדחתו או רוב פדחתו, **הטור** גרס ברמב"ם "רוב פדחתו" וכן פסק הוא, כיון שסבר בעלמא שראש הוא רק מקום הפדחת. אך **השו"ע והש"ך** (סק"י) סבר דבעינן כל הפדחת, וכתב בב"ה שמצא הגירסא ברמב"ם.

לידה נחשבת משיצא ראשו לפרוודור כמעשה דאיתא (מב:) "ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר ליה מהו לממהל בשבתא, אמר ליה שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא ס"ד דההוא גברא לא ידע דשרי לממהל

בשבתא, אזל בתריה אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה, אמר ליה שמעית ולד דצויץ אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא. אמר ליה האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה, וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת".

כשהוציא איבר אחד

כל מה דבעינן לבדוק אם יצא רובו וכו' הוא רק בזמנם לענין ימי טוהר, [או אף לדין כשיצא ראשו קודם שיצא אחד מאבריו], אך לדין מרגע שהוציא ידו אמו טמאה לידה. ואע"ג דבכל מקרה אין פתיחת הקבר בלא דם, נפקא מינה כשהוציא ידו וילדה רק לאחר יותר מז' ימים.

בגמרא (כח.) "אמר ר' הונא הוציא עובר ידו הרי זו טמאה לידה שנאמר ויהי בלדתה ויתן יד", ומסיק דטמאה מדרבנן ולא לענין ימי טוהר וקרא אסמכתא. ודנו האם דווקא יד או כל אבר, הרשב"א כתב דמסתבר דדווקא יד, אך יש מרבוותא שכתב דכל הוצאה אסורה ויש להחמיר כמותם, וכ"כ הרמב"ן. וכן משמע מירושלמי דנקט אף רגל חתוכה.

פתיחת הקבר לענין ז' נקיים

אשה שישבה על המשבר ולבסוף הפסיקו לה הצירים, הנחלת שבעה הצריך ז' נקיים, דנפתח הקבר אין פתיחת הקבר בלא ולד. החוות דעת מטהר. הכרתי ופלתי כתב מעיקר הדין מותר, ומקום שנהגו להחמיר לא ישנו. החתם סופר ציין עוד שאם בדקו אותה ולא מצאו פתיחת הקבר אין צריך טבילה.

סעיף יא

הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה.

הובא לעיל ס"י, מימרא דר' הונא.

סעיף יב

הייתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד, חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

הובא לעיל ס"י, מעשה דאתא לקמיה דרבא.

סעיף יג

היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון. ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה.

יולדת תאומים

דברי הרשב"א, ופשוט מסברא דבסתם תאומים מונים את ימי הטומאה והטהרה של האחרון.

סעיף יד

יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה ומנידה ומזיבה.

יוצא דופן

מתניתין (מ.) "יוצא דופן אין יושבין עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבין עליו קרבן, ר"ש אומר הרי זה כילוד". וטעמא דרבנן ממשנ"א "אשה כי תזריע וילדה זכר", עד שתלד ממקום שמזרעת. ומסיק ר' יוחנן דדם נידה לכולי עלמא טהור אם לא יצא דרך מקורה, שנא "את מקורה הערה".

סימן קצה – דברים האסורים בזמן נדותה

סעיף א

חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. (ואפילו שהיה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא נגתה עד שטטטו). ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה (אפילו בדברים) שמא ירגיל לעבירה. אבל מותר להתייחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה.

מקור ודין הפרישה

באבות דרבי נתן למד ממה שנאמר "ואל אישה בנדת טומאתה לא תקרב", שאסור בתשמיש ובכל מיני קורבה שנאמר "לא תקרב" כלל. ומה שמותר להתייחד עמה, כך אמרינן בגמרא כתובות (ד.) וטעמא משום דלא תקיף ליה יצריה. **הרשב"א** סבר שאין חילוק כלל בין ימי נדותה לימי ליבונה ברמת ההרחקות. אך **רש"י** ו**ר"ח** סברו שבימי ליבונה מותרת למזוג לו בשינוי מה שאין כן בימי נדותה.

בשמים של אשתו נידה

כתב הברכי יוסף אין להריח מבשמים שלה ואפילו שמונחים על השולחן (פת"ש סק"א).

סעיף ב

לא יגע בה אפילו באצבע קטנה, ולא ישיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה. (וכן על ידי זיקה מידו לידה או להיפך, אסור).

פרישה מנגיעה והושטה

בגמרא שבת (יג.) "תני דבי אליהו מעשה בתלמיד א', ששנה הרבה, וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והייתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ואמרה להם כתיב בתורה כי הוא חייך ואורך ימך, בעלי ששנה הרבה, וקרא הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו, ולא היה אדם מחזירה דבר. פעם אחת נתארחתי אצלה והייתה מסיחה כל אותו מאורע, ואמרתי לה בתי בימי נדותך מה הוא אצלך, אמרה לי חס ושלום אפילו באצבע קטנה לא נגע [ב], בימי לבוניך מהו אצלך אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלתה דעתו על דבר אחר. ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שהרי אמרה תורה ואל אישה בנדת טומאתה לא תקרב". ובתדב"א הוסיף "אמר לה שמא הבאת לו את השמן הבאת לו את הפך ונגע בך באצבע קטנה". ועוד בגמרא בכתובות (סא.) "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נידה עושה לבעלה חוץ ממוזיגת הכוס וכו'". הראשונים הביאו שסבר **רש"י** יש איסור בהושטה מידו לידה שמא יגע בידה. וכתב התוספות וסמ"ג וספר התרומה שגרס **רש"י** ששאל אליהו את אותה אישה אם

הביאה לו את הפך משמע שיש איסור בכל הושטה, ומה שנאמר בכתובות יין הוא לא"ד. והרא"ש ביאר דבכתובות לא מיירי באיסור הושטה אלא באיסור מזיגה של חיבה שהוא בין לבד. והוסיף ר' ירוחם דה"ה אפילו בדבר ארוך. ובדרכי משה הוסיף בשם בנימין זאב והגהות שערי דורא שיש להחמיר אף בריקה. והתוספות למדו שאין איסור בהושטה אלא בכוס. וכתב ספר התרומה דהמחמיר תע"ב. השו"ע פסק כרש"י. ועיין לקמן ס"י.

לסייע בטבילתה

כתב הנודע ביהודה אם אי מי שיעמוד עליה בשעת וסתה שרי לבעלה לעמוד עליה ואף לסייע לה בטבילה. כיון שעומדת להיות מותרת לא חיישינן להרגל עבירה (פת"ש סק"ב).

הדלקת נר

כתב היד אליהו לא תדליק לו הטבאק, לא תחם לו בנר, ולא ידליק נר מנר שבידה (פת"ש סק"ג).

לקבל תינוק מידה

כתב התשב"ץ אין לקבל תינוק מידה אלא אם הוא יוצא לבד שבזה חי נושא את עצמו. ומש"ה תינוק כפות או חולה ודאי שאסור (פת"ש סק"ד).

הסרת נוצה בניפוח

כתב בשו"ת מנחת יעקב שאין לאשה להסיר נוצה בנפיחה מבעלה. אך שו"ת הר הכרמל והכרתי ופלתי כתב דשרי. (פת"ש סק"ז).

זריקה כלפי מעלה

כתב הכרתי ופלתי דשרי לזרוק מידו לידה כלפי מעלה. ובסדרי טהרה כתב להחמיר. (פת"ש שם).

סעיף ג

לא יאכל עמה על השלחן אלא אם בן יש שום שינוי שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו. הגה: ויש אומרים הא לזיכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו דווקא כשאין אורכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, אבל אם אורכלין בקערה אחת כשהיא טהורה כפי אס אורכלת בקערה בפני עצמה, ואין לזיך היכר אחת, וכן נוהגין. יש אומרים שאסור לו לאכול משיוי מאכל שלה, כמו שאסור לשחות משיוי כוס שלה, וכמו שיתבאר.

אכילה באותו שולחן

מתניתין שבת (יא.) "לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה", וכל שכן מכאן למקום שרק היא אסורה. דעת הרמב"ם דדווקא בקערה אחת יש איסור אך באותו שולחן ליכא קפידא. ודעת הראב"ד הרמב"ן הרשב"א הרא"ש דאף בשולחן אחד אסור. השו"ע פסק כרוב הראשונים ודלא כהרמב"ם. בדרכי משה הביא רי"ף בשם ר"י שכתב לחלק בין מקום שרגילים בסתם לאכול באותה קערה שסגי שיאכלו בבי קערות ושרי באותו שולחן, וכן פסק הרמ"א. וכתב הב"ח שכל זה מועיל רק אם יש עוד מסובים עמהם. משמע שאם הם לבד לא מועיל היתר זה. ובש"ד (סק"ז) כתב אין דבריו מוכרחים, ואפי' שמסובים מהני בכל ענין להתירם בלא הפסק, וברגילים לאכול מאותה קערה מועיל קערה נפרדת אף כשהם לבד.

בראשונים הזכירו היתרים, על ידי פרישת מפה לעצמה [רמב"ן רשב"א ורי"ן], היכר כשתים שאוכלים בשר וחלב [רא"ש רי"ו וספר התרומה], לכפול המפה ושינוי מקום [רי"ו], וכן אם בני הבית מסובים עמהם [רא"ש].

הסתפקות מצלחת מרכזית

כתב הט"ז (סק"ב) דברי הרש"ל שאין להסתפק יחדו מאותה צלחת ולקחת חתיכות בזה אחר זה, אך אם לוקחים וכל אח מניח בצלחת שלו שרי.

אכילה מקערה כשיש עוד מסובים

כתב המשאת בנימין שיש להתיר כיון שהמסובים מפסיקים בלקיחתם. והפת"ש כתב לאסור שאי אפשר ליהרר שתמיד יפסקו אדם אחר ביניהם. (פתי"ש סק"ה).

סעיף ד

לא ישתה משיורי כוס ששתתה היא. הגה: אם לא שמפסיק אדם אחר ביניהם, או שהורק מטוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לטוס ראשון. ואם שתתה הוא אינו יודע וזוהי לשתות מטוס שלה, אינה כריכה להגיד לו שלא ישתה. והיא מותרת לשתות מטוס שתתה הוא. ואם שתתה מטוס והלכה לה, י"א שמוותר לו לשתות המותר, למאחר שכבר הלכה אין כאן חובה.

שיירי משקה ומאכל

בראשונים הוזכרה מחלוקת לענין שתיה מאותו כוס משיירי משקה שלה, דעת רוב הראשונים שאין בזה איסור כיון שהם רגילים בזה ובאכילה ושתיה אין קירוב יותר מהצעת המיטה דשריא שלא בפניו. וכתב הסמ"ק שנוהגים שיפסיק אדם אחר ביניהם, וכן פסק הטור. דעת הגהות מימוניות לאסור, והוכחה ממעשה דאליהו הנביא שאמרה לו אותה אישה ששתה עמה ואכל עמה בימי ליבונה, ועל כל דבריה אמר לה ברוך המקום שעקרו. ונהגו החמיר אף להדיח הכוס בינו לבינה. והזכיר הגהות מימוניות היתר אם הורק לכלי אחר, וכן אם אינו יודע ששתתה אין צריך להודיע לו. והאשה עצמה מותרת לשתות אחריו שאין בזה חובה. השו"ע סתם לאסור כהגהות מימוניות, והרמ"א כתב להקל כהסמ"ק להקל על ידי הפסקת אדם, וכן שמועיל היתרו של הגהות מימוניות על ידי הרקה לכלי אחר. ועוד היתר כתב בשם סמ"ק כשהלכה האשה משם.

להוסיף על כוס שלה מלא וריקן

כתב הש"ך (סק"ט) אם לא סימה המשקה והוסיפו עליו, אסור. אך אם סימה, שרי. [ובטה"ב הביא להתיר אף אם הוסיף].

שיירי מאכל

כתב הב"י בשם הארחות חיים דשרי כיון שאין בזה חובה. אך בדרכי משה בשם סמ"ק הביא לאסור, וכן פסק בהגה סעיף ג'. ובש"ך (סק"ח) כתב דאדרבא מאכל הוא כל שכן ממשקה. ושי"ך בזה כל קולות של משקה. (ט"ז סק"ד).

שיירי טבק

אין איסור לבעל להריח לאחר אשתו.

סעיף ה

לא ישב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה. הגה: ואסור ליטב על ספסל ארוך שמתגלגלת ואינה מחובבת לכותל, כשאתו נידה יושבת עליו. ויש מתירים כשאלם אחר מפסיק ויושב ביניהן. וכן לא ילך עם אשתו צעגלה אחת או כספניה אחת, אם הולך רק דרך טיול גנון לנגות ופרדסים וכיוצא בזה. חז"ל אם הולך מעיר לעיר ללרכיו, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לבדו, ובלבד שיטבו בדרך שלא יגעו זה בזה.

ישיבה על מיטתה, ספספלה המתנדנד, וטיול

הביא הרמב"ד דברי האי גאון שאסור לישוב על מיטתה, והוא כל שכן ממה שאסורה להציע לו המטה מפני הרגל עבירה, כל שכן שבזה יש יותר הרגל עבירה. הרמב"ד לא אסר רק לישן עליה, וכן פסק הב"ח והש"ך בנקודות הכסף. אך הטור החמיר אף בישיבה בלא שינה או שכיתה, וכן פסק השו"ע. וט"ז (סק"ח) הוסיף שאף היא לא תישן במיטה שלו, וכתב הפת"ש (סק"ח) דשלא בפניו שריא. כשאינה בעיר היקל הפת"ש אף לו. (סק"ט).

ישיבה על כרים

כתב החכמת אדם אסור להם לישוב על כרים המיוחדים לה או לו. (פתי"ש סק"ח).

ישיבה יחד על ספסל

הצפנת פענח אסור בכל ענין. **ותרומת הדשן** התיר במחובר ואסור בתלוש משום שמתנדנד, (והוא הדין לכל דבר המתנדנד כגון ספינה או קרוף). וכתב הארחות חיים וס' האגודה שאף במתנדנד יש להתיר אם מפסיק אחד ביניהם. וכתב ס' האגודה מנהג **הספרדים** להקל בכל דבר המתנדנד אף בללא הפסקת אדם. השו"ע השמיט דין ספסל לגמרי כנראה משום מנהג הספרדים להקל בזה, ורמ"א כתב כדברי תרומת הדשן והביא ההיתר של הפסקת אדם.

טיול

החמיר הרמ"א כדברי תרומת הדשן שאסור לצאת לטיול יחדיו אף כשאינם נוגעים זה בזה.

סעיף ו

לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה. הגה: ואפילו יש לכל אחד מצע בפני עצמו, ואפילו אם שוכנים בשתי מפות והמפות נוגעות זו בזו, אסור.

שינה בקירוב המיטות

גמרא בשבת (ג.) הסתפקה לענין שינה הוא בבגדו והיא בבגדה, ופשטה לחומרא. בשתי מיטות הנוגעות זו בזו **המרדכי** כתב שלא יישנו אם אין הפסק בין המיטות. אך **רי"ו בשם הרשב"ץ** כתב שיש להקל בשתי מיטות ומצעים נפרדים, ולא עוד אלא אפילו במיטה אחת רחבה כשכל אחד ישן במצע נפרד. הטור והשו"ע החמירו שאין לישן במיטה אחת אף בבי מצעים, אך סתמו לענין ב' מיטות. והרמ"א ציין איסור ב' מיטות הנוגעות.

כתב הש"ך (סקי"א) דמטה של עץ או בנין שרי. כתב המקור חיים מהמרדכי משמע שאם אין פניהם זה כנגד זה שרי, ונהגו להחמיר בכל נגיעה. ומיהו הפסק כל שהוא מתיר. החכמת אדם כתב מיטות המחבורים לכותל שרי. הפתי"ש עצמו התיר במיטות המוקפות בנסרים שנחשב כהפסק בין המיטות. בס' עקרי הדינים התיר לישן תחת אותה כילה דווקא על ידי סדין שלא רואה אותה יותר. (פתי"ש סקי"א).

לשמוע זמר שלה

כתב הפתי"ש דנראה לאסור משום דקול באשה ערוה והניח בצ"ע. (פתי"ש סקי"ב).

סעיף ז

לא יסתכל אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה. (אצל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה).

הסתכלות במקומות המכוסים

בגמרא נדרים (כ.) "כל המסתכל בעקבה של אשה, הויין לו בנים שאינן מהוגנין. אמר רב יוסף ובאשתו נידה. אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת, שהוא מכוון כנגד העקב". וכתב הרשב"א שמעקבה נלמד לכל מקומות המכוסים שבה. וכתב הרמב"ם להביט בה במקומות שאינם מכוסים שרי, כדי שלא תתגנה עליו ואף על פי שנהנה ממנה הנאת הלב.

אין בעיה לאשה לשכב על סדינים שלו מחשש שתעבר משכבת זרע שלו בימי נדותה ויהא הולד בן הנידה, דבכה"ג אינו בן הנידה שלא התעברה מביאת איסור. ט"ז (סק"ז) בשם הגהת סמ"ק.

סעיף ח

ראויה לה שתייחד לה בגדים לימי נדוטה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נידה.

יחוד בגדים לימי נדוטה

בסוגיא דהוחדקה נידה בשכנותיה פרש"י שראוה לובשת בגדי נדות. משמע שהיו מיחדים בגדים לימי נדות שלא יבואו לידי קירוב.

סעיף ט

בקושי התירו לה להתקשט בימי נדוטה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה.

קישוט בימי נדוטה

ברייתא בשבת (סד:), מתחילה אסרו לה להתקשט, עד שבא ר' עקיבא והתיר לה משום שלא תתגנה על בעלה.

סעיף י

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נידה עושה לו, הוין ממוזגת הכוס, שאסורה למוזג הכוס (בפניו), ולהניחו לפניו על השלחן אלא אם כן תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או על הכסת, אפילו ביד ימינה.

מלאכות האסורות

בגמרא כתובות (סא:). "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נידה עושה לבעלה חוץ ממוזגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. והצעת המטה, אמר רבא לא אמרן אלא בפניו, אבל שלא בפניו לית לן בה. ומזיגת הכוס, שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא, אביי מנחא ליה אפומא דכובא, רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא".

הסמ"ג וספר התרומה הבינו דמיירי על הושטה, ונחלקו הראשונים אם דווקא יין או לא"ד [לעיל ס"ב], ולשיטתם ההיתר ביד שמאל הוא אף לענין המזיגה. אך **הרא"ש** סבר שהושטה אסורה בודאי ולא בזה מיירי, אלא מיירי במזיגה בלא הושטה, ועצם המזיגה היא חיבה. ורק בזה שייך היתר על ידי יד שמאל וכדו'. **הרמב"ם** השמיט היתר על ידי שינוי, וכתב הבי"י דאפשר שטעמו הוא משום דסבר דשינוי שרי רק לאדם גדול. **ובשו"ע** פסק היתר בשינויים אלו. כתב הגהות מימוניות בשם **הרא"ם** כל מה דבעינן שינוי הוא דווקא במזיגה והושטה, והוי דלא כהרא"ש שאסר הושטה לבד אף בשינוי, ודלא כסמ"ג וספר התרומה שהצריכו שינוי במזיגה בלבד, ודלא כהרמב"ם ששינוי הוא רק לאדם גדול.

הגהות מימוניות הקילו כשמוזגת סתם משקה שלא על השולחן, ורק במוזגת במיים החמירו אף שלא על השולחן. ומהרשב"א משמע דשרי כל משקה שאינו יין. וכתב הבי"י דשרי שלא בפניו דלא גרע מהצעת המיטה, וכן לא גרע משינוי.

לחביא קערה המיוחדת לו לשולחן כתב הבי"ח בשם הרי"ש מאוסטרי"ך שאסורה. ומכל מקום לדעת ההגמ"י בשם רא"ם שי עד שיהא מזיגה והושטה. (שי"ך סק"י"ג).

כתב **הב"ח** דמזיגה שלא בפניו והנחה בפניו אסורה לכולי עלמא אף לרא"ם. **והש"ך** חלק והתיר לכולי עלמא. (שי"ך סק"י"ד).

סעיף יא

אסורה להציע ממתו בפניו. ודווקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם.

בגמרא כתובות (סא.) "אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא, כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נידה עושה לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. והצעת המטה, אמר רבא לא אמרן אלא בפניו, אבל שלא בפניו לית לן בה". ובתוספות הביאו דסדינים שיש בהם טורח והם לא של חיבה שרי.

סעיף יב

אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים.

בגמרא דלעיל. וכתב הראשונים [סמ"ג סמ"ק ספר התרומה ורשב"א] שהוא אפילו כשלא נוגעת דאילו נוגעת בכל מקרה אסור. ועוד דאפילו בצונן אסור.

נתינת קיתון מים לפניו

כתב הט"ז (סק"ח) נתינת קיתון לפניו שריא. והש"ך (סקט"ז) בשם ר' יונה הביא לאסור בזה. עוד כתב הט"ז לאסור למלאת בכלי שיש בו נקב למטה ויוצקים המילוי למעלה, דאין למלא את בשעה שרוחץ הוא בו.

סעיף יג

כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה. ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה. אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתית אידי אבתרייהו, לית לן בה.

סברת הרשב"א דהאיסור חל גם עליו למזוג לה. ולשגר לה כוס, הביא הרשב"א דברי הראב"ד בשם השאלות והיעב"ץ שאסרו כל שתית יין לאשה מכוס בעלה. והרשב"א עצמו אסר רק במיוחד לה כוס, ומקורו הוא מאיסור כל אדם לשגר כוס של ברכה לאשת איש, והוא הדין נידה לבעלה. והתיר מסברא לשתות בהפסק אדם אחר. השו"ע פסק כהרשב"א.

סעיף יד

כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת בתם. הגה: ויש אומרים לאין להחמיר בימי ליבונה נענין איסור אכילה עמו כקערה, וכן נוהגין להקל בזה, ויש להחמיר.

ממעשה דאליהו לעיל מוכח שאין חילוק בין ימי ליבונה לנדותה. ראבי"ה התיר בימי ליבונה לאכול עמה שתתצרה לטבול. וביאר הב"ח (הביאו הש"ך סק"ז) שכל מה שהתרו הוא רק ביום השביעי דז' נקיים. ורמ"א חלק עליו ואסר בזה. עוד הביא הש"ך (סו) דברי השלי"ה ששייבח אלו האוכלים לאחר שתמו ימי ליבונה, ולא שביק איסורא ואכיל היתרא.

השמרות מקדושות בימי נדתה

כתב המימוניות וכ"כ השערי דורא והאור זרוע מנהג הנשים לא ללכת לבהכני"ס בימי נדתה, ואף כשבאות לא לעמוד בתפילה בפני חברותיהן. **רש"י והאגור** התירו להכנס לבהכני"ס, ואסר האגור להסתכל בס"ת. ומהרא"י כתב להתיר בימים נוראים. בשערי דורא הביא מנהג לא להזכיר שם ה'. והאור זרוע הביא שנהרות נשים לא להתפלל אחריהם. לענין הלכה הבי"י להכנס לבהכני"ס, הבי"י התיר ורמ"א אסר. הביא הפת"ש (סקי"ט) מהג הנשים שלא לילך לבית העלמין בימי נדותה.

סעיף טו

אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו.

שימוש בימי מחלה

תשובת הרא"ש שהתיר לה לשמשנו רק אם אין שם אדם אחר. והס' הבי"י מה התיר, והעלה או שהתיר הושטה מיד ליד, או שג' מלאכות יכולה לעשות בשעה"ד. ורי"ו אסר רחיצת פני ידיו והצעת המיטה בכ"ג.

סעיף טז

אשה חולה והיא נידה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. (וי"ט אומרים לאם אין לה מי שישמנה מותר בכל, וכן נוהגין אם לריכה הרבה לך).

תרומת הדשן אסר בכל מקרה שישמנה הוא, דכיון שהוא בריא שמא יפתנה. **ובמרדכי** כתב שזהו חסידות של שטות. השו"ע סתם כתרומת הדשן, וברמ"א הביא להקל בשעה"ד כהמרדכי, וכ"כ הרדב"ז להתיר אף רחיצה כשזהו צורכה.

סעיף יז

אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפק. הגה: ולפי מה שכתבתי לנוהגין היתר אם לריכה אליו דמשמש לה. כל שכן דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר ולריכה אליו ויש סכנה בחליה. ועיין בא"ח סימן פ"ח אם מותר לנידה ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל.

למשש דופק אשתו

תרומת הדשן ורמב"ן אסרו למשש לה הדופק לצורך רפואה אף כשאין שם עוד רופאים. וכתב הבי"י כשיש פיקוח נפש משמע מהרמב"ן שמותר, ותלה הבי"י זאת דדעת הרמב"ן שנגיעה בנידה היא מדרבנן, ולכן לדעת הרמב"ם אסור אף בפיקוח נפש. **ובש"ך** (סקי"ט) הביא דאף הרמב"ם יתיר בפיקוח נפש אע"ג שהוא איסור דאוריתא. בשו"ע סתם להחמיר בכל גווני, רמ"א היקל בפיקוח נפש. המקור חיים הביא עצה לבדוק לה על ידי בגד. (פת"ש סקי"ז).

סימן קצו – דיני לבישת הליבון ובדיקתה

סעיף א

שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטה, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסק בטהרה, ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. (וכן נוהגין למחלה, ודיעבד אפילו לא נדקה עצמה רק שחית ומלאה עצמה טהרה, סגי נדק). ולעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק.

דיני הפסק טהרה

מקור לכך שאין מונים את יום הפסק - גמרא פרק בנות כותים (נב). הטעם שגזרו על בנות כותים, שמונות יום הפסקם להתחלת ז' נקיים. ועוד שם בפרק תנוקת (טט). מקשי אדרב אטו ככותאי אמרה לשמעתי, ואצטריך לשנויי דלאו ככותאי אמרה.

מקור לבדיקת הפסק טהרה - (סו) אמר רב זבה פוסקת ביום ג' ובודקת. טעם הבדיקה הוא שנדע שפסק מעינה שיהא לה חזקת טהרה.

מקור לשעת הבדיקה - פרק תנוקות (סו). בדין הפסק בנידה, דבדיקה בבין השמשות מועילה לכולי עלמא אף ביום שראתה. אך כשבדקה עצמה שחרית איכא ג' דעות במתניתין, ת"ק - רק ביום הז' מהני בדיקת שחרית, ר"י - כלל לא מועיל בדיקת בין השמשות, חכמים - אף ביום השני מועיל בדיקת שחרית. ובגמרא (שם ע"ג) ברייתא שאל רבי את ר"ש ור' יוסי על בדיקת שחרית בשאר ימים ואמר "ויום ראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי אטו כולהו לאו בחזקת טומאה קיימי וכין דפסק פסק וכו' ומעיקרא מאי קסבר הואיל והחזק מעינה פתוח". **הרשב"א** פסק כחכמים אליבא דרבי שמועיל בדיקת שחרית אף ביום הראשון, **והרמב"ם** פסק שביום הראשון אין מועיל בדיקת שחרית כחכמים דמתניתין. הב"י הבין מדברי הטור שסבר בדעת הרא"ש שפסק כר"י דבעי תמיד בין השמשות. אך הב"י עצמו לא רצה להעמידו כיחידאה וסבר או בת"ק או כרבנן.

הרשב"א הציע שתניח מוך דחוק כל בין השמשות שזבה יוצאת מידי כל ספק, שידוע לנו שנכנסה בהיתר ליום הבא.

לשון רמ"א

הגה: ויש אומרים אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדוק או ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה, ויש אומרים דמותר אפילו עשו הקהל שבת ונוהגין לכתחלה לזוהר, ודיעבד אין לחוש. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד ואין למחות בידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין".

מחלוקת תרומת הדשן ומהר"י מולן כשהתפללה ערבית או קיבלה שבת. **תרומת הדשן** החמיר, ומהר"י מולן היקל אפילו בער"ש ואפילו כשהתפללה היא. הש"ך (סק"ד) הביא **מלשון מהר"י מולן** שיכולה להקל אף על פי שהתפללה היא. אך **בשם אביו** כתב שלא היקל רמ"א כשהתפללה גם היא אלא רק כשהתפללו הקהל.

עוד כתב הש"ך כל מה שהיקל מהר"י מולן הוא ביום שאינו יום ארוך, שיום ארוך דינו להחשב מחצית מכ"ד שעות. וכבר תמה עליו הדגול מרבבה. (פת"ש סק)

בדין ראייה אחר ברכו

מחלוקת, הב"ח סבר שרמ"א היקל רק בראתה תוך ז' נקיים, והש"ך (סק"ג) סבר שאף בתחילת ספירה מועיל.

סעיף ב

ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום, צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות. הגה: וזלענד אס צדקה עלמה סמוך לבין השמשות ומלאה עלמה טהורה, אף על פי שלא הייתה המוך אללה כל בין השמשות, סגי. אכל צדיקה שחרית לא מהגי, הואיל ולא לאתה רק יום אחד.

כדלעיל ופסק השו"ע כהרמב"ם. הטעם הואיל ומעינה פתוח. דיעבד שכתב רמ"א הוא מזמן מנחה קטנה (דגו"מ, פתי"ש סק"ב).

סעיף ג

ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם, ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים. הגה: ומנהג נכר הוא נשאלה פוסקת צטהרה שחרחץ ולבשת לבנים. אמנם אס לא רחלה רק פניה של מטה די צדק, וכן נוהגין ואין לשנות. אכל נשעת הלחק כגון אישה האוללת צדק ואין לה בגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי וצדוק מדס.

מרדכי בשם הרוקח, הזכיר החלפת בגדים מצעים ורחיצת כל הגוף לכתחילה, ובדיעבד סגי ברחיצת אותו מקום בלבד. אישה שהייתה בדרך ורצתה לפסוק בטהרה, השערי דורא הצריך חלוק לבן אף בדיעבד, והאגור היקל בדיעבד שתלבש צבעוני.

הסחת דעת מהספירה

הסיחה דעתה מהספירה משום שהחזיקה עצמה בטומאה בטעות כתב המעיל צדקה אין עולים לה לז' נקיים, שמא ראתה ולא אדעתה. לבשה בגדים מימי נידתה ומכרת בטביעות עין כתמים שהם מימי נידתה, או שנמצא רק על חלוקה התחתון נקי, טהורה, כיון שהוחזק חלוקה טמא. (פתי"ש סק"ו).

רחיצה בשבת ויו"ט, יו"כ וט' באב

כתב המשאת בנימין הביאו הש"ך לקמן (סימן קצ"ט סק"ב) גבי רחיצת ההפסק טהרה. בשבת ויו"ט, כל גופה רוחצת בצונן, ואותו מקום ובין ירכותיה בחמין. [לרמ"א שרי רק כשהוחמו מער"ש. ולב"י שרי אף להחם ביו"ט]. וביו"כ וט' באב, יש שנהגו היתר לרחוץ בין ירכותיה ואותו מקום בחמין, ויש שנהגו איסור משום שאינם בקיאות לרחוץ רק אותו מקום.

סעיף ד

בכל יום מז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחלה פעמיים בכל יום, אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות. ואם לא בדיקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנא בדיקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעיים, מאחר שבדיקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה. אבל אם לא בדיקה בכל הז', וביום השמיני בדיקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו. ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל. והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנך, וזלענד מנהי אפילו לאור הנך.

הבדיקות בז' נקיים

מקור בדיקת ז' נקיים: מתניתין נידה סח: הזב והזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבינתיים לא בדקו, רבי אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה, ר' יהושע אומר אין להם אלא יום ראשון ויום שביעי בלבד, ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום ז' בלבד. " ובגמרא פלוגתא אליבא דר' אליעזר בסופן לחודא או תחילתן לחודא לרב מהני לרבי חנינא לא מועיל. רוב הפוסקים פסקו כרב שסגי רק תחילתן או רק סופן. אך הסמ"ג וספר התרומה פסקו כרבי חנינא דבעינן

תחילתן וסופן. בשו"ע הביא את ב' השיטות וכתב דאין להקל כרוב הפוסקים. ובבדקה פעם א' בז' נקיים, למי"ד דסגי תחילתן או סופן, **הראב"ד** כתב שמועיל כל שכן מנידה שמועיל לה לחזקת טהרה. **והרז"ה** סבר שלא מועיל ואין ראייה מנידה שדינה קל יותר. השו"ע פסק כהרז"ה בשיטתם.

כמה צריך לבדוק בכל יום, **לסמ"ג** ב' פעמים, שחרית כשעומדת ממיתתה, ובערב כשהולכת לערבית. ולמד זאת מבדיקה לטהרות שבדקת ב' פעמים. **רמב"ן ורשב"א** פעם א' ביום.

מקור לבדיקה שתהא ביום, נידה (יז). "של בית מונבז היו בודקין מיטותיהן ביום ומזכירים אותם לשבח", ומשמע שאינו מעכב ממה שזהו רק שבח.

מניין הז' נקיים בפה

אם צריכה למנות בפה, מחלוקת **של"ה** סבר שצריך ללמוד בפה, ו**נודע ביהודה** סבר שאין צריך למנות בפה וכן הלכה. (פתי"ש סק"ד).

בדיקות דאורייתא או דרבנן, דם שלא בהרגשה, מכה שלא מוצ"ד בהפסק

דם שלא בהרגשה בז' נקיים אם סותר מדאורייתא, **חוות דעת** סבר שבדיקה פעם א' בז' נקיים לפחות היא מדאורייתא, ודם שיוצא אפילו שלא בהרגשה סותר מדאורייתא. **חתם סופר** חלק עליו וסבר שהיא מדרבנן וכן דם אינו סותר שלא בהרגשה. עוד נחלקו במכה שיוצאת שמי"ד האם צריך הפסק ויום נקי דווקא בשביל להטרה, **החוו"ד דעת** החמיר בכל מקרה, אך **החתם סופר** חילק בין אם הייתה בחזקת טהרה ונולד לה מכה שלא צריך בדיקה וסגי שתעמוד בבין השמשות ותתרכז ולא תרגיש, אך אם הייתה בחזקת טומאה ונולד בה מכה דינה כחוו"ד דעת. (פתי"ש ה').

שינתה ימי הבדיקות

בדקה פעם א' באמצע הז' ימים ופעם א' בסוף הימים, אף שפסק השו"ע שצריך ראשון ושביעי, כתב הדגול מרבבה שמועיל. ובספרו נודע ביהודה כתב בבדקה עצמה ראשון ושלישי לבד לא מועיל, ובבדקה ראשון שלישי ועשירי אין לה אלא עשירי, ובבדקה ראשון שלישי ותשיעי מועיל מצד שלישי ותשיעי, וכן בבדקה ראשון שלישי ושמיני מועיל כיון שמצרפם השלישי. ומשמע מהמקרה האחרון ממה שנקט הטעם שמצטרפים הימים ולא מכך שספירת שלישי ושמיני נעשים כאחרון ואמצע שאין מועיל בדקה באמצע ובסוף. (פתי"ש סק"ו).

בדקה דיעבד פעם א' בז' נקיים

בדקה רק פעם אחת בז' נקיים, כתב **החתם סופר** דדיעבד סגי בבדקה פעם א' בראשון או בשביעי כשלנה אצל בעלה. (פתי"ש סק"ז).

סעיף ה

בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתו.

דייק הרשב"א ממתניתין דבדיקת נידה שאינה יוצאת מחזקת טומאה עד שתבדוק אף על פי שפסקה. והדגיש השי"ך דאף על פי שלא בדקה כלל ולא רק כשבדקה וראתה.

סעיף ו

כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך. ותכניסנו באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד

מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסהו מעט לקנה עצמה. ואם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל כך בעומק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש. הגה: ואם לא עשתה כן צנדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מצנדיקות שאר הימים. מיהו צדיענד אם לא עשתה כן כלל רק צנדיקה עצמה יפה בחזרון וצנדיקת צעומק היטב כפי כחה, אף על פי שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה.

עד הבדיקה ומקום הבדיקה

מקור לסוג העד

נידה (י). " ושל בית מונבו המלך היו עושיני ג' דברים ומזכירין אותן לשבח וכו' בודקים מטותיהם במילא פרהבא, מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל אין בודקין את המטה אלא בפקולין, או בצמר נקי ורך. אמר רבא הני שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה, איני והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך. לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא, ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקיי". פי פקולין צמר גפן. ומוכח משמואל, שבודקים בצמר גפן, וצמר רך ונקי. ומרבא, כלישנא בתרא שבודקים בבגד פשתן ישן. ומתנא דבי מנשה שבעיני לבן.

מקור למקום הבדיקה

נידה (יב). "הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה", משמע שיש קינוח בית החיצון ויש בדיקת בית החיצון. דעת **הראב"ד** דבעיני רק בדיקת בית החיצון ללא חו"ס. ודעת **הרמב"ן** דבהפסק בעיני חו"ס אך בשאר בדיקות ל"ב. ודעת **הרשב"א** וכן פסק הטו"ר והשו"ע לעולם.

מקור לעומק הבדיקה

דעת **רי"ו** דלעולם בעיני חו"ס. כתב **הרא"ש** עד מקום ששמש דש. וטעמו כתב הב"י כיון שדם מטמא מיציאתו לבית החיצון בעיני שתבדקהו. [ואף על פי ששמש לא מגיע עד סוף בית החיצון לגמרי, או שסבר דסגי בהכי. או שסבר הרא"ש שבית החיצון הוא רק עד מקום ששמש דש]. ותמה הב"י שקשה לעשות בדיקה עד שם, וכתב דאולי דברי הרא"ש הם לרווחא דמילתא ולא מעיקר הדין. ו**מהרא"י** כתב הנח להם לישראל דדי שתבדוק עד מקום שידה מגעת, והסי' הב"י האם הנח לגמרי, או הנח דמוטב שיהיו שוגגים.

והב"י הכריע כיון דדעת רוב הפוסקים חוץ מסמ"ג וספר התרומה שבבדיקה אחת בכל הז' נקיים סגי כרב דתחילתן אף על פי שאין סופן, ואף הסמ"ג וספר התרומה שהצריכו תחילתן וסופן לא הצריכו עד מקום ששמש דש, לכן תעשה את ההפסק ואחת מהבדיקות עד מקום ששמש דש שהם ודאי חובה. וטוב שתעשה כבר בבדיקת היום הראשון שלא תשכח. **והנודע ביהודה** כתב שאם עושה מוך דחוק בהפסק טהרה סגי בהכי ללא עוד בדיקה בז' נקיים. כיון דאיכא דעת הרמב"ן שסגי בשאר בדיקות בבדיקה קלה ללא חו"ס, ודעת רש"י שבדיקת לילה שמה בדיקה, יוצא ידי חובה בדיקת היום הראשון עד מקום ששמש דש על ידי בדיקת ההפסק טהרה.

סעיף ז

הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה.

דיני סומא חרשת ושוטה בבדיקות

מתניתין נידה (ג). "החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן והן אוכלות בתרומה".

סעיף ח

החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות. אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השומה או שנמרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הוקבע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים. לא הוקבע להן, הוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות.

מתניתין דלעיל, ובגמרא שם "חרשת איהי תבדוק לנפשה, דתניא, אמר רבי חרשת הייתה בשכונתינו לא דיה שבודקת לעצמה, אלא שחברותיה רואות ומראות לה. התם במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת". ואף דלא מיירי בבדיקות לז' נקיים הבין הטו"ר דה"ה לבדיקות אלו.

סעיף ט

האשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע.

להרבות בבדיקה

מתניתין (נידה ג.) "כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ". המקור לכך שאם לא בדקה בעלמא טהורה לבעלה מתניתין (שם לו.) "הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה" משמע שאם לא הגיע שעת וסתה הרי היא טהורה.

סעיף י

השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק במהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים.

רציפות השבעה נקיים, חומרא דג' ימים ראשונים

גמרא (נידה לו. וסו.) "ואחר תטהר אחר אחד לכולם שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם", הט"ז כתב נפא מינה לדברי השו"ע במש"כ "שאם ראתה דם אפילו בסוף היום השביעי", שאפילו בסוף היום הז' עדין היא בחזקת טומאה וצריכה לבדוק.

דברי רמ"א בג' ימים ראשונים

הגה: יש אומרים דבשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שתולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי, אבל אחר כך דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודווקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אבל פחות מכגריס ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים. והוא הדין אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביתר מכגריס ועוד, אלא שאין מקילין בשלשה ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שתלין בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"צ.

מרדכי והגמ"י הצריכו ג' ימים נקיים לגמרי שתדע שודאי פסק דם המקור. כתב מהר"א, בפחות מגריס תולה אף בג' ימים ראשונים, שאל"כ לא יכולה ליטהר וקשה לזוהר בזה. (דרכי משה סק"א, פת"ש סק"י.)

מכה שמוצ"ד בג' ימים ראשונים

למד הדרכי משה ממה שתולה אף בשעת וסתה במכה שמוצ"ד למ"ד וסתות דרבנן, הכי נמי תולה כתמים דרבנן במכה שמוצ"ד. הט"ז דחה את הראיה דהכא היא בחזקת טומאה, והתם היא בחזקת טהרה והסכים לדין רמ"א. הש"ך חלק על היתר רמ"א, דבעינן ג' ימים שתחזק בטהרה לגמרי. והתיר רק כדעת הב"ח לקמן סימן ק"צ כשמלאה שיחני וכיבי ואי אפשר שלא תתלכך.

יושבת מדרבנן או ישנה בחומרת ג' ימים

יושבת מדרבנן כגון יושבת מחמת כתם או משום דם חימוד, אין דין ג' ימים. (דגומי רגלים, פתי"ש סק"י).

למנות ג' ימים מבדיקה שלא נעשתה לשם הפסק

בדקה עצמה לילך לבכני"ס ולא סמכה על בדיקה זו להפסק טהרה [לדעת האוסרים זאת בימי טומאה], עבודת הגרשוני וסדרי טהרה היקלו למנות משם הג' ימים. אך הצמח צדק ומהר" מאיר מלובלין החמירו שלא להחשיבה כבדיקה. (פתי"ש סק"י).

ספק אם הכתם מג' ימים ראשוני

כשמצאה כתם מיום ד' ואילך ואינה יודעת אם הוא מג' ימים ראשוני או משאר ימים, תפארת צבי היקל. הרב מדובנא החמיר. (פתי"ש סק"יא).

דינים בחומרא דג' ימים

דבר שא"מ טומאה או צבעוני טהור אף בג' ימים, כיון שכלל לא היה בגזירת כתמים. (חמד"ש ומעיל צריך, פתי"ש סק"יב). ישנה במקום פשפושין במזיד אינה תולה (מעדני דניאל פתי"ש סק"יג). אישה התולה במכה שמוצ"ד שדינה שטמאה מדרבנן בשעת וסתה, יכולה להקל כשיושבת מחמת וסתה לתלות אף בג' ימים ראשוני. שחומרת ג' ימים היא רק בדם ודאי. (ברית אברהם). אישה שיש לה טחורים (גילדעריני אדער), אין לתלות בהם בג' ימים. אך אפי' למנות הג' ימים מיום ב' לראיתה, ותעשה הפסק שוב ביום ה' לראיתה. כיון שהג' ימים נצרכים מזמן שפסקה מלראות ולא מזמן שגמרה המתנתה. (פתי"ש סק"יד).

ספק אם הכתם מימי נידתה ונמצא בג' ימים

שאלה: באשה שמצאה כתם על חלוקה ביום ו' לליבונה ורוצה לתלות בימי נידתה שלא החליפה החלוקה. הרב מדובנא החמיר, כיון שצריכה לתלות אף את הג' ימים הראשוני, ודעתו כש"ך דבג' ימים לא תולים אפילו מכה שיודעת שמוצ"ד. הבית אפרים ופני"מ היקלו כרמ"א, ועוד דלתלות הכתמים מימי נידתה יש יותר סברא מלתלות במכה. (פתי"ש סק"יד).

סעיף יא

הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה (ואפילו לא ראתה רק מלאה כחם), אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט. לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמושה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקיי"ל אין שכבת זרע מסריה עד שיעברו עליו ששה עונות שלימות מעת לעת. ואם שמושה במוצאי שבת ופלטתה ליל ד' קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה. הגה: ותפסוק יום ד' לעת ערב ויום ה' עולה למניין. ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד דהיינו שלח תחיל למנות עד יום השני והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דהיישין שמה תשמע ביום הראשון בין השמשות ותספור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה על כן יש להסוף עוד יום אחד דמענה אי אפשר לנצל לילי טעות, וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות. ויש נשים שנהגו להמתין עוד להמתין עד שבעה ימים, ואין טעם בדבר והמתמיך יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למנוה. ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשא עם צעלה ללא שמשא וכל אישה שקראה אפילו כחם, לריכה להמתין ה' ימים עם יום שקראה זו ותפסוק לעת ערב ותפסוק ז' נקיים וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות.

בגמרא נידה פרק כותים (ג.) "בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה, רואה הויה וסתרה, או דילמא נוגעת הויה ולא סתרה". פירוש דקיי"ל פולטת שכבת זרע טמאה ואם דינה כרואה תסתור מנין ז' נקיים, אך אם דינה כנוגעת בטומאת שכבת זרע לא תסתור, ולא אפשיטא. ועוד (שם מב.) "בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי פולטת שכבת זרע רואה הויה או נוגעת הויה נפקא מינה לסתור"

ולטמא במשהו ולטמא בפנים כבחוף, א"ל רואה הויא, אתא שייליה לרבא א"ל רואה הויא, אתא לקמיה דרב יוסף א"ל רואה הויא, פירוש אף לר"ש שמטהר ביציאה לבית החיצון דדיה כבועלה, בזה מטמא יותר מבועלה. ועד אימתי מטמאת השכבת זרע דעת רבנן דמתניתין שבת (פג:). כל ג' ימים טמאה, ובמסכת מקואות (פ"ח ב"ג) מובא דעת רבבי"ע דסבר ביום השלישי טהורה מפליטה ומטמאה ב' ימים.

ונחלקו הראשונים, דעת הראב"ד שלא אמרו פולטת טמאה אלא לטהרות ממה שאסרו חכמים לשמש לזבה אחר טבילה ביום השביעי רק משום שמא תראה ותסתור, משמע שהפלטת הזרע לא סותרת. והרא"ש דחה ראייה זו כיון שביום השביעי עצמו לא סותרת השכבת זרע אלא רק בששת הימים הראשונים, שראיית שכבת זרע אינה סותרת ז' נקיים אלא רק יום אחד, וממילא משום שאינם רצופים נופלים. ולכן אם עבר מקצת היום השביעי אינה סותרת כבר. **ודעת ר"ת** שכל דין פולטת שסותרת הוא רק בבא עליה זב. **והרא"ש הרשב"א ושאר הראשונים** סברו שסותרת לבעלה ואף בבא עליה אדם טהור.

והשיעור שמטמאת עד שמסרחת ואז היא כמיה בעלמא ואינה מטמאת **דעת הרא"ש** כרבנן במתניתין דשבת לעיל ו' עונות, **ודעת הרמב"ם** דבעינן ג' עונות כראב"ע דלעיל, **ודעת האור זרוע** שמטמאת ב' עונות כמו שפ"י רש"י ותוספות את דברי רבבי"ע. השו"ע פסק כהרא"ש.

והסיק **הרא"ש** משום כן שכל אישה לא תפסוק עד יום רביעי לשימושה ויום ה' יהיה היום הראשון לספירתה, כיון דבעינן ו' עונות נמצא שבשמישה מוצאי שבת עד ליל ד' יכולה היא לפלוט ויום ד' אינה יכולה להחשיבו כתחילת ימי ספירתה משום שלא יהיה נקי כולו (ט"ז סק"ה). דעת **תרומת הדשן** שיש להחמיר עוד יום א' שמא תשמש בבין השמשות ותחשוב שנגרר אחרי יום שלפניו. לדוגמא אם תשמש בבין השמשות של מוצאי שבת ותסבור שהוא יום שבת ויכולה להפסיק ביום ג' ולמנות מיום ד', ובאמת נחשב זה ליום ראשון וצריכה להפסיק ביום ד' ולמנות ביום ה'. **ובאגור** הביא מנהג ארץ אשכנז להמתין ו' ז' ימים, וכתב הט"ז (סק"י) בשם ר"ש מאוסטרייך שטעמם כיון שנידה דאורייתא ממתנת ז' ימים היו שנהגו נמי לטבול לאחר ז' ימים מתחילת ראייתה ואז לפסוק ולהמתין עוד ז' נקיים. וברמ"א הביא לדחות מנהג זה. **ובאור זרוע ותרומת הדשן** החמירו אפילו בלא שמישה אטו שמישה.

דעת **השו"ע** אין לחשוש לחומרות אלו, לא להמתנה יותר מג' ימים, ולא למקום שלא שמישה. ואם שמישה יום או יומים קודם פוסקת לפי חשבון. דעת **רמ"א** גזר שמא תשמש בין השמשות והצריך שתפסוק ביום ה' ותמנה מיום ו', וכן גזר לא שמישה אטו שמישה. וכתב הט"ז (סק"ה) שבכלה אחר בעילת מצוה אין חוששים שתפסוק ביום ה', כיון שכל ישיבתה הוא משום דם בתולים שטהור מדאורייתא לא חששו.

וכתב מהרש"ל למנהג זה שהוסיפו יום להמתנתה, אישה שהתחילה ראייתה קודם הלילה אחר שהתפללו הקהל ערבית והיא לא התפללה אם תפסיק באותו יום יעלה לה להמתנת יום, ומה שהחמיר מהרא"י הוא רק בפשעה ולא פסקה קודם מה שאין כן הכא שבא לה ראייה מעצמה. (ש"ך סק"יט).

ובמה שגזר לא שמישה אטו שמישה, כתב **הב"ח** אם בעלה אינו בעיר יש להקל לפסוק מיד. **ומהרי"ק וש"ך** (סק"ס) סברו שאף באין בעלה בעיר אינה פוסקת מיד.

ספירת כלה קודם נישואיה

הט"ז (סק"ז) התיר לה שתפסוק בלא המתנה כיון שלא הגיעה לכלל תשמיש. **ובש"ך** (סק"ם) החמיר אף בכלה, ורק בשעה"ד התיר בשביל שלא ישאנה נידה, שלדעת הרמב"ם לא תופשים הנישואים. וכתב הדגול מרובה (פת"ש סק"יז) שאם קודם נישואיה ראתה יותר מפעם אחת, אף הש"ך לא החמיר שתמתין כאילו שמישה. כיון שבזמן שקודם פסיקתה הייתה טמאה, לא שייך כלל שמא שמישה. והסיק **הפת"ש** (סו) שיש לולדת נמי אין צריך להמתין קודם שתפסוק שהרי הייתה אסורה קודם, ואם היא בימי טוהר יותר יש להקל כיון שהוא דם טהור. אך **החתם סופר** החמיר בזה דדינו כדם לכל דבר.

במקרה שאם תמתין ה' ימים תהא טבילתה בליל שבת שאחר יו"ט

השל"ה היקל להמתין ד' ימים דווקא כשלא שמישה. **והסדרי טהרה** היקל אף בשמישה. וטעמו כדי שנסמוך הטבילה לחפיפה (פת"ש סק"יח).

המתנה משום ראית כתם

אף רואה כתם ממתנת. וכל זה הוא דווקא ברואה והיא בחזקת טהרה, אך בסותרת ז' נקיים או לאחר ה' ימים שכבר המתנה אין צריך להמתין, (ט"ז סק"ח, ש"ך סק"ב). ואם לא שמשה וראתה כתם משמע **מתרומת הדשן** שלא גזרינן בכתם כשלא שמשה. **והלבוש** סבר שאף בכתם צריכה להמתין אפילו כשלא שמשה (ש"ך סק"א). כתב החתם סופר בדיעבד שכבר ספרה ז' נקיים על ראיית כתם בלא המתנה כלל, אין צריך להמתין עוד אפילו כששמשה, אלא אם נמצא הכתם בבדיקת עד, (פת"ש סק"ט"ז).

ראתה אחר טבילתה קודם ששמשה

הנודע ביהודה הצריך אף בזה המתנה. **והפנ"י והמע"צ** היקלו דמילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן. (פת"ש שם).

סעיף יב

אם טעתה במנין יום אחד וטבלה ושמשה, צריכה להמתין ששה עונות שלמות ואחר כך תמנה יום אחד נקי ותטבול. אך סתירה שלאחר שבעה, כגון שלא טבלה כראוי ושמשה, הרי זו טבולת בכל עת.

כתב סמ"ק אם טעתה במנין יום אחד קודם וטבלה ושמשה, צריכה להמתין ג' ימים שתפלוט השכבת זרע ולאחר מכן תמנה יום אחד להשלים הז' נקיים. וביאר הבי"ד דאף על פי שנאמר ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת בז' נקיים, אין הכוונה לטומאת שכבת זרע אלא לטומאת דם. אך בשמשה מהיום השביעי והלאה וטעתה בטבילתה אין צריכה להמתין עוד, כיון שכבר ספרה ז' נקיים. והוסיף הרא"ש שאף ביום השביעי עצמו אם שמשה בו אין צריכה להמתין כשעבר מקצתו, שמקצת היום ככולו והרי היה מצתו נקי. וביאר הבי"ד בדבריו דווקא כשעבר מקצת מהיום השביעי ולא מן הלילה כיון שבלילה אינה כשירה לטבול. ובש"ך (סק"ד) חלק על הרא"ש הנ"ל וכל עוד לא עבר לגמרי היום השביעי צריכה להמתין ו' עונות ולמנות יום נקי נוסף.

כששמשה באיסור אם צריכה להמתין להבחין אם נתעברה

כתב הט"ז על המקרה ששמשה ביום השישי, שאם לא שמשה קודם לכן צריך יום צריכה להמתין לידע אם הוא זרע פסול או כשר (ואם שמשה בכל מקרה לא יועיל שמאכבר הייתה מעוברת מקודם). וכתב על זה הש"ך בנקודות הכסף דכיון שאף בן הנידה כשר לבוא בקהל אין צריכה להמתין. ובחתם סופר (יו"ד סימן קפ"ח, הובא בפת"ש סק"ח) כתב דאין צריכה להמתין ושי"ך הבחנה מתי נזרע אף בזמן מועט.

מסופקת אם טעתה במנין הימים או שחבירתה מכחישה

בפת"ש (סק"ז) הביא שו"ת תשובה מאהבה לגבי אישה שבטוחה שמנתה כהוגן ושמשה וחבירתה אומרת שטעתה, וחוששת מעט לדברי חבירתה שאינה צריכה להאמין לה, כיון שכבר שמשה חיישינן ללעז על הולד ועוד שראיתה הייתה מדרבנן, אך תודיע לה שאינה מאמינה לה שלא יצא לעז על הולד. וכתב על זה הנודע ביהודה (סימן פ"א) שאם היא עצמה מסופקת יש לה לחוש להחמיר כדברי חבירתה אף כששמשה.

סעיף יג

האשה ששמשה מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורוצה לספור מיום מחרת ראייתה, תקנה יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע או תרחוץ במים חמוץ והם יפליטו כל הזרע. אגה: ויש לומרם לאין אנו בקיאות בזמן הזה ואין לסמוך על זה, והכי נהוג דהרי כבר נחבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשא כלל, כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כל שכן ככהאי גוונא. וכל הפורץ גדר בדברים אלו צמקום שנהגו להחמיר, ישכנו נחש.

הרא"ש סבר שכל שקינחה אותו מקום יפה במוך או שרחצה במים חמים, אינה צריכה עוד להמתין משום חשש פולטת. ומקור דבריו ממשנה במסכת מקוואות (פ"ח מ"ד) דתנן גבי טהרות "האשה שטבלה ולא כיבדה את הבית כאילו לא טבלה" ויש שפירשו כיבוד אותו מקום ויש שפירשו כיבוד הבית ממש שעל ידי שמרחיבה את ירכותיה יוצא הדם. והרא"ש סבר כפירוש הראשון, ולכן כל שניקתה אותו מקום אינה חוששת עוד לפליטת שכבת זרע. **והרמב"ן והמימוניות** סברו שאפילו כשלא קינחה או רחצה, אלא כל שהלכה אין צריכה לחשוש עוד שתפלוט. ומקורם מהגמרא (נידה מא.) דאמר רבא שם "אי דאזלא בהדי דכרעא שדיתה" משמע שעל ידי הליכה מפליטה השכבת זרע. וביאר הרשב"א לדבריו מתניתין דמקוואות שהצריכה קינוח כשלא הלכה, או אפילו כשהלכה והיא חומרא בטהרות בלבד. **הרשב"א** הביא דעת הרמב"ן והחמיר דלא כדבריו, ומשמע דבעינן ב' דברים על מנת שתתנקה גם קינוח וגם רחיצה. דעת **הסמ"ק** שאין אנו בקיאים ברחיצה ובקינוח ואין לה היתר כלל חוץ מהמתנה. השו"ע פסק כהרא"ש ולא כהסמ"ק כיון שלא הוזכרו דבריו בשאר הפוסקים, אך רמ"א הבי"ח והש"ך החמירו כסמ"ק. והוסיף הש"ך (סקכ"ה) דאף לסמ"ק יש להקל היכן ששמשה בטעות (סעיף י"ב) שיכולה להקל על ידי קינוח והדחה.

סימן קצו – דין שלא תטבול האשה ביום

סעיף א

אין הנידה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי.

טבילת נידה

בתורה לא נאמר בפירוש שנידה צריך לטבול בשביל להטהר אלא רק "וְאִשָּׁה כִּי תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זָבָה בְּבִשְׂרָהּ שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָהּ וְכָל הַנֶּגַע בָּהּ יִטָּמָא עַד הָעֶרְבֹ" ונחלקו הראשונים מנין לטבילת נידה מה"ת [חמש מקורות], **רמב"ם** נקט כדברי הספרא ממה שנאמר לגבי איש ואשה שנטמאו בשכבת זרע "ורחצו במים", בנין אב לכל התורה שבעינן רחיצת מים. **סמ"ג** למד כדברי הגמרא (נידה דס.) "שבעת ימים תהיה בנדתה"- בנדתה תהא עד שתבוא במים. ובשם **ר' האי גאון** הביא שלמד ק"ו ממגע משכבה, שנאמר "והנוגע במשכבה יבסס בגדיו במים". ובשם **ר"ת** הביא ללמוד מכלי מדין שנאמר שם "אך במי נידה יתחטא", משמע שנידה צריך לבוא במים. ועוד הביא **סמ"ג** בדברי קבלה נמי כתיב "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנידה".

סעיף ב

אם בעלה בעיר, מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחת. הגה: ומוחלת לטבול ליל שבת אם לא יטלה לטבול קודם לכן. ודווקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור. ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן, כגון שהיה אחר לילה או שלא היה בעלה בעיר וכל צורך שבת, י"א שאסורה לטבול. וכן נהגו במקלות מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להתמיר. ובמקום שנהגו להתמיר, גם צמולאי שבת לא תטבול דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן אין מרחיקין הטבילה מן החפיפה. וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת, מקום לאסור לבל עליה ציאה ראשונה בשבת, אסורה לטבול גם כן צמולאי שבת. ויש מקילין ומתירין לטבול צמ"ט, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשק איסור.

טבילה בזמנה מצוה

בסעיף זה מחמת ההסתעפויות הסדר הינו מעט שונה מצורת הסעיף.

אם טבילה בזמנה מצוה נחלקו הראשונים, **ר"ח** כתב טבילה בזמנה מצוה, אף בזמנינו שיושבות על כל דם ז' נקיים, כיון שטובל ממצות חכמים, (וכ"כ סמ"ג, רשב"ש, המרדכי, תשו' הגאונים וספר התרומה). דעת **ר"ת** אין טבילה בזמנה מצוה, והראיה לדין שיושבות ז' נקיים על כל ראייה ולא הצריכה לטבול מיד שמא הייתה צריך לטבול לאחר יום אחד. וכתב ב"י אף לר"ת אם בעלה בעיר ביום חול לא תבטל הטבילה, והביא בשם ס' הזוהר שגורם זה כמה רעות בעולם. דעת **מהרי"ק** הביאו הדרכי משה דטבילה לדין אינה מצוה משום שממתנת כמה ימים לפליטת שכבת זרע. ופסק **השו"ע** כר"ת שמצוה היא רק בשביל לא לבטל מפריה ורביה, כי ראה שמנהג הנשים לא לטבול כשאין בעלה בעיר.

הנפקא מינה אם טבילה בזמנה מצוה כתב הראשונים לענין אם טובלת בשבת ויו"כ. והוסיף ב"י ט"ב וימי אבלה, דאם מצוה טובלת. עוד נפקא מינה אם צריכה לטבול כשאין בעלה בעיר. [אך טבילה בזמנה כשבעלה בעיר, לכולי עלמא היא מצוה לכה"פ שלא ליבטל מפריה ורביה].

טבילה בשבת

לכאורה הוא תלוי במחלוקת אם טבילה בזמנה מצוה, וכ"כ **המרדכי** בשם **ר"ת** דמשום דסבר ר"ת שאינה מצוה לא תטבול בשבת. **והאגור** גם הביא לתלות היתר טבילתה בטבילה בזמנה מצוה, והוא גופיה סבר שמצוה ולכן התיר רק בזמנה ממש לטבול בשבת ושלא בזמנה אסר, ואף על פי שהיה עיכוב באונס לא שני ליה. (וכן סברו מהר"י הלוי ומהר"י ט). עוד אסר משום כן לחוף בליל מוצאי שבת, דסברו שחפיפה מעיקר הדין ביום כרש"י ורק במקום הצורך התיירו לדחות ללילה, והב"י פליג עליה. ויובאו דברים אלו לקמן.

אך **הב"י** תמה שהרי בביצה (וי:) אמרינן דמותר לטבול בשבת, משום דאדם נראה כמיקר. ואם כן אפילו אין טבילה בזמנה רשאית לטבול. וכן במוצאי שבת מותר לחוף, דכיון שהיא רוצה לטבול דמי כלא אפשר, ואם כן סבר דשרי טבילה בשבת בכל ענין אפילו שאין טבילה בזמנה מצוה.

רמ"א ב"ח ט"ז וש"ך (סק"ד וסק"א) כתב דברי מהרא"י ובט"ז הביא שכ"כ הרשב"א. שאף על פי שמהגמרא מוכח שמותר לטבול שנראה כמיקר, היום שלא נהגו לטבול מחשש סחיטה וכדו' אין להקל בזה כ"כ. ולכן כתב להתיר לטבול בשבת אך רק בזמנה שהוא מצות עונה, אלא שהיקלו טפי מהאגור שאם נתעכבה מלטבול באונס ובעלה בעיר שאז נחשב אותו לילה כזמנה והוא מצוה משום עונה, ומותרת לטבול בשבת.

מקום שנהגו להקל

וכתב **רמ"א** במקום שלא נהגו להחמיר אין להם להחמיר ולעולם טובלת בשבת. אך **הב"ח וט"ז** (סק"ד) לא היקלו למקום שלא נהגו והחמירו בכל מקום.

כתב האבן שהם אישה שלא טבלה לביל טבילתה משום שלא היה בעלה בעיר ובא בע"ש, אם הממונות על המקוה שואלות אם להטבילה בשבת, מסתמא שהמנהג באותו מקום להקל שאל"כ לא היו שואלות, ולדברי **רמ"א** אפי' להטבילה. עוד כתב יש נשים הממתינות בלבישת לבנים, אם לא יבוא עד ע"ש, אטבול לביל שבת, ויש ליתן לזה טעם. (פת"ש סק"ד).

עברה וטבלה בשבת ויו"ט

אם התעכבה שלא באונס ובכל זאת טבלה בדיעבד, **חוט השני** בשוגג מותרת מיד, במזיד אסורה עד מוצאי שבת. **סדרי טהרה** תמיד מותרת מיד. (פת"ש סק"ה). וביו"ט **סדרי טהרה** מתיר לטבול אף לכתחילה. **חוט השני** אוסר לכתחילה, ומתיר בדיעבד להלכה ולא למעשה, משום מיגדר.

מתי נקרא זמנה לדעת רמ"א והאחרונים

בכל אלו צריך לזכור שדעת מרן להתיר בכ"ג.

לא היה בעלה בעיר

אם לא היה בעלה בעיר ומשום כן לא טבלה והגיע ביום ו' ורוצה לטבול בשבת, כתב **הב"ח** שחשיב עיכוב באונס שלא נהגו לטבול כשבעלה לא בעיר. **והט"ז והש"ך** (סק"ד וסק"ה) חלק עליו וס"ל שלא הוא אונס, דסו"ס היה אפי' לה לטבול.

התעכבה אחר לידה מלטבול מפני חולשה

וחל ליל טבילתה בשבת כתב **רמ"א** בשם מהר"י ווייל ובט"ז בשם הרשב"א (סק"ד) שלא תטבול בשבת, דמקרי יכלה לטבול לפני כן. ועוד כתב מהר"י ווייל אם לא טבלה אחר לידתה עד שראתה דם ופסקה ממנו ובזה חל ליל טבילתה בשבת יכולה לטבול וחשיב זמנה ומצוה.

ו**כתב הש"ך** (סק"ב) דכל זה הוא בדם שראתה לאחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה, שרק בזה טומאתה מדאורייתא, והוא נחשב טבילה בזמנה מצוה. **והדגול מרבבה** (פת"ש סק"ד) חולק, דאפילו ראתה בתוך ל"ג וס"ו, וכן כל שהגיעה עת טבילתה לביל שבת מחמת חומרות הפוסקים, הוי זמנה וטובלת בשבת. ומקום שטבלה לאחר הלידה ושוב בתוך ימי הטוהר ראתה ובאה לטבול כתב הלבוש שרד דלכולי עלמא שרי, דממ"נ אם נחשב דם זה טמא אף הטבילה חשיבא מצוה, ואם לא נחשב טמא אינה אסורה לטבול משום שלא נתקנת לכלום.

החוזרת וטובלת שוב משום חציצה, ומשום חומרא

והוא ליל שבת כתב **הש"ך** (סק"א) שנחשב אונס והוי כזמנה. ואם חוזרת לטבול משום חומרא כגון ששכחה ציפורן כתב דממ"נ שריא, שאם נחשב חציצה בטבילתה הראשונה הרי טבילה זו היא מצוה ושריא, ואם לא היה זה חציצה טבילה זו היא רק שטיפה בעלמא שלא מתקנת שום דבר ומותרת. וכתב דה"ה בכל ספק של טבילה. והביא י"א שאין לה לטבול בשבת אלא תטבול ביום א'. ועוד הביא דעת מהר"ם **לובלין** שכלל לא תטבול שוב שלא החמירו בשכחת ציפורן ככה"ג, שמא תבוא לטבול בשבת.

נתאחרה מלעשות הפסק טהרה

ומשום כן חל ליל טבילתה בליל שבת, כתב הנודע ביהודה (פתי"ש סק"ג) נחשב אונס ומותרת לטבול בליל שבת. ובנתאחרה לעשות הפסק טהרה משום שהחמירה על עצמה להמתין לפליטת שכבת זרע במקום שאין להחמיר ומשום כן חל ליל טבילתה בליל שבת, כתב הפתי"ש (סק"ד) שאין לה לטבול בליל שבת דחשיב פשיעה.

הייתה חולה או היה מזיק לה המים

כתב הלבושי שרד שאם משום כן התעכבה ונתרפאת בליל שבת, נחשב אונס ומותרת (פתי"ש סק"ג). (וצ"ב מאי שנא מהתעכבה מחמת לידה).

היתר ביוצא לדרך

כתב החמודי דניאל אף אישה שנתעכבה בפשיעה שאסורה לטבול בשבת, אם בעלה יוצא לדרך מיד בצאת השבת, מותרת לטבול. (פתי"ש סק"ג).

כלה בתולה שליל טבילתה בשבת

כתב הש"ך (סק"ג) בשם מהרי"ם לובלין אע"פ שלא תשמש עד מוצאי שבת [משום המנהג] שרי להטבילה בשבת כיון שמותרת בתשמיש, ועדיף שיטבילה קודם השבת.

אשת אבל הקם בשבת בבוקר

אבל שמסתמיים ימי אבילותו בשבת בבוקר וליל טבילת אשתו הוא בליל שבת, התיר אבן השוהם לטבול בליל שבת כדי שיהו מותרים ביום בשאר מיני קורבה.

עד כאן דינים מהו זמנה לדעת הרמ"א.

איסור חפיפה במוצאי שבת

כתב הבי"י בשם האגור דאשה שלא טובלת בזמנה לא תטבול אף במוצאי שבת, דסבר שחפיפה ביום משום שמהומה לביתה כדעת רש"י (לקמן קצ"ח), ולא התירו לחוף בלילה רק בדלא אפשר, וכן פסק רמ"א בסתם. ודחה הבי"י דכיון שרוצה לטבול אז נחשב כלא אפשר לה לחוף בזמן אחר, ומותרת לחוף אף במוצאי שבת. [וכן פסק רמ"א ב"י לפי ביאור המקום שמואל ויבואר בס"ק הבא].

אלמנה שנשאת וטבילתה בשבת

שאסורה לטבול ולשמש בשבת [דאין קונין בשבת], כתב מהרי"ל וכן פסק רמ"א בסתם שלא תטבול אף במוצאי שבת משום חפיפה בלילה, ולא נחשב זמנה שדוחה מוצאי שבת אע"פ שנדחתה טבילתה מליל שבת משום איסור. ורמ"א ב"י פסק דיכולה לטבול אף במוצאי שבת. ונחלקו הט"ז והמקום שמואל בדבריו, הט"ז ביאר שבא להתיר רק באלמנה שנדחתה טבילה שלא מחמתה. והמקום שמואל סבר שבא להתיר כל חפיפה במוצאי שבת כדעת הבי"י.

וכתב הט"ז (סק"ז) דמשום כן אין לעשות ביום ו' חופה לאלמנה שליל טבילתה בליל שבת, ואם טבלה קודם השבת דעת המרדכי שיבעלנה ביום ו' על מנת לקנותה. והמשאת בנימין כתב דסגי ביחוד במקום הראוי לביאה וחשיב קנין, ופסק הט"ז כהמרדכי.

חפיפה לכלה בליל טבילה

התירו לה לחוף אף בלילה שאין כאן דין מהומה לביתה.

טבילה במים חמים בליל שבת

החכם צבי הביא חכם אחד שהתיר להם לטבול מבעוד יום. והחכם צבי סבר שיטבלו בצונן או בהפגת צינה בלבד של מים חמים, ואם לא תדחה טבילתה למוצאי שבת [ויהא מותר לטבול מוצאי שבת דחשיב לא אפשר, והבל"י אסר בכה"ג לטבול מוצאי שבת]. ובדוחק אפי' שתטבול בין השמשות ולא תבוא לביתה עד הלילה [משום סרך ביתה].

ולטבול מבעו"י בסתם, דעת חוט השני במקום שאין מנהג אסור לטבול אחר ברכו קודם שהעריב היום, וכשיש מנהג שרי לטבול רק בער"ש שמחשיב שחל היום. החכם צבי והבל"י אסרו בכ"ג אף בשבת.

סעיף ג

אסורה לטבול ביום ז', ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה. (פיוז' זבוק הבת וקורנתה לעשות כמעשה האם שתטבול ביום כמוה ולא תזחין שאמה לאחר שצעה טבלה ולא נשגיעי עלמו). הגה: והכלות הטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום דהא לא באין אצל החתן עד הלילה, אבל אחר החופה דינן כשאר נשים.

זמני טבילה

זמני טבילה בנידה וזבה

בגמרא פסחים ויומא כל חיבי טבילות טובלים ביום מלבד נידה, דכתיב בה שבעת ימים תהיה בנידתה, כל השבעה כולן. ויולדת כנידה, דכתיב כימי נדת דותה תטמא. אבל אחר שעבר זמן מותרות לטבול בין ביום בין בלילה.

ומדרבנן, אין הזבה טובלת ביום השביעי, שמא תשמש ביום, ואחר כך תראה דם, דנמצאת טמאה למפרע. ואף האינדא שאינה טובלת בזמנה, מכל מקום לא תטבול בשביעי להפסקתה. דעת **הרשב"א** שאסרו לשמש ביום הז', ומשי"ה אסרו גם לטבול, ואע"פ שהיא גזירה לגזירה החמירו מפני כרת שבה. **והראב"ד** **והר"ז** סברו שמה שאסרו הוא רק לשמש אך טבילה התירו ביום. בדיעבד אם טבלה ביום השביעי כתב **הראב"ד** בשם **השאלות** שלא עלתה לה טבילה. אך **הב"י** כתב דודאי שעלתה שהרי מדאורייתא שרי לטבול, ולדעת **הראב"ד** אף מדרבנן לא אסרו רק לשמש. ובטובלת בשמיני כתב **הב"י** דלכולי עלמא עלתה לה טבילה שהרי כל מה שאסרו הוא רק משום סרך ביתה, ובשעת הצורך מתירים.

ובגמרא (נידה ס"ז:) הוסיפו שלא תטבול אף ביום הח' ביום משום סרך בתה, שמא תראנה טובלת ביום הח' ותסבור שהוא יום ז', ותלמד ממנה לטבול ביום הז'. וכתב **ראב"י** **ורבנו שמחה** לדין לאחר חומרא דר"ז אין לחוש לגזירת סרך ביתה, שאף אם ביתה תטבול ביום תעלה לה טבילה בדיעבד. אך **תוספות רא"ש** **רשב"א** **סמ"ג** **ספר התרומה רמב"ם** **ר"ן** ו**רי"ו** כתב שגם בימינו איכא גזירת סרך ביתה.

דעת **ר"ת** שביום השמיני יכולה לטבול מבעו"י רק שתטבול סמוך לחשיכה ותשוב לביתה משתחשך דליכא סרך ביתה. וכתב **ב"י** לשיטתו שריא לטבול אפילו לא סמוך לחשיכה, העיקר שתשוב לביתה משחשיכה. אך **רשב"ם** פליג על ר"ת וכתב שתמתין עד שתחשך, כי בתה תשער מהלכה מבית הטבילה ותדע שטבלה ביום. **הרא"ש** ביאר שדעתו רק שתטבול משחשיכה ולא קודם, וכן הביא הש"ך דברי האגור שנהגו באשכנז. **והמרדכי** ו**סמ"ג** ביארו שדעתו שכלל לא תצא מביתה לטבול עד שחשיכה, שאם תצא קודם שחשיכה תסבור ביתה שמתר לטבול ביום.

דעת השו"ע כתב הש"ך (סק"י) נראה שהחמיר כהמרדכי וסמ"ג אליבא דר"ת. וכן סבר הב"ח, אלא שצ"ח שאם רוחצת וחופפת בבית הטבילה יכולה לצאת מבעו"י, וליכא סרך ביתה שידועת שמקדימה לצאת בשביל רחיצתה.

וכתב הש"ך (סק"י) גזירה זו היא אף באין לה בת, דלא פלוג. עוד כתב בלא טבלה כראוי והוצרכה לחזור ולטבול אחר ב' וגי' ימים, לכתחילה לא תטבול מבעו"י, ובדיעבד מותר. ועוד כתב אישה החוזרת לטבול משום שלא טבלה כראוי אינה צריכה לחזור ולמנות ז' נקיים משום סרך בתה.

טבילת כלה ביום

כתב רמ"א, הכלות בטבילתן הראשונה [אם היא כרגילות קודם החופה], יכולות לטבול ביום דליכא סרך ביתה. וכתב הש"ך (סק"ט) דכל זה הוא דווקא אם טובלת ביום השמיני והלאה. **והבה"ט** תמה מה שייך לאסור ביום הרי אין חשש שמא תשמש ותסתור שאינה נשואה עדיין, והניח בצ"ע. **והדגול מרובה** (פתי"ש סק"ט) כתב להתיר מסברא זו בשעה"ד.

קולא בביטול עונה וכשבית הטבילה רחוק

הסדרי טהרה כתב במקום ביטול עונה, יש להקל שתטבול ביום הז', ולא תבוא לביתה עד שתחשך. חתם סופר והמקל לא הפסיד. ומכל מקום תשהה בדרך דווקא, ולא שתבוא לבית חברתה באותה העיר. עוד כתב החתם סופר כשבית הטבילה רחוק ג' שעות, ובדרך חזרה יש סכנות דרכים, יטבלו ביום הח'. ואם יום ח' נופל בשבת, יעשו ב' הפסקים. ביום ד', וביום ה', ותטבול בז' של יום ה' שהוא ח' של יום ד'. (פתי"ש סק"ט).

סעיף ד

היכא דאיכא אונס, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרין שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום, אבל בשביעי לא תטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס.

נשים שהתירו להם לטבול בלילה

בגמרא (ז"ס) הביא כשיש אונס כגון אריות גנבים צינה או ששומרי העיר סוגרים השערים, מתירין לטבול ביום הח'. וכתב החמודי דניאל (פתי"ש סק"א) דווקא באונס לכל הנשים בעיר.

וכתב האגור שצריכות להסתיר טבילתן מבעליהן, שלא ישמשו ביום ויבואו לידי ספיקא דאורייתא. ותמה ב"י דלכאורה היינו רק בעברה וטבלה ביום השביעי. והביא שאולי גם ביום ח' יש להחמיר שלא יבואו לגלות ביום ז', וסיים שהיא חומרא יתירה. ובשו"ע לא הביא שישתירו טבילתן. ורמ"א בסעיף הבא הביא להסתיר אף ביום ח' כהאגור.

סעיף ה

אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה. וכן אם עברה וטבלה בז' ביום, עלתה לה טבילה. הגה: ומכל מקום לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה, ותסחיר טבילתה מצעלה עד הלילה.

עברה וטבלה ביום

ביום השביעי, כתב הראב"ד בשם שאלתות שלא עלתה לה טבילה. רשב"א סבר שעלתה לה דכולי האי לא מחמירין, והבאנו מחלוקתם כבר לעיל ס"ג. ביום השמיני, רז"ה סבר לא עלתה לה. רשב"א עלתה לה.

השו"ע פסק כהרשב"א שבין בז' בין בח' עלתה לה. וכתב רמ"א מיהו לא תשמש עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה. והב"י לעיל כתב שהיא חומרא יתירה שאף אם תשמש לא תסתור ימי הנקיים שהרי היא אוחזת בשמיני. הב"ח סבר שביום ז' לא עלתה לה, וביום השמיני עלתה. וכתב הש"ך (סק"א) שטוב להחמיר כדבריו היכא דאפשר שתטבול שנית.

טבלה בין השמשות או מסופקת

כתב החמודי דניאל אם טבלה בין השמשות, או שיש ספק אולי טבלה בלילה, אינה צריכה לחזור ולטבול. (פתי"ש סק"ג).

סימן קצח – דיני טבילה וחציצתה

סעיף א

צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת. לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפילו כל שהוא אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ. ואם הוא חופה רוב הגוף, אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, חוצץ. הגה: ולכתחלה לא תטבול אפילו נדבדים שאינם חוללין, גזרה אטו נדבדים החוללים.

טבילה בבת אחת

צריכה לטבול כל גופה במים בבת אחת, שנאמר כי אם רחץ בשרו במים, ובא השמש וטהר. ודרשינן בספרא, מה ביאת שמשו כולו כאחד, אף ביאתו במים כולו כאחד.

ובגמרא (נידה סז, ערובין ד. ב., סוכה ו.) א"ר יצחק, דבר תורה רובו המקפיד חוצץ, ורבנן גזרו על רובו שאינו מקפיד, ועל מיעוטו המקפיד. אבל על מיעוטו שאינו מקפיד, לא גזרו משום מיעוטו המקפיד, משום דהוי גזירה לגזירה. **רש"י** מירי דווקא בשיער, אבל בגופו אפילו מיעוט שאינו מקפיד חוצץ. **ר"ת**, **תוספות** **והרא"ש**, **רמב"ם** ו**רשב"א** אף בגופו, מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ.

הגהות שערי דורא ורמ"א לכתחילה אין לטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים, גזירה אטו דברים החוצצים.

בגדר הקפדה נחלקו **הראב"ד** **רשב"א** **רא"ש** **ר"ן** ו**רי"ו** כל שדרך הנשים להקפיד לפעמים, אע"פ שהיא אינה מקפדת לעולם, חוצץ, דבטלה דעתה, שאל"כ נתת דבריך לשיעורין. **רמב"ם** צ"ע בדבריו, דמשמע שאם היא אינה מקפדת, אינו חוצץ. וכשהיא מקפדת אף על פי שהעולם לא מקפידים, **רמב"ם** ו**טור** חוצץ, אע"פ שהעולם לא מקפידים. (וכ"כ דרכי משה וט"ז ושי"ך בשם המרדכי). **רשב"א** אינו חוצץ, כל שדרך הנשים שלא להקפיד.

להלכה: שו"ע אם דרך בני אדם להקפיד, הוי חציצה, אע"פ שהיא לעולם אינה מקפדת. ב"ח ט"ז ושי"ך אע"פ שרוב בני אדם אינם מקפידים אלא קצתם, אם היא לפעמים מקפידה, חוצץ. ואם רוב בני אדם מקפידים חוצץ, אע"פ שהיא לעולם לא מקפידה. ואע"פ שרוב העולם אינם מקפידים אלא לפעמים, חוצץ. זכרון יוסף כתב היינו לעתים מזומנות, כגון בשעת לישה, ולא רק פעם אחת לזמן מרובה, (פתי"ש סק"א).

סעיף ב

אלו הדברים שהוצצין, חוטי צמר וחוטי פשתן ורצועות שכורכין בהם השיער בראש, לא תטבול בהם עד שתתפס. ואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון. ואם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבול בהם עד שתתפס, חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם הוצצין לפי שאינה מהדקן. אבל קטלא, שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה, הוצצת, מפני שהונקת עצמה בחוזק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה.

סרטים לשיער

גמרא שבת (טז.) לא תצא אישה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועה שבראשה, ולא תטבול בהן עד שתתפס. **רש"י** מירי ברצועה שבקליעות ראשה. **תוספות** **והרא"ש** ברצועות שעל שיערה, דבהו שייך

לרפות, מה שאין כן בקליעות, צריכה לסתור הקליעות כדי לרפות. וכל שדרך להקפיד בשעת חפיפה, חוצץ לעולם.

אין טובלין בחוטי צמר או פשתן שעל ראשה עד שתפרם. **לרש"י** מיירי אפילו שבתוך קליעת שעה ומועיל הרפיה. **ולתוספות** מיירי בחוטי הנתונים על הראש. השו"ע פסק כתוספות דלא מועיל רפיון בקליעת שעה. כרוכים בשאר הגוף תרפם.

כשכרוכים בצוארה מוכח מהגמרא בשבת (סו) דאין חוצצים, א"ר הונא וכולן בראשי הבנות. ומסיק התם רב יוסף, דלמעוטי אתא חוטים שבצוארה, דלא חיצי הוהיל ולא מהדקי, דאין אישה חונקת את עצמה, מה שאין כן בשאר איברים. ואותביניה התם מדתניא הבנות יוצאות בחוטים שבאזניהן, אבל לא בחבקים שבצואריהן, הרי שאף בצואר הוי חציצה. ומשני דשם בקטלא עסקינן, דחונקת עצמה ליראות בעלת בשר. וכן פסק בשו"ע.

סעיף ג

אם החוטי האלו הלולין, עשויין מעשה רשת, אינם חוצצין.

בגמרא שבת (סו) בעא מיניה רב כהנא מרב, תיכי חלילתא מאי. ומיבעי ליה לענין יציאה בשבת, שאם חוצצים לא יצא בהם שמה יבוא לטבול בהם. ומחדר ליה, כל שהוא ארוג לא גזרו שיחוצץ. והכי נמי א"ר הונא בדרי"י. איכא דאמרי א"ר הונא, חזינא לאחוותי דלא קפדן להסירן בשעת רחיצה, מוכח שעייילי בהו מיא שפיר ולא חוצצים. **מהרמב"ם** משמע שבכל מקרה אין חוצצים בין חלולים ובין ארוג שאינו חלול. **וראב"ד** דווקא בחלולין אין חוצצים. וכן פסק מרן. **השאלות** כתב שתיכי חוצצין בטבילה. והקשה הראב"ד דדבריו נסתרים מגמרא דלעיל, וביאר א) מיירי בטניפן דכולי עלמא מודו שחוצצין. ב) תיכי חלילתא איירי בארוג, והשאלות מיירי בגדול. ג) גם ארוג אסור, והא דשרינן הוא במעשה רשת. ונראה דמסיק כתירוץ זה. וכ"כ הר"ן, די"א שארוג שלא גזרו היינו בחלול. **ש"ך** תמוה, שבשו"ע או"ח, כתב סתם שאין לצאת בארוג, ולא חילק בין חלול לאינו חלול.

סעיף ד

חוטי שער אינם חוצצין. הגה: ואם היו מזהבות, חולצין, למקפת עליהם שלא תטנפם. וכן אם היו מטונפים תחלה, מקפת עליהם שלא תחלכלך מהן צמים, וחולצין.

גמרא דלעיל ומפרש התם, דאיכא בין תרי לישני, כשארוג ומטונף, דללישנא דארוג הני נמי ארוג. וללישנא דלא קפדן, כיון דטניפן מקפד קפדן עליהו. והטעם שכשמטונפות לא יצאו בהם ל"ב, **רש"י** ביאר שמלולכות הרצועות משום שמסירות בשעת טבילה, שלא ילכלכו את בשרן, ושמה יבואו לטלטלן אחר כך. אבל לא מחשש שמה יטבלו בהם, שאינם חוצצים דהא רפיין. והרא"ש הביא י"מ כפרש"י, רק שפירשו החשש שיסירו אותם כדי שלא יטנפו הרצועות שהם מוזהבות ויפוט. וכ"כ מהשמטת הרמב"ם נראה שסבר כרש"י. **רבתי של רש"י הטור רי"ו ורמ"א** סברו הוהיל ומטונפות, קפדא עליהו וחיצי. ודחה רש"י דהא רפיין, והיאך חייצי.

וביאר **הב"י** בדעתם דס"ל ל"ב דהיכא דקפיד חיצי אפילו רפיין, ול"ק לא סבירא להו זה. א"י ל"ב סברי דעל ידי הטינוף או הזהב מיהדקן, אך ל"ק סברי שבזה לא גזרו רבנן כדין מיעוטו המקפיד, דלא פלוג להיתר חוטים ארוגים. ותפסו הטור ורמ"א ב' הפירושים בין שהם מטונפות ובין שהם מוזהבות. **והדרישה** ביאר מש"כ הטור דבמוזהבים או מטונפים חייץ, לאו משום דס"ל כרבתי של רש"י, אלא דמוזהבין או טניפן מרתתא לטבול ולא טבלה שפיר. וביאר הלבושי שרד נפקא מינה בין פירוש הב"י בטור לבין הדרישה: א) מוזהבים ומטונפים על רוב ראשה ואינה מקפדת. להב"י חוצץ, להדרישה אין חוצץ, דלא מירתתא. ב) עברה טבלה. להדרישה עלתה לה טבילה, דטעמא דמרתתא הוא דווקא לכתחילה. להב"י לא

עלתה. והניח בצ"ע. והעלה להלכה, היכא דעיילי מיא, אפילו רובו ומקפיד לא חיץ, כל היכא דלא מירתתא. ורק לכתחילה יש לחוש. **סדרי טהרה** היכא דעיילי מיא במקפיד הוי חציצה, אבל באינו מקפיד לא הוי חציצה אפילו ברובו. ואף במיעוט ומקפיד יש להקל אם יש עוד צד. **פת"ש** דברי סדרי טהרה דחוקים.

להלכה כתב ב"י מדברי הטור נראה דנקיט כרבותיו של רש"י, דבדטניפן חייצי, ופוסק ב' הפירושים בענין טניפן, דהיינו או שהרצועות מיטנפות, או שהן מטנפות. והא דפסק כלישנא בתרא, אי משום דהלכה כלישנא בתרא אפילו במידי דרבנן, ואי משום דר"ה בדרי"ה הוא בתראה לגבי רב. אבל הרמב"ם השמיט, דס"ל כרש"י.

טבלה בספוג שבאוזנה, כתב הפני אריה יש להסתפק אם צריכה לחזור, לפיכך תחזור ולטבול בלא ברכה, (פת"ש סק"א).

סעיף ה

שתי שערות או יותר שהיו קשורים ביחד קשר אחד, אינם חוצצין. הגה: ואין חלוק בין אם קשר ב' שערות עם שתי שערות, או שקשר ב' שערות בפני עצמן. ושערה אחת שנקשרה, חוללת והוא שתהא מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שערה קשור נימא בפני עצמו.

משנה מקוואות (פ"ט מ"א) ר"י אומר חוטי שער אינן חוצצין. ובפרק במה אישה (נז). הודו לו חכמים. ובפרק תינוקות (סז). מתבאר, דשערה אחת הקשורה חוצצת, והיינו שקשורה בעצמה או בחברתה, ומשום דמיהדקא, אבל ג' שערות אינן חוצצות. ובב' שערות, פליגי ריו"ח ורבב"ח, דלריו"ח אינן חוצצות, ולרבב"ח חוצצות. **הרמב"ם והרא"ש** פסקו הלכה כריו"ח, דב' אינן חוצצות. **רשב"א** ר"ן ור"י הלכה כרבב"ח דחוצצות.

וכתב ב"י א' שתיים קשורות בעצמן מקרי שתיים לכולי עלמא, ג' בעצמן וכל שכן ג' בג', הוה כג'. ב' עם א', **לרמב"ם** מקרי ג', וכל שכן ב' בב'. **ולרשב"א** הוה כב', ומודה בב' הקשורות בג' דהוה כג'. ב' כל זה הוא במקפדת בעצמה, או שדרך הנשים להקפיד, וכגון שהן הרבה הקשורות כך. **רמ"א** אם אין רוב שערה קשור אינו חוצץ, אלא אם מקפדת עליהן או מפניהן שאז אף במועט חוצץ, כגון שהם מוזהבים או מטונפים. **והט"ז** הכא דמייירי בשער דעלמא, בכל דהו נמי מקפדת.

להלכה מרן פסק, דחוטי שער אינן חוצצין. ואחר כך כתב, דב' שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר א' אינם חוצצין [כרמב"ם ורא"ש], ושערה אחת חוצצת אם מקפדת, או אם רוב שערה קשור נימא בנימא בפני עצמו. [והיינו כשיטת הגאונים, שהשער נידון לעצמו. ובב"י שלא הצריך רוב, אלא הרבה עד שדרך הנשים להקפיד, היינו במיעוט השיער והיא אינה מקפדת. ועיין ש"ד].

חציצה ברוב השער ולא ברוב הגוף

הגאונים, ראב"ד, רא"ש ור"י הוי חציצה. ר"ן דאיכא תרי קראי חד לגוף וחד לשיער, הלכך חשיב כל חד בפני עצמו. וכן פסק מרן. **רמב"ם** אינו חוצץ, עד שיצטרף לחציצות הגוף ויהיו רוב.

סעיף ו

שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ. שבראש ושכבית השחי, אינו חוצץ. ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ, ובאשה, בנשואה חוצץ, בפנויה אינו חוצץ. הגה: ואותו שיש לכו כמין קליעות שערות דזקות זו בזו, ונעשית טבילה על ידי שד וסכנה להסירם, לא חייב.

חציצה בשערות

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) קלקי הלב והזקן חוצצין. והיינו שנקשר מחמת זיעה. ועוד שם (מ"ג) שבראש ובבית השחי אינו חוצץ. והיינו משום דאינו מקפיד. ועוד שם (מ"ב ו"ג) קלקי בית הסתרים באיש אינו חוצץ ובאישה חוצץ. ובתוספתא חילקו בין נשואה לפנויה, וביאר הב"י דפנויה שאינה מקפדת אינו חוצץ. והשטת הטור ביאר הב"י שלא היה צריך הטור לכתוב דין האישה והפנויה, דלדין לא נפקא מינה. **ב"ח וט"ז** הא קמ"ל, דאפילו נשואה דומיא דפנויה, דהיינו כגון שאין בעלה מקפיד, אפ"ה חוצץ, דבתר רוב נשים אזלינן. **רעק"א** נפקא מינה לגרים.

בלבול השער על ידי שד

המרדכי בשם ראב"ה נשים שנבלל שערן מחמת שד, וסכנה לגלח, לא חייצי. וכן פסק רמ"א. ובגליון מהרש"א ד' טעמים: א. אינה מקפדת. ב. הוי יותר מנימא אחת. ג. מהדק טובא, והוי כבית הסתרים. ד. דהוי כמו רביתא, הואיל וסכנה לגלח. פמ"א: א) היינו אפילו ברוב שער, דאל"ה לא צריכינן לכל הני טעמי. ב) אם עשתה כן בעצמה על ידי סמים כתושים, כי כן אמרו לה הרופאים, ואם תדיח במים החמים אי אפשר לשערות להסתבך והחולי חוזר, אין להקל אלא כשלא נעשה ברוב השער, כי אפשר דאין הנך טעמי אלא לנעשה מאליו. וכל זה הוא ברוב, אך במיעוט סמכינן על הרופאים ואמרינן דהיינו רביתה.

כתב החתם סופר דיבוק על ידי שעוה, השעוה עצמה חוצצת. (פתי"ש סק"ה). והחמודי דניאל כתב שצריכה להשהות במים עד שייכנס בהם המים היטב. (פתי"ש סק"ו).

שמעתתי דתניוקת אי הוו לטהרות או אף לבעלה

בפרק תינוקות גרסינן י"א שמועות בענין חציצה: א) לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול משום דבעיתא. ב) לא תטבול בנמל. ג) נתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה. ד) רבדי דכוסילתא מגי ימים ואילך חייצי. ה) לפלוף שבעין חייץ משהתחיל לירק. ו) כחול שע"ג העין חוצץ. ז) פתחה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה. (בחר"ס נמ"ל, בש"ל רביד כחול בפת"ה). ואחר כך יש גורסים: ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי הא דאמר ר"ל אישה לא תטבול אלא כדרך גדילתה. (סמ"ג בשם ר"ת, דהכי איתא ברס"ג ובה"ט). והראב"ד הוסיף בשם ה"ר יצחק [וכנראה דהיינו הר"י] בשבועות ו', ובתוספות נידה סז, כתבו שהיא נוסחת ר"ח, דלא איתמר כל הני אלא לטהרות, אבל לבעלה שפיר דמי, כי הא דאמר ר"ל וכי'.

ובעלי הנוסחא הזו נחלקו אהי שמעתתא קאי, ובסה"כ יש בזה ו' שיטות: **רש"י** לא גריס כלל, וס"ל דאין חילוק בין לטהרות לבין לבעלה. **ב"י בדעת ר"י** קאי אכחול בלבד. ותמה עליו. **ראב"ד ובדעת הר"י**, והש"ך **אליבא דר"י** קאי אריבדא, לפלוף וכחול. אבל הך דפתחה עיניה ביותר וכי', אף לבעלה איתמר, והוא בכלל הך דר"ל. ולפי זה לפלוף שבעין אפילו יבש אינו חוצץ, וכן כחול אפילו ע"ג העין, וכן ריבדא דכוסילתא אפילו אחר ג' ימים. **רמב"ם ורשב"א** קאי אף אתבשיל. **ר"ת** קאי גם על כלי חרס ונמל. **סמ"ג בשם הערוך** קאי גם אהא דדרך גדילתה.

המרדכי בשם רא"מ אף למאן דגריס הכי, לכתחילה יש לחוש לכל הני, (וכ"כ סמ"ג, וכ"כ מרמב"ם). **רא"ש** יש לחוש לכתחילה לרש"י דלא גריס. וכתב הר"ן לכולי עלמא קרצה שפתותיה לא עלתה לה, דמיהדקא טפי.

להלכה מרן העתיק דיני לפלוף וכחול ודס יבש כצורתן, נראה שחשש לרש"י וכדעת הרא"ש. **הש"ך** כתב להקל בלפלוף וכחול ודס המכה, היכא שכבר טבלה ולא אפשר לטבול שנית.

סעיף ז

לפלוף (פיוז טאט העין) שחויץ לעין, חוצץ אפילו הוא לח. ולפלוף שבעין אינו חוצץ, ואם היה יבש, חוצץ. והוא שהתחיל להוריק.

לפלוף שבעין

משנה מסכת מקוואות (פ"ט מ"ב) לפלוף שבעין אינו חוצץ, שחוץ לעין חוצץ. ובגמרא נידה (סז.) לפלוף לח אינו חוצץ יבש חוצץ. ואיזהו יבש משהתחיל לירק. וביארו **תוספות והרמב"ם** דמתניתין מייירי בלח, ואף בלח חוץ לעין חוצץ. וכן תוך העין ביבש הוא חוצץ. **והרא"ש** ביאר דתוך העין לעולם נחשב לח. וביאר ב"י כלומר אפילו נראה התייבש, אבל במקום דיבוקו הוא לח ואינו חוצץ. [ועיין הגוה"ע טור מהדורת מכון י-ם תשמ"ט, שצ"ב למה לא ביאר כוונת הרא"ש דבתוך סתמו לח ומחוץ סתמו יבש]. **סמ"ג** חוץ לעין סתמו יבש, תוך העין סתמו לח. **ש"ך** דעת הראב"ד והרשב"א והרמב"ם ור"ת וסיעתם, דחציצה זו ודלקמן ס"ח וט', היינו דווקא לטהרות, אבל לבעלה לא חייצי. וכ"נ שהיא דעת ר"יו, דלעולם אזיל בשיטת הסמ"ג, אלא דס"ל דבתוך העין הוא דווקא לטהרות, וחוץ לעין הוא לבעלה, דבזה לא מייירי בפרק תינוקות. ואם כן יוצא לדינא שחוץ לעין יבש, חוצץ. תוך העין ולח, אינו חוצץ. תוך יבש חוץ ולח, **לרמב"ם ותוספות** חוצץ, וכן פסק מרן. **לרא"ש** אינו חוצץ.

איזהו יבש **רוב הראשונים** כתב משירק, וכן פסק מרן. אך **הטור בדעת רמב"ם** רק מאחר ג' ימים. **והב"ח** פסק להחמיר דבעינן תרווייהו.

ראב"ד לבעלה בכל זה טהורה. ש"ך אם טבלה ואינה יכולה לחזור, טהורה.

להלכה: פסק מרן כרמב"ם ור"ת, דחוץ לעין אפילו לח חוצץ, ואף בתוך העין יבש חוצץ. והיינו משהתחיל להוריק. **ב"ח** – החמיר עוד, דאחר ג' ימים אפילו לא הוריק חוצץ. **ש"ך** – פסק כמרן, אלא שהקל דאם אי אפשר לחזור ולטבול עלתה לה טבילה.

ר"ת תוספות ורמב"ם לחומרא, חוץ לעין אפילו לח חוצץ. תוך העין יבש חוצץ, לח אינו חוצץ. **סמ"ג ומרדכי** יבש חוצץ, לח אינו חוצץ. **ב"י בדעת הרא"ש ור"יו והטור** לקולא תוך העין אפילו יבש אינו חוצץ. חוץ לעין, יבש חוצץ לח אינו חוצץ. **ש"ך** בדיעבד שכבר טבלה ואי אפשר לחזור ולטבול, עלתה לה טבילה. אבל לכתחילה תחזור וטבול.

טבילת הגר

לרמב"ם כמו לטהרות. **ראב"ד** כמו לבעלה. והביא הב"י סיוע לרמב"ם מתוספתא דמקוואות (פ"ו מ"ה) כל החוצצין בכלים חוצצין בנידה ובגר בשעת טבילה, ובחולין אין חוצצין, משמע דגר כטהרות דהא טומא כלים היא לטהרות.

סעיף ח

כחול שבעין אינו חוצץ, ושחויץ לעין חוצץ. ואם הייתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר, אף שחויץ לעין אינו חוצץ.

כחול שבעין

גמרא (סז.) מימרא דשמואל, כחול בתוך העין אינו חוצץ, חוץ לעין חוצץ, אלא אם כן היו עיניה פורחות. מהו פורחת **רש"י בל"ק וב"י בדעת הרמב"ם** שפותחת ועוצמת עיניה תדיר. **רש"י בל"ב** דומעות. **ט"ז בדעת הרמב"ם** פתחה עיניה בשעת טבילה. להלכה פסק מרן כפירוש קמא דרש"י.

והש"ך לעיל כתב דלהרבה ראשונים היינו דווקא לטהרות. לפיכך אם טבלה כן ואי אפשר לה לחזור ולטבול, טהורה. עוד כתב הש"ך לא תכחול ליופי ולא תסוך בשמן.

דיעבד- בתוך העין אינו חוצץ, חוץ לעין חוצץ, היו עיניה פורחות אינו חוצץ.

ש"ך- אם כבר טבלה ואי אפשר לחזור, טהורה. ואם עשתה לרפואה אינו חוצץ.

ש"ך בשם בה"ג- אפילו בתוך העין, אם כוונת הכחילה לרפואה חוצץ, ודווקא אם כוונתה להיראות עיניה פרועות אינו חוצץ. לפיכך לא תכחול ולא תשוף בשמן קודם טבילה.

סעיף ט

דם יבש שעל המכה, חוצץ. וריר שבתוכה, אינו חוצץ. יצא הריר מתוכה, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ. לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ. לפיכך אישה בעלת חטמים צריכה לחוף במים עד שיתרכבו.

דם יבש ורירי המכה

דם יבש וריר המכה אם חוצץ

משנה (פ"ט מ"ב-ד) גליד שחוץ למכה חוצץ, שבמכה אינו חוצץ. ופירש ר"ש, דהיינו ריר. **רא"ש וטו"ש** תוך ג' ימים אפילו חוץ למכה אינו חוצץ.

תוספתא דם יבש שעל המכה חוצץ. **רמב"ם** דווקא המתפשט חוץ למכה, אבל המכוון כנגד פי המכה, אינו חוצץ. ש"ך וט"ז היינו עד ג' ימים דאחר ג' ימים אפילו בפי המכה חוצץ.

גמרא (סו.) ריבדי דכוסילתא עד ג' יומי לא חייצי, מכאן ואילך חייצי. רש"י פירש מכות של הקזה שמעלות גלד, תוך ג' ימים גלדן רך ומחובר לגוף. וביאר מרדכי בשם ר"י עד ג' ימים הדם לח. **רמב"ם** ה"ה לשאר שריטות. **ראב"ד** דווקא של הקזה, ששופעות דם כל ג' ימים, אבל שאר שריטות לאו בג' ימים תלי אלא ביושב הנראה לעיניים.

כתב החתם סופר ג' ימים היינו מעל"ע. והמקל לא הפסיד, כי מיעוט המקפיד אינו אלא מדרבנן. (פת"ש סק"ז).

המנהג בזה

המרדכי סמ"ג ותרומה אע"פ שמצטערת בהסרת הגלד, או שאין דעתה להסיר עתה, ומקרי אינו מקפיד, מכל מקום הרגילות להסיר הכל או להמתין עד שתתרפא ותוכל להסיר. וכתב הרא"ש לפיכך בעלת חטטין תרחוץ במים עד שיתרכבו. אבל מה שבתוך המכה לעולם הוא רך. ובסמ"ק כתב לפי זה אין לאסור מלטבול אישה שיש לה חטטין בראשה. דאין כאן אלא חומרא. ט"ז בשם רש"ל היו גדולי ישראל, שלא סמכו בזה על נשותיהם, מחמת הכאב, והיו בודקים בעצמם. נודע ביהודה היינו לאחר טבילה, דקודם לזה אסור להסתכל במקומות המכוסים (פת"ש סק"ח).

סעיף י

רטיה שעל המכה, חוצצת.

רטיה

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) "רטיה שעל המכה חוצצת".

סעיף יא

חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ, חוצץ. ואם אינו נראה, אינו חוצץ.

חץ וקוץ התחובין

משנה מקוואות (פ"י מ"ח) חץ שהוא תחוב באדם, נראה חוצץ, אינו נראה אינו חוצץ. ובתוספתא מקוואות (פ"ח ה"ד) של עץ חוצץ, של מתכת לרבנן חוצץ, לרבי אינו חוצץ. ואם קרם העור לכולי עלמא אינו חוצץ.

וביאר ב"י דאין לומר דהתוספתא מיירי לחומרא לאסור אפילו באינו נראה, ומתניתין שהקלנו באינו נראה הוא אליבא דרבי במתכת, דבזה מתניתין היא כיחידאה. וכן ודאי שהתוספתא לא איירי בנראה ממש, דאם כן מ"ט דרבי. אלא או דמיירי בשקוע למטה מפני העור, ואפ"ה לרבנן גזרו הואיל ונראה, אטו חוץ לבשר שחוצץ, וכן משמע מהמרדכי. או דמיירי בשוה לבשר ונחלקו במציאות, לרבי אינו חוצץ, ולרבנן חוצץ משום דאי אפשר שלא יהיה מקצתו מעל הבשר, וכן משמע מטעמו של הרא"ש. ונפקא מינה בין הפירושים לענין משוקע ונראה, דלפירוש א' יש לגזור אף בו אטו מקום שאינו משוקע, ולפירוש ב' לכולי עלמא לא שייך לומר כשהוא משוקע שהוא חוצץ עדיין. **ומרדכי סמ"ג ספר התרומה טור** כתב חילוק דין קרם העור שהבינו כפירושים אלו. אך הביא **הב"י מסתימת הרמב"ם רא"ש ורי"ו** שלא הביאו כלל דברי התוספתא משמע שסברו שאסרו בתוספתא בלא נראה, ומתניתין יחידאה ור"ש היא, ולפי זה לא סברו חילוק בין קרם העור או לא. **ובדרכי משה והט"ז והש"ך** (סקט"ז וסקט"ח) כתב להקשה על הבנת הב"י, אמאי לא חילקו לפי זה להתיר בעץ בלבד, ומש"ה סברו את דין נקרם הבשר.

וכתב הרא"ש והטור קוף כחץ. וכתב הרשב"א לפיכך אישה שנכנס לה קוף, לא תטבול עד שתעקור אותו כדי שלא יראה ממנו בחוץ כלום, או שלא תרגיש בו ותקפיד עליו.

סעיף יב

לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה, אינם חוצצין. נגלד כגליד, חוצץ.

לכלוכין מלמולין וטיט

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצין. ולעיל (מ"ב) שם תנן דגלדי צואה שעל בשרו חוצצין. וביארו הראשונים הסתירה כאן שנגלד כאן שלא נגלד.

סעיף יג

מלמולין שעל הבשר, חוצצין.

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב). ופירוש מלמולין כתב הטור כשאדם לש עיסה או מגבל טיט ומשפשף ידיו ונופל מהם כמין חוטין.

סעיף יד

טיט היון וטיט היוצרים וטיט דרכים הנמצא שם תמיד, אפילו מימות החמה, כל אלו חוצצין. ושאר כל הטיט, כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים. וכשהוא יבש, חוצץ. (ומיאו אס היא מקפלת לפילו בדבר לח חוצץ).

משנה מקוואות (פ"ט מ"ב) ג' טיטין חוצצין טיט היון טיט היוצרים וגץ היוני פירוש גץ הוא יתדות הדרכים. דעת **הטור** שטיטין אלו חוצצין דווקא ביבשין, ושאר טיטין אפילו יבשין אינם חוצצין משום שעל ידי המים נימוחים. ודעת **הרמב"ם** ביבש כל טיט חוצץ, וג' טיטין אפילו לחין חוצצין משום שמדובקים הם מאוד. השו"ע פסק כהרמב"ם.

עוד שנינו שם ר' יוסי מטהר בשל יוצרים ומטמא בשל מרקא, וביאר הערוך שהוא טיט מעורב בשער צאן או בלובן ביצה. ופסקו **הרשב"א** לענין נט"י, משום דלא פליג אלא אף ת"ק מודה בזה. **ובשו"ע** השמיט טיט זה.

וכתב המרדכי אם מקפדת חוצץ אפילו שאר טיטין לחים. וכן פסק רמ"א.

סעיף טו

הדיו, החלב והדבש והדם, שרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה (פיוז מין ממני התאנים), יבשים, חוצצין. לחים, אינם חוצצין. ושאר כל השרפים, אפילו לחים, חוצצין.

משקין שנתבשו

תוספתא הדיו החלב והדבש שרף התאנה והחרוב והשקמה, יבשים חוצצין לחים אין חוצצין. ובגירסת הרמב"ם סמ"ג ורי"ו נוסף שרף התות. ועוד שם בתוספתא, שאר השרפים בין לחים בין יבשים חוצצים מפני שהם שטף לכלוכי הפירות.

המרדכי אם מקפדת אפילו לח חוצץ. וכן פסק הש"ך (סקי"ט).

סעיף טז

דם שנסרך בבשר, אפילו לח, חוצץ.

כתב הרמב"ם חוצץ אפילו לח, וכ"כ הסמ"ג. אלא שהקשה על זה ממ"ש בזבחים (לה) שבח לכהנים שמהלכים על דם, דקאמר התם דאינו חוצץ משום דהוי לח. ובש"ך (סקי"ט) ביאר דנסרך היינו שמתחיל להימשך כמו חוט, ולפי זה תי' הקו' דהכהנים הילכו על דם לח לגמרי.

דם שנתבשל

כתב בה"ג אפילו לח חוצץ. ובש"ך (ס) כתב דבריו דברי קבלה.

סעיף יז

צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן ושער ראשן, אינו חוצץ. וכן מי שהוא צבע וידיו צבועות, אינו חוצץ. הגה: וכן מי שאומנתו להיות שחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות דם, אינו חוצץ, שרוב בני אומנות זו אינן מקפידים.

איפור

צבע שצובעות הנשים פניהן ושערן, הרשב"א הרא"ש ורי"ו אינו חוצץ, אפילו צבעה רוב השער או כולו. הטעם מפני שאין מקפידות ואדרבה מחדשות אותו, והרי הוא כאילו מגופו של שער. ועוד משום שאין בו ממשות, אלא מראה בלבד.

נשים שאומנותן לצבוע, כתב הראשונים רא"ש, רשב"א ורי"ו אין הצבע חוצץ. מפני שאין מקפידות על כך. ועוד מפני שאין שם ממשות אלא מראית בעלמא. וצ"ח הבי"א אע"פ שרוב הנשים מקפידות על כך, אם היו בעצמן בעלות אומנות זו לא היו מקפידות. והוסיף רמ"א ה"ה מי שאומנתו שחט או קצב, וידיו תמיד מלוכלכות בדם, אינו חוצץ.

בט"ז (סקי"ז) אישה שנתפחמו ידיה בנוגעה בקירות המרחץ, לא הוי חציצה, כי אין זה ממשות.

סעיף יח

צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, חוצץ. כנגד הבשר, אינו חוצץ. ובצק שתחת הצפורן, אפילו כנגד הבשר חוצץ. ואיזהו שלא כנגד הבשר, זה שהצפורן עורף על הבשר. ולפי שאינן יכולות לבזבזן מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול צפרניהם בשעת מבילה.

צואה ובצק שתחת הצפורן

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) בצק חוצץ, צואה אינה חוצצת, ולא חילק בין כנגד הבשר בין שלא כנגד הבשר. ובתוספתא אמר צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר חוצצת, ובצק אפילו כנגד הבשר חוצץ. דעת ר"ש רא"ש רשב"א ורי"ו סברו בצק לעולם חוצץ, צואה כנגד הבשר אינה חוצצת, שלא כנגד הבשר חוצצת. וביאר ב"י דס"ל דמתניתין לפרושי אתא, וכן פסק בשו"ע. דעת הרמב"ם בצק חוצץ בין שלא כנגד הבשר בין כנגד הבשר, וצואה אינה חוצצת אפילו כנגד הבשר. וביאר הב"י דס"ל דמתניתין פליגא על התוספתא, ופסק הלכה כמתניתין.

כתב סמ"ג אם הוא מעט עד שאין דרך להקפיד, לא חיישינן.

וכתב הטור כיון דאין דרך בני אדם להקפיד בזה, לפיכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ. ובב"י הבין שהתיר הטור אף במרובה, וחלק עליו שכן דרך הנשים להקפיד על צואה לא כנגד הבשר, וכן על בצק אפילו כנגד הבשר, שלא תתנגה על בעלה, ולפיכך אפילו אינה מקפידה חוצץ, דבטלה דעתה. אך הדרכי משה וט"ז ביארו שהטור מייירי במועט שאין דרך להקפיד ורק בזה התיר כדברי סמ"ג דלעיל, או דמייירי בלחה כדברי המרדכי.

המג"א שלא כנגד הבשר, חוצץ בנט"י אפילו למי שאינו מקפיד, דכולי עלמא קפדי. כנגד הבשר אינו חוצץ, דאין מקפידין. מרדכי צואה שאינה חוצצת כנגד הבשר, היינו בלחה מה שאין כן יבשה חוצצת, כדן גלדי צואה דלעיל. סמ"ק בשם ר"ת צואה שלא כנגד הבשר שחוצצת, היינו נדבקות, דאילו אינה נדבקות אינה חוצצת כלכלוכי צואה דלעיל.

הרשב"א בחולין ובשם תוספות פסק שצואה אינה חוצצת כלל, לא לטבילה ולא לנט"י, כי אינה נדבקות. וקשה שבתה"ב ה"ל טבילה פסק שחוצצת. ב"י ביאר דבטבילה מקפדת, שלא תתנגה על בעלה שיאמר שהלכה למרחץ ומצואתה לא רוחצה, מה שאין כן בנטילה. ועדין קשה, שכיון שכתב שהצואה אינה מהודקת, אם כן אינה חוצצת אף בנטילה וצ"ע. ש"ך הרשב"א סובר כר"ת, דדווקא הנדבקות ומהודקת חוצצת, אבל שאינה נדבקות אינה חוצצת. אלא דדברי הרשב"א בטבילה, הם לומר שצריכה לגזוז צפורניה, מחשש שמא יש עליהן צואה הנדבקות, אבל בנטילה אי אפשר להחמיר לגזוז בכל פעם. ט"ז בטבילה אין להקל באינו נדבק, אלא כל צואה חוצצת, אבל בנט"י נהגו להקל.

כתב הרשב"א והרא"ש נהגו לקצוץ הצפורניים, כי אין בקיאות מהו כנגד הבשר ומהו שלא כנגד. (וכ"כ ר"ן ר"י סמ"ק ספר התרומה והמרדכי).

סעיף יט

אם יש לה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, כד אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה, אינו חוצץ.

כתב המרדכי אם נפוחה כ"כ עד שאין הטיט נראה תחת הצפורן אינו חוצץ, ואם לאו חוצץ. ולמד זאת מדין חץ התחוב שאם אינו נראה אינו חוצץ. וכתב הש"ך (סק"ג) אפילו לא קרם עליה העור, רק שהבצק כל כ"ך בעומק עד שאינו נראה, אינו חוצץ.

סעיף כ

דווקא בצק שתחת הצפורן הוציץ, אבל הצפורן עצמה אינה הוצצת. ואפילו אם הייתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הברשר, אינה הוצצת. הגה: מיהו כל זה דווקא שאין טאה או זק תחתו זשעה שטבלה. ומאחר דכזר נהגו ליטול האפרכים, אפילו אם לפורן אחת נשאר בינה וטבלה, כריכה טבילה אחרת. וכן נוהגין.

ציפורן

צפורן ארוכה כתב המרדכי בשם ראב"י בשם הגאונים שאינה הוצצת משום שהיא מגוף האדם כשער. ובשו"ע פסק שאינה חוששת לטבול עמה. והגהשערי דורא כתב לכתחילה תקצוץ שחוצצת מחשש טיט, ואם לא גזרה טוב שתחזור וטבול. וכתב רש"ל אם בדקה קודם טבילה לא צריך לשוב לטבול. ראב"ן וב"ח כתב אף כשבדקה ויודעת שלא היה שם לכלוך טוב שתטבול שנית. [וכתב הש"ך שהיא דעת רמ"א]. ובט"ז (סקכ"א) ציין דכל זה הוא רק אם לא לנה אצל בעלה. ומהר"ם לובלין כתב דאפילו לא שמשה אלא רק לנה. וש"ך (סקכ"ה) סבר היכא דאפשר תחזור וטבול למחרת והיכא דאי אפשר אין צריך.

אירע לה טבילה בחוה"מ ובשבת

כשאירע בחוה"מ, כתב המרדכי לכתחילה תגלח על ידי נכרית, דשבות במקום מצוה שרי, ובדיעבד שרי על ידי ניקור. וברי"ף התיר אף על ידי מספרים. וכשאירע לה בשו"ט, כתב הט"ז (סקכ"א) לא תגלח אפילו על ידי גויה, דאין זו מצוה גמורה, וגם יש לחוש שתייגע לנכרית בהטיית ידיה אליה. אלא תנקר היטב. ונקודות הכסף סבר א' אין מסייע אלא בניקף, ב' אפילו תגלח בעצמה ובכלי אינו אסור מה"ת, ג' לפי הראב"ן היא מעכבת, אם כן הוי מצוה. לפיכך תאמר לנכרית לגלח בידיה או בשיניה. החכ"צ הביא לאסור וביאר השבוי"י שאסר בכלי והתיר ביד. (פת"ש סק"י"א).

צפורני הרגלים

מהר"ר דניאל א' אם נקיה אינה הוצצת ב' אינה יודעת אם היה נקי, אין צריך טבילה אחרת. ג' יודעת שהיה לא נקי אפשר אין צריך טבילה אחרת. (פת"ש סק"י. ועיין שבת הלוי, שמראב"ן משמע דלתחילה צריכה לגלח. ומכל מקום למעשה מקל באינה יודעת).

סעיף כא

צפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה, הוצצת. פירשה רובה, אינה הוצצת.

משנה מקוואות (פ"ט מ"ד) "אלו הוצצין וכו' וצפורן שפירשה". ובתוספתא האבר והברשר המדולדלים באדם הרי אלו הוצצין. ר' יונתן בן יוסף אומר צפורן שפירשה רובה הרי זה אינה הוצצת. **טור והמרדכי** פסקו כר' יונתן בן יוסף, וכתב דבמיעוט הוצצת, דס"ל דרובה דווקא למעוטי מיעוטה, ור' יוסף לפרושי אתא. (וכן הר"ש והרא"ש הביאו לשון התוספתא). אך **הרמב"ם** כתב רק צפורן שפירשה אינה הוצצת, משמע דאף במיעוט אינה הוצצת. או משום שסבר דר' יונתן חלק על מתניתין וכונתו להתיר אפילו כשפירשה רובה. או שר' יונתן התיר רק בארוכה, אך הבין דמתניתין שריא בכ"ג והלכה כמתניתין.

והב"י ביאר חדא דמייירי בצפורן גופה, דלרמב"ם אינה הוצצת, שהרי גם קודם שפירשה עומדת היא ליקצץ ואפי"ה לא חייצא, אף משפרשה אינה הוצצת. ולהטור, דווקא ברובה אמרינן הכי, משום דרובה ככולה. אי"נ מפני שיכולה להסירה בקל, ומדאינה נוטלתה אלמא לא קפדא, ואינה הוצצת, אבל במיעוטה אמרינן דקפדא וחוצצת.

ביאור ב' - מייירי בטינוף שעל הצפורן, דלרמב"ם אינו הוצץ, דמשפירשה עומדת ליקצץ, ואינה מן הגוף. אבל הטור ס"ל דהיינו דווקא בפירשה רובה, דחשיבא כמו שאינה מן הגוף, מה שאין כן פירשה מיעוטה, שעדין היא מן הגוף. ואע"פ שבב"י נטה אחר פירוש זה, מלשונו בשו"ע משמע דס"ל דאינה גופייהו הוצצין. (ש"ך, ושכ"כ לבוש ובי"ח)

מאי שנה צפורן שפירשה רובה מאבר ובשר המדולדלים: ב"י – צפורן יכולה להסיר בקלות, מדאינה מסירה אלמא אינה מקפדת. ב"ח – מה שאין כן אבר ובשר צריכין אומן לחותכס. ט"ז – החציצה בצפורן היא משום החלק שפירש שלא מניח למים להיכנס באמצע, ולפיכך אם פירשה רובה, אין חציצה. מה שאין כן איבר ובשר שאפילו פירשו רובן, הדרך להדקן לגוף.

שערות הראש: חתם סופר - במקום שנהגו לגלח אחר בעילת מצוה, ל"א דחוצצות משום דעומדות לגלח, דאין אומרים עומד ליקצץ כקצוץ, אלא בשאין מעשה המבדיל, מה שאין כן הכא הבעילה מפסקת. אבר ובשר המדולדלין.

סעיף כב

אבר ובשר המדולדלים, הוצצים. (אצל יצלת או יתרת ואין מדולדלין, אינם חוללים).

אבר ובשר המדולדלים

תוספתא דלעיל. גירסת רוב הראשונים רמב"ם ר"ש ר"א"ש טור ורי"ו שחוצצין. אך סמ"ג גורס אינם חוצצין.

הב"י כתב תחילה דאינהו גופייהו חוצצין, דעומדים ליקצץ. ומסיק דר"ל שאם יש עליהם לכלוך חוצצין, דלא תימא דכאינם מן הגוף הם (עיין לעיל סכ"א). ופסק בשו"ע שחוצצין. ומוכח מלשונו דר"ל אינהו גופייהו חוצצין.

יבלת או יתרת, אם אינן מדולדלין אינן חוצצין.

סעיף כג

השירים והנזמים והטבעות והקטלאות אם הם רפויים, אינם חוצצים. ואם הם מהודקים, חוצצים. וכן הדין באגד שעל המכה וקשקשים שעל השבר.

שירים נזמים וטבעות, אגד וקשקשים

תוספתא מקוואות (פ"ו ה"ד) ושאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין, לא מטמאין ולא מיטמאין, חוץ מקרום שע"ג המכה, והאגד שע"ג המכה, והקשקשים שע"ג השבר, והשירים והנזמים והקטלאות והטבעות אוצין חוצצין רפין אין חוצצין. רמב"ם (פיה"מ) "חוץ" קאי רק על קרום שע"ג המכה, אבל אגד וקשקשים, אוצין חוצצין רפים אין חוצצין. ר"ש רשב"א רי"ו וכן משמע מהרא"ש "חוץ" קאי גם על שבר וקשקשים, ואם כן רק שירים והנזמים והקטלאות והטבעות לא חוצצין כשרפויים. טור כתב דין רפויים ואוצין אף באגד וקשקשים. וביאר הב"י אפילו נימא דס"ל כר"ש, מכל מקום סבר שבכולם שייך לחלק בין רפוי לאוץ. השו"ע פסק גם אגד וקשקשים אוצין חוצצין, רפים אין חוצצין. וכן פסק מקום שמואל. כתב ב"ח חוצצים משום דלא עיילי מיא שפיר. וה"ד הש"ך דבריו בשתיקה. שו"ת הב"ח – אבל בדיעבד חלילה לומר שלא עלתה לה טבילה, אלא אם כן בנזמי האוזן שיש לקונסה הואיל וטריחא לה, שלא תבוא להקל לכתחילה. בית הלל – אפילו בדיעבד תחזור ותטבול, אלא אם כן כבר שמשה. רבנו דניאל – אפילו שמשה, אלא אם כן היה רפוי הרבה. (פת"ש, סק"י)

טבעת דחוקה

טבעת דחוקה אמאי חוצצת, כתב הרשב"א והרא"ש מפני שמסירתה בשעת לישא. ומי שאין דרכה ללוש בעצמה, כתב גן המלך לפי זה אינה חוצצת. וכ"כ רש"ל דבאנשים אינו חוצץ בנטי"י, אלא אם כן יש עליה

אבן טובה. אבל אין להקל בזה, הואיל ומרן סתם, ואולי לא דמי לבני אומנות. ואפשר דבדיעבד ושמשה יש להקל, (פתי"ש סק"י"ד).

אשה שאסר לה הרופא להרטיב עיניה

שיבת ציון יש מי שאמר שתניח אגד רפוי. ואינו נכון, דיש לחוש שמא צהדק כדי להגן על עיניה, אם כן לא דמי לשירים ונזמים. אלא תרד חברתה עמה למים, ותדיח ידיה טופח להטפוח, ותניח ידיה על עיניה ברפיון קצת. אבל היא לא תניח בעצמה על עיניה, כי יהיו קמטים בידיה. ולענין החפיפה, לא תחפוף, רק תעייין שאין לפלוף ולא דיבוק הריסים. [ונכנראה הוא משום דרחיצה של חפיפה אינו אלא ממנהג מימי התלמוד] (פתי"ש סק"י"ו).

סעיף כד

צריכה להצוין שינייה שלא יהא בהם דבר חוצץ, שאם טבלה ונמצא שום דבר דבק בהם לא לא עלתה לה טבילה. ויש נוהגים שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השינים יותר ממאכל אחר. ואף על פי שבודקות והוציות השינים, הוששת דילמא תשתייר מיניה ולא אדעתה, ומנהג יפה הוא. הגה: ואין לה לאכול בין הנחילה לטבילה. ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה צנאק או נחות של שעווה, שלא ידבק בה, וכן נהגו.

בית הסתרים

גמרא (קידושין כד., נידה סו.) "מעשה בשפחה של בית רבי שעלתה מן הטבילה ונמצאה עצם בין שיניה, והצריכה רבי טבילה אחרת". ואע"ג דבית הסתרים אין צריך טבילה דכתיב "ורחץ את בשרו" דווקא הגלוי, בעינן שיהא ראוי לביאת מים. והוסיף סמ"ג עצם לא"י אלא כל דבר החוצץ. והסתפק ר"ש במעשה שם האם כל עצם בשיני אישה מעכב, או דווקא בנשואה משום דמקפידה טפי.

ומשום כן כתב ראב"ד ורא"ש צריכה לחצות שיניה קודם הטבילה שהרי עלולת לימצא בהן חציצה. ה"ח סבר שאין חובה לחצות, אלא הוא לטובתה כדי שלא תצטרך לסתור טבילתה אם תמצא. ש"ך (סק"ט) כתב שהוא חובה, כיון שלא חייבת לבדוק שיניה לאחר הטבילה הצריכה שתבדוק לכה"פ בתחילה. ואין לסמוך שתבדוק אחר כך, כי הואיל ואינה חייבת לבדוק אחר כך חיישנן לשכחה.

[לקמן בסוף הסימן כתב הב"י תוספתא שדעת ר' יוסי ברי' יהודה באספלנית ומלוגמא בבית הסתרים שאספלנית ומלוגמא לא בעו כניסת מים כלל].

אכילת בשר והתעסקות קודם טבילה

ר"י ורא"ש הביאו מנהג יפה שלא לאכול ביום הטבילה כי הוא נכנס יותר בין השינים, ואע"פ שמנקה ובודקת, שמא ישתיר. וכן פסק מרן בשו"ע. וכתב ט"ז (סק"ה) כל זה לכתחילה ואין לעכב הטבילה בשביל זה. ובשבת ויו"ט נהגו לאכול בשר, ורק תנקר היטב אחר כך. כתב הגהשערי דורא הביאו הדרכי משה, אין לעסוק בצק ושעווה בכל יום הטבילה.

עוד כתב הרא"ש מנהג יפה לא לטעום כלום בין חפיפה לטבילה, וכן פסק רמ"א.

סעיף כה

אם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה. ואינו דומה לבדיקת הנוף וחפיפת הראש.

דייק הראב"ד ממעשה דרבי שאם לא הייתה מוצאת עצם בין שניה הייתה עולה לה טבילה אע"פ שלא חצצה שיניה קודם טבילה, שאין זה כעיון הגוף וחפיפת השיער. והביא הש"ד, (סקל"ב) דברי **הלבוש ומע"מ** טעם הקולא היא הואיל ומקומות אלו נסתרים, א"ל שנפלה החציצה שהייתה שם שאין לה להיכן ליפול. וכתב הש"ך שאין צריך לזה, אלא יש חילוק בין צריך ביאת מים לצריך להיות רק ראוי לביאת מים, שבראוי מקילים ומצאא סברא זו בראב"ד בסע' הבא.

טבעת בעומק הרחם

לענין טבילה

כתב ה**נודע ביהודה** מקרי מקפידה, שהרי צריכה להסירה לצורך הפסק בטהרה, הואיל ומתלכלת תדיר בדם, ועוד אולי גם לצורך הבדיקות, ועוד בעת הלידה. אבל אם אומרת שהוא בעומק למעלה ממקום שהשמש דש, אין חוצץ, דאין זה בית הסתרים אלא מקום בלוע בגוף שאינו חוצץ. והחתם **סופר** חלק עליו (א) לא מקרי מקפידה, דאין מסירתו מפני הקפדתה, אלא לפנות מקום לולד, או לבדיקה. והוי כמו טבעת של איש שאינה חוצצת לנט"י, אע"פ שמסירה לצורך הנחת תפילין. (ב) אם אינה בטוחה אם מונחת בעומק כ"כ, אע"פ שאפשר לברר על ידי אישה בקיאה, כיון דהוי סכנה וחולשה רבה, אין צריך להסירה. וזכרון **יוסף** הביא עוד סברות לקולא, (א) גם בלאו הכי אפשר דעיילי מיא, והוי ספיקא דרבנן, וכמ"ש שבו"י, דלגבי מיעוט המקפיד אמרינן סד"ר לקולא. [וצ"ע דהא אתחזק איסורא, והיא פלוגתת ש"ך ופר"ח ביו"ד ק"י, דלש"ך לא אזלינן לקולא]. (ב) דהוי סכנת נפשות ליטלו, ורק בשעת לידה נוטלתו כדי שיצא הולד. [וכן הסכימו להתיר מצד חציצה רעק"א והגאוון מליסא].

לענין בדיקות

נודע ביהודה בהפסק ובדיקת יום א', תכניס צמר גפן המטלית שיהיה עבה קצת כעובי הנקב של הטבעת, ותכניס מפי המקור, דרך נקב הטבעת ועד פי המקור. ושאר הימים תבדוק כפי יכולתה. **זכרון יוסף** תכניס מוך לאמצע פרוזדור עד קרוב למקום שהשמש דש כל בין השמשות. וכן תבדוק שמאל רחמה, אע"פ שמקום הטבעת וצד ימין אין יכולה. **רע"א** חולק, דאין זו בדיקת חו"ס. אלא תבדוק בהפסק טהרה על ידי שפופרת ומוך בתוכה שיע רק בפי המקור מש ללא הצדדים, שבה בדקה המקור עצמו ויצאה ידי חובה בדיקת חו"ס על ידי בדיקה בכה"ג. (כל זה פת"ש סקט"ז).

סעיף כו

אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתשילין, ואחר כך בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה, תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה.

עוד כתב ה**ראב"ד** אם לא בדקה בית הסתרים והקמטים לפני הטבילה, ואחר כך התעסקה בכתמים ותשיל, ואחר כך מצאה דבר חוצץ, תולה במה שנתעסקה ואין צריך טבילה חוזרת. דתלינן לקולא שהרי אין צריך ביאת מים בפועל, [וצ"ע הבנת סברא זו]. ובש"ך הביא דברי ה**רוקח** שפוסל את הטבילה, דלא תלינן במה שנתעסקה. וסיים שיש להחמיר.

סעיף כז

נתנה שעה בפיה או קרצה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם, לא עלתה לה טבילה.

לא באו המים לחלק מגופה

משנה מקוואות (פ"ח מ"ה), "נתנה שעה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה, כאילו לא טבלה". וביאר הר"ש, (א) צריכה לפתוח את פיה. (ב) מותר לסגור, אבל לא להדק. וכן עיקר (וכ"כ הרא"ש) וכן פסק מרן. וכתב החמודי דניאל אבל אם קרצה שיניה לא הוי חציצה, (פת"ש סק"ז).

עוד שם במשנה הביא דין טבלה עם מעות בפיה הרי זו טהורה, ופסקו הטור. והפוסקים השמיטוהו משום דפשוט. ומה שהביאה המשנה דין זה הוא משום סיפא שטמאה מגע רוקה במעות.

סעיף כח

לא תאחזו בה חבירתה בידיה בשעת טבילה לה אלא אם כן רפתה ידה, כדי שיבואו המים במקום אחיות ידיה. ואם הדיחה ידיה במים תחלה, שרי, שמשקה לה טופח שעל ידיה חבור למי המקוה.

חציצה על ידי חבירו

משנה מקוואות (פ"ח מ"ה) "האחזו באדם ובכלים ומטבילין טמאים, ואם הדיחן טהורים, רש"א ירפה". **הרמב"ם** סבר לתייק לא מהני רפיון, גזירה שמא לא ירפה, (וכ"ד הרמב"ן והרא"ה). **הרשב"א** סבר דר"ש ותייק נחלקו על הדחה, וגם ר"ש מודה שהרפיה מהניא. **מון והט"ז** פסקו הלכה כרשב"א כיון דחציצות דרבנן. **הב"ח** פסק הלכה כרמב"ם.

ההדחה **לרמ"א** (סימן ק"כ ס"ב) **וש"ך** (סקל"ז), במי מקוה דווקא. **לט"ז** (סקל"ח) אפילו בתלושים. ובט"ז לקמן (סק"ט) תלה זאת במחלוקת הראשונים האם בדבר רטוב יש חציצה עדיין או לא, לרשב"א שחוצץ בעינן דווקא מי מקוה. ולרמב"ם לא.

עוד דייק הט"ז כשהדיחה ידיה, **לרשב"א** לא תדחוק האחיזה בכוח על הבשר. **ולרמב"ם** יכולה לדחוק ולא הוי חציצה. ופסק ט"ז כרשב"א. ודנו לעניין אישה הרוצה לטבול על ידי סיוע חברותיה שיאחזו בידה, **הדרישה והט"ז** (סקל"ז) התיר אם מדיחות ידיהם אף בלא שיפרידו ידיהם מעט כפשט השו"ע, [ואף שאוחזות מעט חזק שרי לכולי עלמא]. בש"ך הביא (סקל"ז) דעת **מהר"י ברין** שאין לאחוז אפילו הדיחה ידיה שחושש שתאחזו חזק. **והש"ך והמשאת בנימין** סברו שלכתחילה לא תטבול על ידי סיוע כה"ג. והודה המשאת בנימין באשה שלא יכולה לעמוד על רגליה כתב המשאת בנימין שיכולה בדיעבד להיעזר באחיזת חבירתה רק שתדיח ידיה קודם.

סעיף כט

הטובל במקוה שאין בה אלא מ' סאה מצומצמין, אם אמר לחבירו: כבוש ידיך עלי במקוה, הרי זה מגונה.

תוספתא האומר לחברו כבוש ידך עלי במקוה הרי זה מגונה. וכתב **ב"י** מיירי שיש במקוה מ' סאה מכוונים, שמא קודם שיטבול יחסרו ביציאת יד חברו. וכן משמע במסכת ד"א. וכן פסק בשו"ע. **ש"ך בשם ריב"ש** (סקל"ז) אפילו יש בו יותר ממ' סאה הרי זה מגונה.

סעיף ל

אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט, אף על פי שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה, מפני שהמים מקדמים לרגליה.

הגבהת רגליה

משנה (פ"ז מ"ז) תחב רגלי המיטה בטיט, אם קדמו המים לטיט, טהורה. וכתב הראב"ד והרשב"א במקוה שאין טיט, אין הטובלת צריכה להגביה רגליה בעת הטבילה, ולשוט, שהרי המים הקדימו לרגליה, ולא עוד אלא שיש שם טופח להטפיח, שהוא מחבר לשאר המים. והביא הרא"ש ראיה ממשנה הנ"ל. וכן פסק בשו"ע.

האם דווקא מי המקוה, מהטור משמע כל מים העיקר שיהיו מלוחלחות, ומשו"ע משמע דווקא מי המקוה, וביאר הט"ז (סק"ט) דהשו"ע פסק **כהמרדכי** שהגוף הוא חציצה מש"ה צריך דווקא לחלוח של מי מקוה. והטור פסק **כהרמב"ם** שגוף לא הוא חציצה ולכן סגי שיהיו שם מים כל שהם שיעשו חיבור עם מי המקוה.

בשו"ך (סק"מ) הקשה משמע שאם יש טיט צריכה להגביה, וקשה שלקמן סליג, מקוה עם טיט פסול לגמרי. וי"ל דהתם דווקא בטיט ה"ן, והכא בסתם טיט.

סעיף לא

אין טובלין בכלים. לפיכך אם היה מיט במקום שטובלת, לא תעמוד על גבי כלי ע"ן שמקבלין טומאה מגבן, ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות ולא על שום כלי הראוי למדרס ותטבול, משום גזירת מרחצאות של כלים. עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט. וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול. ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס חשש חכמים הוא שמא תפחד שלא תפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה. ולפי זה מקוה מה שיש בו שליבות (פי' מלגות) של ע"ן, אם טבלה על גבי השליבות (אפילו אם הם מחוננים לטמלי המקוה) לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי ע"ן הם, וצריך לעשות במקומן מדרגה של אבנים ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה.

עמידה על גבי כלי או חתיכת עץ

בגמרא (סו' א) אמר רבא אישה לא תעמוד ע"ג כלי חרס ותטבול. סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות (שבמרחצאות שלהם היו איצטבאות דומות לחרס, ואם נתיר להניח אצטבאות במקוה יבואו לטבול אף במרחץ), הא ע"ג סילתא (בקעת עץ עבה) שפיר דמי (ולא דמי לאיצטבא). א"ל רב חנן מנהרדעא, התם טעמא מאי משום דבעיתא, סילתא נמי בעיתא וכו'... עבד להו אבוה שדמואל מפצי לבנתיה.

דעת **הראב"ד** ו**רשב"א** ר"ן ורי"ן אף למסקנא איכא גזירת מרחצאות. התם אין לפרש שהוא משום דבעיתא, דמיירי בטבילת כלים. וכן מוכח ממשנה מקוואות (פ"ה מ"ב) מעין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמו שהיה, דברי רבי יהודה. ר' יוסי אומר הרי הוא כמקוה. ובלבד שלא יטביל ע"ג ספסל. אלא ודאי שהוא מטעם גזירת מרחצאות. ולכן לכתחילה לא תטבול ע"ג שום כלי משום דבעיתא, ובדיעבד אם טבלה ע"ג דבר המקבל טומאה לא עלתה לה טבילה, ודבר שאינו מקבל טומאה בדיעבד טבילה. ולפי זה דווקא ע"ג כלי חרס מותר לטבול אי לאו משום דבעיתא, משום דאינו מקבל טומאה מגבו. ומפצי דעבד אבוה דשמואל הוא משום צניעותא, דאילו לטבול על גבן אסור, דמקבל טומאה מדרס. לפיכך אם יש טיט במקוה, תניח תחתיה חבילי זמורות.

הרמב"ם ו**הרא"ש** לא הזכירו גזירת מרחצאות. ונראה דס"ל, דאחר תשובת רב חנן, בטל טעמא דגזירת מרחצאות. והא דאסר ר' יוסי לטבול ע"ג ספסל, פירש הרא"ש שהוא משום גזירה אחרת שמא יבואו

לטבול בתוך כלי. ולדעתם החמירו יותר מהראב"ד, שאסרו כל כלי בכל ענין אף בדיעבד, ולדעת הראב"ד באחורי כלי חרס שרי בדיעבד. והביאו **יש מפרשים** האיסור משום דבעיתא, ודחו דבריו דהכא מיירי אפילו במטביל כלים. והביא מלשון הטור שלא הביא דברי הרא"ש בבירור שהסתפק מה סבר הרא"ש בדיעבד.

ר"ש ביאר טעמא שלא יטביל ע"ג ספסל, דחיישינן שמא יניחם במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ואז כל מים שעוברים שם פסולים. והיינו נמי דס"ד דרב חנן דטעמא דרבא דאמר לא תטבול ע"ג כלי חרס הוא משום גזירת מרחצאות. דאלת"ה תקשי, הא בפרק קמא דחגיגה (כב.) שרי למטביל כלי בתוך כלי, ולא גזרו בו. אע"כ דשאני התם משום דהוו כלים תלושים לא גזרו, מה שאין כן בקבועים. **והרא"ש** כתב על פירושו שאפי' להעמיד שהכלי מפסיק בין המעין לבין המקוה, ובכה"ג טמא משום שמפסיק הכלי בין המעין למקוה ואפילו שאין בו כשפופרת הנוד.

רא"ש אין לטבול בין בכלים תלושים בין במחוברים. ועל גבן, הלכה כר' יוסי דאסור. ב"י ולפי זה צ"ל דמ"ש רבא לא תעמוד ע"ג כלי חרס, היינו במנוקב שאינו מקבל טומאה, דאילו מקבל טומאה בלאו הכי מתניתין היא. ואם כן הוא מחמיר יותר מהראב"ד, דלראב"ד על גב כלי חרס מותרת לטבול, הויל ואינו מקבל טומאת מדרס.

רמב"ם – הביא גזירת רבא, ולא חילק בין עץ לחרס. והביא למתניתין דלא תטבול ע"ג ספסל. וקשה, דאי אשמעינן רבא, הא ממתניתין הוא דאסור לטבול ע"ג כל הכלים. ותיירץ ב"י: (א) מתניתין בשכל המים עוברים ע"ג הכלי, ואילו היה לו בית קיבול, היו נפסלים אף המים הנמשכים ממנו. וגזרו באין לו בית קיבול אטו יש לו, שהנמשכים יהיו כאשבורן, ועל גביו לא יטבלו כלל. אבל רבא מיירי בשקצת המים נמשכים מצדי הכלי, דאין המעין נפסל כלל. (ב) מתניתין מיירי אף בכלי שאין לו בית קיבול, גזירה שמא יטביל בשיש לו בית קיבול. אבל רבא מיירי ביש לו בית קיבול ומטביל על גבן, דבכה"ג לא גזרו, דכפייתו הוי היכרא ולא אתו למטעי להטביל בתוכן. ובהא קאמר רבא דמשום ביעתותא מיהא לא תעשה כן. (ומכל מקום מים הנמשכים מהן פסולים בווחלון, הואיל ואינו מטביל על גבן אין לו היכר).

ראב"ד – טבלה ע"ג דבר דבעיתא, בדיעבד עלתה לה טבילה, ע"ג דבר שיש בו גזירת מרחצאות, לא עלתה לה. **ט"ז** – דהיכא שהוא משום גזירה, חיישינן שמא יבואו לטבול במרחץ, מה שאין כן היכא שבעיתא דחיישינן רק שמא לא נתנה לבה לטבול כראוי, לפיכך אם אומרת על עצמה שנתנה לבה מהני בדיעבד.

טבילה על גבי שליבות הסולם:

רשב"א – לשיטת הראב"ד אין לטבול עליהן, ואע"פ שקבועין בכותלי המקוה. אלא יעשו מדרגות אבן ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל, משום דבעיתא.

סעיף לב

סילון של עץ הקבוע בקרקעית הטבילה, אם אין לו לבזבו (פירש מסגרת שאז אין לו בית קבול), מותרת לעמוד עליו ולטבול.

סילון

סילון הקבוע בקרקע המקוה, אם אין לו לבזבו לכולי עלמא מותר לטבול על גביו, כיון שאינו מקבל טומאה, וכן אין מעביר המים על ידו לתוך המקוה. ואם אין לו לבזבו **השו"ע** אסר, כיון שהוא מקבל טומאה. **והש"ך** (סקמ"ו) אליבא דהטור כתב שמותר. דמאי דשרי למרן הוא משום דאין שם כלי עליו, ולהטור הוא בעיקר מטעם דאין חשש שיקבענו במקום מוצא המים.

סעיף לג

לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה. ואם טבלה, יש אומרים שלא עלתה לה טבילה.

טיט

בגמרא (סו: יז.) "אמר רב שמואל בר רב יצחק אישה לא תטבול בנמל. אע"ג דהשתא ליכא, אימר ברדיוני נפלי." [פירוש כשהרימה רגליה נפל]. "אבוה דשמואל עבד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן, ומפצי ביומי תשרי." כן גרס רש"י ופירש האיסור לטבול בנמל משום דשכיח טיט, ושמא היה דבוק בעת טבילה, ובעלייתה נפל. ור"ת חלק עליו דהכא מיירי מצד צניעות, ודבריו יובאו לקמן.

ותמהו עליו הראשונים והטור בכללן מאי שנא מרגלי המיטה דתתן שמותר להטבילה, והביא הרא"ש יש שחילקו שהאדם כבד יותר מן הטיט, ודחה דבריהם שהרי טעם ההיתר הוא משום שמקדימים המים לרגלי המטה ומשום כך חלק על רש"י. הר"ן הראב"ד והט"ז (סקל"ד) ביארו שבאדם חיישינן שמא נדבק הטיט באצבעות הרגלים. ר' שמשון והש"ך (סקמ"ז) ביאר שמצוי שם טיט היון וכיוצא בזה שבו לא מועיל הקדמה. הר"ן הביא ביאור זה על אבוה דשמואל שעבד מפצי לבנותיו ביומי תשרי, וכתב שא"ל שזהו טעם ר' שמואל דאם כן כל הנהרות אסורים ולא רק נמל.

להלכה פסק השו"ע שאין לטבול במקום טיט, אלא אם כן תתן שם זמורות וכיוצא בזה. וכל זה לכתחילה שיש להחמיר כדברי רש"י, אך בדיעבד עלתה לה טבילה כרוב הראשונים. והש"ך (סקמ"ז) כתב להתיר לטבול במקום שיש טיט. ואפשר שסומכים שאין שם טיט היון, וגם מפני שרוב הפוסקים מתירים לטבול בנמל. והדגיש הדגול מרבבה שצריכה להגביה רגליה, (כמ"ש הש"ך לעיל על סעיף ל'). וכתב הנודע ביהודה לפיכך אם יש מקוה אחר, מוטב שלא לטבול במקוה עם טיט, (פת"ש סק"כ).

סעיף לד

לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם, מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדרקת בטבילה. ומיהו בדיעבד, עלתה לה טבילה.

טבילה במקום שרואים

הגמרא דלעיל לגבי איסור לטבול בנמל ביארו ר"ח ור"ת שהאיסור הוא משום צניעות בוושה מן העוברים, וממהרת לטבול, ואינה מדרקת בטבילתה. [ודלא כפירוש רש"י שהוא על טבילה בטיט]. (ול"ג אימור ברדיוני נפל).

ואם עשתה גדר רשאית לטבול, וכך פירש ר"ת את מעשה אבוה דשמואל דעביד מפצי לבנתיה ביומי תשרי. וכתב הרשב"א והטור לפי זה בדיעבד אם אומרת שדרקתה עלתה לה טבילה. וכן פסק השו"ע. כתב רי"ן יש למחות בטובלות במקום שיראות שיעברו שם גוים מטעם דלעיל. והעיר עליו הב"י מדוע דווקא גוים הרי צניעות היא אפילו בפני ישראל. וכתב בדרכי משה שכונתו היא כשיראה מגוים.

סעיף לה

לא תטבול בקומה זקופה, מפני שיש מקומות שמסתתרים בה. ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת. ויהיה תחת דדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה. ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגת בעומדין, ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא

להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי, אלא בדרך שהם בעת הילוכה. ואם שינתה, כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר, עלתה לה טבילה. ויש מי שאומר שלא עלתה.

אופן העמידה בטבילה

בגמרא (סו) "אמר ר"ל אישה לא תטבול אלא כדרך גדילתה. כדתנן אישה נראית כאורגת וכמניקה את בנה, האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים". ובתורת כהנים נוסף "והאשה כעורכת וכמניקה". ובמשנה נגעים (פ"ב מ"ד) "והאשה כעורכת וכמניקה את בנה, כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית, ר' יהודה אומר אף כטווה פשתן לשמאלית".

וביאר הרא"ש כדרך גדילתה, שלא צריכה להרחיב ירכותיה או שאר גופה יותר מהרגיל בשעת הטבילה, אלא תרחיב ירכותיה וזרועותיה כדרך שרגילה בשעת הליכתה. וכן פסק הטור והשו"ע. ואע"ג דכתבו הרחקות תחת בית שחיה כדלקמן, כתב ב"י שהוא רק שיעור שלא יהיה צמוד אך לא הגבהה טפי.

ובפירוש אורגת ומניקה נחלקו הראשונים, רש"י פירש אורגת לענין בית השחי, ומניקה לבית הערוה שמתכופפת מעט. **תוספות ר"ש רא"ש סמ"ג רשב"א הר"ן והטור** פירשו כמניקה לדד. אלא **שתוספות סמ"ג והר"ן** הוסיפו כעורכת בצק לערוה. **והרמב"ם והרשב"א** השמיטו עורכת דס"ל דר"ל לפלוגי אתא, והניחם הב"י בצ"ע למה לא הזכירו עורכת מסברא. השו"ע פסק כרוב הראשונים לענין מניקה את בנה, והוסיף עורכת לערוה כדעת תוספות.

בדיני בית השחי, נחלקו הראשונים בשחי יד השמאלית האם גם בה מודדים כטווה פשתן כדברי ר"י בתו"כ, **הר"ש** כתב שמודדים כטווה פשתן ביד השמאלית כדברי ר"ש, דסבר דלא לפלוגי אתא. אך **הר"ן והרמב"ם** השמיטו יד שמאלית ומשמע שאין צריך הגבהה בשעת טבילה. וביאר הב"י שסבר דתי"ק דמתניתין דנגעים פליג אר"י, וסברת ת"ק שאין להחשיב ב' מלאכות שאי אפשר לעשותם בב"א, והעדיף להחשיב מלאכת אריגה שהיא יותר מצויה ממלאכת טווית פשתן. דעת **הטור** צריכה לגלות שני בית שחיה כמוסק זיתים. וביאר הב"י שהבין שת"ק דנגעים מחמיר טפי מר"י, ולדעתו בבי השחיין השיעור הוא כמו שחי יד ימין כשאורגת, ור"י סבר שדי בשמאל כטווה פשתן. ומה שהזכיר הטור כמוסק זיתים הוא משום ששוחה שיעור מסיקת זיתים לשיעור אריגה, והעדיף להזכיר מסיקה משום שהוא שייך בשתי ידיה. [עוד נחלקו מהו מוסק, **רש"י** סבר שהוא מלקט מן הרצפה, ומושיט ידיו כלפי מטה. **ור"ש והרא"ש** סברו שהוא מלקט מן העץ, ומושיט ידיו כלפי מעלה. וכתב הב"י שהטור סבר כר"ש והרא"ש שדיבר בגילוי שחי שהוא בהושטה כלפי מעלה].

הר"ן הזכיר שאורגת הוא כשעומדת ואורגת, וכתב הב"י שאף שאר הראשונים מסכימים עמו אלא שכתב כלשון ר"ל שלא חש לפרש עומדת אלא סמך על מתניתין. השו"ע פסק כהר"ן והרמב"ם דדי באורגת, וכדברי הר"ן שעומדת.

הרמב"ם כתב שאם ישבה וטבלה בודקים אותה ואם הגיעו אליה המים בכה"ג סגי.

דעת **הערוך** דלית הלכתא ככל הני שמעתתא. דכל זה לענין טהרות, אבל לבעלה אין צריך דרך גדילתה.

ובדיעבד ששחתה ביותר או זקפה ביותר פסק השו"ע בסתם שעלתה לה טבילה, וביש מי שאומר שלא עלתה. וכתב הש"ך (סק"מ) משמע שפוסק כמאן דגריס ולית הלכתא וכו', ולכן עלתה לה. וקשה דגבי כחול דם שבמכה פסק שחוצצין, והיינו כמאן דלא גריס.

בט"ז (סקמ"ז) הקשה למה לא עלתה לה כששחתה או זקפה הרי הקדימו המים. וי"ל דחיישינן שמה נדבקו לפני שנכנסה. ולפי זה אם הכניסה עצמה עד צוארה במים תחילה, עלתה לה טבילה אפילו שחתה אחר כך. לפיכך ראוי לעשות כן. אך **נקודות הכסף** כתב אפילו הקדימה לא מהני, כי המים שבקמטים לא יהיו מחוברים למקוה.

סעיף לו

צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה זרת, לפחות.

גובה מי המקוה

משנה (מקוואות פ"ז מ"ז) מקוה שמימיו מרודדין כובשין באבנים וחבילי זמורות, כדי שיתפחו מימיו. וכתב הרשב"א ללמוד משם שהטבילה הנכונה היא בעמידה כשהמים מגיעים לפחות עד חצי מהחזה, ואם אין המקוה גבוה לפחות עד חצי חזה אין טובלין בו. אלא אם כן שוטח כל גופו בקרקע שבוה לא יהיו לו קמטים, והואיל ואין דרך להשתטח, אמרו שכובשין כדי שיתפחו. ובמקום ותיקין [הכונה שטובלים בו בקביעות], אף בדיעבד אין לטבול במקוה שאין מימיו גבוהים לפחות זרת מטבורה (הוא שיעור חצי חזה דלעיל), שמא לא טבול יפה. וביארו רי"ו ור"ן שלא אמרו דרך גדילתה אלא לענין שלא תקפל עצמה קצתה על קצתה אך לא לפסול טבילה בשכיבה. וכן פסק מרן בשו"ע, שיהיה המקוה גבוה ממעל לטבורה זרת לפחות. ויש מי שאומר שאם אין בגובה לעלות כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושין בקרקע, שפיר דמי.

שיעור זרת, הביא באר הגולה חצי אמה שהוא י"ב גודלין. והלבושי שרד כתב שאין ברור שיעור זה כ"כ לפיכך יש לתקן מתחילה חצי אמה, ושאפילו כשיתמעטו המים, לא יפחתו מי' גודלים. וכתב הלבושי שרד שראוי לכל מורה להשגיח על זה כיון שלש"ך אם לא טבלה כדרך גדילתה יש צד שבדיעבד לא יצאה ידי חובה. ולכן ראוי שיהיה לאחראית על הטבילה מדה של י' גודלים למדוד בכל פעם. ואם לא יהיה די, שתשתטח. והמורה יזהיר תמיד לאחראית, ולא יסמוך שהזהיר פעם אחת. (פתי"ש סק"א).

סעיף לז

יש מי שאומר שאף על פי שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבושים בקרקע, שפיר דמי.

דברי הרשב"א רי"ו ור"ן בסעיף הקודם.

סעיף לח

אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים, ולא תקפוין אותה יותר מדאי. ואם קפצה, לא עלתה לה טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני.

תנוחת השפתים והעינים

כתב הרא"ש תשיק שפתותיה בדבוק בינוני, ואין צריך לפתוח פיה, ולא תקפצנו בכח. ולא תעצום עיניה בחזקה ולא תפקח בחזקה. וכתב ב"י לגורסים "ולית הלכתא וכו'" על כל השמועות הכי נמי מתירים. והוסיף דאף המתירים היינו בדיעבד. ובשו"ע פסק דלכתחילה צריכה, ובדיעבד אם עצמה או פקחה ביותר לא עלתה לה. וביאר הש"ך דל דמי להך דקרצה שפתותיה דלעיל סכל זה, שלא עלתה לה, דעניה לא מעכבי כולי האי.

סעיף לט

לא תעצים עיניה ביותר ואל תפתחם ביותר, ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה.

העצמת עיניה

דברי הרא"ש לעיל ופסק השו"ע דבדיעבד אינו מעכב.

סעיף מ

צריך לעמוד על גבה יהודית גדולה יותר מ"ב שנה ויום אחד בשעה שהיא טובלת שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים. ואם אין לה מי שתעמוד על גבה, או שהוא בלילה, תכרוך שערה על ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתתפרם או בשרשרות של חוטים חלולות או קושרת בגד רפוי על שערותיה.

שתיה חברתה עומדת על גבה

כתב הרא"ש צריך שתעמוד חברתה על גבה לראות שלא ישאר משער ראשה צף ע"פ המים. וכתב הכלבו והאגור בשם הרי' מאיר צריכה להוליך עמה יהודית בת י"ב שנה ויום או את בעלה לראות אם טבלה כדון, אבל לא גויה הואיל ואתחזק איסורא לא נאמנת הגויה על זה. ופסק הראב"ד להתיר אם כרכה שער ראשה בדבר שאינו חוצץ, כגון בחוטי שער עלתה לה. והוסיף הרשב"א שבלילה אם אין חברתה יכולה לראות אם נכנסו שערותיה גם מועיל קשירה. וביאר הב"י שאינם חולקים, אלא הראב"ד כתב תקנה למי שאין חברתה עומדת ע"ג. וכן פסק בשו"ע את שתי התקנות. וכתב רעק"א אם לא עשתה את התקנות האלו לא עלתה לה טבילה אף בדיעבד, (פת"ש סקכ"ג).

סעיף מא

המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערומה, וטבלה, לא עלתה לה טבילה שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידיו ונדבק באמו והצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל.

בנה מופשל

גירסת ר"ח בגמרא (סו) מפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה, ואע"ג דחזינן לה השתא דליכא מידי עלה, חיישינן דלמא ברדיוני נפל. וכתב תוספות לאו דווקא תוך כדי הטבילה, אלא ה"ה בסמוך לה. הרמב"ם והרא"ש פסקו כגירסא זו, אך תוספות לא גרסו כן.

להלכה השו"ע פסק שלא עלתה לה טבילה. והב"ח פסק שעלתה לה טבילה. וביאר הב"י אע"ג דבנתנה תבשיל לבנה עלתה לה טבילה, התם משום דאמרינן דידעת שעשוי לידבק ונזהרת.

סעיף מב

נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה, חוצצים.

חציצה מקיסמים

תוספתא מקוואות (פ"ח ה"ד) נכנסו צרורות וקסמין בסדקי רגליה מלמטה, ר"ע אומר אינו חוצץ מפני שהוא כבית הסתרים. ופסק הרמב"ם דלא כר"ע שחוצץ. וביאר הב"י שהבין דפליגי רבנן עליה דאנן קימא לן בית הסתרים להיות ראוי לביאת מים, כמ"ש בתינוקות (סו).

סעיף מג

אספלנית, מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, הוציץ. אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר הוציץ. הגה: יש אומרים שהאשה לריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא לריכה לכך. גם לריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא לריכה לעזור עצמה ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם לריכה להסיר צואת החוטם.

בתוספתא (פי"ח ה"ט) אספלנית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, לרבי חוצץ, ולר"י ברבי יהודה אינו חוצץ. ופסק הרמב"ם שחוצץ. וביאר הב"י דר"י בר"י ס"ל דביה"ס אין צריך ראוי לביאת מים, ואנן קימא לן דבעינן ראוי, כמ"ש בתינוקת (סו.ד).

כתב שערי דורא תבדוק עצמה בגדולים וקטנים, שלא תצטרך לעזור עצמה, ולא יהיו ראויים לביאת מים. גם צריכה להסיר צואת החוטם. וכן פסק רמ"א. וכתב הש"ך (סקני"א) בדיעבד אנו מעכב.

סעיף מד

הייתה בה שערה אחת או שתים חוץ למכת ראשה מודבק למכה, או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות בטיט או בצואה, או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו והוציאתן בריסי עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מודבקות בריסי עיניה שלמעלה, הרי אלו הוצצים.

חיצות בעינים

כתב בתוספתא (פי"ח ה"ט) שערות שנדבקו ראשיהן למכה, או זו על ידי צואה או טיט, או שניקבו ריסי את העפעפיים, חוצצין. והוסיף הכל בו וכן אם נדבקו ריסי תחתונים לעליונים. וכן פסק מרן.

סעיף מה

לא תטבול באבק של רגליה. ואם טבלה, יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ, אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין.

אבק רגליה

משנה (מקוואות פי"ט מ"ב) "לא יטבול באבק שעל רגליו". ובתוספתא היו רגליו מלאות אבק וטבל, טהור. משמע דלכתחילה טוב שידיחם ובדיעבד עלתה הטבילה. וכן פסק הרמב"ם. אך ר"ש גורס דטמא אף בדיעבד, אלא אם כן שפשף או שטבל בחמין. ובשו"ע הביא ב' הדעות, יש מי שאומר שחוצץ ויש מי שאומר שאינו חוצץ.

כתב הפני אריה מי שיש לו אבקה לנוי (פודה) על שער, אין חוצצת בתפילין של ראש. אבל לטבילה חוצצת, כי בכניסה למים אזיל ליה הנוי. וגרע מאבק שעל הרגלים, ולפיכך הכא אפילו לרמב"ם חוצץ, (פתי"ש סקכ"א).

סעיף מו

נידה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה.

טבילה בבגדים

גמרא ביצה (יח.) נידה מערמת וטובלת בבגדיה. וכן פסק הרמב"ם והרא"ש, דאם טבל בבגדיו עלתה לו. והוסיף הש"ך (סקני"ו) דזוקא בבגדים רפויים, מה שאין כן בצרים ודבוקים לבשר לא עלתה לה. וכ"כ ראב"ן.

סעיף מז

מין כנים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן על ידי המין ולגורדן בצפורן. ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ.

חציצת כינים

כתב הרוקח שיש להסיר הכנים בחמין ולגרור בציפורן. ואם אינו יכול להסירן, חשיב כאינו מקפיד. וכתב הש"ך (סקני"ח) אם יכולה להסיר ולא הסירה צריכה לחזור ולטבול. ובחמודי דניאל כתב גם כנים מתות צריך להסיר, דהוי חציצה. (פת"ש סקני"ה).

סעיף מח

נידה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה. הגה: ויש מחמירין ומליריין אותה טבילה אחרת. ויש להחמיר לכתחלה. יש שכתבו שיש לאשה להיות כנועה כליל טבילה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם. ומי שאינה עושה כן, נאמר עליה: ארוך שוכב עם בהמה. ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה, שלא יפגע בה תחילה דבר טמא או גוי. ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יולדת שמים תחזור ותטבול. ועיין לקמן סוף סימן ר"א אם מותר להטיל חמין למקוה או אם מותר לרחוץ אחר הטבילה.

כונה בטבילה

בגמרא חולין (לא.) נידה שנאנסה וטבלה, א"ר יהודה א"ר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה, וריו"ח אמר טמאה אף לביתה. ומפרש ר"נ טעמא דרב, דחולין לא בעו כונה. ופסק הרמב"ם הלכה כרב (וכן פסק סמ"ג ובשם ר"ח, וכן פסק הר"ן). אך הרשב"א פסק הלכה כריו"ח (וכן פסק הגה"א, הרוקח וריו"ח). מרן פסק לכתחילה ורמ"א כתב להחמיר לכתחילה. וכתב הש"ך (סקני"ט) דמכל מקום לא תברך.

כתב עוד הב"ח ט"ז וש"ך אם אנסתה חברתה, לכולי עלמא עלתה לה טבילה, כי כונת חברתה מהניא לה. והוסיף החמודי דניאל דזוקא אישה, אבל איש לא מהני. (פת"ש סקני"ח). לבו"ש נכנסה להקר, ואחר כך התכונה לטבילה ולא הגביהה רגליה בשעת טבילה, יש להסתפק אי מהני, ויש להקל, (פת"ש סקני"ח).

עוד כתב החמודי דניאל היה בעלה חולה וספרה וטבלה רק כדי לסיעו ולא לענין תשמיש, מהני אף לתשמיש. (פת"ש סקני"ז).

כתב השערי דורא נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן, שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם. וכ"כ רמ"א.

עוד כתב השערי דורא (הובא בש"ך סקני"א) כשיוצאת מן הטבילה, תיזהר שתפגע בה חברתה תחילה, ולא דבר טמא ככלב חמור או גוי. ואם פגשה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול. ובפגע בה סוס **בשערי דורא** כתב שתחזור ותטבול. אך הרוקח והכל בו כתב שאדרבא הוא סימן טוב עומדין בדיבורן ושומעים ומבינים ולא משכחים.

והוסיף הבה"ט ה"ה מצורע ועם הארץ. וכתב החמודי דניאל שאינו יודע אפילו לקרות ק"ש, (פת"ש סקני"ט).

פגע באשה העולה מטבילה

בגמרא בערבי פסחים (קיא.) "האי מאן דפגע באיתתא בעידנא דסלקא מטבילת מצוה אי איהו קדים ומשמש אחדא ליה לדידיה רוח זנונים. אי איהו קדמה ומשמש אחדא לה לדידה רוח זנונים. מאי תקנתיה לימא הכי (תהילים פרק ק"ז פס' מ) שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך". וכן ציין הרוקח שתאמר פס' זה. אך **תולדות אהרון** כתב שתאמר פס' "שופך בוז על נדיבים ומזיח אפיקים רפה" (איוב י"ב). כתב הש"ך (סקס"א) שיאמר שתייהם.

סימן קצט – שצריכה האשה לבדוק בית הסתרים ודיני חפיפה בשבת וחול

סעיף א

צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים וּלְאֵל זָאֵל מִשְׁקִין, ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו. וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך למבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ. ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה.

דיני החפיפה והכנות לטבילה

ברייתא בבא קמא (פג.) מנו " תקנות שתיקן עזרא ואחת מהם אישה חופפת וטובלת, ומקשי עליה דמדאוריתא בעינן שלא תהא חציצה בגוף ובשער שנאמר "ורחץ את בשרו במים", ומשני דמדאוריתא סגי בעיון בלבד על מנת שלא יחשב חציצה ועזרא תיקן שיצטרכו אף חפיפה. ועוד בפרק תינוקות (נידה סו.) "אמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אישה מדיחה בית קמטיה במים". ודעת ר"ת הביאווה הראשונים ותוספות שם דתקנת עזרא היא לחוף ראשה בלבד, כיון שמצוי בו קשרים. והביא הרא"ש ראייה לדבריו ממה שהזכיר רבא רחיצת בית הסתרים משמע דקודם דברי רבא לא היה חובה לרחוף גופו. והביא הר"ן ראייה לדבריו דתנן גבי נזיר "נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק", משמע דחפיפה היא דווקא בשיער. ועוד ממה שהקשה על הברייתא מדין חציצה וטרח להזכיר שגם שער נכלל בדין חציצה משמע שהתקנה הייתה על שער בלבד. אך דעת ה"ר שמעיה בשם רש"י דחפיפה היא רחיצת כל הגוף. והראשונים כולם הסכימו לדעת ר"ת, אך החמירו משום מנהג הנשים לרווחא דמלתא לרחוף כל הגוף במים חמים קודם הטבילה, וכן הביא הטור בשם הרא"ש. והחפיפה בעינן שתעשה במסרק בשערה או על ידי פספוס בידיה.

ובדין הדחת קמטים כתב מהר"ק שתדיח דווקא במים, וביאר הב"י כיון שאר משקים יכולים להדבק ולא לצאת מבית הסתרים. ודייק מזה החמודי דניאל (פתי"ש סק"א) דבשאר הגוף סגי להדיח אפילו בשאר משקים.

הט"ז (סק"ד) הדגיש דלא בעינן עיון נוסף על הרחיצה כיון שעל ידי הרחיצה היטב איכא משמוש. ובדעת השו"ע ביאר שהצריך עיון בכל מקרה אך סגי בעיון תוך כדי הרחיצה.

כתב הדרכי משה שצריכה להשתין קודם טבילתה וכן תקנה הצואה ממקומת המועדים בגופה. וראב"ן סבר כל שלא השתינה קודם לא עלתה לה טבילה. והדרכי משה חלק עליו.

אשה המסופקת אם עיינה או סירקה

אשה שנסתפקה אם עיינה צריכה לחזור ולטבול כיון שהוא ספק דאוריתא. ובנסתפקה אם סרקה הסתפקו בדינה. (נודע ביהודה, פתי"ש סק"ב).

סעיף ב

חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים לפי שמסבכין את השיער אלא במים חמים. ומיהו אפילו בחמי חמה סני. ולא תחוף בנתר הנקרא בערבי מפל ובלע"ז גריד"א, לפי שמחתך השיער וחזור ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער. הגה: וכל זה לכתחלה, אבל אם חפפה בנתר וכיוצא בו ורצתה בעצמה שאין שערות שלה קשורין ומסוכנין, שרי. ואשה שגזו אותה הרופאים שלא תחוף לאשה במים, רק ביון, יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם לומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהן. ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יש לאשה לנסות בעצמה תחילה אם היין אינו מסבך השערות.

מקור למים חמים: נידה (סו.) "אמר אמימר משמיה דרבא אישה לא תחוף אלא בחמין אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה, צונן מ"ט לא משום דקירי ומשרו מיזיא". וטעמו משום שהוא מקשה השיער ואין לכלוכו עובר. ולחוף בחמי חמה דעת רש"י הרמב"ם והרשב"א שיכולה לחוף בחמי חמה, אך ר"ח סבר שאינה יכולה לחוף בחמי חמה.

מקור לאיסור נתר ואהל: נידה (סו.) "אמר רבא אישה לא תחוף לא בנתר ולא באהל, בנתר משום דמקטף ובאהל משום דמסרף". פרש"י שנתר נותק השיער ואהל מדביק השיער. וכתב מהרי"ק בדיעבד אם חפפה בהם או שחפפה בצונן ועיינה אינה חוששת.

הלבוש התיר על ידי בדיקה ב' או ג' פעמים לחוף אפילו בנתר ואהל, **מהרי"ק** ו**רמ"א** התירו על ידי בדיקה ג' פעמים רק בשאר דברים המסבכים. ו**מהטו"ש** משמע שאין חילוק בין שאר דברים לנתר ואהל ובכולם לא מועיל בדיקה.

והוסיף ה**ש"ך** (סק"ד) שאינה יכולה לעשות כן לכתחילה אף שראתה שלא הסתבכו שערותיה, ודלא **כהלבוש** שהתיר לעשות כן אף להבא. **רמ"א** התיר על ידי בדיקה ג' פעמים כל אישה לגופה.

שאר משקים המסבכים השיער

הטור כתב שאפילו שאר דברים המסבכים השיער אסורים ברחיצה, וכן פסק השו"ע. אך **מהרי"ק** ו**רמ"א** כתבו שרשאית להשתמש בשאר משקים על ידי בדיקה ג' פעמים כיון שלא הוזכרו אלא אלו. וכן יכולה לסמוך על דברי רופאים גוים שאומרים לה שלא צריכה לחשוש. ואין להקיש מאשה לאשה בדברים אלו כיון שהטבע שונה, (ש"ך סק"ה).

סעיף ג

חפיפה צריכה להיות לכתחלה סמוך לטבילתה. והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך ואז תטבול. וכן מנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. הגה: ונשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, או שאי אפשר לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות, וכלבד שלא תמהר לניתה ותחוף כלאו.

זמן החפיפה בשבת ויו"ט

בגמרא נידה (סו.) "שלח רבין באגרתיה אישה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת, ותמה על עצמן היאך אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, הא בעינן תיכף לחפיפה טבילה וליכא. והלכתא אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, והלכתא אישה לא תחוף אלא בלילה. קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר".

ופרש"י שזמן החפיפה לכתחילה הוא ביום כיון שבלילה מהומה לביתה חיישינן שלא תחוף היטב, אך בדיעבד חפיפה בלילה מועילה. ובטבילה במוצאי שבת תחוף בלילה. ופירש שהשאיילה ותמה על עצמן היאך אישה חופפת ביום וטובלת בלילה, היא אם תחוף בלילה טבילה או ביום הסמוך לו, ונפסק שאם

היום הסמוך הוא יום חול תחוף בו ואם הוא שבת תחוף בליל טבילתה. **ובשאלות** פירש שזמן החפיפה הוא בערב דבעינן סמוך לטבילה וכן סברו הרשב"א והרמב"ם. ונפסק שאם ליל הטבילה הוא יום חול תחוף בו, ואם הוא שבת תחוף ביום הסמוך. וכתב **הרא"ש** שטוב שתתחיל החפיפה ביום ותסיים בלילה שתצא ידי כולם ואפילו שסיימה החפיפה עצמה קודם הלילה והמשיכה בהתעסקות בטבילה עד הלילה יצאה אף לדעת השאלות.

ור"ת סבר שאין הקפדה בין חפיפה ביום הסמוך או בליל הטבילה, אלא הנידון בגמרא הוא אם יכולה להרחיק חפיפתה מן הטבילה ליום הקודם בטבילה במוצאי שבת וכדו', ונפסק שאם הטבילה היא במוצאי שבת שהוא יו"ט שאי אפשר לא ביום הסמוך ולא בלילה תחוף מער"ש. ודעת **הרמב"ם** שעיקר חפיפה הוא בלילה והנידון הוא האם מותר להרחיק החפיפה ליום קודם, ונפסק שבמקום הצורך כגון טבילה במוצאי שבת גנבים ועכו"ם יכולה להרחיק יום קודם בלבד. [כהשאלות, אלא שפירש "הא דלא אפשר" בע"א].

השו"ע פסק כהשאלות ולכתחילה תעשה כדעת הרא"ש, והוסיף הרמ"א דבשעת הדחק מועיל אף לחוף ביום. **הש"ך** (סק"ו) פסק כרש"י, אך בזמנינו הביא דברי מהרש"ל דיש לחוף בלילה מחשש שמא תטבול ביום וכן משום צניעות לצאת ביום.

סעיף ד

הל' טבילתה במוצאי שבת שאי אפשר לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה. הגה: ומכל מקום מנהג יפה הוא שתחזן היטב בערב שבת, ובמוצאי שבת תחזור ותחוף ותסוק מעט.

מחלוקת רש"י והשאלות הנ"ל ופסק השו"ע כהשאלות דעיקר טבילתה הוא בלילה, וקמ"ל הכא דאף לרש"י סגי בהכי, שכך פירש את דברי הגמרא הא דאפשר הא דלא אפשר. והטור הוסיף לדעת רש"י שטוב שגם תחוף בערב שבת וגם בליל טבילתה, ותמה הבי"י למה שתחוף בערב שבת הרי הדין לרחוף ביום הוא רק חומרא ובמקום שלא יכולה אינה צריכה.

סעיף ה

נודמנה לה טבילה בליל שבת, תחוף ביום.

מחלוקת רש"י והשאלות הנ"ל ופסק השו"ע כהשאלות דעיקר טבילתה בלילה, וקמ"ל הכא דאף לדברי השאלות מועיל טבילה ביום כשלא אפשר, שכך פירש את דברי הגמרא הא דאפשר הא דלא אפשר.

סעיף ו

הל' ליל טבילתה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף, אז תחוף בערב שבת. וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו. הגה: גם תזהר צימם ענין החפיפה לטבילה מכל טינפת, ושלל ידבק בה שום דבר. גם מנגיעת תבשילין, או מנחנתן לנביה הקטנים תיזהר, אם אפשר לה לזהר, אם הם דברים הגדוקים. ואם אי אפשר לה לזהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה, אין לחוש, ומכל מקום תחזן ידיה כל פעם שלא תבא לידי חליצה.

ובשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר הוצץ, ותדיח בית הסתרים במים המים שהוחמו, אפילו ביום טוב, וכן תחצוץ שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישאר פירורין ולא בשר ולא עצם.

בגמרא נידה (סו:) "אמר רב הונא אישה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת. אישה חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יו"ט שחל להיות אחר השבת. אישה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, שכן אישה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת. ורב חסדא אמר כולחו אמרינן שכן לא אמרינן היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר. ורב יימר אמר אפילו שכן נמי אמרינן לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה. דרש מרימר הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר". ונפסקה הלכה שאין למדים אפשר משאי אפשר ואין מקדימים חפיפה בדי' ימים.

ומוכח מסוגיא זו שבמקום שלא יכולה לטבול ביום הסמוך לטבול ביום שקודם. וזה אינו לא לרש"י ולא לשאילתות, דבין לרש"י ובין לשאילתות חופפת בליל הטבילה כשלא יכולה לחפוף ביום הסמוך.

וכתבו ה**תוספות** כדי שלא לסתור סוגיא זו, שנלמד ממנה דין הרחקת חפיפה למקום שלא יכולה לחפוף לא בליל הטבילה ולא ביום שהסמוך כגון ליל טבילה שחל במוצאי שבת שהוא ליל יו"ט, שתחוף בערב שבת בין לרש"י ובין לשאילתות. והוסיפו על זה הרשב"א והרי"ף דה"ה בהרחקת ג' ימים, דזיל בתר טעמא כדי שלא יסתור הסוגיא והסוגיא דיברה גם על הרחקת חפיפה בג' ימים. אך ה**רא"ש** למד בדעת רש"י שלא יהא לה היתר להקדים החפיפה וסוגיא זו אינה להלכה לדעתו, ובמקום שיחול ליל טבילתה במוצאי שבת ידחה ליל טבילתה. וכבר הבאנו (לעיל ס"ג) דעת ר"ת שלמד דין זה כבר מסוגיא דלעיל, שיכולה להרחיק חפיפתה בכה"ג שאין יכולה לחוף בלילה. ודעת הרמב"ם שיכולה להרחיק בכל צורך של אונס שיהיה.

זהירות מחציצות בין חפיפה לטבילה

כתב ה**רא"ש** מנהג הנשים כשמרחיקה חפיפתה תיזהר בינתים ליתן תבשיל לבנה ומכל מיני חציצות ותקשור שערותיה שלא יסתבכו ויתלכלכו. וחלק עליו ה**ב"י** והצריך שתעין שוב ואין צריכה להזהר, כיון שאותם שהיו נזהרות מתבשיל ולא מעינות שוב או משום שסברו שעיון הוא לא מדאורייתא [הכונה בגוף והרא"ש לשיטתו שמדאורייתא שיער לבד חוצץ], או שחששו שישכחו מלעיין, או שחששו שאם ישוּבו לבדוק יכשלו בחפיפה, אך לדין שמעיינת שוב לא צריכה להזהר בזה. והרמ"א הצריך לתחילה שתזהר, וטעמו כתב הש"ך (סק"י) כיון שסו"ס לא חופפת שוב.

הכל בו רצה לדחות טבילה שחלה בליל שבת ויו"ט כיון שסוחטת השיער. אך ה**ב"י** חלק שאין סחיטה בשיער.

הטור והשו"ע נקטו דבין בשבת ובין ביו"ט רשאית לרוחץ כל אבריה בחמין רק שבשבת תכין המים מער"ש וביו"ט רשאית אף להחם. **והמשאת בנימין** (הובא בשו"ך סק"י) כתב כשהוחמו ביו"ט מותרת רק ברחיצת פניה ידיה ורגליה. (ועוד כתב על רחיצת הפסק טהרה בשבת ובטי' באב והובא בסיכום על סימן קצ"ו ס"ג).

סעיף ז

במקום שיראות לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהדדי לא מקילינן. קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה.

תוספות ורא"ש הביאו **שרבינו משולם** התיר בעירו לחפוף בער"ש ולטבול ביום של שבת משום יראת הנשים לטבול בלילה. ור"ת אסר כיון שהם ב' קולות.

סעיף ח

בימי חול (וכל סקן כיום טוב), אם חפפה ועיינה עצמה היום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד, אף על פי שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה. אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשור, לא עלתה לה טבילה. ואין צריך לומר אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה.

לא חפפה כלל או שלא בסמוך

נידה (סו:.) "אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. מאי בינייהו, איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה, למיחף ביממא ולמטבל בליליא".

ופרש"י נפקא מינה כשחפפה באותו יום אך לא בסמוך לטבילה, והוסיף הב"י נפקא מינה כשחפפה בסמוך אך לא באותו יום. (וזה לא מחמת אונס אלא רק מחמת עצלות).

והביא הר"ן (שבועות ו:.) ב' גירסאות האם גורסים "איכא בינייהו למסמך חפיפה לטבילה", או שגורסים "איכא בינייהו למיחף ביממא ולמטבל בליליא". והביא שההבדל בין הגירסאות הוא כשלא נמצא חציצה האם בזה מועיל לכולי עלמא מה שלא היה בסמוך, וכן הוא לגירסא הראשונה, או שאף בזה מחלוקת ולמ"ד סמוך בעינן סמוך בדווקא, וזהו לגירסא השניה, (ואין מחזור התלייה בגירסאות וכן מצאתי בהגהות שם). ופסקו הרשב"א והר"ן כגירסא קמא בדדיעבד מועיל חפיפה שלא בסמוך, והוסיף הרשב"א אפילו עיון שלא בסמוך מועיל בדיעבד. והטור פסק שחפיפה מועיל בדיעבד שלא בסמוך אלא אפילו בהפרש יום, והשמיט כשלא עינה משום דהוא מדא. אך השו"ע הוסיף אף כשלא עיינה.

סעיף ט

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה.

דברי הראב"ד הובאו בב"י לעיל (סימן קצ"ח), שדייק ממעשה בשפחתו של רבי שטבלה ונמצא קיסם בין שיניה והצריכה רבי טבילה, משמע שאין צריכה בדיקה בבית הסתרים לכתחילה, וכן שאם לאחר מכן בדקה ולא מצאה אינה צריכה לחשוש אפילו שלא בדקה קודם. והטעם כתב הראב"ד משום שלא צריכים ביאת מים ממש. אך הט"ז (סקי"ב) כתב משום שאין דרך שיהא שם דבר החוצץ.

סעיף י

חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה, אינה צריכה טבילה אחרת. ואם לאו, צריכה טבילה אחרת. הגה: אף על פי שהייתה חפיפה סמוך לטבילה, עון

שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה במחילת הלילה, האויל והיה נשתי עונות. ולהרמב"ם, בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה.

נמצא עליה דבר החוצץ לאחר שטבלה

סוגיא דלעיל (סעיף ח) דמיירי בנמצא עליה דבר חוצץ לאחר הטבילה. ופסק השו"ע דבעינן סמוך כל"ב לפי גירסת הר"ן, ופירש הרשב"א שסמוך הוא דווקא באותה עונה. ודברי הרמ"א הם למ"ד סמוך על פי מה שכתב הב"י נפקא מינה נוספת כשטבלה בסמוך אך לא באותו יום, וצ"ל שהרמ"א החמיר כב' הדעות שהרי הצריך גם סמוך וגם באותו יום. ובש"ך (סק"י) כתב בפירוש להחמיר כב' הדעות.

ודעת הרמב"ם (הל' טבילה פ"ב ה"יז) כשטבלה ונמצא עליה דבר החוצץ שצריכה טבילה נוספת, אך לא צריכה לחזור ולחוף קודם אותה טבילה. וטעמו משום דתניא (תולין ג') "טבל ועלה אם נמצא עליו דבר החוצץ לא עלתה לו טבילה עד שלא יאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן". ולא מפליג בין אם היה סמוך לחפיפה או לא לעולם צריכה טבילה נוספת ודברי רבא הם רק שיכולה לסמוך על חפיפתה, וגרס בל"ב "אם באותו יום שחפפה וכו' אינה צריכה לחוף ולטבול", דהינו אינה צריכה תרתני גם לחוף וגם לטבול אך לטבול שוב צריכה. (ושאר הראשונים תירצו שהברייתא לא מיירי כשטבלה בסמוך לחפיפה).

והראב"ד גרס איפכא ללישנא קמא ביום שחפפה וללישנא בתרא סמוך, והלכה כלישנא בתרא. וחילק בדעות דלישנא דביום שחפפה הצריך לחזור ולטבול כהבנת הרמב"ם, ולישנא בתרא לא הצריך לא לטבול ולא לחוף.

סעיף יא

במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו. אבל אם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה.

ברייתא (תולין ג') "טבל ועלה אם נמצא עליו דבר החוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו, לא עלתה לו טבילה עד שלא יאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן". וביארו הראשונים וכן פסק השו"ע שזה דווקא אם לא חפף בסמוך לטבילה. והדגיש הט"ז (סק"ב) דמיירי שכן חפפה אך בהפרש עונה אחת מטבילתה.

והרמב"ם וכן פסק הב"ח והש"ך (סק"י) הנ"ל סבר שאף בחפפה בסמוך צריכה לחזור ולטבול רק שלא חוזרת וחופפת, וגם בזה מועיל אם תאמר ברי לי שלא נתעסקתי.

סעיף יב

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל.

דברי הראב"ד והסברא בזה היא כיון שבדיעבד אין צריכין עיון. והדוקח חולק בזה.

סעיף יג

הפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל הראוי לידבק בה, לא עלתה לה טבילה אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצצין, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת. הגה: מיהו אם בדקה עלמה קודם טבילה ולא נדבק בה שום דבר, אין לריך טבילה אחרת. אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה, ולא תקח תקוק אללה.

נידה (ס"ו): "אמר רב גידל אמר רב, נתנה תבשיל לבנה וטבלה ועלתה, לא עלתה לה טבילה. אף על גב דהשתא ליכא, אימר ברדיוני נפלי". הרשב"א נקט שדווקא בתבשיל הנדבק כגון גריסים של פול, ובוה אסורה אף לבעלה. והרמב"ם נקט שבכל תבשיל או רבב אסורה דווקא לטהרות. וכתב הב"י דלא פליגי והכריח זאת בדעת הרמב"ם.

הש"ך (סק"כ) כתב בשם הב"ח החזיקה את בנה לאחר החפיפה ערומה והיה בידו תבשיל או שהיה מלוכלך וטבלה לאחר מכן בלא עיון צריכה לחזור ולטבול.

טעם דברי הרמ"א שמוותר ללבוש הבגדים כיון שהם רפויים ואין רגילות להיות בהם דבר לח.

סימן ר – אימתי תעשה ברכת הטבילה

סעיף א

כשפושטת מלבושיה כשעומדת בחלוקה, תברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה, ותפשוט חלוקה ותטבול. ואם לא ברכה אז, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים. ואם הם צלולים, עוברתן ברגליה ומברכת. הגה: ויש אומרים שלא תצדק על אחר הטבילה, וכן נוהגים שלאחר הטבילה בעומת טוך המים, מכסית עלמה בצנדה או בחלוקה ומברכת.

בגמרא פסחים (י) תניא "כל המצות מברך עליהן עובר לעשיתן, אמר ר' חסדא חוץ מן הטבילה, משום דאכתי גברא לא חזי". פירוש, גר לא ראוי לברך קודם הטבילה. **הבה"ג ורש"י** סברו שהתכוון לכל הטבילות, ואף אישה מברכת על טבילתה לאחר שתטבול אטו טבילת גר. ויש שכתבו הטעם, שקודם שהורידו בגדים חיישינן שמא לא יטבלו, ולאחר שהורידו אסורים לברך דליבם רואה את הערוה, ודחה זאת הב"י שאין זה משמעות הלשון גברא לא חזי.

אך **הראב"ד הר"ן ותוספות** סברו דשאר טבילות מברך קודם, ומכל מקום הנוסח תמיד הוא "על הטבילה" דמשמע על טבילה בעלמא, ולא "לטבול" אטו גר שמברך אחר הטבילה. ועדיף שתברך בחלוקה, ואם היא במים עוברתן ברגליה ומברכת. דעת **ר"י** מעיקר הדין כהר"ן ותוספות אך אין למחות ביד הנוהגים כבה"ג ורש"י. השו"ע פסק כהראב"ד ורמ"א כבה"ג.

הדרישה הביא מנהג הנשים לברך במים על ידי חיבוק הידים, שאין זה מועיל משום שהם ערומות עדיין וצריכה לעכור המים, ועוד כתב בשם האורחות חיים שאין עניין בחיבוק שהרי אין ליבה רואה את הערוה בכל מקרה. **הט"ז והש"ך** כתב שהמים נחשב כיסוי ואין נחשב שליבה רואה ערוה, אך לכתחילה עדיף חיבוק ידים.